

Über dieses Buch

Dies ist ein digitales Exemplar eines Buches, das seit Generationen in den Regalen der Bibliotheken aufbewahrt wurde, bevor es von Google im Rahmen eines Projekts, mit dem die Bücher dieser Welt online verfügbar gemacht werden sollen, sorgfältig gescannt wurde.

Das Buch hat das Urheberrecht überdauert und kann nun öffentlich zugänglich gemacht werden. Ein öffentlich zugängliches Buch ist ein Buch, das niemals Urheberrechten unterlag oder bei dem die Schutzfrist des Urheberrechts abgelaufen ist. Ob ein Buch öffentlich zugänglich ist, kann von Land zu Land unterschiedlich sein. Öffentlich zugängliche Bücher sind unser Tor zur Vergangenheit und stellen ein geschichtliches, kulturelles und wissenschaftliches Vermögen dar, das häufig nur schwierig zu entdecken ist.

Gebrauchsspuren, Anmerkungen und andere Randbemerkungen, die im Originalband enthalten sind, finden sich auch in dieser Datei – eine Erinnerung an die lange Reise, die das Buch vom Verleger zu einer Bibliothek und weiter zu Ihnen hinter sich gebracht hat.

Nutzungsrichtlinien

Google ist stolz, mit Bibliotheken in partnerschaftlicher Zusammenarbeit öffentlich zugängliches Material zu digitalisieren und einer breiten Masse zugänglich zu machen. Öffentlich zugängliche Bücher gehören der Öffentlichkeit, und wir sind nur ihre Hüter. Nichtsdestotrotz ist diese Arbeit kostspielig. Um diese Ressource weiterhin zur Verfügung stellen zu können, haben wir Schritte unternommen, um den Missbrauch durch kommerzielle Parteien zu verhindern. Dazu gehören technische Einschränkungen für automatisierte Abfragen.

Wir bitten Sie um Einhaltung folgender Richtlinien:

- + *Nutzung der Dateien zu nichtkommerziellen Zwecken* Wir haben Google Buchsuche für Endanwender konzipiert und möchten, dass Sie diese Dateien nur für persönliche, nichtkommerzielle Zwecke verwenden.
- + *Keine automatisierten Abfragen* Senden Sie keine automatisierten Abfragen irgendwelcher Art an das Google-System. Wenn Sie Recherchen über maschinelle Übersetzung, optische Zeichenerkennung oder andere Bereiche durchführen, in denen der Zugang zu Text in großen Mengen nützlich ist, wenden Sie sich bitte an uns. Wir fördern die Nutzung des öffentlich zugänglichen Materials für diese Zwecke und können Ihnen unter Umständen helfen.
- + *Beibehaltung von Google-Markenelementen* Das "Wasserzeichen" von Google, das Sie in jeder Datei finden, ist wichtig zur Information über dieses Projekt und hilft den Anwendern weiteres Material über Google Buchsuche zu finden. Bitte entfernen Sie das Wasserzeichen nicht.
- + *Bewegen Sie sich innerhalb der Legalität* Unabhängig von Ihrem Verwendungszweck müssen Sie sich Ihrer Verantwortung bewusst sein, sicherzustellen, dass Ihre Nutzung legal ist. Gehen Sie nicht davon aus, dass ein Buch, das nach unserem Dafürhalten für Nutzer in den USA öffentlich zugänglich ist, auch für Nutzer in anderen Ländern öffentlich zugänglich ist. Ob ein Buch noch dem Urheberrecht unterliegt, ist von Land zu Land verschieden. Wir können keine Beratung leisten, ob eine bestimmte Nutzung eines bestimmten Buches gesetzlich zulässig ist. Gehen Sie nicht davon aus, dass das Erscheinen eines Buchs in Google Buchsuche bedeutet, dass es in jeder Form und überall auf der Welt verwendet werden kann. Eine Urheberrechtsverletzung kann schwerwiegende Folgen haben.

Über Google Buchsuche

Das Ziel von Google besteht darin, die weltweiten Informationen zu organisieren und allgemein nutzbar und zugänglich zu machen. Google Buchsuche hilft Lesern dabei, die Bücher dieser Welt zu entdecken, und unterstützt Autoren und Verleger dabei, neue Zielgruppen zu erreichen. Den gesamten Buchtext können Sie im Internet unter <http://books.google.com> durchsuchen.

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

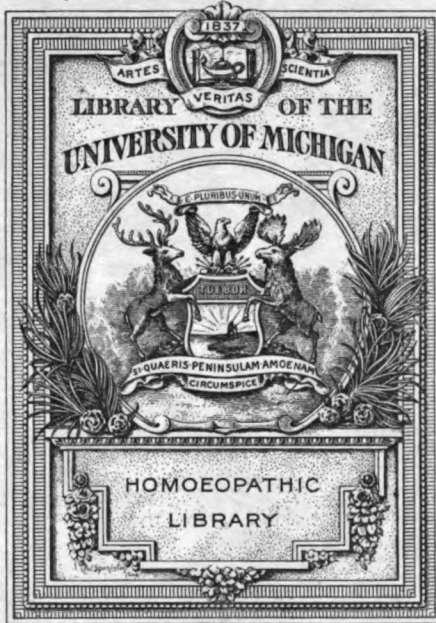
- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

B 3 9015 00244 598 2
University of Michigan - BUHR

#6105

N7717

M111

HOMOEOPATHISCH MAANDBLAD.

Uitgegeven vanwege

de „Vereeniging tot bevordering der Homoeopathie in Nederland.”

Dit blad verschijnt den 15^{den} van elke maand. Alle donateurs en leden der Vereeniging ontvangen het gratis; ook begunstigers, die jaarlijks f 2.50 bijdragen. De abonnementsprijs is f 1.— per jaargang; franco per post f 1.17; enkele nummers à 10 cts. Men abonneert zich bij de firma **La Rivière & Voorhoeve te Zwolle**, tot wie men zich wende voor alles wat de uitgave en de advertentiën betreft. Advertentiën van 1—10 regels f 1.—, elke regel meer 10 cents.

Opstellen, mededeelingen, vragen, boekwerken ter recensie, brieven de redactie betreffende, worden franco ingewacht bij de **Redactie van het „Homoeopathisch Maandblad” te 's-Gravenhage.**

INHOUDSOPGAVE.

Wij gaan vooruit! — Terugwijzing van een aandrang der Homoeopathie. — Vragen en antwoorden. — Een merkwaardig geschrift. — Er uit gezet. — Ingezonden. — Een jubileum.

WIJ GAAN VOORUIT!

Hetgeen door Dr. Kuyper in zijne redevoering bij de algemeene beraadslaging over het Hooger Onderwijs ten opzichte van de homoeopathische geneeswijze gezegd is, heeft tot onze blijdschap aanleiding gegeven, dat meer dan ooit, zoowel onder voor- als tegenstanders, de kwestie van de al of niet noodzakelijke gelijkstelling der Homoeopathie met de officieel erkende geneeskunde besproken wordt.

Nieuw is deze kwestie zeker niet. Sinds jaar en dag toch is reeds van den kant der voorstanders der Homoeopathie op de officieele erkenning dezer geneeswijze aangedrongen, en is telkens door hen betoogd in geschriften en bij mondelinge gesprekken, dat de homoeopathische geneeswijze eerst dan tot haar volle ontwikkeling in ons land zal kunnen komen, indien aan haar gelijke rechten en gelijke voordeelen gegeven worden als aan de van regeeringswege tot nog toe alleen erkende geneeswijze.

Zooals het thans nog steeds staat, is er van een erkenning der homoeopathische geneeswijze in ons land inderdaad in het geheel geen sprake.

Wat toch is het geval?

Wanneer thans een medisch student gedurende

zijne studiën de neiging bij zich voelt opkomen, met de homoeopathische geneeswijze bekend te worden, heeft hij niet alleen geen gelegenheid om aan dezen drang gevolg te geven, maar is zelfs verplicht zorgvuldig verborgen te houden, dat hij eenige lust heeft tot een onpartijdig onderzoek der Homoeopathie. Straks toch staat hij voor examinatoren, die van de Homoeopathie niets weten willen, en die het in een examinandus niet goed verdragen kunnen, dat hij niet volkomen tevreden is met hetgeen de door hen verdedigde geneeswijze den praktischen arts biedt.

Er blijft hem dus niets anders over dan te wachten, totdat zijn arts-examen tot het verleden behoort; eerst dan staat hem niets meer in den weg, om de homoeopathische geneeswijze te gaan bestudeeren. Evenwel zal er op dat tijdstip, wanneer hij tot arts bevorderd is, en hij dus het recht heeft verkregen, de geneeskunde in haren vollen omvang toe te passen, een groote mate van liefde tot het vrije onderzoek bij hem aanwezig moeten zijn, om zich niet, zooals de meesten zijner mede-studenten, onmiddellijk als praktisch arts te vestigen, maar om nog geruimen tijd in het Buitenland te gaan vertoeven, teneinde daar de homoeopathische geneeswijze theoretisch en praktisch te leeren kennen.

Een gevolg dus van de niet-erkenning der homoeopathische geneeswijze van regeeringswege is in de eerste plaats, dat vele studenten, die gedurende hun studietijd gaarne met deze geneeswijze kennis zouden maken, dit niet kunnen doen, en het later, wanneer zij het kunnen, vezuimen. Dit nu is in hooge mate

treurig, waar het een geneeswijze geldt, die door duizende artsen als de beste erkend, en door een talrijk publiek begeerd wordt.

Een tweede gevolg van het niet-erkennen der homoeopathische geneeswijze is, dat een arts, die er niettegenstaande alle bezwaren toch toe besloten heeft, de Homoeopathie te onderzoeken, en die daarna, als overtuigd aanhanger der Homoeopathie terugkeerende, zich als homoeopaat in ons land vestigt, in den grond der zaak geen waarborg biedt, dat hij ook werkelijk de homoeopathische geneeswijze grondig kent, en zijne patiënten volgens die methode met kennis van zaken behandelen zal. Terecht zeide dan ook Dr. Kuyper in de Tweede Kamer, dat de Regeering op zulk een wijze hare eigen diploma's tot een bespotting maakt. Feitelijk toch oefenen de homoeopathische artsen, op grond van een diploma, verkregen na een met goed gevolg afgelegd allopathisch arts-examen, hunne praktijk uit naar een methode, waarin zij hier te lande niet gediplomeerd zijn.

Het eenige, wat aan al deze misstanden een einde maken kan, is de Homoeopathie als wetenschappelijke geneesmethode te erkennen, en haar aan een der Universiteiten een plaats in te ruimen, waar zij èn theoretisch èn praktisch onderwezen wordt.

Een leerstoel alléén helpt ons evenwel niets, wanneer men daarmede bedoelt, de Homoeopathie alleen theoretisch te doen doceeren. Naast de mogelijkheid, om een geneeswijze theoretisch te leeren kennen, moet noodzakelijkerwijze de gelegenheid geboden worden, om deze ook praktisch, d. w. z. aan het ziekbed, te leeren kennen. En zelfs dit is niet voldoende, indien niet tegelijkertijd daaraan het afleggen van een examen verbonden wordt, dat recht geeft tot de uitoefening dier geneeswijze in de praktijk.

Met recht zegt dan ook de *Standaard* in haar hoofdartikel van 16 Dec. j.l.: »Het is eisch van recht en billijkheid, dat het Rijk beginne met althans aan ééne Universiteit een homoeopathische faculteit naast de allopathische te plaatsen. En aan dien eisch kon te eer voldaan worden, overmits de homoeopathische school geen eigen geneeskundige wetenschap, maar alleen een eigen therapie of geneesmethode voorstaat.»

Merkwaardig is, dat in den laatsten tijd ook uit het kamp der allopaten stemmen opgaan, die dezen eisch ondersteunen. Wel is waar komen deze stemmen niet van den kant der allopathische hoogleeraren, getuige het door Dr. Kallenbach bestreden artikel in het Weekblad van het Nederl. Tijdschrift voor Geneeskunde; maar toch, al is het dan van de zijde van praktiseerende allopathische geneesheeren, hun oordeel heeft daarom onzes inziens niet minder, eer meer waarde.

Reeds vroeger maakten wij er melding van, dat in de Geneeskundige Courant, onder redactie staande van de geneesheeren v. d. Hegge Zijnen te 's Gravenhage en Bollaan te Tiel, aan den wensch uitdrukking gegeven werd, dat menigeen aanleiding zou vinden, na lezing van de kritische studie van Dr. Sperling over de homoeopathische geneesmiddelleer, *een ernstige studie* van de homoeopathische geneeswijze te maken.

En thans verklaart Dr. den Houter, eveneens een allopathisch geneesheer, in de Standaard van 19 December j.l., dat »hij het zou toejuichen, indien aan onze universiteiten gelegenheid bestond, om de studenten met theorie en praktijk der Homoeopathie bekend te maken.»

Waarlijk, wij gaan vooruit. Les idées marchent, mogen wij met volle recht zeggen. Dat zelfs van allopathische zijde de wensch geuit wordt, de Homoeopathie toch niet langer te ignoreeren, maar haar wetenschappelijk te onderzoeken, en haar bovendien een gelegenheid te geven, om zelve te kunnen toonen, wat zij vermag, is ons een oorzaak van ongehuichelde vreugde. Tot nog toe vernam men dezen wensch slechts bij voorstanders der Homoeopathie; thans kunnen velen, die geen voorstanders dezer geneeswijze zijn, niet langer zwijgen, maar roepen met ons om gelijk recht voor beide geneeswijzen.

En voorzeker, al moge dan ook de Redactie van het bovengenoemde Weekblad oordeelen, dat aan de Homoeopathie als een afzonderlijke geneesmethode naast de gewone therapie *in geen deele* een plaats gegund mag worden, dit neemt niet weg, dat de stroom, welke in homoeopathische richting vloeit, niet meer te keeren is, en binnen korter of langer tijd ook in ons land, evenals in andere landen, aan de Homoeopathie een plaats harer waardig, zal worden ingeruimd.

Mogen allen, die zich voorstanders der Homoeopathie noemen, in de eerste plaats daartoe medewerken, dat dit tijdstip verhaast worde, en moge een ieder in zijn kring, om dit doel te bereiken, alles doen wat in zijn vermogen is, om de ware beginselen der Homoeopathie te verbreiden!

Terugwijzing van een aanranding der Homoeopathie. *)

In het eerste blad van Maandag 28 December van het Rotterdamsch Nieuwsblad is onder het opschrift „Homoeopathie” een over deze door het Nederl. Tijdschrift voor Geneeskunde geveld oordeel opgenomen, waarin in den aanhef gezegd wordt, dat aan de Homoeopathie wegens haar twee kenmerken, de grond-

*) Overgenomen uit het »Rotterdamsch Nieuwsblad» van 11 Jan. j.l.

stelling van het Similia similibus en de toediening van geneesmiddelen in zeer verdunnen toestand, een plaats als afzonderlijke geneesmethode naast de gewone therapie in geen deele gegund kan worden.

Tot staving van deze bewering zegt de schrijver, dat „de gewone therapie niet schroomt om sterk verdunde geneesmiddelen voor te schrijven, en in menig geval juist zoo handelt, alsof zij van den regel Similia similibus gebruik maakte; dat bij voorbeeld tegen vele diarrheën Oleum Ricini, tegen vele gevallen van obstructie Opium, ook wel eens bij braken een emeticum (braakmiddel) voorgeschreven wordt.” Vervolgens heet het: „Dit schijnt wel zeker te zijn, dat de homoeopaten meenen, dat met de genoemde en met tal van andere, door de gewone therapie aanbevolen, behandelingswijzen aan hunne grondstelling wordt voldaan. Zij meenen zelfs, dat ieder medicus zich nu en dan homoeopaat betoont.” En zoo zou alle grond wegvallen, om de Homoeopathie als iets afzonderlijks naast of tegenover de gewone therapie te stellen.

Na al hetgeen over Homoeopathie ook hier te lande door hare bevoegde vertegenwoordigers reeds zoo dikwerf bekend gemaakt is, zou men haast tot de meening moeten worden gedrongen, dat het voorafgaand betoog opzettelijk geheel onjuist gesteld is, om die geneeswijze te vernederen en den lezer te misleiden. Zoodra men echter van die ongeoorloofde gevolgtrekking afziet, moet men tot het besluit komen, dat hier de medische vertolker der Homoeopathie van deze nog niets begrepen heeft, omdat hij zich niet de moeite van een nauwgezet onderzoek heeft willen getroosten. Oordeelvelling over een zaak zonder haar te kennen, verdient echter algeheele afkeuring, te meer als het daarbij om een geneesmethode te doen is, die sedert 100 jaren bestaat, in de geheele beschaafde wereld verspreid is, door ruim 20.000 gediplomeerde artsen beleden wordt, en wier voorstanders onder het publiek naar tientallen van millioenen tellen.

Wat toch is het geval? Indien de gewone therapie niet schroomt, om zeer verdunde geneesmiddelen voor te schrijven, zoo ligt in het „niet schromen” reeds uitgesproken, dat zulks bij haar niet de gewoonte is. Het geschiedt dan ook slechts bij zeer hevige inwerkende middelen. In het overige is bij haar de regel, de doses zoo groot geven, als noodig schijnt om een voornaam ziekteverschijnsel te overwinnen, of als eenigszins mogelijk is zonder onmiddellijke nadeelige gevolgen voor den zieke en de ziekte. Aan ongewenschte bijwerkingen kan evenwel de gewone therapie in maar al te vele gevallen bij deze handelwijze niet ontgaan. Voor de Homoeopathie is deze eventualiteit ten eenenmale uitgesloten, aangezien zij als noodzakelijk gevolg van haar grondstelling

Similia similibus slechts de kleinst mogelijke giften toedient, juist nog groot genoeg om te kunnen genezen, maar te klein, om ook de gezonde weefsels te kunnen aantasten. Het is dus duidelijk, dat reeds door hare doseering de Homoeopathie zich wel degelijk als een afzonderlijke, van de gewone therapie zeer verschillende, geneeswijze kenmerkt.

De homoeopaat, die, als in de eerste plaats ook arts zijnde, van alle bestaande therapeutische hulpmiddelen gebruik te maken het recht en de plicht heeft, zal, waar het hem noodig schijnt, niet aarzelen, om evenals zijn confrater ook de bovengenoemde toepassingen van ol. Ricini, opium, een braakmiddel, in gelijke doses als gene, in praktijk te brengen, maar dan met het volle bewustzijn, dat hij volstrekt niet homoeopathisch handelt, evenmin als dit zijn tegenstander in die gevallen doet. Immers niet een enkel sterk uitgesproken ziekteverschijnsel, niet een er naar genoemde ziekte, als obstructie, diarrhee, braking, geeft de aanwijzing voor het homoeopathisch geneesmiddel, maar de gezamenlijkheid van alle er bijkomende afwijkingen van den gezonden toestand, omdat eerst daaruit de bijzondere geaardheid van de ziekte kan blijken.

Dat ieder medicus zich nu en dan homoeopaat betoont, is zeker; maar hij doet het dan onbewust, onwetend en onwillens, en zal liever de meest opgeschroefde verklaringen voor zijn handelwijze zoeken, dan de voor de hand liggende similebetrekking tusschen ziekte en artsnijwerking aannemen. De grondstelling der Homoeopathie Similia similibus sluit in zich, dat de werking van het geneesmiddel de meest mogelijke overeenkomst met de te genezen ziekte moet hebben. Die leer gaat bovendien van de voorzeker zeer rationeele zienswijze uit, dat men de artsnij, waarmede men behandelen wil, in al hare algemeene en bijzondere uitwerkingen, zoowel subjectieve als objectieve, op het levende lichaam moet kennen, en ten tweede, dat die artsnij, welke op alle in het zieke lichaam aangedane organen, weefsels en cellen werkt, ook de meeste kans moet hebben van geneesmiddel te zijn.

Het onderwerp der Homoeopathie is zodoende een vergelijkende studie van de kunstmatige, door artsnijmiddelen voortgebrachte met de natuurlijke uit onbekende of hypothetische oorzaken geworden ziekten. Als haar eenmaal te bereiken, thans nog ideaal, doel, stelt zij zich de ontdekking voor van al de organische verrichtingen, de weefsels, de scheikundige levensprocessen aangaande veranderingen, die in de verschillende ontwikkelingstijperken, zoowel van de natuurlijke als kunstmatige artsnijziekten, plaats hebben.

De Homoeopathie heeft niet twee, maar vier grondstellingen, namelijk:

1. de proefneming van het artsenijmiddel op mensch en dier in gezonden toestand;

2. het door vergelijking vinden van het artsenijmiddel, waarvan het ziektebeeld gelijksoortig is aan de te behandelen ziekte uit andere oorzaak;

3. de toediening van slechts een enkel artsenijmiddel in ieder gegeven geval;

4. het toedienen van een artsenijdosis, die wel de zieke deelen genezen, maar nooit de gezonde aantasten kan.

Deze vier in het voorafgaande zoo ver noodig nader toegelichte grondstellingen, waarvan de niet-bevooroordeelde den inhoud volstrekt rationeel vinden moet, kenmerken de Homoeopathie zeer scherp als een geheel bijzondere, van de gewone therapie verschillende geneeswijze. Zij mag dus, vooral met het oog op haar lang bestaan, op haar steeds toenemende uitbreiding, haar weldadigen invloed en haar vatbaarheid voor onbegrensde ontwikkeling, met het meeste recht den eisch stellen, niet, zooals de schrijver aan het slot van zijn betoog zegt, een eigen universiteit voor zich te verkrijgen, maar wel, dat haar op de universiteiten een leerstoel toegestaan, in de staatsinstellingen voor wetenschappelijk, geneeskundig onderzoek de noodige ruimte en gelegenheid gegeven wordt, om de waarheid van hare voornaamste grondstellingen ook experimenteel te bewijzen.

Aan het eind van het artikel slingert de schrijver als een tweede Jupiter nog eenige vernielende dondersteenen naar de Homoeopathie, met te zeggen: „de Homoeopathie is dogmatisch, hetgeen voor de beoefenaars der natuur- en geneeskundige wetenschappen synoniem met onwetenschappelijk is. De dogmatische homoeopathie staat niet slechts tegenover de gewone therapie; zij bindt den strijd aan tegen de geheele geneeskundige, tegen alle natuurwetenschappen. Zij eischt eene gansche universiteit voor zich.”

Aan een zoo onrechtvaardige taal zou zich niemand hebben kunnen schuldig maken, die ook slechts een flauw begrip van de ware beteekenis der hedendaagsche Homoeopathie gehad had. Deze toch vertegenwoordigt slechts een wel nog niet erkend, maar daarom niet minder belangrijk onderdeel van de algemeene therapie, een geneesmethode, die, hoever ook haar strekking gaat, toch bij lang niet altijd toepasselijk is, en alle andere geneesmethoden, hoe ook genaamd, naast zich op prijs stelt. De wetenschappelijk gevormde homoeopathische arts waardeert deze evenzeer als zijn medische tegenstander, en brengt ze òf zelf in praktijk, òf wijst de daarvoor geschikte gevallen naar de speciale beoefenaars er van. Bij behandeling met artseneijen maakt hij, als boven gezegd, van alle toepassingen gebruik, die tot bedaring, verzachting en wegneming van ziekte toestanden kunnen bijdragen. Hij onderscheidt zich van den gewonen therapeut daardoor,

dat hij behalve over diens geneesmethode ook nog over de Homoeopathische beschikt, en deze in bijna alle gevallen van inwendige ziekten als de beste en degelijkste aangewezen vindt. Het verwijt aan de Homoeopathie gedaan van dogmatisch te zijn zakt dus als een kaartenhuis ineen. Zij verlangt immers ook geenszins onvoorwaardelijk geloof in haar grondstellingen, maar integendeel dat deze door de tegenstanders met proefnemingen op hunne juistheid getoetst worden. Zij kan met meer recht de gewone therapie in zoo verre dogmatisch noemen, als deze haar leerstellingen als de eenig juiste proclameert, en de homoeopathische, niettegenstaande hare gedurende een eeuw door ervaring gestaafde bevestiging, a priori verwerpt, zonder door eigen onderzoek a posteriori de ondeugdelijkheid er van bewezen te hebben. Dat de Homoeopathie door hare vier bovengenoemde grondstellingen den strijd met alle natuurwetenschappen aanbindt, is na het gezegde een uit de lucht gegrepen bewering.

Dr. KALLENBACH.

V R A G E N E N A N T W O O R D E N .

Eenigen tijd geleden hield Dr. Hegewald ter gelegenheid van het feestelijk herdenken van de oprichting eener homoeopathische vereeniging in Duitschland een rede, waarin hij tot groot genoegen zijner toehoorders een kort overzicht van de voornaamste punten van gewicht met betrekking tot de Homoeopathie en haren ontdekker gaf. Daar ook de aanhangers der Homoeopathie in ons land dikwijls genoodzaakt zijn, in private gesprekken of in het openbaar deze hun lief geworden geneeswijze tegen de aanvallen van onbevoegde veroordeelaars te verdedigen, gelooven wij hun een dienst te bewijzen, door het een en ander uit deze pittige rede mede te deelen.

Wat voor een man was toch eigenlijk die veelgenoemde Hahnemann? Hahnemann was een duitsch geleerde uit Meissen, tot doctor in de medicijnen gepromoveerd aan de hoogeschool te Erlangen. Later werd hij physicus in Saksen, kreeg van den hertog van Anhalt den titel van hofraad, en was bekend als een uitstekend arts, en kundig chemicus. Hij onderscheidde zich als schrijver van medische werken, en werd de ontdekker der homoeopathische geneesmethode. Jean Paul noemt hem een bron van geleerdheid, en philosophische wetenschap, want in kennis overtrof Hahnemann de meesten zijner tijdgenooten.

Wat zeide Hufeland van Hahnemann? Professor Hufeland, lijfarts van den koning van Pruissen, gaf in zijn „Journal” van 1830 en '31 een zeer gunstig oordeel over de „reine Arzneimittellehre” van Hahnemann.

nemann. Hij verklaarde, dat de Homoeopathie in tweeërlei opzicht groote verdiensten heeft: ten eerste, omdat zij den weg der *ondervinding* en der kalme *waarneming van feiten* heeft ingeslagen, en ten tweede, omdat zij een groote *vereenvoudiging* in de ziektebehandeling heeft gebracht. Het is voldoende, hieraan nog toe te voegen, dat de beroemde Hufeland steeds de kolommen van zijn veelgelezen „Journal” ter beschikking van Hahnemann stelde, als deze zich tegen de scherpe aanvallen zijner tegenstanders moest verdedigen.

Is het waar, dat de leer van Hahnemann der vergetelheid nabij is? Neen. De geneesmethode, door Hahnemann ontdekt, wordt in onze dagen in alle vijf werelddeelen beoefend. De homoeopathische klinieken en ziekenhuizen verrijzen in het buitenland als 't ware uit den grond: in Indië, in China, in Australië. In de Vereenigde Staten van Noord-Amerika bestaan vele private en verscheidene door den Staat gesubventioneerde homoeopathische faculteiten. De behoefte aan homoeopathische artsen is op sommige plaatsen zóó groot, dat daaraan niet kan voldaan worden. Terwijl hun aantal ongeveer 20000 bedraagt, is het aantal patiënten, dat zich homoeopathisch wil laten behandelen, legio.

Waarmede kan men bewijzen, dat de homoeopathische geneeswijze in aanzien staat? Verschillende levensverzekeringsmaatschappijen in de Vereenigde Staten leveren daarvoor een duidelijk bewijs, door aan alle leden, die zich in ziektegevallen homoeopathisch laten behandelen, 10 % rabat op de premie en de jaarlijksche bijdrage te geven. Voorts spreekt er waardeering uit het feit, dat er in Pruisen voor artsen gelegenheid bestaat, het zoogenaamde „dispensir-examen” af te leggen (d. w. z. een examen, waardoor het recht verkregen wordt, homoeopathische geneesmiddelen aan de patiënten te geven,) waardoor de erkenning der Homoeopathie als *wetenschap* buiten twijfel gesteld wordt.

Welke nieuwe beginselen heeft Hahnemann in de geneeskunde ingevoerd? Zij hebben alleen betrekking op de therapie; alle andere takken der geneeskundige wetenschap zijn er niet mee gemoeid. Hahnemann was de eerste, die het *experiment* in de artseneijmiddelleer invoerde. Door het physiologisch experiment wordt de werkelijke kracht eener artseneij bekend. Zoo vond Curie door het experiment, dat *Bryonia alba* plastische exsudaten in het strottenhoofd teweeg bracht en dezulken genas. Na Hahnemann verdedigde professor Traube, de beroemde academische leermeester te Berlijn, de stelling, dat de stoffen niet alleen de oorzaak aller ziekten, maar ook de middelen ter genezing zijn. In één woord: de proeven met artseneijstoffen op gezonde menschen vormen het uitgangspunt van die experimenteele richting, die

op het gansche gebied der geneeskunde een nieuwe aëra heeft doen aanbreken.

Mag na het voorafgaande de Homoeopathie nog altijd als kwakzalverij beschouwd worden? Neen, want gelijk gezegd is, staat de Homoeopathie met hare artseneijmiddelleer geheel en al op het standpunt van het *wetenschappelijk experiment*, dat naar de methode van Hahnemann uitgevoerd wordt. Voor de electrohomoeopathie moet daarentegen gewaarschuwd worden, daar zij met de wetenschappelijke Homoeopathie niets gemeen heeft en op ééne lijn met alle andere *geheimmiddelen* staat.

Met welke geestesrichting op het gebied der wetenschap is de leer van Hahnemann te vergelijken? Met die van Cartesius, wiens baanbrekend werk de boeien van het vooroordeel verbrak en den menschelijken geest van zijn kluisters bevrijdde. Met Cartesius verviel de scholastiek, die de middeleeuwen beheerschte; met Hahnemann verviel het systeem van Galenus, dat op het gebied der geneeskunde eeuwen lang het gezonde menschenverstand geweld aan deed.

Hoe gingen Cartesius en Hahnemann in hunne onderzoekingen te werk? welke methode volgden zij? In de oude filosofie en in de oude geneeskunde kende men slechts de *synthetische* methode; nu wordt alleen de *analytische* methode gehuldigd. Eertijds ging men van willekeurig aangenomen, doch als waar beschouwde grondstellingen uit, en maakte daaruit gevolgtrekkingen, die volstrekt onwaar en bedriegelijk waren. Bij Cartesius en bij Hahnemann golden echter alleen de door de ondervinding opgeleverde feiten als uitgangspunten voor grondstellingen. Men ging van het eenvoudige tot het samengestelde over, niet omgekeerd. Men individualiseerde, men analyseerde, eer men er toe overging twijfelachtige grondstellingen als waar te erkennen. Daardoor kwam er een nieuwe geest des onderzoeks in de filosofie en in de geneeskunde, en dat is tevens de verklaring van den ongedachten vooruitgang, dien de wetenschap in onze dagen gemaakt heeft.

Kan men er Hahnemann een verwijt van maken, dat hij de kleine hoeveelheden artseneij invoerde? Integendeel. Hahnemann vond, door zijn experimenten geleid, dat door den prikkel der artseneij een ziekte-toestand werd te voorschijn geroepen, die de werkelijke ziekte neutraliseerde. De kleine hoeveelheden artseneij beantwoorden veel beter dan de groote aan de prikkelbaarheid van zieke organen. Daar de natuur eeuwig en altijd met de kleinste hoeveelheden werkt, is daardoor reeds de methode van Hahnemann gerechtvaardigd. Beroemde mathematici noemen het de wet der spaarzaamheid in de natuur: „Natura in minimis maxima!”

Rechtvaardigt de natuur de minimale doses der Homoeopathie? De indifferente bronwateren kunnen

zeer goed met de homoeopathische potenzen vergeleken worden. Moeder natuur bereidt in den schoot der aarde deze potenzen tot heil der menschheid. Plombières doet op 1000 gram water slechts 0.24 gram vaste bestanddeelen vinden, Gastein op 1000 gram 0.32 gram en Wildbad op 1000 gram 0.32 gram. Hiermede is dus de geneeskracht van minimale hoeveelheden artsений bewezen.

Hoe is Hahnemann tot zijn stelling: „gelijksoortig wordt door gelijksoortig genezen,” gekomen? Toen Hahnemann de *Materia Medica* van Cullen vertaalde, kwam bij het lezen over de geneeskracht van de *China*-schors de gedachte bij hem op, of dezelfde *china*-schors, die koorts genas, niet ook koorts bij den gezonden mensch zou kunnen veroorzaken. Hij nam een hoeveelheid der schors in, en kreeg daarna „koortsachtige verschijnselen van gelijksoortigen aard” als hij vroeger gehad had, toen hij aan de moeraskoorts ziek lag, doch „zonder de eigenlijke koortsrilling” — dus geen aanval van werkelijke moeraskoorts, maar koortsachtige verschijnselen van gelijksoortigen aard.

Op een anderen keer genas een student in de theologie, die door Hahnemann behandeld werd, zichzelf van een lastige uitvloeiing, door toevallig op een wandeling eenige blaadjes van den levensboom te kauwen. De uitvloeiing was als 't ware weggeblazen. Dit was een aanwijzing voor Hahnemann, aan wiens scherp blik het geringste niet ontsnapte, om ook de *Thuja occidentalis* in den schat van geneesmiddelen op te nemen.

Wederom op een anderen keer bezocht Hahnemann een schilder, die de slechte gewoonte had, zijn Sepiapenseel steeds in den mond te steken en die lichamelijk zeer verzwakt was. De geniale blik van Hahnemann ontdekte ook hier de ware oorzaak van het lijden; hij verbood den schilder deze liefhebberij, en weldra was deze een gezond man.

Wat deed Hahnemann nu na de zoeven verhaalde ondervindingen als wetenschappelijk man? Hij deed, wat de coryphæen der wetenschap van onzen tijd, Virchow, Koch, etc. ook zouden gedaan hebben: *hij nam verdere proeven.*

Hij beproefde deze artseningen door het physiologische experiment, om ze daarna pathologisch te kunnen gebruiken. Dit is inderdaad een der schoonste bezigheden van den wetenschappelijk gevormden arts, de door het experiment verkregen anatomisch-physiologisch-pathologische verschijnselen met de natuurlijke ziekte-verschijnselen te vergelijken en de mogelijkheid van de zegenbrengende aanwending van zulke middelen te overwegen. De zekerheid van deze experimenten ligt hierin, dat de artsенийstoffen volgens bepaalde, onveranderlijke regels steeds *betrouwbare* ziekte-verschijnselen bij den mensch veroorzaken.

Zoo experimenteerde Hahnemann in verbinding met artsen en studenten, met *China*, *Thuja*, *Sepia* enz.

Heeft men deze physiologische experimenten met artsенийstoffen later voortgezet? Tot op den huidigen dag. Professor Jörg aan de universiteit te Leipzig, een tijdgenoot van Hahnemann, onderzocht met zijn studenten eveneens de werkingen der *China*. Professor Constantin Hering gaf zijn amerikaansche experimenten met artseningen uit. Dr. Hopf leverde bijdragen tot de reine artsенийmiddelleer. De dokters Noack, Trinks, Müller, Wibmer voegden nieuwe onderzoekingen bij de oude. Ten slotte heeft in de laatste 10 jaar Prof. Schulz aan de Greifswalder hoogeschool belangrijke onderzoekingen met artseningen volgens Hahnemann's methode gedaan, en bevonden, niet alleen dat de door dezen ingeslagen weg de eenig ware is, maar ook dat het gebruik van kleine hoeveelheden artsений volkomen juist is.

Conclusie: *Houdt ook verder vast aan de onsterfelijke leer van Hahnemann, en werpt uw vertrouwen op den zegen der Homoeopathie niet weg!*

Dr. J. V.

Een merkwaardig geschrift.

Wie indertijd in ons Maandblad de artikelen van Dr. J. Voorhoeve gelezen heeft over de resultaten der homoeopathische behandeling van zieken door Dr. Burnett, zal zeker met belangstelling hebben gezien, dat zijn merkwaardig geschrift:

VIJFTIG REDENEN WAAROM IK HOMOEOPAAT
GEWORDEN BEN,

in het Hollandsch vertaald en bij de uitgevers van ons Maandblad in het licht verschenen is.

De vijftig redenen zijn vijftig merkwaardige gezegeningen door homoeopathische middelen, op uitstekende, voor ieder begrijpelijke wijze medegedeeld. Er is voor iederen homoeopaat ontzaglijk veel uit dit werkje te leeren. In tal van ziektegevallen kan men hier aanwijzingen ontvangen, en de vertaler was zoo vriendelijk een lijst der behandelde krankheden aan het werkje toe te voegen. Maar niet alleen voor homoeopaten is dit geschrift van belang, ook als propagandamiddel onder niet-homoeopaten is het uitnemend geschikt.

Laat ieder lezer van het Maandblad er zich eenigen van aanschaffen, en laat de afdelingen een 100 ex. bestellen om aan de leden uit te deelen. De prijs is zoo laag gesteld, dat niemand daarin eenig bezwaar kan hebben. Per ex. kost dit boekje, dat 55 bladz. druks bevat, 25 cts. en bij getallen van 100 slechts 10 cts. Wie nu aan de bevordering der Homoeopathie in Nederland medewerken wil, heeft thans een schoone, weinig kostbare gelegenheid.

ER UIT GEZET.

Naar aanleiding van het toetreden van den homoeopathischen arts Van Roijen tot de Rotterdamsche afdeeling van de Maatschappij tot bevordering der Geneeskunst, is in een onlangs gehouden vergadering dier afdeeling de volgende motie met nagenoeg algemeene stemmen aangenomen:

„De vergadering, de Homoeopathie als eene bijzondere geneeswijze niet erkennende, doch haar als irrationeel veroordeelende, gaat over tot de orde van den dag.”

Ofschoon Dr. van Roijen dus *feitelijk* niet van het lidmaatschap werd uitgesloten, wat het plan van eenige der leden van deze afdeeling geweest was, is het aannemen van een dergelijke motie toch niet veel anders, dan den homoeopathischen collega te dwingen, zijn lidmaatschap op te zeggen.

Men ziet, het is, helaas! nu nog niet veel beter dan zestien jaar geleden, toen aan Dr. Voorhoeve door een besluit, genomen bij meerderheid van stemmen, geweigerd werd, tot de Haagsche afdeeling dierzelfde Maatschappij als lid toe te treden.

Wat zal men tot dergelijke dingen zeggen? Het best is, niet veel te zeggen, maar te doen, wat op geestige wijze door Dr. Kallenbach in de volgende motie wordt uitgedrukt:

De Homoeopathie, gezien het bericht, dat de Rotterdamsche afdeeling van de Nederlandsche Maatschappij tot bevordering der Geneeskunst de volgende motie heeft aangenomen:

„De vergadering, de Homoeopathie als bijzondere geneeswijze niet erkennende, doch haar als irrationeel veroordeelende, gaat over tot de orde van den dag,”

voornoemde vergadering als rechter over haar niet erkennende, doch wegens onvolledige kennis van zaken als incompetent verklarende, gaat tot *haar* orde van zaken, het genezen van zieken, over.

INGEZONDEN.

Geachte Redactie!

Wie „de 50 redenen” van Dr. Burnett vertaald heeft, is mij niet bekend, maar ik gevoel toch behoefte, hem of haar dank te zeggen voor de vertaling van dit merkwaardig geschriftje, dat ons bij vernieuwing deed kennis maken met de gunstige resultaten van een degelijke homoeopathische behandeling. Ik weet niet, of het werkje reeds in vele kringen zijn weg heeft gevonden, maar zoo niet, dan beveel ik iedereen zeer aan het aan te schaffen en ter lezing te geven. Niemand zal zich de geringe uitgave van 25 cts. voor zooveel goeds beklagen. Het zal zeker uit veler naam zijn, als ik den vertaler of de vertaalster toeroep: Wij houden ons bij voorduring aanbevolen voor meerdere dergelijke brochures.

Met dankzegging noem ik mij

Uw bestendige lezer,

GOES, 4 Jan. '97.

W. S. D.

EEN JUBILAEUM.

Een merkwaardig jubilaem zal eerstdaags in Rotterdam worden gevierd.

Den 5^{den} Februari a.s. hoopt Dr. Kallenbach den dag te herdenken, waarop hij voor *veertig* jaren zich te Rotterdam als homoeopathisch geneesheer vestigde. Zijne vele vrienden en patiënten zullen hem zeker van hunne belangstelling in dit merkwaardig feest doen blijken, en alle voorstanders der Homoeopathie zullen zich met den jubilaris verheugen in de vorderingen, welke onze geneeswijze in die 40 jaren in ons land gemaakt heeft.

ADVERTENTIËN.

VERZOEK.

De waarnemende Penningmeester van het Hoofdbestuur verzoekt beleefd aan alle Donatrices, Donateurs, Leden en Begunstigers, de kwitantien over de Contributie van 1897, die binnen korten tijd door de Penningmeesters der Afdeelingen of vanwege het Hoofdbestuur (voor die plaatsen waar nog geene afdeeling gevestigd is) zullen worden aangeboden, bij de aanbieding te voldoen, — daar het onbetaald teruggaan dezer kwitantien, zooals een enkel maal geschiedt, niet alleen onnoodige onkosten voor de Vereeniging veroorzaakt, maar ook de taak van de Penningmeesters der afdeelingen en die van den waarnemenden Penningmeester van het Hoofdbestuur zeer verzwart en eene geregelde Administratie onmogelijk maakt.

Door de vrijgevigheid van Mevr. B. v. W., ben ik in staat een aantal exemplaren van het werkje van Burnett: „Vijftig redenen waarom ik homoeopaat geworden ben,” uit te reiken aan studenten in de medicijnen en aan jonge artsen. Gaarne zou ik adressen ontvangen van personen, die door de lezing van het boek er toe zouden kunnen komen de homoeopathie te bestudeeren. Ik stel als voorwaarde, dat zij minstens candidaat in het tweede jaar zijn. Mijn adres is Utrecht Trans 14.

Dr. S. J. VAN ROIJEN.

Verschenen:

50 Redenen

waarom ik HOMOEOPAAT geworden ben.

Naar 't Engelsch van

J. COMPTON BURNETT, M. D.

PRIJS 25 cts.; 10 ex. f 1.75; 25 ex. f 3.—; 100 ex. f 10.—; fr. p. p. tegen toezending van 't bedrag.

Zwolle.

La Rivière & Voorhoeve.

Homoeopathische Geneesmiddelen.

Levering en vulling van

HUIS-APOTHEKEN.

*Alleen Medicamenten, Praeparaten, Boeken
en Utensiliën, enz. enz.
van Dr. WILLMAR SCHWABE.*

Maltos Cannabis à f 1.—,

BENEVENS

**Homoeopathische KOFFIE en
HAVERMEEL,**

**Kufeke's KINDERMEEL, MELKSUIKER,
Poolsch LIJNZAAD,**

1e Stoom-LEVERTRAAN,

Homoeopathische ARTSENIJ-TABLETTEN.

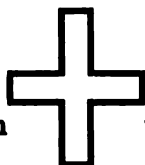
**Firma Wed. T. D. VRIJDAG ZIJNEN,
's-GRAVENHAGE.**

N. B. Verzoeken bij bestellingen duidelijk opgaaf te doen, of men verlangt vloeistof, korrels of verwrijving.

Prijscourant gratis.

Behoefigen worden gratis geholpen, op voorschrift van den medicus.

MALTOS CANNABIS.

Genees- en voedingsmiddel

voor borst- en maaglijders.

In 't buitenland door verschillende homoeopathische doctoren met verrassende resultaten aangewend.

PRIJS, per bus f 1.—.

Verkrijgbaar in alle Homoeopathische Apotheken.

Fabriek „HET ROODE KRUIS.”

G. JOCHMANN, Poortstraat 35, UTRECHT.

In mijne **HOMOEOPATHISCHE APOTHEEK** te **AMSTERDAM** zijn uitsluitend door mij verpakte en gepotentieerde medicamenten verkrijgbaar. Het Depôt is in den laatsten tijd aanmerkelijk vergroot. Ik verzoek vooral om op het **Fabrieksmerk** te letten, daar dit wordt nagebootst.

Men adresseere :

**Homoeopathisch Generaal-Depôt,
Dr. Willmar Schwabe, Amsterdam.**

Leipzig, Sept. '96.

Homoeopathische Apotheek.

J. Sulterman & Zoon,

Apothekers en Scheikundigen,

Hoogstraat 237, ROTTERDAM.

Indien Uwe haren uitvallen, gebruikt dan
Apotheker Georg Kühne's

HAARNÄHRSTOFF,

hetwelk door mij sedert eenige jaren met het meeste succes verkocht wordt. **Prijs per flacon f 1.50.**

Men leze hierover de Brochure „Georg Kühne's Rathgeber für Schönheitspflege," bij mij gratis verkrijgbaar.

N.B. Door meer dan 200 voorname Artsen is met dit werkje, alsmede met het artikel de grootste ingenomenheid uitgesproken.

CORNs. BORGHART,

Noordblaak 45.

ROTTERDAM.

Homoeopathische Geneesmiddelen.

Voor de levering van Homoeopathische Geneesmiddelen, voorkomende in den Prijscourant van Dr. WILLMAR SCHWABE te Leipzig, benevens levering en vulling van Huis-Apotheken, beveelt zich aan

J. H. SCHAFFERS.

AMSTERDAM, Ferd. Bolstraat 11.

Apotheker.

Soeben erschienen :

Die Unhaltbarkeit der Hochpotenzen

und ein Versuch zur Klärung ihrer Wirkung

VON

Dr. Kallenbach, Rotterdam.

Eine höchst interessante Schrift. Gross Octav. 52 Seiten.
Broschirt 80 Pfg.

Die Verlagshandlung

Leipzig.

A. Marggraf's homöopath. Officin.

HOMOEOPATHISCH MAANDBLAD.

Uitgegeven vanwege

de „Vereeniging tot bevordering der Homoeopathie in Nederland.”

Dit blad verschijnt den 15^{den} van elke maand. Alle donateurs en leden der Vereeniging ontvangen het gratis; ook begunstigers, die jaarlijks f 2.50 bijdragen. De abonnementsprijs is f 1.— per jaargang; franco per post f 1.17; enkele nummers à 10 cts. Men abonneert zich bij de firma **La Rivière & Voorhoeve te Zwolle**, tot wie men zich wende voor alles wat de uitgave en de advertentiën betreft. Advertentiën van 1—10 regels f 1.—, elke regel meer 10 cents.

Opstellen, mededeelingen, vragen, boekwerken ter recensie, brieven de redactie betreffende, worden franco ingewacht bij de Redactie van het „Homoeopathisch Maandblad” te 's-Gravenhage.

INHOUDSOPGAVE.

Erkenning der Homoeopathische geneeswijze — Olijfolie als geneesmiddel. — Open brief van Dr. v. Roijen. — Eenige statistieken van den jongsten tijd. — Jubilaëum van Dr. Kallenbach. — 50 Redenen. — Beantwoording van vragen. — Verzoek om hulp.

ERKENNING DER HOMOEOPATHISCHE GENEESWIJZE.

De kwestie van de al of niet noodzakelijke erkenning der homoeopathische geneeswijze als een *afzonderlijke* geneesmethode dunkt ons van zoo uitermate groot belang te zijn, dat het ons zeer wenschelijk voorkomt, nu deze zaak in den laatsten tijd onder voor- en tegenstanders der Homoeopathie herhaaldelijk besproken wordt, nogmaals daarop terug te komen, en te trachten een afdoend antwoord dienaangaande voor onszelfen te verkrijgen.

Onder de tegenstanders der Homoeopathie beweren sommigen, dat de homoeopathische geneeswijze geen recht heeft erkend te worden als afzonderlijke geneeswijze, omdat zij huns erachtens irrationeel is, d. w. z. op geen wetenschappelijk grondslag rust; terwijl anderen, zooals o. a. de Redactie van het Nederl. Tijdschrift voor Geneeskunde, haar geen plaats als afzonderlijke geneesmethode willen gunnen, omdat hare hoofdbeginselen nu en dan door de gewone geneeskunde zelve worden gehuldigd en in praktijk gebracht.

Op het oordeel van deze laatsten behoeven wij thans niet nader in te gaan. Door Dr. Kallenbach is toch reeds in zijne »Terugwijzing van een aanranding der Homoeopathie” voldoende aangetoond, hoe het geheel onjuist is, dat de allopaat handelt volgens het hoofdbeginsel der Homoeopathie »*Similia similibus curantur*,” wanneer hij tegen enkele op den voorgrond tredende ziekte-verschijnselen een artseneij aanwendt, die in hare physiologische werking een dergelijk abnormaal verschijnsel vertoont; en dat, algeeft de allopaat ook somtijds zijne artseneijen in zeer verdunnen toestand, hij dit niet doet als noodzakelijk gevolg van een op grond van het *Similia similibus* gemaakte keuze der artseneij, maar omdat het aangewende medicament anders te hevige vergiftigingsverschijnselen zou te voorschijn roepen.

Wanneer derhalve door deze laatsten beweerd wordt, dat de homoeopathische geneeswijze *daarom* geen afzonderlijke geneeswijze is, omdat twee harer hoofdbeginselen door de gewone geneesmethode somtijds in toepassing gebracht worden, zoo is het duidelijk, dat de grond, waarom haar een afzonderlijke plaats misgund wordt, vervalt, indien deze beide kenmerken inderdaad *niet* door haar gehuldigd worden. Dit nu is en door Dr. Kallenbach duidelijk bewezen, en zal ook iederen onbevooroordeelden onderzoeker der beide geneeswijzen — der homoeopathische en allopathische — ten duidelijkste in het oog springen.

Van dezen kant kan er dus — wil men consequent zijn — geen bezwaar zijn, de homoeo-

pathische geneeswijze als een afzonderlijke geneesmethode te beschouwen.

Iets anders is het evenwel met degenen, die aan de homoeopathische geneeswijze elken wetenschappelijken grondslag ontzeggen, en haar, gelijk in de bekende Rotterdamsche motie, als irrationeel veroordeelen. Deze toch staan op een geheel ander standpunt. Zij wenschen met de Homoeopathie niets van doen te hebben. Zij beschouwen de homoeopathische geneeswijze als een dwaling op genees- en natuurkundig gebied, en stellen haar dus min of meer op gelijke lijn met kwakzalverij.

Dat bij deze tegenstanders der Homoeopathie niet de minste neiging bestaat, de homoeopathische geneeswijze als een afzonderlijke te doen gelden, spreekt vanzelf. Hoe toch zal men een geneeswijze als een afzonderlijke geneeswijze erkennen, wanneer men ze in den grond van de zaak eigenlijk in het geheel niet als een *geneeswijze*, maar als een dwaling in de wijze van genezen beschouwd?

Tegenover dergelijke tegenstanders hebben wij derhalve een geheel andere taak. Tegenover hen hebben wij aan te toonen, dat de homoeopathische geneeswijze wel op wetenschappelijke grondslagen rust, en zij *niet* als irrationeel behoort beschouwd te worden.

Om dit te kunnen doen, moeten wij opnieuw de grondbeginselen der homoeopathische geneeswijze op den voorgrond plaatsen en ons bepalen bij de eischen, die de Homoeopathie stelt voor de aanwending van artsenijen bij den zieke.

Welnu, de eischen waardoor het wezen der Homoeopathie bepaald wordt, zijn drieërlei.

De *eerste eisch* is, dat elke artsenij physiologisch onderzocht worde, m. a. w. dat men trachte te weten te komen, welken groep van abnormale verschijnselen er te voorschijn komt, wanneer men den gezonden mensch een artsenij gedurende korter of langer tijd en in min of meer groote hoeveelheden laat gebruiken.

De *tweede eisch* bestaat daarin, dat aan den zieken mensch een zoodanige artsenij worde voorgeschreven, die volgens hare physiologische werking (dus volgens hare uitwerking bij den *gezonden* mensch) juist op dezelfde organen, weefsels en cellen werkt, als in het bestaande ziektegeval blijken aangetast te zijn, en die buitendien zooveel mogelijk de gelijksortige subjectieve verschijnselen bij hare physiologische werking te aanschouwen geeft, als bij den zieke voor den dag treden.

De *derde eisch* eindelijk is, dat men in een gegeven ziektegeval niet meer dan ééne artsenij tegelijkertijd geeft.

Wat er nu in deze drie eischen onwetenschappelijk is, valt moeielijk in te zien.

Over den eersten en derden eisch behoeven wij wel niet veel te zeggen. De eerste eisch toch wordt door iederen wetenschappelijk ontwikkelden medicus heden ten dage als volkomen rechtmatig beschouwd; en men zal wel nauwelijks een leerboek der allopathische geneesmiddelleer van den lateren tijd kunnen opnoemen, waarin niet het onderzoek van de artsenijen op den gezonde als noodzakelijk wordt voorgesteld.

En dat de derde eisch — het toedienen van een enkel geneesmiddel ter zelfder tijd — onwetenschappelijk zou zijn, geen medicus die het in onzen tijd beweren zal! Men zou er over kunnen disputeeren, wat meer wetenschappelijk is: ééne artsenij tegelijkertijd, of twee tot drie te zamen; maar dat één enkel te geven onwetenschappelijk zou zijn, geen enkel geneesheer van onzen tijd zal zulk een oordeel durven uitspreken. Geeft toch ieder medicus niet nu en dan slechts één geneesmiddel ter zelfder tijd?

Er zou dus alleen nog de tweede eisch te bespreken overblijven. Welnu, is deze onwetenschappelijk?

Is het onwetenschappelijk, dat wij — na een vergelijkende studie gemaakt te hebben tusschen den groep van verschijnselen, die een artsenij te voorschijn roept met den groep van verschijnselen, dien de zieke vertoont — juist die artsenij meenen te moeten aanwenden, die in hare physiologische werking het meest overeenkomst bleek te hebben met de uit geheel andere oorzaken ontstane ziekte?

Is het onwetenschappelijk, dat wij bij de behandeling van zieken ons afvragen, welke organen, welke weefsels, welke cellen ziek zijn, en dan onze keuze bepalen bij een zoodanige artsenij, die volgens hare ons bekende, en door ons vooraf onderzochte physiologische werking juist op dezelfde organen, dezelfde weefsels en dezelfde cellen invloed uitoefent?

Men kan dienaangaande van gevoelen verschillen; men kan zeggen, dat een andere methode van de keuze der artsenijen beter is, en eerder tot het gewenschte doel leidt; maar waarom is de ééne methode wetenschappelijk, en de andere niet? Wij zien het niet in; en wij gelooven ook niet, dat degenen, die zoo hoog opgeven van het onwetenschappelijke en het irrationeële der homoeopathische geneeswijze, ooit een ernstige studie van deze geneesmethode gemaakt hebben.

Ook in het toedienen van kleine giften artsenij, waartoe de homoeopaat bij de toepassing van het beginsel *Similia similibus vanzelf moet* gerekken, ligt niets onwetenschappelijks.

Tot het *wezen* der Homoeopathie behooren de kleine giften wel is waar niet. Vandaar dat wij het voorschrijven van kleine giften niet noemden als een der eischen, waardoor de Ho-

moeopathie gekenmerkt wordt. Doch zij zijn niettemin een uitvloeisel van het hoofdbeginsel der Homoeopathie, dat gelijksoortig door gelijksoortig genezen wordt. Ligt er nu in dit geven van kleine hoeveelheden van een medicament iets onwetenschappelijks? Hoe zou men het kunnen volhouden?

Indien wij een medicament aanwenden naar het beginsel der homoeopathische geneeswijze, kunnen wij dit geven in een te sterke dosis, of in een te zwakke dosis. In het eerste geval zal de ziekte verergeren, in het andere geval zal er geen de minste verandering ten gevolge van het gegeven geneesmiddel intreden. Beide, zoowel de te sterke als de te zwakke dosis, zijn dus ondoelmatig. Wij trachten derhalve eene dosis te vinden, die noch het een, noch het ander doet, en zoeken een zoodanige dosis, die wel het zieke orgaan (of zieke organen, weefsels, cellen, enz.) treft, maar het niet overprikkelt, een dosis, die tevens de gezonde weefsels onaangetaast laat.

Nog eens, men kan wél zeggen, dat dit niet de beste wijze van handelen is, en dat men beter doet, de gezonde weefsels en organen aan te tasten en de zieke met rust te laten; maar hoe kan men bewerken, dat het onwetenschappelijk is, een zoodanige dosis toe te dienen, die noch te sterk, noch te zwak werkt, die de gezonde organen met rust laat, maar die de zieke organen treft op zoodanige wijze, dat hun toestand niet verergerd wordt. Er moet immers een dosis bestaan, hetzij door versterking der te kleine, of door verzwakking der te sterke, die het zieke orgaan noch geheel intact laat, noch in een ergeren toestand brengt.

Duidelijk blijkt onzes inziens uit al het aangevoerde, dat er in de beginselen der homoeopathische geneeswijze niets onwetenschappelijks te bespeuren valt.

En wanneer dit inderdaad zoo is, dan spreekt het vanzelf, dat wij, voorstanders dezer geneeswijze, er ons niet bij neerleggen, dat men van allopathische zijde nog steeds bijna algemeen de erkenning als bijzondere geneeswijze aan de leer van Hahnemann weigert, en men op dien grond ons ook geen plaats aan een der Universiteiten gunt. Neen, wij zullen er op blijven aandringen, en zullen zoo lang de publieke opinie voorlichten en zoo lang de geneeskundigen der officieel erkende geneeskunde wijzen op het onwetenschappelijke hunner handelwijze, totdat in dit opzicht verandering intrede, en men aan de homoeopathische geneeswijze, beleden en aangewend door tal van wetenschappelijke mannen, evenals aan zoovele andere geneeswijzen veroorlove, hare beginselen aan een der hoogeschoolen in ons land te doceeren en ze onder het oog van voor- en tegenstanders toe te passen aan het ziekbed!

Olijf-olie als geneesmiddel.

Het is algemeen bekend, dat *olijf- of slaolie* in verschillende ziekte-toestanden als eenvoudig en goedkoop huismiddel goede diensten bewijst. Wij herinneren hier slechts aan de pijnstillende werking van de sla-olie bij de koliekpijnen der galsteen-ziekte.

Wij wenschen hierbij evenwel niet langer stil te staan, doch voor een oogenblik de aandacht te vestigen op het groote nut der olijf-olie voor uitwendig gebruik in gezonden en zieken toestand. Sinds oude tijden werden inwrijvingen van het geheele lichaam of gedeelten daarvan met olijf-olie hooggeschat, om de gezondheid te bewaren, de vermoede ledematen te versterken en verschillende ziekten en ongesteldheden te genezen. Naast de baden speelden de olie-inwrijvingen bij de oude Grieken en Romeinen een groote rol bij de instandhouding eener goede gezondheid. Een romeinsche dokter, die 118 jaar oud werd, schreef zijn hoogen ouderdom en goede gezondheid toe aan het gebruik van honing en het inwendig gebruik der olijf-olie. De gewoonte van vele onbeschaafde volkeren, zoowel in de koude als in de tropische gewesten, (Groenland, Afrika) hun lichaam met het een of andere vet in te wrijven, bewijst, dat zij het nut daarvan voor de gezondheid inzagen. Hannibal beval aan zijn soldaten zich vóór elken veldslag het geheele lichaam met olie in te wrijven, waardoor zij bij de grootste koude warm en lenig bleven. Het nut van een dunne vette laag over de huid wordt trouwens ook in onzen tijd erkend. Men heeft opgemerkt, dat de arbeiders in wolspinnerijen, die de vette wol bewerken, zich door hun gezond voorkomen onderscheiden. Men zendt daarom in Engeland zwakke en ziekelijke kinderen dikwijls in wolspinnerijen, waar zij reeds na enkele weken een geheel ander uitzien verkrijgen.

Inwrijvingen met warme sla-olie of een ander vet bewijzen bij gezwollen en pijnen, die met ontsteking vergezeld gaan, goede diensten; zij maken de harde, gespannen huid week en lenig en verzachten de pijn. Bij ontstekingen van klieren, spieren en pezen, bij reumatiek en jicht zijn inwrijvingen met warme olie 2 of 3 keer per dag aan te bevelen. Zij storen de werking der homoeopathische middelen niet in het minst, integendeel ondersteunen haar. Ook bij de gezichts-roos, bij wonden, brandwonden, verstuikingen en bij de steken van vergiftige insecten werden de inwrijvingen met olijfolie of ook wel met arnica-olie met goed gevolg gebruikt. Allen, die een zwakke borst hebben of aan longziekten lijden, kunnen wij inwrijvingen van borst en rug met sla-olie, 2 à 3 keer per week, in afwisseling met koude wasschingen ten zeerste aanbevelen. De koude wasschingen versterken de huidzenuwen, en de inwrijvingen met olie beschutten de huid tegen de wisselende invloeden van het weer.

Een zekere Dr. Knapps, een engelsch arts, wijst in „the Lancet” op de hooge beteekenis van de olie-inwrijvingen bij kinderziekten. Hij zegt daarover het volgende:

„Gedurende de laatste jaren heb ik met ongekend succès de waarde van een zeer eenvoudige behandelingswijze van verschillende kinderziekten, als halsontsteking, diarrhée, krampen, koorts en de verschillende ziekten, die van een geprikkelden toestand der huid vergezeld zijn als mazelen en roodvonk, deugdelijk beproefd.

Deze behandeling bestaat eenvoudig in het inwrijven van het geheele lichaam van het hoofd tot de voeten met olijf-olie; de inwrijvingen worden alle 12, 6 of 4 uur herhaald, al naar gelang de hevigheid der ziekte dat vereischt. De olie moet verwarmd worden en de kleine patiënt na de inwrijving in een wollen deken gewikkeld worden.

De aanwending der olie heeft de volgende voordeelen boven het warme bad:

a. De functie van het huidorgaan wordt op meer volkomen en duurzame wijze hersteld.

b. Het gevaar eener reactie wordt vermeden; de olie beschut de huid tegen de lucht.

c. De olie werkt als een warmte brengend voedingsmiddel, en verhindert het verval der weefsels.

d. De inwrijvingen vermoeien den patiënt niet, maar vroolijken hem integendeel op.

Menigeen zal ongeloovig het hoofd schudden, en toch is het waar, dat de bovenbedoelde ziekten dikwijls binnen 24 uren geheel genezen worden of althans beterschap vertoonen. Zelden verlopen er meer dan 48 tot 72 uren, eer de beterschap begint.”

De verantwoordelijkheid voor de juistheid van het bovenstaande moeten wij aan den auteur overlaten, doch zeker is het, dat men met het gebruik der olie-inwrijvingen geen schade kan aanrichten. In verbinding met de juist gekozen homoeopathische geneesmiddelen kunnen zij nut en zegen brengen. Nogmaals zij hier tevens, ook uit eigen ondervinding, gewezen op het nut der olie-inwrijvingen in afwisseling met koude wasschingen, in 't bijzonder voor borstlijders en allen, die een zwak lichaamsgestel hebben en bij elke gelegenheid koude vatten. Zij zullen er baat bij vinden.

D.

D^r. J. V.

OPEN BRIEF.

Onder den titel van „waarom ik bedankt heb voor het lidmaatschap van de Nederl. Maatschappij t/b der Geneeskunst” is de volgende open brief door den arts van Royen gericht aan de leden der Afdeling Rotterdam van bovengenoemde Maatschappij.

MOTTO:

In den Wissenschaften ist die absoluteste Freiheit und Ehrlichkeit nöthig; denn da wirkt man nicht für heute und morgen, sondern für eine undenklich fortschreitende Zeitenreihe.

Naar GORTHE

Mijne Heeren!

In de vergadering op 30 November van de afdeling Rotterdam der Nederlandsche Maatschappij tot bevordering der Geneeskunst werd behandeld een voorstel tot „royement van den homoeopaath den Heer J. I. A. B. VAN ROYEN, Arts.”

Dit voorstel werd verworpen, doch daarna de volgende motie aangenomen: „De vergadering, de homoeopathie als eene bijzondere geneeswijze niet erkennende, maar haar als irrationeel veroordeelende, gaat over tot de orde van den dag.”

Dit ter herinnering.

De aanleiding van deze gebeurtenis was, dat ik, „de homoeopaath,” lid uwer Vereeniging geworden was. Als jong medicus en voorstander van alles, wat de kunst van genezen kan bevorderen, werd ik lid van de Maatschappij, die tot doel heeft de bevordering der geneeskunst, zooals door haar naam wordt aangeduid. Als overtuigd homoeopaath en vol idealen, koesterde ik de hoop, door den omgang met U en door wrijving van gedachten, sympathie te wekken voor eene richting in de geneeskunde, waarvan ik de hooge waarde heb leeren kennen. Door het aannemen van deze motie, die zoo geheel in strijd is met de wet der eerlijkheid, dat men iemand of iets eerst mag beoordeelen, nadat men de verdediging gehoord heeft, hebt gij

ten 1ste mij die hoop geheel ontnomen, en

ten 2de gehandeld geheel in strijd met het doel der Maatschappij: het bevorderen der geneeskunst; want het zoo onverbiddelijk veroordeelen van eene richting op het moment, dat een voorstander daarvan lid uwer Maatschappij geworden is, maakt waardeering, en nog meer samenwerking, onmogelijk.

Om deze twee redenen is het, dat ik bedankt voor het lidmaatschap uwer Vereeniging.

Overtollig zou het zijn nog eene verdediging aan te voeren, nadat reeds door U, die zich als rechters hebt opgeworpen, het vonnis is geveld, ware het niet, dat door het publiceeren in dag- en nieuwsbladen van een gedeelte van hetgeen in een besloten vergadering is behandeld, het publiek eene verkeerde voorstelling van de Homoeopathie zou krijgen.

De inhoud der motie bewijst reeds, dat de vergadering geen flauw begrip heeft van de Homoeopathie. De beteekenis van dat woord kan men niet beter weergeven dan door de uitdrukking: *vergelijkende pathologie*. *)

Dat eene *pathologie* (= ziekteleer) geen *therapie* (= geneeswijze) is, zou men toch eigenlijk in eene vergadering van medici als bekend mogen beschouwen.

Tegen vergelijkende pathologie zal toch wel niemand bezwaar kunnen hebben.

Dat men twee ziekten door natuurlijke, hypothetische oorzaken, met elkaar vergelijken mag om tot eene juiste diagnose te komen, is overbekend.

Dat men twee ziekten, door toediening van artsenijen veroorzaakt, met elkaar vergelijken mag om de werking dier artsenijen goed te verstaan, spreekt vanzelf.

Dat men eene ziekte, door eene natuurlijke, hypothetische oorzaak, vergelijken mag met eene ziekte door eene artsenij veroorzaakt, om daardoor eene voorstelling te krijgen van den invloed, die eene

*) Zie: Zur Reform der medizinischen Therapie. Sendschreiben an Herrn Prof. R. VIRCHOW, von Dr. TH. VON BAKODY, Professor der vergleichenden Pathologie (Homöopathie) und medizinischen Klinik in Budapest. Berlin, 1882.

artsenij op een gegeven ziekteproces zou kunnen uitoefenen, spreekt ook vanzelf.

Dat men bezwaar kan hebben tegen zulk eene vergelijkende pathologie (in casu de derde genoemde) is voor mij *onbegrijpelijk*. Ik zal daarom zoo vrij zijn te veronderstellen, dat het niet de bedoeling van de vergadering geweest is, eene pathologie eene „*geneeswijze*” te noemen, hoewel zij het in hare motie doet, maar wil *aannemen*, dat zij *bedoeld* heeft *de therapie, die berust op de vergelijkende pathologie (homoeopathie)*. Maar ook in het geval, dat mijne veronderstelling juist is, is de motie voor een biologisch denkend medicus nog iets onbegrijpelijks; want hoe wil men bij een gegeven ziektegeval een medicament toedienen, dat daarop gunstig influenceert, wanneer men niet het ziektebeeld van dat medicament er mede vergelijkt? Zonder dat zou men eenvoudig in den blinde naar eene artsenij grijpen. — Ik zal dus alweer zoo vrij zijn te veronderstellen, dat ook dat niet de bedoeling van de vergadering geweest is, en dat zij in de motie met het woord „*homoeopathie*” wellicht bedoeld heeft, de door Hahnemann gevonden natuurwet: *eimilia similibus curantur*. Indien deze veronderstelling juist is, dan is het onbegrijpelijk, hoe eene vergadering van beoefenaars eener natuurwetenschap er toe kan komen, zulk een vonnis te vellen over eene wet door een experimentator gevonden. Hoogstens zou men aan de juistheid er van kunnen twijfelen, maar ook zelfs dan is het minstens zeer bevreemdend, dat eene vereeniging van wetenschappelijke mannen de waarde van een experiment bij meerderheid van stemmen wil beoordeelen. Wel zoo wetenschappelijk zou het zijn, als men, ter contrôle, het experiment ging nadoen, maar dan ook met de nauwgezetheid en eerlijkheid van een Hahnemann of een Bakody.

Och, dat *dat* eens mocht gebeuren! dan zoudt gij allen binnen een jaar, een ruim gebruik maken van de, door U opnieuw gevonden, natuurwet:

similia similibus curantur.

Eenige statistieken van den jongsten tijd.

Op het 5de internationale homoeopathische Congres, in den zomer van 1896 te Londen gehouden, hield Dr. Mills uit Stamford in de Vereenigde Staten van Noord-Amerika een belangrijke rede, die bewijzen leverde voor de deugdelijkheid en bruikbaarheid der homoeopathische behandelingswijze.

Op de schitterendste wijze kon hij ten aanschouwen van voor- en tegenstanders der Homoeopathie, door statistieken uit den jongsten tijd, gegrond op officiële gegevens, bewijzen, dat ook *nu*, niettegenstaande al den vooruitgang, dien de oude school in den nieuweren tijd ontegenzeggelijk gemaakt heeft, de Homoeopathie als geneeswijze in de praktijk gebleken is, nog steeds verre boven de Allopathie te staan.

De volgende gegevens uit de rede van dien arts toonen de waarheid van dit beweren op onomstootelijke wijze aan.

Van de hospitalen in New-York kunnen slechts het „City Hospital” en het „Metropolitan Hospital” met elkaar vergeleken worden, daar beide in hetzelfde gedeelte der stad zijn gelegen en hunne zieken niet kunnen uitzoeken, maar de patiënten moeten opnemen, zooals zij door de centrale politie al naar gelang van het leeg worden der bedden, worden toegezonden. De verhouding der Sterftegevallen in de twee ziekenhuizen is nu volgens de officiële berichten over 1892 als volgt:

City Hospital (allopathisch): 8430 zieken, 621 sterfgevallen, 7,35 % sterfte;

Metropolitan Hospital (homoeopathisch): 5060 zieken, 271 sterfgevallen, 5,36 % sterfte;

In Brooklijn kunnen met elkaar vergeleken worden het „Brooklijn-Hospital” en het „Brooklijn Homoeopathisch Hospital.” In het eerste was de verhouding: 1370 zieken, 118 sterfgevallen, 8,60 % sterfte, in het tweede: 1170 zieken, 76 sterfgevallen, 6,44 % sterfte.

In Philadelphia zijn te vergelijken:

Pennsylvania Hospital (allopathisch):

2553 zieken, 268 sterfgevallen, 10,49 % sterfte.

Hahnemann Hospital:

1851 zieken, 98 sterfgevallen, 5,29 % sterfte.

In Pittsburgh kan men het „Western Pennsylvania Hospital” (allopathisch) en het „Pittsburgh Homoeopathisch Hospital” met elkaar vergelijken. In het eerste was de verhouding:

2305 zieken, 207 sterfgevallen, 8,98 % sterfte, in 't tweede: 1412 zieken, 90 sterfgevallen, 6,37 % sterfte.

In Boston zijn het allopathische „Massachusetts General Hospital” en het „Massachusetts Homoeopathisch Hospital” te vergelijken.

In het eerste was de verhouding:

4605 zieken, 453 sterfgevallen, 9,83 % sterfte; in 't tweede: 1191 zieken, 50 sterfgevallen, 4,19 % sterfte.

In het „Cook County Hospital” (stadsziekenhuis) te Chicago, waar volgens de drie systemen: allopathisch, eclecticisch en homoeopathisch behandeld wordt, heeft de verdeling van het ziekenmateriaal als volgt plaats: Van elke 30 nieuw aangekomen zieken worden er 19 naar de allopathische, 5 naar de eclecticische en 6 naar de homoeopathische afdeling verwezen. In de vijf jaren 1889 — 93 werden er in dit hospitaal 43598 zieken behandeld. De verdeling leverde het volgende resultaat:

Allopathisch: 28121 zieken, 3340 sterfgevallen, 11,87 % sterfte;

Eclecticisch: 6968 zieken, 668 sterfgevallen, 9,57 % sterfte;

Homoeopathisch: 8509 zieken, 766 sterfgevallen, 9,00 % sterfte.

In Baltimore bestaat het beroemde „John Hopkins Hospital,” welks artsen in de gansche wereld bekend zijn. Daartegenover staat het „Maryland Homoeopathisch Hospital.” De vergelijking der resultaten over het jaar 1895 gaf de volgende cijfers:

John Hopkins Hospital (allopathisch):

3018 zieken, 197 sterfgevallen, 6,52 % sterfte;

Maryland Homoeopathisch Hospital:

356 zieken, 12 sterfgevallen, 3,37 % sterfte.

Tellen wij al de cijfers, die in bovenstaande statistieken gegeven zijn, respectievelijk op, dan vinden wij bij allopathische behandeling van 50405 zieken

5204 sterfgevallen of 10,32 % sterfte en bij homoeopathische behandeling van 19549 zieken 1363 sterfgevallen of 6,97 % sterfte.

Een andere berekening toont ons, dat als alle 69954 zieken te zamen *allopathisch* behandeld zouden geworden zijn, er volgens de verhouding der sterfte cijfers waarschijnlijk 7219 gestorven zouden zijn; zoo echter al deze zieken *homoeopathisch* behandeld zouden geworden zijn, zouden er volgens dezelfde waarschijnlijkheidsrekening maar 4875 gestorven zijn: *hetwelk een onderscheid oplevert van 2344 menschenlevens!*

Zulke cijfers zijn welsprekender dan boeken vol theoretische beschouwingen! Wie ze kent, en dan nog de Homoeopathie met scheldnamen als „humbug,” „zwendelarij,” „kwakzalverij” durft beleedigen, verliest het recht, als *eerlijk* tegenstander beschouwd te worden.

D.

DR. J. V.

JUBILAEUM van Dr. KALLENBACH.

Werd reeds in het Januari-nummer van dit Maandblad met een enkel woord melding gemaakt, dat Dr. Kallenbach op 5 Februari den dag hoopte te herdenken, waarop hij zich voor veertig jaren als homoeopathisch geneesheer te Rotterdam vestigde, thans kunnen wij omtrent de viering van dit feest het een en ander mededeelen.

Doctor Friedrich Wilhelm Oswald Kallenbach, den 21 April 1829 te Berlijn geboren, studeerde aan de Universiteiten te Berlijn en te Bonn, later weder te Berlijn, waar hij in het begin van 1856 tot doctor in de geneeskunde promoveerde met een verhandeling over Epilepsie. Hierop bestudeerde hij de Homoeopathie te Leipzig, werd assistent van zijnen vader, die te Kleef homoeopathisch geneesheer was, en verhuisde kort daarop naar Utrecht, om daar tot verkrijging van zijne toelating als geneeskundige in Nederland te studeeren. Het examen, daarvoor vereischt, werd door hem zóó schitterend afgelegd, dat de berichten, die dienaangaande naar Rotterdam overkwamen, de moeielijkheid van zijne vestiging veel hebben verlicht, toen hij door een commissie, bestaande uit de heeren H. Nijgh, oprichter van de Nieuwe Rotterdamsche Courant, A. P. van Stolk, S. W. van der Velde, W. Bouwman Sr., L. 't Hoen en Lehmann uitgenoodigd werd zich aldaar als homoeopathisch geneesheer te vestigen. De roep, die reeds kort na zijne vestiging van hem uitging, als van een *wonderdoende* doctor was zóó groot, dat soms reeds in den nacht zich patiënten voor zijne deur posteerden, om toch maar op zijn vroeg spreekuur geholpen te kunnen worden. Daaronder waren lijdenden aan allerlei ziekten, door de officieele geneeswijze voor ongeneeslijk verklaard; en toen het hem gelukken mocht enkelen daarvan te genezen, werd zijn roem steeds meer verbreed. Men sprak van hem, vooral onder de minder ontwikkelden, niet als van een homoeopathisch geneesheer, maar gemakshalve van „den Duitschen dokter,” en honderden zochten zijne hulp om hen van hunne kwalen te verlossen. Zijne met veel succes verbondene werkzaamheid heeft echter, vooral onder meer ontwikkelden, veel tot verbreiding der Homoeopathie in Nederland bijgebracht. Een aantal opstellen, van grondige studie getuigend, verschenen van zijne hand in binnen- en buitenlandsche tijdschriften of werden afzonderlijk uitgegeven. Wij noemen

daarvan in 't bijzonder zijne lijvige brochure: „De aanval afgeslagen,” in 1888 bij de firma C. Blommendaal te 's Gravenhage verschenen, naar aanleiding van de voordrachten over de Homoeopathie van Prof. B. J. Stokvis te Amsterdam, welke brochure evenwel door vele tegenstanders, die zich bij hunne bestrijding der Homoeopathie op het gezag van Prof. Stokvis beroepen, zeer wetenschappelijk ongelezen is gelaten!

Reeds geruimen tijd geleden had zich een commissie gevormd uit de patiënten van Dr. K., om zijn jubilaem waardig te gedenken. Van alle zijden vond die ruime medewerking: van alle homoeopathische doctoren in Nederland, van patiënten in en buiten Rotterdam, en zelfs uit het Buitenland kwamen bijdragen in. Door deze ruime bijdragen in staat gesteld kon de commissie in het gunstig bekende atelier van de firma J. Wenteler Azn. te Rotterdam doen vervaardigen, een smaakvol gebeeldhouwden eikenhouten boekenkast, met daarbij passende tafel, in den stijl van het ameublement van des doctors studeerkamer, en kon zij verder aankopen een prachtige marmeren pendule met echt bronzen beeld en candelabres, van de fabriek „Société des Bronzes” te Parijs, uit het magazijn van Nordlohne & Co. te Rotterdam, terwijl een keurig bewerkt album van den calligraaf J. Roovers te Rotterdam de namen bevatte van allen, die aan het tot stand komen van dit geschenk medewerkten.

In den voormiddag van den feestdag werd de commissie door Dr. Kallenbach en zijne familie ontvangen, en door een van de leden der commissie, den heer W. H. van 't Hoogerhuijs, als volgt toegesproken:

Waarde Doctor!

Als de oudste der commissie heeft men mij verzocht een woord tot U te spreken. Hoewel ik geen „speaker” ben, heb ik dit niet willen weigeren, en daarom begin ik U te zeggen, dat 't mij een groote eer en een waar genoegen is U op uw heugelijk feest te mogen complimenteeren.

Onze tegenwoordigheid in uw huis moge U het bewijs zijn, dat wij innig sympathiseeren met het groote geluk, dat U te beurt valt, van 40 jaar uw doctoraal ambt te hebben mogen uitoefenen, en wel zóó, dat een groote schaar van dankbare patiënten op dezen dag de bede voor U doet opgaan, dat gij nog vele jaren, in 't genot eener goede gezondheid, op dezen dag zult mogen terugzien; en er zijn er zeker velen onder, die ook voor zichzelf hopen, dat gij hun nog lang ten zegen zult zijn.

Ja, Doctor, 't moet er uit — 't is niet alleen sympathie, die ons hier deed komen; 't is ook innig gevoelde dankbaarheid voor de zelfopofferende liefde, waarmede Gij uwe patiënten steeds behandelt, en die zich daarom dan ook zoo aan U hechtten, dat slechts een wenk van ons noodig was om de meesten te doen toestroomen, om U een bewijs van hunne dankbaarheid en liefde op dezen feestdag te kunnen geven.

Ook U, Mevrouw, wenschen wij er van ganscher harte geluk mede, dat gij dezen feestdag met Uwen echtgenoot moogt meëvieren, want wij zijn er zeker van, dat uwe liefde en trouw hem dikwijls tot steun en troost zullen zijn geweest in de vele onaangename dagen, die *hij* speciaal heeft moeten doorleven, omdat, helaas! de homoeopathie nog zoo vele tegenstanders en bestrijders heeft.

Wij echter zijn er dankbaar voor, dat Hahnemann geleefd heeft, en dat Rotterdam 't geluk heeft gehad, 40 jaar lang, een vertegenwoordiger zijner geneeswijze in haar midden te hebben gehad als Doctor Kallenbach.

Van harte hopen wij, waarde Doctor, dat Gij nog geruimen tijd uwen opvolger zult kunnen toonen, hoe gij de Rotterdamsche patiënten hebt behandeld, en hoe gij hunne liefde en hoogachting hebt verdiend.

Gij ziet, Doctor, 't is maar een eenvoudig, maar daarom niet minder welgemeend woord, en mij rest nu nog alleen te hopen, dat 't geschenk, 't welk uwe patiënten en collega's in de Homoeopathie U op dezen dag aanbieden, met wellwillendheid zal worden aanvaard, en gij U nog vele jaren in 't bezit daarvan zult mogen verheugen. God zegene U en Uw huis!

Op deze toespraak werd door Dr. Kallenbach met de volgende rede geantwoord:

Mijne Heeren!

In ben alleraangenaamst verrast en tevens diep getroffen door Uw plechtig bezoek, en ik zeg U hartelijken dank voor de waardeerende en vleierende woorden, bij monde des heeren W. H. van 't Hoogerhuys mij zooeven toegesproken. Tegenover de kleingeestige houding, die ik in mijnen langen werkring alhier, op weinige uitzonderingen na, van de collega's ondervonden heb, is het groote vertrouwen en de vriendschappelijke gezindheid, die ik bij de voorstanders der Homoeopathie ontmoet heb, steeds voor mij de beste, maar ook niet te ontberen vergoeding geweest. Mijne krachten zijn, helaas! veel te kort geschoten, om aan alle in mij gestelde verwachtingen te kunnen beantwoorden, en aan de Homoeopathie dien roem en dien graad van achting te verschaffen, die haar zonder eenigen twijfel toekomt. Intusschen mag ik met alle bescheidenheid er toch staaf op maken, dat mijn arbeid in dien langen tijd geen vergeefsche geweest is, en er wel toe medegewerkt heeft om de Homoeopathie gunstig in ons land bekend te doen worden en haar in ruimere kringen te verspreiden. Dat zulks werkelijk het geval is, dat ik eenig nut gesticht en vele vrienden er mede gewonnen heb, daarvan leggen de heden ontvangen talrijke bewijzen van sympathie, alsmede de prachtige stoffelijke blijken van belangstelling, mij te beurt gevallen, wel een schitterend getuigenis af. Dat echter de huidige dag, waarop ik de aanvaarding mijner praktijk nu 40 jaren geleden herdenk, mij zoo weelderige vruchten doet inoogsten, en op een wijze gevierd wordt, die mijne stoutste verwachtingen verre overtreft, daarin, mijne Heeren! moet ik voornamelijk uw werk zien. Uw initiatief, uwe belangstellende en ijverige pogingen, om de aandacht van het homoeopathisch publiek op mijn jubileum te vestigen, hebben zonder twijfel tot stand gebracht, dat mij vandaag zoo veel vreugde, zoo veel voldoening bereid wordt. Of ik nog langen of korten tijd in mijn beroep zal kunnen werkzaam zijn, weet ik niet, maar dat, mijne Heeren, weet ik zeker, dat ik steeds en altijd met gevoelens van erkentelijkheid en innigen dank aan U zal terugdenken, die er zoo veel toe bijgedragen hebt, om dezen dag tot een van de gelukkigste mijns levens te maken.

Reeds vroeg in den morgen waren dan ook zoo van collega's, patiënten als vrienden, vele bewijzen van belangstelling en deelneming ingekomen; het huis aan den Eendrachtsweg no. 62 was als in een bloementuin herschapen door de vele en prachtige bloemgeschenken; zelden zag men zulk een groote verzameling van de keurigste bloemstukken bij één. Ook andere geschenken waren ingekomen, en een menigte van belangstellenden kwam des middags in persoon den zoo beminden Doctor gelukwenschen.

Veel is in de 40 jaren, dat Dr. Kallenbach te Rotterdam werkzaam was, ook voor de verspreiding zijner beginselen gedaan. Vond hij in 1857 de Homoeopathie nog maar zeer weinig bekend in Nederland, thans is zij voor duizenden de als eenig doelmatig erkende geneeswijze. In Rotterdam zijn zoo vele voorstanders, dat reeds voor langen tijd verlangend naar een tweeden homoeopathischen geneesheer werd uitgezien, maar bij de intusschen veranderde wetgeving behoorde het vrijwel tot de onmogelijkheden die te verkrijgen. Eindelijk ontstond de „Ver-

eeniging tot bevordering der Homoeopathie in Nederland," die zich onder meer ten doel stelt wetenschappelijk ontwikkelde jongemannen tot homoeopathische geneesheeren te vormen. Te Rotterdam werd een afdeling opgericht met Dr. Kallenbach als president, en aan de ijverige pogingen van het bestuur gelukte het een tweeden homoeopathischen arts voor Rotterdam te verkrijgen, die sedert Augustus l.l. daar gevestigd, zich reeds in een flinke en dagelijks toenemende praktijk mag verheugen.

Tot vreugde van zijne vele vrienden geniet Dr. Kallenbach een uitstekende gezondheid, en kan hij nog onvermoeid zijne drukke praktijk waarnemen. Moge het hem gegeven worden nog lang in samenwerking met zijn collega van Roijen de belangen hunner patiënten en daarin ook die van de Homoeopathie te Rotterdam te behartigen, en moge zij het beleven, dat de voorstanders der Homoeopathie in andere plaatsen in Nederland, die thans verlangend uitzien naar een doctor, in die geneeswijze ervaren, dien wensch vervuld zien. T.

50 REDENEN.

Tot onze vreugde is er een tweede druk van het belangrijk geschrift van Dr. Burnett noodig geworden. Nogmaals wekken wij onze lezers op, dit boekje zich aan te schaffen en zoo ruim mogelijk te verspreiden. Het zal zeker menigeen tot overtuiging brengen, dat de homoeopathische geneeswijze een deugdelijke en heil-aanbrengende is. **Voor den prijs zie men achterstaande advertentie.**

BEANTWOORDING VAN VRAGEN.

B. te F. — Bellis-tinctuur wordt aangeraden, te gebruiken bij moedervlekken. Men strijke tweemaal per dag een weinig van de onverdunde tinctuur met een zacht penseel op de vlekken, en houde dit geruimen tijd vol.

L. te N. — Ignatia is een van de geneesmiddelen, die bij stornissen van het zenuwstelsel dikwerf aangewezen zijn. Of dit medicament evenwel in het door u genoemde geval het juiste is, durven wij niet beslissen. Dit kan alleen beoordeeld worden door een homoeopathisch arts, na de patiënte gezien te hebben.

V. K. te H. — Tegen „winterhanden" dunkt ons het beste middel te zijn het inwrijven des avonds voor het naar bed gaan met Unguentum oxygenatum. Behalve deze zelf wordt ook aanbevolen het inwrijven met Petroleum-spiritus of met Abrotanum-tinctuur, die evenwel half met afgekookt water moet worden verdund.

Dezelfde middelen kan men gevoelig aanwenden bij „springende handen," veroorzaakt door scherpen wind bij personen, die veel in water werken.

VERZOEK OM HULP.

Ondergeteekende roept de hulp in van welwilende lezers voor een patiënt, wier geschiedenis in 't kort wordt medegedeeld.

Patiënt is een weduwe met vijf kinderen, die tot den goeuden stand behoord heeft, doch buiten haar schuld tot armoede vervallen is. Ten gevolge van het verdriet door droevige familie-aangelegenheden en door de overmatige inspanning om in de behoeften van haar gezin te voorzien, is zij ziek geworden, ja, is zelfs een tijdlang krankzinnig geweest. Morphine, brometer en dergelijken konden haar den gewenschten toestand van gezondheid niet teruggeven, waarom zij zich, op aanraden van een welwillend vriend, onder homoeopathische behandeling stelde. Patiënt ging sedert dien tijd vooruit, doch wordt de verdere genezing tegengehouden, doordat patiënt er over tobt, hoe het noodgee voor haar kinderen te bekomen. De diakonie der Geref. Gemeente verleende reeds eenigen finantieelen steun, doch is dat niet voldoende om in alles te voorzien.

Wie wil er hulp verleenen? Giften zullen dankbaar worden aangenomen door J. I. A. B. van Roijen, arts, Nieuwe Haven 134 te Rotterdam. Reeds had ik het genoegen eenige gaven te ontvangen.

J. I. A. B. VAN ROIJEN.

Homoeopathische Geneesmiddelen.

Levering en vulling van

HUIS-APOTHEKEN.

*Alleen Medicamenten, Praeparaten, Boeken
en Utenstlën, enz. enz.
van Dr. WILLMAR SCHWABE.*

Maltos Cannabis à f 1.—,

BENEVENS

**Homoeopathische KOFFIE en
HAVERMEEL,**

Kufeko's KINDERMEEL, MELKSUIKER,

Poolsch LIJNZAAD,

1e Stoom-LEVERTRAAN,

Homoeopathische ARTSENIJ-TABLETTEN.

Firma Wed. T. D. VRIJDAG ZIJNEN,

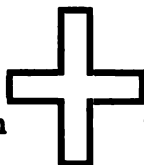
's-GRAVENHAGE.

N. B. Verzoeken bij bestellingen duidelijk opgaaf te doen, of men verlangt vloeistof, korrels of verwrijving.

Prijscourant gratis.

Behoefte worden gratis geholpen, op voorschrift van den medicus.

MALTOS CANNABIS.

Genees- en voedingsmiddel

voor borst- en maaglijders.

In 't buitenland door verschillende homoeopathische doctoren met verrassende resultaten aangewend.

PRIJS, per bus f 1.—.

Verkrijgbaar in alle Homoeopathische Apotheken.

Fabriek „HET ROODE KRUIS.”

G. JOCHMANN, Poortstraat 35, UTRECHT.

In mijne **HOMOEOPATHISCHE APOTHEEK** te AMSTERDAM zijn uitsluitend door mij verpakte en gepotentieerde medicamenten verkrijgbaar. Het Depôt is in den laatsten tijd aanmerkelijk vergroot. Ik verzoek vooral om op het **Fabrieksmerk** te letten, daar dit wordt nagebootst.

Men adresseere:

**Homoeopathisch Generaal-Depôt,
Dr. Willmar Schwabe, Amsterdam.**

Leipzig, Sept. '96.

Dr. WILLMAR SCHWABE.

Stoomdruk — LA RIVIÈRE & VOORHOEVE — Zwolle.

**Homoeopathische Apotheek
J. Bulterman & Zoon,**

Apothekers en Scheikundigen,

Hoogstraat 237, ROTTERDAM.

Indien Uwe haren uitvallen, gebruikt dan
Apotheker Georg Kühne's

HAARNÄHRSTOFF,

hetwelk door mij sedert eenige jaren met het meeste succes verkocht wordt. **Prijs per flacon f 1.50.**

Men leze hierover de Brochure „Georg Kühne's Rathgeber für Schönheitspflege,” bij mij gratis verkrijgbaar.

N.B. Door meer dan 200 voornamen Artsen is met dit werkje, alsmede met het artikel de grootste ingenomenheid uitgesproken.

CORNs. BORGHART,

Noordblaak 45.

ROTTERDAM.

Homoeopathische Koffie

van Dr. WILLMAR SCHWABE, per K.G. f 0.60.

van Dr. ARTHUR LUTZE, per K.G. f 0.60.

Verzendingen

geschieden tegen Rembours van af 5 K.G. franco.

J. H. M. STEPHAN,

Nadorststraat No. 27, Rotterdam.

Verschenen de tweede druk van:

50 Redenen

waarom ik **HOMOEOPAAT** ben.

Naar 't Engelsch van

J. COMPTON BURNETT, M. D.

PRIJS 25 cts.; 10 ex. f 1.75; 25 ex. f 3.—; 100 ex. f 10.—; fr. p. p. tegen toezending van 't bedrag.

Zwolle.

La Rivière & Voorhoeve.

HOMOEOPATHISCH MAANDBLAD.

Uitgegeven vanwege

de „Vereeniging tot bevordering der Homoeopathie in Nederland.”

Dit blad verschijnt den 15^{den} van elke maand. Alle donateurs en leden der Vereeniging ontvangen het gratis; ook begunstigers, die jaarlijks *f* 2.50 bijdragen. De abonnementsprijs is *f* 1.— per jaargang; franco per post *f* 1.17; enkele nummers à 10 cts. Men abonneert zich bij de firma **La Rivière & Voorhoeve te Zwolle**, tot wie men zich wende voor alles wat de uitgave en de advertentiën betreft. Advertentiën van 1—10 regels *f* 1.—, elke regel meer 10 cents.

Opstellen, mededeelingen, vragen, boekwerken ter recensie, brieven de redactie betreffende, worden franco ingewacht bij de **Redactie van het „Homoeopathisch Maandblad” te 's-Gravenhage**.

INHOUDSOPGAVE.

Het Internationaal Homoeopathisch Congres te Londen in 1896. — Uit de praktijk van een ouden dokter. — Hamamelis tegen nierbloeding. — Wat men bij bloeding moet inachtnemen. — Bericht. — Advertentiën.

Het Internationaal Homoeopathisch Congres te Londen in 1896.

Een aanzienlijke vergadering van dames en heeren was het, die zich aan den avond van den 3^{den} Augustus in Queen's Hall vereenigde, om aan de uitnodiging van den voorzitter van het congres, tot feestelijke opening van het internationaal homoeopathisch congres, gevolg te geven. Dien avond had men de beste gelegenheid, met vele coryphaeën op het gebied der Homoeopathie bekend te worden. Daar zag men, behalve Dr. Pope, den voorzitter van het congres, den eere-voorzitter, Dr. Dudgeon, den algemeenen secretaris Dr. Hughes uit Brighton, bekend als schrijver van verscheidene wetenschappelijke werken over geneesmiddel- en ziekteleer, dan den ouden, krassen Dr. Clifton, wiens krachtig woord wij nog menigen keer in de vergaderingen zouden mogen vernemen, den vice-voorzitter Dr. Dyce Brown; verder uit Amerika Dr. Mc. Lelland van Pittsburg, Dr. Bushrod James van Philadelphia, den bekenden Dr. Dewey van New-York, den ophthalmoloog Dr. Norton en Dr. Walter Wesselhoef van Cambridge-Boston, eindelijk uit Frank-

rijk de heeren Dr. Simon en Dr. Cartier, uit Petersburg Dr. von Dittmann, uit Kopenhagen Dr. Hansen, uit Stockholm Dr. Häggmark, uit Deutschland Dr. Kranz van Wiesbaden, Dr. Kröner van Potsdam, Dr. Villers van Dresden, en vele andere min of meer bekende en beroemde beoefenaren der homoeopathische geneeswijze.

Het onthaal, dat den gasten ten deel viel, was buitengewoon schitterend, en in elk opzicht was voor zoo veel afwisseling zorg gedragen, dat men eerst na middernacht uiteenging, ten zeerste voldaan over dit staaltje van engelsche gastvrijheid.

Niet minder gastvrij bleken in de daarop volgende dagen algemeen de Londensche homoeopaten te zijn. Men wedijverde in het streven, den vreemden collegaas het verblijf in de wereldstad zoo aangenaam mogelijk te maken, en ontzag zich geen moeite en geen kosten, om hun het deelnemen aan dit internationale congres onvergetelijk te doen zijn.

Den 4^{den} Augustus begon daarop de eigenlijke arbeid van het congres, waaraan uit Engeland 78, uit Amerika 41, uit België 4, uit Frankrijk, Rusland en Deutschland 3, uit Holland, Dene-marken, Zweden, Italië, Zwitserland en Griekenland één homoeopathisch arts deelnamen.

Na een hartelijk welkom den leden van het congres toegeroepen te hebben, vestigde de voorzitter van het congres, Dr. Pope, in een boeiende voordracht de aandacht der aanwezigen op den invloed, dien Hahnemann's leer van 1796 tot 1896 op de ontwikkeling der geneeskunde in

het algemeen gehad had, en sloot zijne interessante uiteenzettingen met de opmerking, dat, ofschoon één van Hahnemann's beginselen: de beproeving der artsenijen aan gezonden, zoo goed als algemeen erkend wordt, nochtans eerst dan van een waarlijk praktisch nut voor de kranke menschheid gesproken zal kunnen worden, indien ook Hahnemann's stelregel, »Similia similibus curantur" algemeen als juist aangenomen en in toepassing gebracht wordt.

Uit de berichten, die in aansluiting aan deze voordracht de secretaris van het congres, Dr. Hughes, over de uitbreiding der homoeopathische geneeswijze in de verschillende landen gedurende de jaren 1891 tot 1896 den toevoorders voorlegde, willen wij niet nalaten het voornaamste onzen lezers mede te deelen, daar het daarin vermelde hun niet weinig belang zal inboezemen.

Aangaande **Frankrijk** berichtte Dr. Cartier, dat de Homoeopathie onder de jonge geneeskundigen slechts weinige nieuwe aanhangers gemaakt had, terwijl verscheidene oude, welbekende homoeopathische artsen, o. a. Dr. Chargé, Leon Simon, Ozanam, door den dood waren weggerukt. In Parijs zijn thans 65 homoeopathische artsen en talrijke homoeopathische apotheken, terwijl in de verschillende departementen de Homoeopathie slechts weinige vertegenwoordigers heeft.

In Parijs bevinden zich twee homoeopathische ziekenhuizen: het Hôpital Hahnemann met 40, en het Hôpital St-Jacques met 60 bedden.

In Lyon is het homoeopathisch ziekenhuis kort geleden vergroot, zoodat het in 1895 192 zieken opnam.

In **Engeland** bedraagt het aantal homoeopathische artsen 300. De dood heeft ook daar verscheidene offers geëischt, o. a. Dr. Drysdale.

Een van de gewichtigste gebeurtenissen was gedurende deze vijf jaren de verbouwing en vergrooing van het Homoeopathical Hospital in Londen. Den 9^{den} Juli 1895 werd het fraaie, flinke gebouw in tegenwoordigheid van de beschermvrouw, prinses Mary Adelaide, hertogin v. Teck, ingewijd. De kosten van den bouw waren uitsluitend door vrijwillige bijdragen en giften gedekt. Een enkele voorstander had tien-duizend pond geschonken! Bovendien waren er giften van duizend, vijfhonderd, driehonderd pond, etc. ingekomen. In het geheel bedroegen de onkosten van den bouw 45,000 pond, terwijl de jaarlijksche uitgaven ongeveer 8000 pond zijn.

Het nieuwe hospitaal ligt in de Great Ormond Street, is drie verdiepingen hoog met sousterrain en zolderverdieping. Beneden in het sousterrain zijn de zalen voor de poliklinische patiënten en de apotheek; geheel boven, de vertrekken voor het personeel. Op de drie verdiepingen, die natuurlijk door liften met elkaar verbonden

zijn, bevinden zich de ziekenzalen, elk acht tot tien bedden bevattende. In het geheel bevat het ziekenhuis thans 100 bedden, doch binnen enkele jaren zal dit aantal op 150 bedden gebracht worden. In 1895 werden er 1000 zieken opgenomen, en werden er 14,027 patiënten gratis geholpen in de poliklinische afdeling.

Over het algemeen maakt dit hospitaal een uitmuntenden indruk; alles is er even keurig en net ingericht, en doet op elke schrede uitkomen, hoever de voorstanders der Homoeopathie het brengen kunnen, indien zij niet alleen *zeggen* voor de uitbreiding hunner geneeswijze iets over te hebben, maar het ook met de daad bewijzen.

Behalve de drie consulteerende doctoren, Dr. Dudgeon, Dr. Dyce Brown en Dr. Carfrae, zijn als geneesheeren in dit hospitaal aangesteld Dr. Galley Blackley, Dr. John H. Clarke, Dr. Byres Moir en Dr. Washington Epps, wien vier assistenten ter zijde staan. Heelkundige en oogarts is Dr. Knox Shaw met twee assistenten; de gynaecologie wordt door Dr. Burford uitgeoefend met één assistent; de kinderziekten behandelt Dr. Robertson Day; de neus- oor- en halsziekten heeft Dr. Dudley Wright.

Het ziekenhuis dient ook, om andere artsen in de gelegenheid te stellen, de homoeopathische geneeswijze te leeren kennen. In 1895 hield Dr. Hughes een aantal voorlezingen over de homoeopathische therapie, Dr. Wright over neusen oorziekten, Dr. Burford over vrouwenziekten. Later, wanneer het ziekenhuis nog eenige uitbreiding zal gekregen hebben, zullen ook studenten aldaar een praktische opleiding kunnen ontvangen, en zullen aan dezen getuigschriften kunnen worden uitgereikt tot toelating in de praktijk. In Engeland moet daarvoor een ziekenhuis evenwel minstens 120 bedden tellen.

Behalve te Londen bevinden zich in Engeland ook nog homoeopathische ziekenhuizen in Bath, in Birmingham, in Bristol, in Eastbourne, in Bromley, in Liverpool, in Plymouth, in St. Leonards, in Tunbridge-Wells en in Bournemouth.

Buitendien vindt men in Engeland nog tal van dispensaria, d. z. gelegenheden tot het verkrijgen van kosteloozen geneeskundigen bijstand, die door tallooze zieken bezocht worden.

Aangaande **Italië** berichtte Dr. Bonino van Turijn, dat er in het geheel 52 homoeopathische artsen praktiseeren.

Een homoeopathisch ziekenhuis bevindt zich alleen in Turijn. Dit telt evenwel slechts 7 bedden. Er bestaat echter kans, dat er in het algemeene ziekenhuis van Verona een homoeopathische afdeling zal kunnen worden ingericht, aangezien daartoe een legaat van 150,000 lire toegevoezen is.

Homoeopathische poliklinieken zijn er op ver-

schillende plaatsen, o. a. in Rome, Venetië, Turijn, Napels en Palermo.

Van **Portugal**, waar 30 homoeopathische artsen gevestigd zijn, werd medegedeeld, dat de hertog van Saldanha, eertijds eerste Minister, de universiteiten van Lissabon, Oporto en Coimbra had uitgenoodigd, de Homoeopathie onder hare leervakken op te nemen, welk verzoek evenwel door alle drie met beslistheid werd afgewezen.

In **België** heeft de Homoeopathie sinds 1891 steeds meer aanhangers onder de geneeskundigen gevonden, ofschoon ook daar elke gelegenheid tot theoretische en praktische opleiding ontbreekt.

Het gewichtigste feit in deze jaren is de oprichting van een officieel erkende homoeopathische polikliniek te Antwerpen. Niettegenstaande de allopathische geneesheeren van Antwerpen zich zeer sterk verzet hebben tegen de oprichting er van, heeft toch de gemeenteraad met bijna algemeene stemmen daartoe besloten. De toeloop van patiënten was reeds spoedig zoo groot, dat in 1894 besloten werd een tweeden homoeopathischen arts aan deze polikliniek aan te stellen. Van 2200 consultaties in 1892 steeg het aantal in 1895 tot over de 7000.

Van **Oostenrijk-Hongarije** valt niet veel nieuws te melden. De stand der Homoeopathie is daar niet beter en niet slechter.

Over **Rusland** werd door Dr. Brasol in St. Petersburg gemeld, dat er 90 homoeopathische artsen zijn, van welke 14 in St. Petersburg, 7 in Moscou, 5 in Warschau en 4 in Odessa gevestigd zijn.

Er bestaan twee groote vereenigingen, ééne van de homoeopathische artsen en ééne van de voorstanders der Homoeopathie uitgaande. De eerste stichtte een dispensarium in St. Petersburg, dat in 1895 door 11,102 onbemiddelde kranken bezocht werd, en buitendien een klein homoeopathisch ziekenhuis met 10 bedden. De tweede vereeniging, die der voorstanders der Homoeopathie, opende eveneens een polikliniek, die in 1895 door 20,000 zieken bezocht werd. Zij is thans bezig een homoeopathisch ziekenhuis voor 50 bedden te bouwen, 't welk gedurende den loop van dit jaar zal worden ingewijd.

Zwitserland telt volgens Dr. Batault van Genève 20 homoeopathische artsen. In Mùhlenen (Bernser Oberland) werd een inrichting voor zenuwlijders en andere chronische kranken tot stand gebracht door Dr. Luginbühl.

Denemarken heeft slechts 7 homoeopathische artsen.

In **Australië** maakt de Homoeopathie, vooral van uit Melbourne, groote vorderingen.

Wat **Engelsch Indië** aangaat, zoo werd door Dr. Mahendra Laz Sizcar van Calcutta medegedeeld, dat de homoeopathische geneeswijze aldaar

meer en meer ingang vindt, zoowel onder de inboorlingen als onder de Europeanen. Verscheidene geneesheeren zijn ook in de laatste jaren tot de Homoeopathie overgegaan. In het geheel bevinden zich thans ongeveer 60 homoeopathische artsen in Engelsch Indië, waarvan een dertigtal in Calcutta en omgeving de praktijk uitoefent.

Zoover de berichten over den stand der Homoeopathie in de verschillende landen. Over de uitbreiding der Homoeopathie in *Duitschland* hopen wij later nog uitvoerig terug te komen, terwijl de toestand in Amerika onzen lezers reeds door vroegere mededeelingen bekend is.

Men ziet, hoe bijna in alle landen een langzame vooruitgang merkbaar is. Dat deze slechts *langzaam* is, kan geen verwondering baren, wanneer men bedenkt, dat in al deze landen de Homoeopathie slechts noode geduld wordt, en er, behalve in Budapest, nergens een door den Staat erkende leerstoel bestaat, waar de beginselen van Hahnemann uitgelegd en aan het ziekbed getoetst worden.

En desniettegenstaande breekt de Homoeopathie zich steeds meer en meer baan. Oók — wij mogen dit met blijdschap aan het boven medegedeelde toevoegen — in ons land!

Want, al is het waar, dat het getal der homoeopathische artsen in ons land nog zeer gering is, en in de laatste vijf jaren door den dood van een ouden, beproefden homoeopaat nog met één verminderd werd, toch kunnen wij wijzen op een groote vermeerdering van degenen, die zich homoeopathisch wenschen te laten behandelen, er doen zich ontwijfelbare teekenen voor, dat ook bij vele geneeskundigen meer dan tot dusver belangstelling aanwezig is, om de homoeopathische geneeswijze te onderzoeken.

Uit de praktijk van een ouden dokter.

Gedurende mijn oponthoud te Meran, het wereldberoemde gezondheidsoord in Tirol, in den zomer van 1893, maakte ik kennis met den beminnswaardigen Dr. Pröll, een veteraan in de Homoeopathie, die waarschijnlijk ook velen der lezers van het Maandblad, al is het dan slechts bij naam, bekend is. Na een welbesteed leven in den dienst der lijdende menschheid, rust hij nu uit van zijn werk, en een ander neemt zijn plaats in. Daar hij bij hoog en laag gezien en bemind was en vele vreemde delingen, die voor hunne gezondheid naar het bad Gastein, waar hij des zomers practiseerde, of naar Nice, waar hij 's winters resideerde, trokken, onder zijn patiënten telde, waaronder tal van aristocraten van hoogen rang, had hij gelegenheid, aan de homoeopathische geneeswijze, waarvan hij een innig over-

tuigd voorstander was, in de hoogste kringen ingang te verschaffen, en hij deed dit met groote liefde en succes. Al zijne patiënten bewaren een dankbare herinnering aan den grijzen dokter, die onvermoeid van den vroegen ochtend tot den laten avond bezig was, voor ieder een vriendelijk woord had en door zijn geestige invallen ook den zwartgalligste wist op te vroolijken.

In Meran, waar hij de laatste jaren zijns levens doorbracht, was hij algemeen bekend. Een typische persoonlijkheid, die op het eerste gezicht de aandacht trok. Met zijn witten strooiedoed, die met breede randen het gelaat overschaduwde, waaruit een paar heldere, doordringende oogen u als diamanten tegemoet schitterden, steeds een notitieboekje in de hand, waarin hij al loopend opschreef, wat hem te binnen schoot of onderweg medegedeeld werd, was hij op bepaalde uren van den dag op de promenade van het schoone lustoord Meran te vinden, nu eens dezen, dan genen aansprekend, vermanend, bestraffend of aanmoedigend, al naar het noodig was, en zich aldus bezorgd toonend voor het welzijn zijner patiënten, die hij ook in hunne verpoozingen niet uit het oog verloor. Ronduit en zonder omwegen zeide hij zijnen patiënten steeds de waarheid, als het te pas kwam, en waar hij eenzijdig zeer meegaand en toegevend was voor de zwakheden en grillen van de zieken, was hij anderzijds onverzettelijk, als het gold het opvolgen van de door hem gegeven voorschriften der levenswijze te handhaven, en juist hierdoor wist hij zoo menig hopeloos schijnend ziektegeval in genezing te doen overgaan.

Hoe gewichtig het voor de meeste zieken is, behalve het innemen van het passende homoeopathische middel een verstandige, natuurlijke levenswijze te leiden, blijkt uit de volgende ziektegeschiedenis, een der velen, die Dr. Pröll uit zijn rijke ervaring ten nutte van anderen aan de vergetelheid ontrukte en die wij ook aan onze lezers niet onthouden willen.

„Het was op een schoonen voorjaarsmorgen van het jaar 1870 in Nice, toen een vroegere patiënte in mijn spreekkamer binnenstormde en bijna buiten adem de woorden uitstiet: „Dokter, gij moet mij helpen! Ik ben verloren! Ik ben plotseling blind geworden aan mijn rechteroog, want met mijn linker oog kan ik al lang bijna niets meer zien.” Het was een 40jarige, ongetrouwde bewoonster van Marseille, met zwarte oogen en haren, geele gelaatskleur en een zeer heftig en ongeduldig temperament.

Ik trachtte haar te troosten, zeide dat deze aanval weer voorbij zou gaan, maar zij was wanhopig en viel mij in de rede: „Dokter, gij moet mij genezen en wel spoedig ook, heel gauw!”

Daarop antwoordde ik: „Juffrouw, ik bedank er voor u te behandelen!” — „Waarom?” — Omdat gij veel te ongeduldig zijt; gij zoudt elken dag klagen: Het is *nog* al niet beter en *wanneer* zal het nu eindelijk goed worden? Ik wil langzaam, maar zeker genezen; voorts moet gij al mijne voorschriften zonder tegenspreken opvolgen, vooral wat uwe levenswijze betreft, die ik reeds sedert jaren heb trachten te verbeteren. Ga asjeblieft naar een dokter, die u snel kan genezen.” — „Dus, dokter, wilt gij mij *niet* behandelen, *mij*, uwe voormalige patiënte, uwe oude

vriendin?” — „Neen!” — „Is dat uw laatste woord?” — „Ja, mijn laatste!” — En weg was zij als in stormpas, om naar een franschen oogarts te snellen, dien zij na eenige dagen weer verliet, om een tweede, eveneens fransche specialiteit te consulteren, om ten slotte bij een Duitschen arts aan te landen, die ook als bijzonder bekwaam in het behandelen van oogziekten gold. Deze behandelde haar eenigen tijd, doch zonder resultaat; op zekeren dag bracht hij haar de blijde tijding, dat nu de beroemdste oogarts van Europa, Dr. Gräfe uit Berlijn, in Nice aangekomen was, tot wien hij haar wilde brengen.

Na vele dagen werd zij eindelijk bij dezen toegelaten, daar er elken dag slechts 30 oogzieken in behandeling werden genomen. De beroemde Gräfe had slechts den tijd, met den oogspiegel hare oogen te onderzoeken en zeide tot den arts, die haar begeleidde, zonder een enkele vraag aan de patiënte te doen: „Laat aan haar rechteroog een bloedzuiger zetten en geef haar veertien dagen lang elken avond een warm voetbad en laat haar in een donker vertrek zitten.” Daarmede was de consultatie afgelopen! De kunstmatige bloedzuiger werd gezet, veroorzaakte haar veel pijn, doch bracht geen beterschap. Evenmin de voetbaden, die bovendien verschrikkelijke congestie naar het hoofd veroorzaakten. Het oponthoud in de donkere kamer bracht eindelijk de patiënte schier tot vertwijfeling. Toch hield zij het de voorgeschreven drie weken uit; toen zij echter na afloop daarvan nog niet beter kon zien en de pijnen nog steeds aanhielden, keerde zij eindelijk tot mij terug en zeide: „Dokter, ik kom als de verloren zoon tot den vader, ik beloof u, geduldig te zijn en niet te vragen, wanneer ik beter zal worden.” — Ik beloofde haar met Gods hulp te zullen genezen, maar of het in een kwart of half of geheel jaar zou zijn, verklaarde ik niet te weten.

Behalve over voortdurende drukkende pijnen in het hoofd en de oogen, klaagde zij over lichtverschijnselen in het rechteroog: alle soorten van kleurige kringen bewogen zich als in een kaleidoscoop voor haar netvlies, en muggen met slangen en nevels afwisselend, verduisterden haar gezicht. Hoogstwaarschijnlijk vond Gräfe een varix op de retina, d. w. z. een bloedophooping in een ader van het netvlies, want deze oorzaak veroorzaakt zulke symptomen, als de beschrevene. De patiënt kon personen onderscheiden, als zij zeer dichtbij waren, doch niet altijd. De pupil was onbewegelijk en wijd, het bindvlies ontstoken. Het linker oog was bijna blind, doch had geene lichtverschijnselen en vlekken. Met dit oog had zij van der jeugd af aan bijna niets kunnen zien.

Overigens had zij gezonde organen, behalve een ietwat gezwollen en gevoelige lever. De urine was dikwijls vol urine-zure zouten, die een bezinksel vormden. Zij hinkte sedert een val in haar jeugd en had in de rechterheup dikwijls hevige rheumatische pijnen gehad. Vijf jaar geleden had zij mij dikwijls wegens deze ischias laten roepen, die ik steeds met Aconitum en Bryonia had kunnen genezen. Eens waren de heuppijnen echter zoo hevig geweest, dat zij geheel krom moest zitten en in haar wanhoop verlangde, dat ik haar vergif zou ingeven, om hare ondragelijke pijnen te doen ophouden. Ik

beloofde haar voor den schijn, vergif te zullen geven en bracht haar ook Colocynthis, doch niet in een dosis, die den dood, maar een, die haar genezing bracht en wel radikale genezing, want haar ischias keerde nooit terug.

Nu hare levenswijze, zooals zij die tot nu toe geleid had. Zij is eigenares van een groote zaak in koloniale waren op de markt te Nice. Sedert 15 jaren had zij daar van 's ochtends vroeg tot diep in den nacht gewerkt, over haar boeken gebogen, daar zij zeer kortzichtig was en hare beide mannelijke bedienden wel zeer bruikbare en eerlijke lieden waren, doch lezen noch schrijven konden, zoodat zij genoodzaakt was, haar eigen boekhouder te zijn, die nooit een uurtje vrij had. Alleen 's Zondags ging zij uit, 's morgens naar de kerk en 's middags een uur wandelen. Daarbij gebruikte zij na het ontbijt, om 11 uur nog een tweede ontbijt uit twee verschillende vleeschspijzen en een halve flesch rooden wijn bestaande, en een diner 's avonds om 7 uur met drie vleeschspijzen benevens drie kwart liter wijn. Na elken maaltijd dronk zij zwarte koffie. Reken daarbij de dagelijksche ergernis met de klanten en bedienden en neem in aanmerking haar opbruischend karakter, dan zoudt gij u niet verwonderd hebben, als zij al lang een beroerte gehad had bij zulk een hoeveelheid stikstofhoudend voedsel en zoo weinig beweging.

Waar zooveel inkomsten en zoo weinig uitgaven zijn, spreekt het haast vanzelf, dat het overtollige voedingssap in het reeds verzwakte orgaan, in dit geval het rechteroog, gedreven werd. In een maatschappij op aandeelen wordt het overschot der inkomsten in een reservefonds belegd en in het menschelijk lichaam in het verzwakt orgaan, dat geen weerstand kan bieden — in dit geval in het oog.

Hierbij komt nog een belangrijk punt. Daar zij meestal druk aan 't werk en soms geheel alleen in den winkel was, moest zij dikwijls de urine ophouden, die dan als urine-zuur in het bloed terugkeert en met het bloed naar het zwakste orgaan gedreven wordt, waar het een schadelijke werking uitoefent.

Naar alle deze oorzaken had geen der dokters van Nice gevraagd, ook niet de zoozeer beroemde oogarts Prof. Gräfe van Berlijn. Daarom hebben dikwijls de beroemdste professoren der groote steden het minste ondervinding, omdat zij allen denken, dat hun raad geholpen heeft, zoo ook in ons geval Gräfe, die meende, dat die kleine bloedzuiger het exsudaat in het oog had helpen opzuigen. Hoe dikwijls heb ik den patiënten gezegd, die van de groote autoriteiten tot mijn geringen persoon afdaalden: „Waarom zegt of schrijft gij niet, dat hun raad niets geholpen of zelfs geschaad heeft?” Daarop kreeg ik meestal ten antwoord: „Goede hemel, dat zou te lastig en omslachtig zijn en dan zou men nog eens honorarium moeten betalen of zich die voorname heeren tot vijanden maken.” Maar ons, den artsen van minder groote faam, durft men wel de bittere waarheid voor de voeten te werpen: „Dokter, uw middel heeft mij kwaad gedaan.”

De behandeling dezer juffrouw begon met een volmaakte verandering harer leefwijze:

1. Zij moest terstond een bekwamen boekhouder

engageeren, zoodat zij alleen nog maar hare handteekening behoefde te zetten; anders mocht zij niet schrijven en in 't geheel niets lezen, en niets anders doen, dan in den winkel heen en weer gaan en de wacht houden.

2. Dagelijks moest zij drie uren in de buitenlucht doorbrengen, afwisselend met wandelen en zitten.

3. Een matige vegetarische diëet werd verordend, d. w. z. zij mocht geen vleesch eten, met uitzondering van kalfsvleesch, kip en visch, hetwelk geoorloofd was.

4. Veel groenten bij het eten en in plaats van koffie thee drinken.

5. Voorts gedurig eenige vruchten genieten, zooals appels, sinaasappelen, druiven.

6. Aanvankelijk niet meer dan $\frac{1}{8}$ liter rooden wijn met water vermengd drinken en eveneens 's avonds niet meer dan $\frac{1}{8}$ liter wijn met Sankt Galmierwater, dat veel koolzuur bevat.

7. De urine 's ochtends vroeg, 's avonds voor het naar bed gaan en onmiddellijk vóór elken maaltijd afdelen, dat is 5 maal per dag, op een tijd, waarop niemand verhinderd is zulks te doen. Deze regel is van groot gewicht voor alle lijders aan chronische ziekten!

Met dat al zeide ik haar niet, hoe snel het gezicht zou wederkeeren — ja in de eerste maand der behandeling gaf ik haar in 't geheel geen arsenij, om de werking van deze veranderde leefwijze waar te nemen en te zien, hoe langzamerhand slaap- en zenuwstelsel rustiger werden.

Na een maand gaf ik haar Nux vomica 10, dagelijks tweemaal één druppel gedurende ééne week, daarop, in plaats van haar naar Carlsbad of Vichy te zenden of tehuis dit mineraalwater te laten drinken, waartegen zij een afschuw had, verordende ik haar het werkzame bestanddeel van Carlsbad en Vichy, namelijk Natrium sulfuricum in de 5de trituratie, 's morgens en 's avonds een kleinen theelepels vol in te nemen. In de daarop volgende week hetzelfde middel in de 10de verwrijving en in de derde week in de 15de verwrijving. Toen liet zij mij, daar ik intuschen weer naar Gastein teruggekeerd was, een briefje schrijven, waarin zij meldde, dat de kleurenkringen kleiner schenen te worden en zij nu en dan meende beter te kunnen zien.

Toen ik haar in den herfst bij mijn terugkeer naar Nice weer zag, verhaalde zij dat de kleurenkringen, de muggen en nevelen belangrijk minder geworden waren en dat zij personen en voorwerpen veel beter kon onderscheiden.

Ik gaf haar nu, nadat het bloed rustiger geworden was, Silicea tot versterking van het zenuwstelsel en wel in de 5de trituratie, 's morgens en 's avonds een mespunt vol te nemen. Na acht dagen Silicea 15, daarna na 14 dagen Silicea 30. Hierdoor werd het gezichtsvermogen zóó versterkt, dat de patiënte niet alleen personen en voorwerpen op tamelijk grooten afstand kon zien en onderscheiden, maar zelfs de kleine photographische schrift kon lezen, die de postduiven der luchtbalons gedurende de belegering van Parijs in 1871 binnenbrachten. En nog verleden jaar kreeg ik een net geschreven briefje van haar, met het bericht, dat haar gezichtsvermogen evengoed was gebleven.”

Deze belangrijke genezing van een hopeloos schij-

nend ziektegeval, waaraan zooveel doctoren, waaronder de beroemdste oogarts van zijn tijd, hunne krachten te vergeefs beproefd hadden, toont ons duidelijk, hoever de Homoeopathie boven de Allopathie staat, vooral als zij oordeelkundig wordt aangewend en aan het opvolgen van de noodzakelijke leefregelen streng de hand gehouden wordt.

Van hoeveel gewicht vooral ook deze laatsten zijn blijkt duidelijk uit de volgende ziektegeschiedenis van de hand van Dr. Pröll, die op even onderhoudende en interessante wijze beschreven is als de vorige.

„In het heerlijke najaar van 1852 werd ik in Bad Gastein verzocht, een jongen man van 22 jaar, die in de nabijheid van het bad woonde, te bezoeken, daar hij sedert twee jaar zijn bed niet meer verlaten had, geheel verlamd was en toch niet scheen te kunnen sterven. Alle 3 à 4 maanden meende men, dat zijn uiteinde nabij was, zond men om den priester, om hem de laatste sacramenten toe te dienen, maar geregeld werd hij eenige dagen later weer wat beter. Zoo ging het al twee jaren lang. Ja, de priester had zelfs op verzoek der familie in de kerk elken Zondag van den kansel om een spoedig, kalm en zacht afsterven van den jongeling gebeden. Ik vernam, dat de zieke eigenaar van een kleine boerderij was, aan de berghelling gelegen en drie minderjarige zusters had, die hem als een klein kind verpleegden en een ouden voogd, die ook in huis woonde en het huishouden bestuurde. Op mijne vraag, aan welke ziekte hij leed, was het antwoord: aan de bedziekte, d. w. z. men wist niet, waarom hij eigenlijk naar bed gegaan was en dit sedert twee jaren niet meer had verlaten.

Deze nieuwe soort ziekte interesseerde mij zeer, en ik begaf mij derhalve den volgenden morgen naar zijne woning. De jongste zuster ontving mij en bracht mij naar de ziekekamer met het verzoek niet luid te spreken of hard te loopen, daar de zieke in 't geheel geen leven verdragen kon. Zij hadden zelfs de klok moeten stil laten staan en kurkproppen in de ooren van den zieke moeten stoppen.

Toen ik het lage vertrek binnentrad, kwam mij een bijna verstikkende lucht tegemoet, (de ramen waren sedert een jaar niet meer open geweest) ik kon wegens de duisternis niets zien en liet derhalve het gordijn van het venster openschuiven. Nu zag ik wel het bed, maar nog geen zieke, daar het gezicht met een doek bedekt was. Nadat ik dit verwijderd had, zag ik het gelaat van een half doode, als van een, die jaren lang in een donker kerkerhol doorgebracht had. Zijn haar was sedert twee jaren niet geknipt of gekamd, het gezicht al een jaar lang niet gewasschen; en daar de mond eveneens in al dien tijd niet gereinigd was, stonk hij als een rottend lijk. Elke aanraking van het hoofd scheen den zieke hoogst onaangenaam te zijn. Gezicht en oogleden waren gezwollen, lippen bleek, tandvleesch bloederig, tong zuiver, hart en longen gezond, maar krachteloos. Het onderlijf ingevallen, lever, milt, nieren en blaas normaal. De ledematen tot de beenderen afgemagerd, met roode vlekken bezaaid, zooals dit bij purpura scorbutica het geval is, stijf en passief wel bewegelijk, maar actief slechts met de grootste moeite. De huid droog, pols 68 in de

minuut, adembaling zeer langzaam. Zeer gevoelig voor licht en geluid, ja voor alles.

Men vertelde mij nog, dat er twee geneesheeren, die hier als badgasten aanwezig waren, bij hem geweest waren, die verklaard hadden, dat het een hopelooze ruggemergsziekte was en dat de zieke verloren was. Daar hij echter maar niet stierf, wilden zij gaarne mijn oordeel nog eens hooren.

Ik beschouwde de ziekte dadelijk als een kunstmatige verlamming van de ledematen, veroorzaakt door gebrek aan beweging, en zocht de verklaring van de groote gevoeligheid in dezelfde oorzaak en den scorbutachtigen uitslag in het gebrek aan frissche lucht en versch water. Het stond bij mij vast, dat de ziekte te genezen was en vroeg daarom den patiënt dadelijk: „Wilt gij gezond worden?“ Daar klonk mij als uit een graf een stem te gemoet: „O hoe gaarne, maar het is niet meer mogelijk! Het is te laat!“ — Ik antwoordde: „Het is niet te laat, zoo gij alle voorschriften, die ik u geef, nauwkeurig uitvoert.“

Nu beval ik de zuster, de kleederen van den zieke te brengen, daar ik hem wilde aankleeden en in het woonvertrek brengen, opdat hij betere lucht kon inademen. Vol schaamte bekende het meisje: „Wij hebben zijne kleederen verknipt, want niemand geloofde, dat hij ooit weer beter zou kunnen worden.“ Daarop verzocht ik haar, de kleederen van den voogd te brengen, die ongeveer van dezelfde gestalte was; dit geschiedde en met onnoemelijke bezwaren kleepte ik hem aan. Daarop droeg ik den zieke, die zoo licht als een veer was, in het half-verduisterde woonvertrek op de bank bij den kachel. Terwijl ik hem daar van de ongewone beweging liet uitrusten, ging ik naar het slaapvertrek, opende het venster, smet het half verrotte beddegoed naar buiten, nam het ledikant uit elkaar en liet de deelen in den tuin dragen, met de opdracht, deze daar den geheelen dag te laten en pas 's avonds weer in elkaar te zetten.

Mijne handelwijze was door de intusschen thuis gekomen zusters en den voogd met verwondering en van den kant van den laatste met kwalijk verborgen toorn gadegeslagen, daar zij zeiden, nog nooit gehoord te hebben, dat men aldus met een stervende omging. Nu zeide ik den voogd rechtuit in het gezicht, dat ik oorzaak had, te vermoeden dat hij de schuld aan deze geheele ziekte was, daar hij den zieke zoolang in bed had gehouden en dreigde, hem bij het gerecht aan te klagen, als hij nog eens den jongen man over dag in bed liet liggen.

Ik besloot den zieke op een houten draagbaar een minuut lang in de frissche buitenlucht te laten dragen; men trachtte dat echter te verhinderen, daar hij dan flauw zou vallen, doch ik zeide, dat daar zij toch elken Zondag tot God baden, dat hij mocht sterven, er nu ook niets erger dan dit kon geschieden! Werkelijk kwam het bij het naar buiten dragen tot een flauwte, die evenwel spoedig overging.

Nadat hij weer goed en wel binnengedragen was, liet ik zijn haar knippen, hoofd en handen met lauw water en zeep afwassen, den mond uitspoelen en iets te eten geven. Voor ik het huis verliet, zeide ik, dat ik nu elken dag terug zou komen om

te zien of mijne voorschriften opgevolgd werden.

En deze belofte kwam ik getrouw na. Elken dag, gedurende de twee weken, die ik nog te Gastein vertoefde, klouterde ik den langen en steilen weg naar boven en zag tot mijn vreugde, dat mijn dreiging niet zonder uitwerking gebleven was, want ik vond den zieke steeds buiten bed. Hij kon ook reeds zelf eenig voedsel naar den mond brengen, hoewel men hem daarbij evenals bij het wasschen en aankleeden nog behulpzaam moest zijn.

Ook kon hij langzamerhand eenige schreden door de kamer doen, gesteund op den arm zijner zuster.

Ik verbood evenwel, hem te veel en te dikwijls te helpen, daar ik hem op deze wijze wilde dwingen de trage, verslaptte spieren te gebruiken.

In de eerste week werd hij elken voor- en namiddag op de draagbaar naar buiten gedragen, waar hij van het heerlijk milde weder genoot. Daarna liet ik een paar krukken voor hem maken, waarmee hij aan 't eind der tweede week reeds eenige stappen voor de huisdeur kon doen. Ook kon hij nu alleen eten, drinken en zich wasschen. Slechts het aansen uitkleeden ging nog niet zonder hulp. Slaap en eetlust waren normaal.

Toen ik na twee weken vertrekken moest, herhaalde ik mijne dreiging tegenover den voogd en bezwoer de zusters, hun broeder niet te veroorloven zich over dag te bed te leggen en verzocht zijne eenigszins energische nicht, die in de buurt woonde, hem zeer dikwijls te bezoeken en te zien of mijne bevelen ten uitvoer gebracht werden.

Na veertien dagen ontving ik een brief, die mij de blijde tijding bracht, dat hij reeds tamelijk ver op zijn krukken kon gaan en zich ook reeds, hoewel met groote moeite, zelf kon aan- en uitkleeden. Na een maand vernam ik, dat hij zonder krukken ging en als een gezond mensch leefde. In het begin van Februari ging hij zelfs den $\frac{3}{4}$ uur langen weg naar de kerk heen en terug en dat nog wel, terwijl er sneeuw lag.

Toen ik half Mei naar Bad Gastein terugkeerde vond ik hem volmaakt gezond, alleen nog iets zwak en licht geneigd, zich te bed te leggen. Daarom heb ik hem ter versterking 23 thermaal-baden van 28° R. van $\frac{1}{4}$ uur doen nemen, waarna hij na drie maanden zoo sterk was, dat hij een der krachtigste arbeiders van het dal werd." —

Was nu deze kuur, waarbij geen enkel geneesmiddel gebruikt werd, een *homoeopathische*? — Neen, maar zij was een *rationeële*, en dient tot voorbeeld en bewijs, dat ook de homoeopathische arts niet alleen op de kracht der middelen moet bouwen, die hoogstwaarschijnlijk in dit geval niets zouden geholpen hebben, maar ook en vooral moet letten op een verstandige, natuurlijke leefwijze der aan zijne zorgen toevertrouwde patiënten!

DR. J. V.

Hamamelis tegen nierbloeding.

In de „Leipziger Populäre” deelt een lezer uit Wolgast mede:

Voor ongeveer 8 weken liet ik hamamelis-extract komen, omdat dit middel mij als zeer dienstig bij nier-

bloeding was aanbevolen. De bloedingen ontstonden bij mijnen vader, die 63 jaar oud is, tengevolge van nierstenen, en duurden toen reeds tien weken. Drie doctoren hadden hem zeer zorgvuldig behandeld, doch zonder gevolg; de bloedingen waren niet tot staan te brengen, zoodat de patiënt zeer zwak geworden was. Vijfmaal innemen van een theelepelt hamamelis-extract bracht de bloeding tot staan, zoodat wij door deze wonderbare uitwerking geheel verbaasd waren. En de werking van dit heerlijke middel hield stand; na twee maanden is mijn vader geheel hersteld; zijn urine is vrij van bloed en eiwit. Ik deel u dit mede, opdat sommigen onzer lezers, ook doctoren, van dit middel mogen gebruik maken."

Wat men bij bloedingen moet inacht nemen.

Wanneer men de bloedende lichaamsdeelen een nederwaartsche richting doet aannemen, stijgt de druk van het bloed en neemt de bloeding toe. Het is daarom noodzakelijk het bloedende deel zoo mogelijk omhoog te houden. Bloedingen aan een gekwetste hand, b.v., komen veel sneller tot staan, wanneer men de hand in de hoogte houdt, als wanneer men haar, zooals veelal gedaan wordt, in een bak met koud water doopt. Ook is het bij gevaarlijke bloedingen van het uiterste gewicht, dat de kranke zich absoluut rustig houdt en niets warm gebruikt; want de algemeene bloeddruk vermeerdert, als de werkzaamheid van het hart toeneemt.

BERICHT.

Naar aanleiding van het hoofdartikel in het Weekblad van het Nederl. Tijdschrift voor Geneeskunde over de Homoeopathie, heeft Dr. S. J. van Royen te Utrecht een ingezonden stuk aan de Redactie toegezonden, hetwelk door haar in No. 5 van het Weekblad is opgenomen. Belangstellende lezers verwijzen wij naar dit artikel.

ADVERTENTIËN.

Verschenen de tweede druk van:

50 Redenen

waarom ik HOMOEOPAAT ben.

Naar 't Engelsch van

J. COMPTON BURNETT, M. D.

PRIJS 25 cts.; 10 ex. f 1.75; 25 ex. f 3.—; 100 ex. f 10.—; fr. p. p. tegen toezending van 't bedrag.

Zwolle.

La Rivière & Voorhoeve.

Te koop aangeboden.

Al de jaargangen van bovengenoemd Maandblad waarvan de 5 eerste jaargangen netjes ingebonden de overigen los doch net bewaard.

Franco brieven aan 't Bureau van dit Blad.

Homoeopathische Geneesmiddelen.

Levering en vulling van

HUIS-APOTHEKEN.

*Alleen Medicamenten, Praeparaten, Boeken
en Utensiliën, enz. enz.
van Dr. WILLMAR SCHWABE.*

Maltos Cannabis à f 1.—,

BENEVENS

**Homoeopathische KOFFIE en
HAVERMEEL,**

Kufeke's KINDERMEEL, MELKSUIKER,

Poolsch LIJNZAAD,

1e Stoom-LEVERTRAAN,

Homoeopathische ARTSENIJ-TABLETTEN.

Firma Wed. T. D. VRIJDAG ZIJNEN,

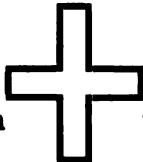
's-GRAVENHAGE.

N. B. Verzoeken bij bestellingen duidelijk opgaaf te doen, of men verlangt vloeistof, korrels of verwrijving.

Prijscourant gratis.

Behoeftigen worden gratis geholpen, op voorschrift van den medicus.

MALTOS CANNABIS.

Genees- en voedingsmiddel

voor borst- en maaglijders.

In 't buitenland door verschillende homoeopathische doctoren met verrassende resultaten aangewend.

PRIJS, per bus f 1.—.

Verkrijgbaar in alle Homoeopathische Apotheken.

Fabriek „HET ROODE KRUIS.”

G. JOCHMANN, Poortstraat 35, UTRECHT.

In mijne **HOMOEOPATHISCHE APOTHEEK** te AMSTERDAM zijn uitsluitend door mij verpakte en gepotentieerde medicamenten verkrijgbaar. Het Depôt is in den laatsten tijd aanmerkelijk vergroot. Ik verzoek vooral om op het **Fabrieksmerk** te letten, daar dit wordt nagebootst.

Men adresseere:

**Homoeopathisch Generaal-Depôt,
Dr. Willmar Schwabe, Amsterdam.**

Leipzig, Sept. '96.

Homoeopathische Apotheek.

J. Bulterman & Zoon,

Apothekers en Scheikundigen,

Hoogstraat 237, ROTTERDAM.

Indien Uwe haren uitvallen, gebruikt dan

Apotheker Georg Kühne's

HAARNÄHRSTOFF,

hetwelk door mij sedert eenige jaren met het meeste succes verkocht wordt. **Prijs per flacon f 1.50.**

Men leze hierover de Brochure „Georg Kühne's Rathgeber für Schönheitspflege,” bij mij gratis verkrijgbaar.

N.B. Door meer dan 200 voorname Artsen is met dit werkje, alsmede met het artikel de grootste ingenomenheid uitgesproken.

CORNs. BORGHART,

Noordblaak 45.

ROTTERDAM.

Homoeopathische Geneesmiddelen.

Voor de levering van **Homoeopathische Geneesmiddelen**, voorkomende in den Prijs-courant van Dr. WILLMAR SCHWABE te Leipzig, benevens levering en vulling van **Huis-Apotheken**, beveelt zich aan

J. H. SCHAFFERS.

AMSTERDAM, Ferd. Bolstraat 11.

Apotheker.

Soeben erschienen:

**Die Unhaltbarkeit der Hochpotenzen
und ein Versuch zur Klärung ihrer Wirkung**
VON

Dr. Kallenbach, Rotterdam.

Eine höchst interessante Schrift. Gross Octav. 52 Seiten.

Broschirt 80 Pfg.

Die Verlagshandlung

Leipzig.

A. Marggraf's homöopath. Officin.

HOMOEOPATHISCH MAANDBLAD.

Uitgegeven vanwege

de „Vereeniging tot bevordering der Homoeopathie in Nederland.”

Dit blad verschijnt den 15^{den} van elke maand. Alle donateurs en leden der Vereeniging ontvangen het gratis; ook begunstigers, die jaarlijks *f* 2.50 bijdragen. De abonnementsprijs is *f* 1.— per jaargang; franco per post *f* 1.17; enkele nummers à 10 cts. Men abonneert zich bij de firma **La Rivière & Voorhoeve** te Zwolle, tot wie men zich wende voor alles wat de uitgave en de advertentiën betreft. Advertentiën van 1—10 regels *f* 1.—, elke regel meer 10 cents.

Opstellen, mededeelingen, vragen, boekwerken ter recensie, brieven de redactie betreffende, worden franco ingewacht bij de Redactie van het „Homoeopathisch Maandblad” te 's-Gravenhage.

INHOUDSOPGAVE.

De algemeene vergadering. — Wie heeft gelijk? — Opmerkingen over het verkrijgen van een Homoeopathisch Arts.

DE ALGEMEENE VERGADERING.

Wij vestigen de aandacht van de Leden en Begunstigers onzer Vereeniging op de jaarlijksche algemeene vergadering, welke, volgens de annonce in dit nummer, zal plaats vinden op Woensdag, den 28sten dezer maand, des namiddags ten 1½ uur, in het gebouw „Felix Favore,” Smedestraat Haarlem, en wij vertrouwen, dat allen, die in den bloei onzer Vereeniging en in de bevordering der Homoeopathie in ons land belangstellen, door hunne aanwezigheid en deelneming aan de besprekingen, daarvan het bewijs zullen leveren.

Het zij ons vergund hierbij de opmerking te voegen, dat ook vrouwen, die leden onzer Vereeniging zijn, deze Vergadering bijwonen, aan de besprekingen deelnemen en hunne stem uitbrengen kunnen.

WIE HEEFT GELIJK?

Op veler verlangen nemen wij uit het Weekblad van het Nederlandsch Tijdschrift voor Geneeskunde de artikelen over van de heeren Dr. v. Roijen Sr. en Kallenbach, die deze naar aanleiding van de bewering der Redactie, dat de homoeopathische geneeswijze geen *afzonderlijke* geneesmethode is, ter plaatsing hadden ingezonden. Tot juiste beoordeeling ga evenwel daaraan vooraf het hoofdartikel in het nummer van 12 December van dit Weekblad.

Dit luidt:

In de Tweede Kamer der Staten-Generaal heeft de Heer KUYPER bij de behandeling der Staatsbegroting, afdeling Hooger Onderwijs, de Homoeopathie ter sprake gebracht. Hij verweet der Regeering, dat zij bij de bezetting der leerstoelen aan onze Universiteiten eenzijdig te werk gaat en het onderwijs in de Homoeopathie geheel verwaarloost, terwijl toch de feiten de geneeskraft der Homoeopathie zouden bewijzen en in het buitenland op de Staats-hoogeschoolen homoeopathische naast allopatische faculteiten bestaan. Gelukkig toonde de Minister zich niet bereid om mede te werken tot het oprichten van een afzonderlijken leerstoel in de Homoeopathie.

De Homoeopathie is gekenmerkt door de grondstelling *Similia similibus*, waaraan zij haar naam ontleent, en door de toediening van geneesmiddelen in zeer verdunnen toestand. Zijn deze twee kenmerken voldoende, om haar als een afzonderlijke geneesmethode naast de gewone therapie een plaats te gunnen? In geen deele. Immers schromt de gewone therapie niet, om geneesmiddelen in sterke verdunning voor te schrijven, terwijl zij in menig geval juist zoo handelt, alsof zij van den regel *similia similibus* gebruik maakte: tegen vele diarrhoeën wordt *oleum ricini*, tegen vele gevallen van obstructie opium, in sommige gevallen van braken een *emetikum* voorgeschreven, enz., en nu mag men strijden over de beteekenis van de uitdrukking „*Similia similibus*,” dit schijnt wel zeker te zijn, dat de homoeopaten meenen, dat met bovengenoemde en met tal van andere, door de gewone therapie aanbevolen behandelingswijzen aan hun grondstelling wordt voldaan. Zij meenen zelfs, dat ieder medicus zich nu en dan homoeopaat betoont. En zoo zou alle grond wegvallen, om de Homoeopathie als iets afzonderlijks naast of tegenover de gewone therapie te stellen.

Maar hoe moet dan de strijd der homoeopaten

tegen wat zij de officiële geneeskundige wetenschap of geheel verkeerdelijk ook wel allopathie noemen, worden begrepen? Hoe kunnen er geheele homoeopathische faculteiten, ja, homoeopathische Universiteiten bestaan? Dit moet, zoo wil het ons toeschijnen, alleen daardoor worden verklaard, dat de Homoeopathie dogmatisch is. Terwijl de gewone geneeskunde haar doel, te genezen, door onbevangen onderzoek tracht te bereiken, zonder vooroordeel tracht te denken en te werken, stelt de Homoeopathie een dogma voorop. En zoodra zij het dogma als zoodanig erkent, is zij als wetenschap onmiddellijk en absoluut veroordeeld. „Dogmatisch” en „onwetenschappelijk” zijn voor de beoefenaars der natuur- en geneeskundige wetenschappen synoniem. De dogmatische Homoeopathie staat niet slechts tegenover de gewone therapie; zij bindt den strijd aan tegen de geheele geneeskundige, tegen alle natuurwetenschappen. Zij eischt een gansche Universiteit voor zich.

En thans nog een woord over de praktische zijde van het vraagstuk: den arbeid der homoeopaten in ons vaderland. Hij, die aan een onzer Universiteiten geschoold, den naam van homoeopaat aanneemt, geeft er onwillekeurig eenige aanleiding toe, dat men hem gaat verdenken van te handelen minder op grond van wetenschappelijke overtuiging dan met het oog op betere finantiële vooruitzichten. Doet hij dit werkelijk, dan gedraagt hij zich den medischen stand onwaardig. Is hij een dogmaticus, en ten volle van de waarde der Homoeopathie overtuigd, dan dwaalt hij, en zou hij evenzeer als ieder gewoon medicus, die met de beste bedoelingen toch in menselijke dwalingen vervallen kan, op onze achting aanspraak kunnen maken. Maar wij mogen zijn misgrijpen niet steeds lijdelijk aanzien. Wij moeten als geneesheeren nu en dan den vinger op de wond leggen: „dan treedt de . . . geneeskunde kalm en „bezadigd in het strijdperk, ontruikt aan de Homoeopathie hare vreemde veeren, en doet haar in hare „tekortkomingen en onjuistheden niet langer als een „onschuldige, maar als een uit het oogpunt der „menschelijkheid dikwijls hoogst strafbare dwaling „kennen.”*)

Dr. v. Royen Sr. zond daarop het volgende stuk in, dat door de Redactie in het nummer van 30 Januari werd opgenomen:

De woorden van Dr. KUYPER in de Tweede Kamer der Staten-Generaal hebben aanleiding gegeven tot een hoofdartikel in dit *Tijdschrift*. Om de quaestie tot haar juiste proportie terug te brengen, acht ik het noodig dat artikel te beantwoorden.

Dr. KUYPER heeft blijkbaar den toestand in Amerika op het oog gehad, als hij spreekt van homoeopathische faculteiten. Zooals het medisch onderwijs hier te lande is ingericht, vraagt men hier geen homoeopathische faculteit, allerminst een Universiteit. Slechts wordt verlangd, dat er onderwijs worde gegeven in geneesmiddelleer, meer uitgebreid en tredende in de differentieele diagnostiek der medicamenten en dan kliniek volgens het beginsel *similia*

similibus. Immers alle andere gedeelten der studie zijn voor allen volkomen dezelfde.

Evenals elk ander gedeelte der geneeskunde heeft de Homoeopathie, sedert HAHNEMANN vóór 100 jaren dit principe verkondigde, zich in verschillend opzicht ontwikkeld. Wil men haar in het kort omschrijven, dan kan men haar noemen: vergelijkende pathologie met de therapeutische toepassing volgens het *similia similibus*. Zij stelt dus als eerste voorwaarde, dat de werking der geneesmiddelen moet worden onderzocht op het gezonde organisme. Experimenten op dieren zijn onvoldoende; zij kunnen slechts de ruwe omtrekken geven, want de subjectieve verschijnselen ontsnappen zoo goed als geheel aan onze waarneming. Hebben nu de objectieve verschijnselen groote waarde voor de diagnose, geen medicus zal de subjectieve verwaarloozen; niet zelden toch zijn er geen of slechts weinig beteekenende objectieve verschijnselen te vinden, terwijl de patiënt met zeer ernstige klachten bij den arts komt. Het onderzoek op den gezonden mensch is dus noodzakelijk, zooals zelfs Prof. STOKVIS in zijn voorlezingen toegeeft en door Prof. SCHULZ practisch is aangevat. Het onderzoek op dieren heeft het voordeel, dat men het kan voortzetten, totdat ad oculos te demonstreeën veranderingen hebben plaats gegrepen; dat men letale doses kan geven om door sectie het onderzoek voort te zetten. Dat kan bij den mensch niet opzettelijk geschieden, en men is dus hier op het toeval aangewezen. Zoo krijgt men een verzameling van de verschijnselen, veroorzaakt door een medicament, die bij het eerste aanzien vaak moeilijk zijn te ontraadselen. Bij nauwkeurig nagaan zal men echter den rooden draad vinden, die hen alle verbindt. Dien draad te vinden is bij eenige niet moeilijk; ik noem als voorbeelden: *aconitum*, *belladonna*, *baptisia*, *phosphorus*; bij andere zal het meer moeite kosten. De eerste eisch is, dat men pathologie kent.

Met alle waardeering van de wijze, waarop aan onze Universiteiten de geneesmiddelleer wordt gedoceerd, is het toch niet te ontkennen, dat men zich daarbij tot de algemeene omtrekken bepaalt, en niet treedt in hetgeen ik genoemd heb vergelijkende pathologie. Eenigszins wordt de geneesmiddelleer aldus behandeld door Prof. SCHULZ te Greifswald, meer opzettelijk door Prof. v. BAKODY aan de Universiteit te Buda-Pest. Zulk onderwijs zal niet alleen voor hen, die met Homoeopathie bekend willen worden, van dienst zijn, maar zal zeker ook goede vruchten opleveren voor elken student, welke therapeutische richting hij later ook moge volgen.

Het principe „*similia similibus*” wordt in het aangehaalde hoofdartikel een dogma genoemd. Duizenden en nogmaals duizenden gevallen hebben de juistheid van het beginsel aangetoond. Er zijn meer zulke dogmata, en als men dat onwetenschappelijk gelieft te noemen, dan moet men beginnen met aan de astronomen den naam van wetenschappelijke mannen te ontzeggen, omdat zij vasthouden aan het dogma, dat gewoonlijk de wet van NEWTON wordt genoemd. Ik zal geen betoog houden voor de wet „*similia similibus*,” maar er slechts op wijzen, dat zij is gevonden langs inductieven weg en, evenals andere natuurwetten, berust op feiten.

*) Aangehaald uit STOKVIS, *Nederl. Tijdschr. voor Geneesk.* 1897, II, bl. 625.

Is het met de wetenschappelijkheid der Allopathie zoo bijzonder goed gesteld, als men telkens, zoodra een fabriek van chemicaliën met iets nieuws voor den dag komt, dat product als geneesmiddel gebruikt, alleen op grond van de chemische samenstelling en op vrij vage aanbevelingen, waarin de uitdrukking „onschadelijk” een voorname plaats inneemt? Ik heb reeds zoo menig middel als een vuurpijl omhoog zien gaan, maar ook na korten tijd even snel weder in vergetelheid zien geraken.

Uit „Prof. Stokvis' Voordrachten over Homoeopathie beoordeeld” neem ik over. „Ik ben er zeker van, dat als (een arts) zonder vooroordeel en ernstig „de Homoeopathie onderzoekt, en bij zulke patiënten „beproeft, waar hij met zekerheid een simile vindt, „hij al spoedig eenige homoeopathische middelen „zal gebruiken en zal eindigen tot de Homoeopathie „over te gaan.” Ik wil er nog bijvoegen: als niet de vrees van tegen den grooten stroom op te roeien hem weerhoudt, zooals helaas! zoo dikwijls het geval is.

Het is geen kenmerk der Homoeopathie, dat de geneesmiddelen in kleine giften worden voorgeschreven, maar een noodzakelijk gevolg van het grondbeginsel. De homoeopaat stelt ook niet de vraag, hoeveel een patiënt wel zou kunnen verdragen, maar wat is voldoende om het beoogde doel te bereiken. Die vraag mag menig medicus wel wat meer ter harte nemen, opdat het hem niet ga, zooals een beroemd specialist (de naam doet er niet toe), die een mijner kennissen bevrijdde van een lastige, maar ongevaarlijke huidziekte, en hem daarvoor een chronische arsenicvergiftiging in de plaats gaf, welke hem ten grave sleepte.

De Schrijver van het artikel spreekt over den strijd tusschen de beide uiteenlopende richtingen in de therapie. Dat de woorden Allopathie en Homoeopathie niet juist uitdrukken, wat men er onder verstaat, is zeker waar. Maar hier gelden de woorden van LINNAEUS; verba valent ut nummi. Wie heeft nu den strijd aangebonden? Zonder twijfel de Afdeling Rotterdam van de Ned. Maatschappij tot bevordering der Geneeskunst door haar arrogante motie.

Met den Schrijver ben ik het eens, dat ieder medicus, die handelt zonder wetenschappelijke overtuiging, met het oog op de betere finantiële uitzichten, zich zijnen stand onwaardig gedraagt. Maar is hij homoeopaat uit wetenschappelijke overtuiging (het woord *dogma* in zijn gewone beteekenis verwerp ik *pertinent*), dan handelt hij, zooals hij als eerlijk man behoort te doen.

Prof. Stokvis acht ik geheel incompetent om zulk een oordeel uit te spreken, als aan het slot van het aangehaalde artikel staat. In 1888 heb ik aange-toond, dat Z.H.Gel. zich voor zijn voordrachten niet voldoende door ernstige studie heeft voorbereid en zich heeft bepaald tot hetgeen hij heeft gevonden in een compendium, dat niet uitsluitend voor medici was geschreven.

Ten slotte herhaalde ik de woorden van HAHNEMANN. Macht es nach, macht es aber genau nach.

Als kantteekening schreef de Redactie onder dit stuk:

Wij meenen dat de Heer v. ROYEN zich de verhouding van de astronomen tot de zwaartekracht-

theorie verkeerd voorstelt. Het is niet waarschijnlijk, dat zij van critiek van hun beginsel van verklaring hebben afstand gedaan.

Integendeel, door proefneming en berekening wordt nog in onze dagen altijd weer de juistheid van de wetten der gravitatie onderzocht, en het is juist omdat men ze altijd weer bevestigd vindt, dat men er zoo vast aan gelooft.

Hoe staat het daarentegen met het beginsel: *similia similibus curantur*? Het wordt aangenomen door een betrekkelijk zeer klein aantal geneeskundigen, de homoeopaten (de Heer v. ROYEN zal ons wel vergunnen de nietgeneeskundigen, die voor Homoeopathie propaganda maken niet mee te tellen). Maar zij hebben juist niet kunnen aantoonen, dat dit beginsel met de ervaring in overeenstemming is. Daarom vindt het zoo weinig ingang, waarlijk niet omdat de geneeskundigen geen pathologie beoefenen of zich al te angstvallig verzetten tegen hetgeen van de heerschende meening afwijkt. Laat een homoeopaat de werking van ook maar een enkel geneesmiddel, door proeven op mensch of dier, zoo nauwkeurig bestudeeren als dit door onze pharmakologen gedaan wordt (het voorbeeld van BRONDGEEST met betrekking tot de digitaline ligt den lezers van ons *Tijdschrift* nog versch in het geheugen) en hij zal zien, dat er notitie van genomen wordt, ook al luidt de conclusie naar den wensch van den homoeopaat.

De naam van de beroemde specialiteit, die de kennis van den Heer v. ROYEN vergiftigde, doet er inderdaad niet toe, wel de manier waarop het bestaan van de aangenomen arsenikvergiftiging wordt bewezen. Was de beroemde specialiteit wel de schuldige? Misschien was de patiënt aan minder krasse geneesmiddelen gewend, en ging met het arsenik, dat beroemde specialiteiten met groote ervaring hanteeren, wat ruw om. De homoeopaten zullen hun patiënten niet licht door te veel schaden. Wij, die van andere geneesmiddelen ervaring hebben, wier gebruik zich de homoeopaten ontzeggen, meenen dat zij door te weinig schade doen.

In het nummer van 27 Maart werd daarop tevens opgenomen het iets later door Dr. Kallenbach ingezonden artikel.

Deze schrijft:

Geachte Redacteur!

In het December-nummer (32ste jaargang 1896) van dit *Tijdschrift* werd de Homoeopathie aan een bespreking onderworpen, die ook ik ter wille van recht en billijkheid niet onbeantwoord mag laten. Afgezien van talrijke toelichtingen, die door bevoegde medische voorstanders over Homoeopathie zoowel hier als elders gegeven zijn, blijkt uit het betoog hier in quaestie, dat de Hooggeleerde Schrijver niet op de hoogte van zijn onderwerp is, natuurlijk omdat hij, evenmin als de meeste tegenstanders, zich de moeite van een nauwgezet onderzoek heeft willen getroosten. Hij oordeelt en veroordeelt met onvolledige kennis van zaken en op onjuiste praemissen af, doordat hij niet rekening houdt met het ontwikkelingsproces der Hom., dat van haar geboorte af plaats gegrepen heeft, nog steeds in werking is en blijven zal.

In den aanhef van het betoog toch wordt gezegd, de twee kenmerken der Hom., de grondstelling *similia similibus* en de toediening van geneesmiddelen in zeer verdunden toestand, zijn in geen en deele voldoende, om haar als eene afzonderlijke geneesmethode naast de gewone therapie een plaats te gunnen, want ook deze schroomt niet, om geneesmiddelen in sterke verdunning voor te schrijven, terwijl zij in menig geval juist zoo handelt, alsof zij van den regel *sim. sim.* gebruik maakte; tegen vele diarrheën wordt *ol. ricini*, tegen vele gevallen van obstructie opium, in sommige gevallen van braken een *emeticum* voorgeschreven. Voorts zou het naar de meening der homoeopaten schijnen zeker te zijn, dat met de genoemde en met tal van andere, door de gewone therapie aanbevolen behandelingswijzen aan hun grondstelling wordt voldaan, en dat ieder medicus zich nu en dan homoeopaat betoont.

Wat nu is het geval? Indien de gewone therapie niet schroomt, om zeer verdunde geneesmiddelen voor te schrijven, zoo ligt in het „niet schromen” reeds uitgesproken, dat zulks bij haar niet de gewoonte is. Het geschiedt dan ook slechts bij zeer hevig inwerkende middelen. Voor het overige is het bij haar de regel, de dosis zoo groot te geven als noodig schijnt, om een voornamelijk ziekteverschijnsel te overwinnen, of als zonder onmiddellijk nadeelige gevolgen voor den zieke eenigszins mogelijk is. Aan ongewenschte bijwerkingen kan evenwel de gewone therapie in maar al te vele gevallen bij deze handelwijze niet ontkomen. Voor de Homoeopathie is deze eventualiteit ten eenenmale uitgesloten, aangezien zij als noodzakelijk gevolg van haar grondstelling *similia similibus*, slechts de kleinste mogelijke gaven toedient, juist nog groot genoeg om te kunnen genezen, maar te klein om ook de gezonde weefsels te kunnen aantasten. De gewone therapie vertegenwoordigt, door het kwantitatieve effect van een artsenij te beoogen, zeer dikwijls slechts de symptomatisch palliatieve methode, terwijl de Homoeopathie steeds symptomatisch curatief tracht te handelen en tot dit doel in de eerste plaats met de kwalitatieve artsenijwerking rekening heeft te houden. Zij vraagt daarom niet, hoe groot moet de dosis zijn, om aan een zeker werkingskwantum te beantwoorden, maar hoe klein mag zij zijn, om door haar kwalitatief vermogen nog genezing tot stand te kunnen brengen. Het is dus duidelijk, dat reeds door haar doseering de Homoeopathie zich wel degelijk als een afzonderlijke, van de gewone therapie zeer verschillende geneeswijze kenmerkt.

De homoeopaat, die in de eerste plaats ook arts zijnde, van alle bestaande therapeutische hulpmiddelen gebruik te maken het recht en de plicht heeft, zal, waar het hem noodig schijnt, niet aarzelen, om evenals zijn medische tegenstander ook de bovengenoemde toepassingen van *ol. ricini*, opium, een braakmiddel in gelijke dosis als gene in praktijk te brengen, maar dan met het volle bewustzijn, dat hij volstrekt niet homoeopathisch handelt, evenmin als dit zijn tegenstander in die gevallen doet. Immers niet een enkel sterk uitgesproken ziekteverschijnsel, niet een er naar genoemde ziekte, als obstructie, diarrhee, braking, geeft de aanwijzing van het

homoeopathisch geneesmiddel; neen! dit doet alleen het totaal van alle te voorschijn tredende afwijkingen van den gezonden toestand, omdat pas daaruit de bijzondere geaardheid der ziekte kan blijken. Dat ieder medicus zich nu en dan homoeopaat betoont, is zeker; maar hij doet het dan onbewust, zonder het te weten en te willen, en zal liever de meest opgeschroefde verklaringen voor zijn handelwijze zoeken, dan de voor de hand liggende similebetrekking tusschen ziekte en artsenijwerking aannemen. En nu bewijzen weder juist deze gevallen van homoeopathia involuntaria, dat de bewuste en bedoelde toepassing van den simileregel de Homoeopathie ten duidelijkste als een bijzondere geneeswijze doet uitkomen.

Indien nu de grondstelling *sim. simil.* in zich sluit, dat de werking van het geneesmiddel de meest mogelijke overeenkomst met de te genezen ziekte moet hebben, zoo gaat die leer daarbij van de voorzeker zeer rationeële zienswijze uit, dat men de artsenij, waarmede men behandelen wil, in al haar algemeene en bijzondere uitwerkingen, zoowel subjectieve als objectieve, op het levende lichaam moet kennen; en ten tweede, dat die artsenij, welke op alle in het zieke lichaam aangedane organen, weefsels en cellen werkt, ook de meeste kans moet hebben van geneesmiddel te zijn. Aan het algemeene streven naar een causale behandeling, die in de meeste gevallen tot de *pia desideria* behoort, zal nog het best de overweging te gemoet komen, dat het artsenijmiddel, hetwelk in zijn werking al de organische lokaliteiten treft, waar de *causa morbigens* een gelijksoortige werking op uitoefent, ook als het meest causale mag beschouwd worden.

Er kan hier echter niet genoeg met klem op gewezen worden, hoe verkeerd over het algemeen de opvatting van den regel *sim. simil.* bij de tegenstanders is. Zoo wordt o.a. gezegd, dat de Hom. met haar grondstelling nimmer de uit levende pathogene kiemen ontstane ziekten zou kunnen genezen, omdat er geen artsenijen zijn, die bijv. roodvonk, diphtherie, cholera zouden voortbrengen. Zeer zeker niet, maar als niettegenstaande dat *belladonna* bij roodvonk, *cyanuretum mercurii* bij diphtheritis en *arsenicum* bij cholera zoo goede resultaten opleveren, zoo geschiedt zulks, omdat de profnemingen voor ieder, die zien wil, ten duidelijkste bewezen hebben, dat de pathogenetische verschijnselen der genoemde artsenijen met die der respectieve ziekten een groote, somwijlen een zoo groote overeenkomst hebben, dat beide niet van elkander te onderscheiden zijn. Maar deswege zijn die artsenijen nog geen homoeopathische specifica der genoemden ziekten; naar gelang van den juist heerschenden *genius epidemicus*, van de constitutie der lijdens, in één woord, naar de bijzondere geaardheid van ziekte en zieke komen nog tal van andere geneesmiddelen in quaestie, die voor de verschillende gevallen slechts individueel specifieke vertegenwoordigen. En indien zowel vroeger als thans, om slechts eenige voorbeelden aan te halen, de Homoeopathie *mercurialien* bij *syphilis*, *calcar. carbon.* bij *scrofulose*, *phosphor* bij *rhachitis*, *arsenicum* bij *asthma*, *spigelia* bij *neuralgieën*, *sulfur* bij *huiduitslagen*, *nux vomica* bij *dyspepsieën*, *phosphor* bij *longontsteking*, *subli-*

maat bij dysenterische toestanden, terpentijn of canthariden bij ziekten der uropoëtische organen enz. enz. voorschrijft, zoo doet zij het slechts dan, wanneer de genoemde middelen in de meest uitgesproken similebetrekking tot de bijzondere gevallen staan, maar niet omdat zij absolute specifica van die ziekten er in ziet.

Het onderwerp der Homoeopathie is zodoende een vergelijkende studie van kunstmatige, door artsennijmiddelen te voorschijn gebrachte, met de natuurlijke uit onbekende of hypothetische oorzaken ontstane ziekten. Als haar eenmaal te bereiken, maar thans nog ideaal doel, stelt zij zich de ontdekking voor van alle veranderingen, die de organische verrichtingen, de weefsels, de scheikundige levensprocessen betreffen, en die in de verschillende ontwikkelings-tijdperken, zoowel van de natuurlijke als kunstmatige artsennijziekten, plaats hebben.

De Homoeopathie heeft niet twee, maar vier grondstellingen, namelijk:

1°. de proefneming van het artsennijmiddel op mensch en dier in gezonden toestand;

2°. het door vergelijking vinden van het artsennijmiddel, waarvan het ziektebeeld gelijksoortig is aan de te behandelen ziekte uit andere oorzaak;

3°. de toediening van slechts één enkel artsennijmiddel in ieder gegeven geval;

4°. het toedienen van een artsennijdosis, die wel de zieke deelen genezen, maar nooit de gezonde aantasten kan.

Deze vier in het voorafgaande zoover noodig nader toegelichte grondstellingen kenmerken de Homoeopathie zeer scherp als een geheel bijzondere, van de gewone therapie verschillende geneeswijze. Zij mag dus, vooral met het oog op haar lang bestaan, haar weldadigen invloed en haar vatbaarheid voor onbegrensde ontwikkeling, met het meeste recht den eisch stellen, niet, zooals de schrijver aan het slot van zijn betoog zegt, een eigen universiteit voor zich te verkrijgen, maar wel, dat haar op de universiteiten een leerstoel toegestaan, in de staatsinstellingen voor wetenschappelijk geneeskundig onderzoek de noodige ruimte en gelegenheid gegeven worde, om de waarheid van haar voornaamste grondstellingen ook experimenteel te bewijzen.

In het vervolg van het betoog wordt gelaakt, dat „de homoeopaten strijden tegen wat zij de officiële „wetenschap of geheel verkeerdelijk de Allopathie „noemen.” De ondoeltreffendheid van dezen naam hebben al vroeg de volgelingen der nieuwe geneeswijze erkend, maar eens ontstaan uit de beschouwing, dat met betrekking op de te behandelen ziekte de gewone therapie niet gelijksoortige, maar anders werkende middelen toedient, is deze tegenstelling in den naam, ook korthedshalve nog bijgehouden, komt echter hoe langer hoe meer buiten gebruik. Het epitheton „officieel” werd en wordt nog wel eens door de homoeopaten aan de geneeskundige wetenschap met recht gegeven, omdat haar oppositie tegen de Homoeopathie zoowel thans als ten allen tijde gedragen werd door dienzelfden geest van midden-euwsche dogmatische intolerantie, die op het gebied der natuur- en geneeskundige wetenschappen bij iedere nieuwe ver strekkende ontdekking — men be-

hoeft slechts aan GALILEI en HARVEY te denken — voor den dag kwam, wanneer deze met de zienswijze der geleerden niet strookte en hun vast afgebakende cirkels stoorde. Deze gedragslijn komt zooveel minder te pas, wanneer het om de therapie te doen is, een ervaringswetenschap bij uitnemendheid, die in de geheime werkplaatsen van het levend menschelijk organisme zich afspelende, ieder oogenblik bij haar onderzoekingen op de grenspalen afstuit, achter welke het DU BOIS REYMOND'sche „ignorabimus!” met onuitwischbare letters ingegroefd staat. De vraag naar het hoe en waarom der specifieke reactie van het levend lichaam tegen artsennijen moet al dadelijk onbeantwoord blijven. En als nu van een zelfstandigheid een milligram van een andere duizend maal meer voorgeschreven wordt, om een bepaalde werking te verkrijgen, is dit alleen rationeel, omdat de ervaring het geleerd heeft, maar niet om aprioristische redenen. En juist zóó is het met de dosen der similemiddelen in de Homoeopathie. Indien deze leert, dat een millioenste, duizendmillioenste of biljoenste gram ener artsennij, die in haar pathogenetische verschijnselen de meest uitgesproken gelijksoortigheid met een te behandelen ziekte vertoont, deze ook het zekerst geneest, zoo is dit een, gedurende 3 op elkander volgende generaties van ontelbare artsen zóó dikwerf bevestigde ervaring, dat die handelwijze als de meest rationeële beschouwd mag worden en op de gelijke waardeering aanspraak heeft als de toepassingen der gewone therapie. Er komt nog bij, dat de geestesarbeid, om het similemiddel te vinden, veelal moeielijker is, dan om bij koorts antipyretica, bij rheumatisme salicyl, bij slapeloosheid morphine, bij nerveuse lijden bromide of andere nervina voor te schrijven. Moge ook zonder twijfel een deel der homoeopathische ervaringen op rekening van vergis-singen, van natuurgeneezingen en van onbesuisde toepassing van het „post hoc ergo propter hoc” te brengen zijn, er blijven te veel onbetwistbare over, om ze eenvoudig weg te cijferen en den verkondigers er van de bijnamen van illuminaten en dwazen naar het hoofd te mogen slingeren. Trouwens ook bij de gewone therapie worden vele zieken gezond, niet altijd door, maar ook wel *trots* de gebruikte artsennijen, terwijl vele andere er zelfs door verergeren.

Ook de uitkomsten der statistiek, die doorgaans ten gunste en niet ten nadeele der Homoeopathie pleiten, geven een bijzonder krachtigen steun aan haar ervaringen, welke als empirische bewijzen te erkennen de tegenstanders evenwel niet geneigd zijn. Maar waarom trachten zij dan niet het tegenbewijs te aanvaarden door op de hun zoo ruimschoots ten dienste staande instellingen, hospitalen, klinieken en laboratorien, exacte onderzoekingen met similemiddelen in homoeopathische dosen te maken? Wij immers verlangen noch hebben ooit verlangd onvoorwaardelijk geloof aan onze ervaringen te hechten, maar integendeel, dat zij door onze bestrijders op hun juistheid getoetst zouden worden. En zoo lang zij zulks niet doen, hebben wij het meeste recht, van de geneeskundige wetenschap als de officiële te spreken en haar zelve dogmatisch te noemen, in-zooverre zij haar geneesmethoden als de eenige

juiste en mogelijke hooghartig proclameert en de homoeopathische niettegenstaande haar gedurende een eeuw door ervaring gestaafe bevestiging a priori verwerpt, zonder door eigen onderzoek a posteriori de ondeugdelijkheid er van bewezen te hebben.

Tegen het slot wordt eindelijk nog de hoogste troef tegen de Homoeopathie met de volgende woorden uitgespeeld: „de dogmatische en bij gevolg onwetenschappelijke Homoeopathie staat niet slechts tegenover de gewone therapie, zij bindt den strijd aan tegen de geheele geneeskunde, tegen alle natuurwetenschappen. Zij eischt een gansche universaliteit voor zich.” Aan zoodanige onrechtvaardige taal kan slechts hij zich schuldig maken, die geen flauw begrip heeft van de ware beteekenis der hedendaagsche Homoeopathie en van haar eischen. Deze toch verteenwoordigt slechts een wel nog niet algemeen erkend, maar daarom niet minder belangrijk onderdeel van de algemeene therapie, een geneesmethode, die, hoe ver ook haar strekking gaat, toch bij lang na niet altijd toepasselijk is, en alle andere geneesmethoden hoe ook genaamd naast zich op prijs stelt. De wetenschappelijk gevormde homoeopathische arts waardeert deze evenzeer als zijn medische tegenstander, en brengt ze zelf in praktijk, of wijst de er voor geschikte gevallen aan de speciale beoefenaars er van. Bij behandeling met artsenijen maakt hij, als boven gezegd, van alle toepassingen gebruik, die tot bedaring, verzachting en wegneming van ziekte-toestanden kunnen bijdragen. Hij tracht evenals de gewone therapeut zijn doel: te genezen, door onbevengenen onderzoek te bereiken, en onderscheidt zich slechts daardoor van zijnen hem verloochenenden confrater, dat hij behalve over diens geneesmethoden ook nog over de homoeopathische beschikt, en deze in de bij veraf meeste gevallen van inwendige ziekten als de beste en degelijkste aangewezen vindt. Zonder zoo ver te moeten gaan, om in het „similia similibus curantur” een algemeen therapeutische natuurwet te zien, wenscht hij er zich geluk mede, dat hij in deze drie woorden een buitengewoon zekeren leidraad bezit, om op de donkere paden der pathologie den weg tot de therapie te ontdekken. Het verwijt, aan de Homoeopathie gedaan, van dogmatisch te zijn, zakt na de gegeven toelichtingen als een kaartenhuis ineen. Met welke natuurwetenschap zou het dan toch in strijd zijn, dat men de artsenijen, waarmede men genezen wil, tot in hun fijnste werkingen kennen moet, dat men steeds slechts één geneesmiddel, niet 2, 3 en meer gemengd, en wel in volstrekt onschadelijke dosen geven moet, en eindelijk dat de overeenkomst der artsenijwerkingsverschijnselen met de te behandelen ziekte een uitstekende weg is, om voor deze het geneesmiddel te vinden? Dragen deze vier zoo eenvoudige en natuurlijke grondstellingen voor den onbevooroordeelde niet juist het zegel der waarheid aan zich? Het aan het slot met zulke hooge woorden over de Homoeopathie gevelde vonnis, bevat niets dan uit de lucht gegrepen beweringen en doet slechts de onvoorbereidheid en de verblindheid van den rechter uitkomen. Hiervan blijkt te geven schijnt de geheele redeneertrant van het betoog, waarin toch niets anders gezegd wordt, dan: „omdat de gewone therapie in de voornaamste twee punten

„zoo veel overeenkomst heeft met de dogmatische „onwetenschappelijke en met alle natuurwetenschappen strijdende Homoeopathie, kan aan deze naast „de eerste geen plaats als afzonderlijke geneeswijze „gegrond worden.” Zou pleiter met die redeneering niet zijn eigen zaak in verdenking brengen?

In het laatste gedeelte van het betoog wordt van de in ons land praktizeerende en op Hollandsche universiteiten geschoolde artsen, die later homoeopaten werden, gezegd, dat zij of dwalenden of onwaardigen zijn, naarmate zij uit overtuiging of uit speculatie op betere finantiële vooruitzichten die geneeswijze aangenomen hebben. En met hun dit onder de oogen te brengen vervullen volgens schrijver de geneesheeren hunnen plicht om den vinger op de wond te leggen. Eilieve! de wond bestond slechts in hun verbeelding, en vreemd is de handelwijze van hem, die eerst een wond slaat om er naderhand den vinger op te kunnen leggen. Als de jonge artsen uit gebrek aan gelegenheid in ons eigen land, gesteund door de „Vereeniging tot bevordering der Homoeopathie in Nederland,” deze geneeswijze in het Buitenland gaan studeeren en als overtuigde homoeopaten terugkomen, zoo pleit zulks wel voor de waarde der Homoeopathie, maar niet voor de onwaarde der bekeerlingen. De tegenstanders kunnen zich maar niet voorstellen, dat een hom. arts een eerlijk en wetenschappelijk man tegelijk zijn kan; zij ontzeggen hem of de eene of de andere eigenschap, maar liefst alle beide, om er het recht uit af te leiden, hem op hooghartige of minachtende, ja zelfs op geheel onheusche wijze te kunnen bejegenen. Den homoeopaten, die door de schuld van de hen terugstootende confraters in zekere mate geïsoleerd zijn, worden, nu zij over het algemeen vooruit komen, al dadelijk onwaardige bijoomerken ondergeschoven, een verdachtmaking, waartegen zij met alle krachten in verzet moeten komen. En zou nu werkelijk de jonge, zoeven homoeopaat geworden arts, wetende, dat hij in het vervolg bij zijn collega's niet meer gezien, door hen niet meer gewaardeerd, maar opzettelijk geïgnoreerd zal worden, en dat ook een gedeelte van het publiek, voorgelicht door de artsen, hem op maatschappelijk terrein een zeker wantrouwen zal toonen, zou zoo iemand, van een menschkundig standpunt uit gezien, zijn toekomst zoo aanlokkelijk vinden, om zijn eerlijkheid en zijn zelfachting er voor ten offer te brengen? Moet niet integendeel de wetenschappelijke overtuiging van de juistheid zijner Homoeopathie hem den voornaamsten steun in alle de wederwaardigheden geven, die hem te wachten staan? Het citaat van Prof. STOKVIS, waarmede het betoog sluit, behoeft na de voorgaande toelichting wel geen wederlegging.

Ook op dit betoog maakte de Redactie een korte kantteekening en wel van den volgenden inhoud:

Dr. KALLENBACH verwijt der Redactie, dat zij zich schuldig maakt aan onrechtvaardige taal, waar zij zegt, dat de Homoeopathie den strijd aanbindt tegen de geheele geneeskunde, tegen alle natuurwetenschappen. Schr. verklaart de Homoeopathie slechts voor een onderdeel der algemeene therapie, doch bewijst zijn bewering niet. Hij zwijgt over de ho-

moeopathische faculteiten en de homoeopathische Universiteit.

Van de vier grondstellingen der Homoeopathie, die door hem voor de ware worden gehouden, zijn de eerste en tweede niet anders dan onderdeelen van het dagelijksche werk der experimenteele physiologie en pharmacodynamie. De vierde komt bijna geheel neer op het „ne noceat,” dat door iederen praktischen medicus hoog in eere dient te worden gehouden. Alleen het derde schijnt specifiek Homoeopathisch te zijn, d. w. z. het is dogmatisch. Wanneer in een „gegeven geval” de gelijktijdige toediening van twee geneesmiddelen geïndiceerd mocht zijn, zou de homoeopaat in verlegenheid komen. Doch deze derde grondstelling daargelaten, blijven de drie overige, — experimenteel onderzoek vóór en „ne noceat” in de praktijk, — onbestreden. Zou echter een homoeopaat, die *deze* grondstelling huldigt, niet beter doen, den naam van homoeopaat te laten varen?

Opzettelijk hebben wij het hoofdartikel der Redactie, dat den strijd opende, de ingezondene stukken van de beide homoeopathische doctoren en hetgeen de Redactie daarop aan te merken had in hun geheel opgenomen, opdat onze lezers een onpartijdig oordeel zouden kunnen vellen over het al of niet noodzakelijke van de erkenning der homoeopathische geneeswijze als *afzonderlijke* geneesmethode.

Onzes inziens behoeft het wel geen nader betoog, dat het recht aan de zijde der heeren Dr. v. Royen en Kallenbach is, en de homoeopathische geneeswijze wel deugdelijk een afzonderlijke geneesmethode moet genoemd en als zoodanig moet gedoceerd worden.

De rijkdom van argumenten aan den éénen kant, en de armoede van deugdelijke bewijsvoeringen aan den anderen kant springt daarvoor te zeer in het oog.

Opmerkingen over het verkrijgen van een Homoeopathisch Arts.

Reeds vroeger werd ons de vraag gedaan om een groote stad aan een homoeopathisch geneesheer te helpen; wij hebben daarom in het Maandblad van 15 September 1896, blz. 71, ons standpunt hieromtrent, naar wij meenden, duidelijk omschreven; doch naar het schijnt niet duidelijk genoeg, want sedert wordt ons van verschillende plaatsen geschreven: „Wij zijn overtuigd, dat, zoo zich hier een homoeopathisch arts vestigde, hij een goede praktijk zou hebben.” — Wij kunnen daarop alleen antwoorden: ook wij zijn daarvan overtuigd, en het voorbeeld van Rotterdam heeft ons in die overtuiging bevestigd. Wat toch is dáár het geval? Dr. Kallenbach, die sedert 40 jaar als homoeopathisch geneesheer in Rotterdam gevestigd is, heeft steeds een zeer drukke praktijk gehad, zóó dat men reeds sedert jaren naar een tweeden arts verlangde. Eindelijk is men hierin geslaagd. Men heeft aan een door onze Vereeniging ondersteunden homoeopathischen Arts een flinke garantie aangeboden, 't welk dezen deed besluiten zich te Rotterdam te vestigen; en zie, nadat hij nauwelijks zes maanden aldaar praktiseert, kan hij reeds verklaren: „Ik zal de mij aangeboden garantie niet noodig hebben;” en dat terwijl Dr. Kallenbach zich nog steeds in een onverminderd drukke praktijk mag verheugen. Door-

dien er een tweede Arts is, werd het ook mogelijk een Vereeniging tot het verschaffen van homoeopathische geneeskundige hulp aan minvermogenen op te richten, waaraan vooral door den heer D. Veldhuizen, Kraton te Katendrecht krachtig werd medegewerkt; alle minvermogenen die in of bij Rotterdam wonen, kunnen nu tegen een kleine wekelijksche bijdrage al de voordeelen van de homoeopathische geneeswijze genieten.

Het is evenwel niet genoeg, dat men ter plaatse, waar men een homoeopathisch geneesheer wenscht, overtuigd is, dat daar een goede praktijk zal gevonden worden, de Arts, die beschikbaar is of wordt, moet die overtuiging deelen en geneigd zijn de risico, welke bij zulk een vestiging altijd bestaat, te loopen. Het Hoofdbestuur toch kan niet anders dan de Artsen, die door haar worden ondersteund en in de gelegenheid gesteld om de homoeopathische geneeswijze te bestudeeren, geheel vrij laten voor wat betreft de keuze der plaats, waar zij hunne praktijk zullen uitoefenen. Wenscht men derhalve in een plaats een homoeopathisch Arts, dan is de eenige weg, naar ons inzien, dat men er een Afdeling van onze Vereeniging opricht, alsdan kan het Afdelingsbestuur met een Arts in onderhandeling treden over diens vestiging — verlangt die Arts dan eenige zekerheid voor de door hem te loopen risico, dan kunnen allen, van hun overtuiging blijk geven door deel te nemen in een garantiefonds. Die deelname in zulk een fonds is niet zoo gevaarlijk als velen wel denken, en daar er dikwijls een verkeerd begrip bestaat, hoe zulk een fonds werkt, willen wij het nog eens uitleggen.

Als iemand bijv. voor *f* 100 deelneemt in een fonds voor drie jaar, anderen evenzoo doen voor meer of minder, en er op die wijs bijv. *f* 2000 bijeengebracht en als garantie aan een Arts aangeboden wordt, en heeft deze bijv. het eerste jaar volgens zijne boeken, die het Afdelingsbestuur naziet, een inkomen van *f* 1600, dan moet degeen, die voor *f* 100 deelnam, voor zijn aandeel *f* 20.— bijpassen.

Ieder zal inzien, dat, wanneer twee verschillende plaatsen in onderhandeling zijn met een Arts, dien zij er gaarne gevestigd zagen, en de eene plaats biedt een garantie aan, terwijl de andere alleen schoone beloften kan geven en verzekeringen, dat men overtuigd is, dat het wel goed zal gaan, zeer zeker de eerste plaats voor iemand, die de toestanden niet kent, de voorkeur zal hebben. Men sla daarom overal, waar men een Homoeopathisch Arts begeert, de handen ineen, en zorgje intijds gereed te zijn, om zoodra er een Arts beschikbaar is, met hem te kunnen spreken; voor opgave wie in den omtrek voorstanders zijn van onze geneeswijze, geeft het Hoofdbestuur gaarne inlichting.

Naar aanleiding van het punt ter behandeling, voorkomende op den oproepingsbrief voor de aanstaande Algemeene Vergadering luidend: „Bespreking van de noodzakelijkheid van versterking der inkomsten onzer Vereeniging,” wenschen wij nu reeds er op te wijzen, dat deze versterking van inkomsten hoog noodig is, maar toch wel te bereiken, wanneer ieder in zijn kring doet, wat in zijn vermogen is, hetzij door zelf als Donateur, Lid of Begunstiger onzer vereeniging toe te treden, hetzij anderen, die hem als voorstanders onzer beginzelen bekend zijn, maar die ons niet steunen, krachtig op te wekken dat te doen; alleen daardoor kan het doel onzer vereeniging: het aanmoedigen van de wetenschappelijke beoefening der homoeopathie bereikt worden, en

zullen binnen niet al te lang tijdverloop verschillende homoeopathische Artsen beschikbaar zijn voor die plaatsen in ons vaderland, die er reeds zoo lang een in hun midden wenschen te zien.

Donateur wordt men door een jaarlijksche bijdrage van f 10.— of meer, lid door een jaarlijksche bijdrage van f 5.— begunstiger door jaarlijks f 1.— of meer te geven. Donateurs en leden ontvangen het maandblad en andere door de vereeniging uitgegeven geschriften gratis, aan begunstigers, die minstens f 2.50 per jaar bijdragen, wordt ook het Maandblad gratis toegezonden.

Ieder doe, wat in zijn vermogen is, en bevordere zóó het doel van onze Vereeniging, en daarmede zijn eigen belang door bij voorkomende ongesteldheid de hulp van een homoeopathisch Arts te kunnen inroepen.

April 1897.

HET HOOFDBESTUUR.

Voor de weduwe patiënte, genoemd in het Maandblad van 15 Februari, na de plaatsing ontvangen:

van den heer W. v. R. te R.	f 2.50
» mevr. A. R. V. te 's Gr.	1.50
» » B. v. d. V. te R.	3.—
» den heer Z. te K.	2.50
» » X.	2.50
» mevr. wedw. J. A. D. te D.	5.—
» den heer W. H. v. 's H. te R.	5.—
» » K. te R.	2.50
Reeds eerder had ik ontvangen:	
van den heer K. W. T. te R.	f 10.—
» » J. F. S. te R.	10.—
» » C. v. S. te R.	10.—
» » B. te R.	1.—
» » C. G. V. te R.	10.—
» » P. J. A. P. T. te R.	2.—
» mevr. M. T. v. L. te R.	1.—

te Zamen f 68,50.

Voor verdere giften houdt ondergeteekende zich aanbevolen.

Patiënte maakt het zeer wel.

ROTTERDAM

J. I. A. B. VAN ROIJEN.

ADVERTENTIËN.

Dr. KALLENBACH is van af 15 Mei tot nadere aankondiging niet te consulteren.

JAARLIJKSCHE ALGEMEENE VERGADERING

VAN DE

Vereeniging tot bevordering
der Homoeopathie in Nederland,
op Woensdag 28 April, des nam. ten 1/2 uur,
in het gebouw „Felix Favore,” Smedestraat te Haarlem.
H. C. VOORHOEVE JZn. Secret.

Bij LA RIVIÈRE & VOORHOEVE, Zwolle zijn de onderstaande Homoeopathische werken verkrijgbaar; de prijzen zijn berekend met inbegrip van porto. De toezending geschiedt alleen na ontvangst van het bedrag per postwissel of in postzegels.

De Homoeop. Huisdokter,	gebonden	f 3.25
De kleine Hom. Huisdokter,	ingenaaid	0.70
De Cholera en hare snelle en zekere genezing door de Homoeopathie	„	0.35
De aanwending der voornaamste geneesmiddelen voor uitwendig gebruik	„	0.55
De Homoeop. behandeling van alle soorten kiespijn	„	0.35
Korte Handleiding voor de behandeling van de voornaamste ziekten der huisdieren	„	0.70

Stoomdruk — LA RIVIÈRE & VOORHOEVE — Zwolle.

Homoeopathische Geneesmiddelen.

Levering en vulling van

HUIS-APOTHEKEN.

Alleen Medicamenten, Praeparaten, Boeken
en Utensiliën, enz. enz.
van Dr. WILLMAR SCHWABE.

Maltos Cannabis à f 1.—,

BENEVENS

Homoeopathische KOFFIE en

HAVERMEEL,

Kufeke's KINDERMEEL, MELKSUIKER,

Poolsch LIJNZAAD,

1e Stoom-LEVERTRAAN,

Homoeopathische ARTSENIJ-TABLETTEN.

Firma Wed. T. D. VRIJDAG ZIJNEN,

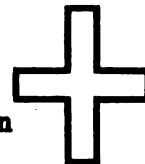
's-GRAVENHAGE.

N. B. Verzoeken bij bestellingen duidelijk opgaaf te doen, of men verlangt vloeistof, korrels of verwrijving.

 Prijscourant gratis.

 Behoefigen worden gratis geholpen, op voorschrift van den mediceus.

MALTOS CANNABIS.

Genees- en voedingsmiddel.

voor borst- en maaglijders.

In 't buitenland door verschillende homoeopathische doctoren met verrassende resultaten aangewend.

PRIJS, per bus f 1.—.

Verkrijgbaar in alle Homoeopathische Apotheken.

Fabriek „HET ROODE KRUIS”

G. JOCHMANN, Poorstraat 35, UTRECHT.

Homoeopathische Geneesmiddelen.

 Voor de levering van Homoeopathische Geneesmiddelen, voorkomende in den Prijscourant van Dr. WILLMAR SCHWABE te Leipzig, benevens levering en vulling van Huis-Apotheken, beveelt zich aan

J. H. SCHAFFERS.

AMSTERDAM, Ferd. Bolstraat II. *Apotheker.*

Homoeopathische Apotheek

J. Bulterman & Zoon,

Apothekers en Scheikundigen,

Hoogstraat 287, ROTTERDAM.

HOMOEOPATHISCH MAANDBLAD.

Uitgegeven vanwege

de „Vereeniging tot bevordering der Homoeopathie in Nederland.”

Dit blad verschijnt den 15^{den} van elke maand. Alle donateurs en leden der Vereeniging ontvangen het gratis; ook begunstigers, die jaarlijks *f* 2.50 bijdragen. De abonnementsprijs is *f* 1.— per jaargang; franco per post *f* 1.17; enkele nummers à 10 cts. Men abonneert zich bij de firma **La Rivière & Voorhoeve te Zwolle**, tot wie men zich wende voor alles wat de uitgave en de advertentiën betreft. Advertentiën van 1—10 regels *f* 1.—, elke regel meer 10 cents.

Opstellen, mededeelingen, vragen, boekwerken ter recensie, brieven de redactie betreffende, worden franco ingewacht bij de **Redactie van het „Homoeopathisch Maandblad” te 's-Gravenhage.**

INHOUDSOPGAVE.

Farizeïsme. — Allopathische en Homoeopathische behandeling der longontsteking. — De algemeene vergadering. — Afdelingen. — Beantwoording van vragen. — Memorandum. — Advertentiën.

FARIZEÏSME.

In de aanranding tegen de Homoeopathie, atgedrukt in het „Weekblad van het Nederl. Tijdschrift voor Geneeskunde,” (jaargang 1896, no. 15) waartegen een wederlegging, overgenomen in het Januari-nummer van het Maandblad, door mij geschreven werd, is, nadat over de misgrepen der Homoeopathie gesproken was, aan het slot een citaat uit de „Voordrachten over Homoeopathie van Prof. Stokvis” aangehaald, in zijn laatsten zin aldus luidende: „Dan „treedt de geneeskunde kalm en bezadigd in het „strijdperk, ontruikt aan de Homoeopathie hare „vreemde veeren, en doet haar in hare tekort- „komingen en onjuistheden niet langer als een „onschuldige, maar als een uit het oogpunt der „menschelijkheid dikwijls hoogst strafbare dwaling „kennen.” Deze laatste woorden geven ongetwijfeld aanleiding, den homoeopaat, die zelf kalm en bezadigd oordeelt, verbaasd te doen staan over de verblindheid van zijn tegenstander, die steeds opnieuw het oude gezegde waar maakt: „Hij, die zelf in een glazen huis zit, doet beter niet met steenen naar

anderen te gooien.” Alsof het niet overbekend ware, dat de gewone geneeskundigen door hunne mengsels van verschillende sterk werkende artsijen menigmaal, zoo vroeger als thans, aan de zieken nadeel gedaan hebben en nog doen. Aangezien nu de artsen evenals alle andere menschen wel eens dwalen, en in bovengenoemd citaat slechts de dwalingen, uit de wijze van behandelen met artsijen voortkomende, bedoeld zijn, zoo is hier de vraag, aan welke zijde, bij de allopaten dan wel bij ons, de kans tot dwalen grooter is.

In de eerste plaats beschermt ons volgens de ervaring de stelregel „gelijksortig geneest gelijksoortig” reeds over het algemeen meer voor het gevaar, om een verkeerden geneesweg in te slaan, en daardoor aan de eischen der menschelijkheid te kort te doen. Hebben wij in dit opzicht al dadelijk veel voor de tegenstanders vooruit, nog meer blijkt zulks uit de toediening der artsijngiften. Hierbij dient in het oog te worden gehouden, dat even vast als wij overtuigd zijn, met onze kleine giften nimmer te kunnen schaden, even zeker onze bestrijders weten, dat zij met hunne in zoo groot mogelijke hoeveelheid voorgeschrevene, dikwijls sterk werkende artsenijen, bij veel goed ook zeer veel kwaad kunnen doen. De hierdoor gegeven nieuwe kans tot dwaling wordt nog veel grooter door de overweging, dat het genezen een kunst is, en slechts de minoriteit der geneeskunstbeoefenaren door de natuur met zooveel talent en genie bedeeld is, om in hunne roeping slechts het uitstekende te volbrengen, terwijl de majoriteit niet meer dan het middelmatige zal kun-

nen bereiken. Hoe vele dwalingen moeten dus niet plaats hebben! En zouden deze uit het oogpunt der menselijkheid niet ook strafbaar zijn? Of gaat soms de vader van het boven aangehaalde citaat zoover, alleen de dwalingen der homoeopaten voor den rechterstoel der menselijkheid te willen veroordeelen? En waarin bestaan dan toch de dwalingen der homoeopaten? In hoofdzaak daarin, dat zij, evenals de hun vijandige confraters, in de onmogelijkheid verkeerende, steeds en altijd op het juiste oogenblik ook het juiste geneesmiddel te kunnen vinden, daardoor het lijden der zieken langer doen duren, of, wat erger is, daarmede den goeden tijd verzuimen kunnen, om de ziekte ten goede te keeren en zoo wel eens het leven van den lijder in gevaar zullen brengen.

Deze dwalingen echter, hoe betreurenswaardig ook, mogen wegens de onvolmaaktheid der menschen, nimmer als strafbaar gedoemd worden. Er komt echter hier al weder bij, dat de homoeopaten met hunne onschadelijke druppels, poeders en korrels geen, hunne tegenstanders met hunne groote giften echter nog een nieuw kwaad, de arsenijziekte, er aan kunnen toevoegen. Hetzelfde is het geval, ook wanneer het juiste middel toegepast werd, de genezing kan er door vertraagd of in vraag gesteld worden.

Het is naar het voorgaande dus meer dan duidelijk, dat het gebruik en nog meer het misbruik der sterk werkende artsenijen, wier gevaarlijkheid aan de tegenstanders bekend is, hunne kans, om in afkeurenswaardige dwalingen te vervallen, buitengewoon veel grooter dan bij de homoeopaten maakt.

Als een treffende illustratie, om het genoemde citaat in zijne onjuistheid te doen uitkomen, wil ik hier aan de lezers een ziektegeschiedenis mededeelen, die in de „Leipziger Populaire Zeitschrift für Homöopathie” (jaargang 1889, no. 23 en 24) vermeld staat, en uit den nieuwen tijd dagteekent.

De krachtige en steeds gezonde juwelier St., 29 jaar oud, werd aan acute gewrichtsrheumatiek ziek. De ingeroepen homoeop. geneesheer Dr. K. werd verondersteld de ziekte in eenige dagen beter te kunnen maken, maar toen de pijnen niet spoedig genoeg verdwenen, ontbood de ongeduldige patiënt op raad van een buurman den allopathischen arts Dr. F., die zich aan dezelfde plaats in een groote praktijk verheugde. Deze nu kwam iederen dag, en schreef iederen dag een nieuw recept voor. En wat schreef hij voor? Den 22 December het voornaamste koorts- en tevens modemiddel Antipyrine, een gram, ieder uur een poeder; den 23 December 6 gram Antipyrine in 100 gram pepermuntwater, ieder uur een spijslepel; den 24 December 10 gram Salicylzuur in 100 gram gedistilleerd water, om de 2 uren een spijs-

lepel; den 25 December het toen nog nieuwe slaapmiddel Sulfonal, gemengd met 15 milligram Morphine, 's avonds een poeder, en daarenboven uitwendig 20 gram Iodtinktuur, om de gewrichten er mede te penseelen; den 26 December $\frac{1}{2}$ gram Antifebrine met 5 centigram Morphine, en omdat daardoor geen slaap kwam, den volgenden dag, den 27 December, voor dat doel Chloralhydraat met Morphine, terwijl Antipyrine doorgegeven werd. De zieke werd steeds zeer opgewonden na deze narkotische vergiften, en verminderde voortdurend in krachten. Niettegenstaande dit alles werd den 29 December Sulfonal en Morphine doorgebruikt, en den 31en nog een oplossing van Iodkali voorgeschreven. Omdat nu de toestand in plaats van beter hoe langer hoe erger werd, hetgeen met het oog op de sterk werkende artsenijen geen verwondering wekken kan, trachtte de geneesheer de ziekte op de huid af te leiden, door deze met Canthariden-Collodium in te wrijven. Daardoor vormden zich wel zeer pijnlijke blaren, maar werd de ontwikkeling van een longontsteking niet tegengehouden. Tegen deze werd nu den 4en Januari een aftreksel van 1,5 gram vingerhoedbladeren met 120 gram heet water benevens 30 gram frambozenstroop en 1 gram Salicylzuur voorgeschreven. Den 5en Januari kreeg de arme zieke een aftreksel van braakwortel met het onvermijdelijke Morphine, stroop van heemst (althaea) en laurierkerswater. Den 7en Januari werd zwavelzure Chinine en Kamfer beproefd, en denzelfden dag nog een aftreksel van slangenkruidwortel met Morphine en heemststroop voorgeschreven, terwijl ook een tweede allopathische geneesheer, Dr. W., in consult moest komen. De uitkomst er van was, dat den 9en Jan. een aftreksel van braakwortel met Morphine en stroop en een ander van slangenkruidwortel, maar daarenboven als middel tegen de koorts nog Antifebrine voorgeschreven werd. Den 10en Januari volgde dan een aftreksel van Valeriaan met Kamfer en heemststroop, en werd nog een lavement van water met verdunde zwavelzuur gegeven. In zijne radeloosheid begon de heer Doctor den 11en dan opnieuw met poeders van vingerhoedbladeren en Kamfer. Toen bij deze ongehoorde behandeling het einde naderde, werden nog drooge Koppen op den rug en bloedige op de borst gezet. Na ook nog deze marteling doorstaan te hebben, eindigde het treurspel den 11en Januari met den dood.

Er werden in 21 dagen 22 recepten voorgeschreven; de zieke moest in bonte serie door elkander de volgende vergiften op zich laten toepassen: Morphine, Chloral, Antipyrine, Chinine, Salicylzuur, Antifebrine, Iodtinktuur, Iodkali, Spaansch vliegencollodium, vingerhoed, zoutzuur, braakwortel, Kamfer, laurierkerswater, slangenkruidwortel, etc.

De verteller van dit geval knoopt hieraan de volgende beschouwingen vast:

„Bij een zoodanige behandeling had de meest gezonde mensch doodziek moeten worden; en men kan er zich niet over verwonderen, dat in den strijd tusschen de natuurgeneeskraft en de verwoestende werkingen van deze vergiften ten slotte de eerste het onderspit heeft moeten delven. En dat noemt zich wetenschap, en bespot en belastert de Homoeopathie, waarvan zij niets dan den naam kent. En terwijl het afgeven van geneesmiddelen in korrels door een niet geëxamineerd Homoeopaat aan zieken, die te laat bij de Homoeopathie hulpe zoeken, om nog in het leven te kunnen worden gehouden, of die onder de gewone behandeling wel nog veel spoediger bezwaken zouden zijn, somwijlen als aanleiding tot een beschuldiging wegens onwillekeurigen manslag dient en mededoogenloos met gevangenis van niet minder dan een jaar gestraft wordt, bemoeien zich de artsen, noch de autoriteiten, noch de staat met een dergelijke zich wetenschappelijk noemende behandeling. Het is dus noodzakelijk, dat door mededeelingen van gevallen als deze het publiek uit zijn vertrouwen wakker geschud wordt, want het dient te weten waaraan het zich te houden heeft, en dat het diploma der schoolartsen er niet tegen waarborgt, „dat de bezitters er van gezondheid en leven van hunne patiënten deerlijk benadeelen.”

Zoo ver de schrijver van het verhaal. Het zij aan den lezer overgelaten, zich zijne eigen meening er over te vormen, doch moet ik hem aanraden, bij zijn te vellen vonnis de meeste voorzichtigheid in acht te nemen. De geneesheer in kwestie heeft niet anders gehandeld dan duizend confraters van hem in gelijke omstandigheden — en soortgelijke ziektegevallen zijn in de praktijk gansch niet zeldzaam — zouden gehandeld hebben. De voorgeschreven middelen zijn de dagelijks gebruikte, en de giften volstrekt niet buitengewoon groot, maar toch veel te groot, om niet te kunnen schaden, en om niet inderdaad in geval zij niet hielpen, het lijden van den zieke te moeten verergeren en den toestand gevaarlijker te maken. De ziekte was blijkbaar een zware, zij moest met hare ondragelijke pijnen, met de slape-loosheid en de steeds dreigender wordende verschijnselen den behandelenden arts de meest mogelijke aanleiding geven, om door veel doen zijne kunst te toonen, en te trachten aan de hevige uitingen der ziekte en aan de smeekbeden om hulp voor den zieke te gemoet te komen. Het was een van die, helaas! maar al te veel zich voordoende gevallen, waar bij de behandeling het onder het volk gebruikelijke gezegde: „het gaat er op of er onder” wel te pas kwam, een geval, waar zelfs een groote voorstander der Homoeopathie, in zijn vast vertrouwen

op die geneeswijze en op zijnen geneesheer, zou kunnen geschokt worden, zoodra pijnen, koorts noch benauwdheid wilden verbeteren, een geval, waar hij misschen naar een van de bekende, er tegen aanbevolen geneesmiddelen reikhalzend zou uitgezien hebben. Maar juist deswegen schijnt het dan ook niet ondienstig, dat hem in deze ziektegeschiedenis onder de oogen gebracht wordt, wat hem bij niet homoeopathische behandeling zou kunnen staan te wachten.

Hoe men nu ook, onder toelating van verzachtende omstandigheden de behandeling van dit ziektegeval en zoo vele andere gelijksoortige beschouwen wil, er dient toch gezegd te worden: zonder in verblindheid van farizeesche zelfverheerlijking blijk te geven, hebben de officiële vertegenwoordigers eener geneeskunst, die hare volgelingen tot zulke paardekuren vrijelijk machtigt, ten eenenmale het recht verbeurd, om hooghartig met aandoenlijk schijnende bewoordingen den homoeopaten te verwijten, dat zij zich aan uit het oogpunt der menscheijkheid strafbare dwalingen schuldig maken. Voor haren rechterstoel schittert in vergelijking met hunne met dwalingen zwanger gaande wetenschappelijke behandeling de onze door haar volmaakte onschuld.

Dr. K.

Allopathische en Homoeopathische behandeling der Longontsteking.

De berichten van de groote geneeskundige congressen, die in alle deelen der wereld op geregelde tijden gehouden worden, zijn steeds vol van den enormen vooruitgang, dien de geneeskunde in den laatsten tijd gemaakt heeft. De deelnemers aan die congressen gevoelen zich door zulke verklaringen gestreeld, daar zij immers zelf aan den vooruitgang medewerken en aanspraak op dien roem meenen te hebben.

Is die vooruitgang inderdaad zoo groot, als veelvuldig wordt gehoord? In enkele woorden is dit te zeggen. De chirurgie, die als een deel der geneeskunde beschouwd wordt, hoewel zij er eigenlijk weinig mede te maken heeft, is in de laatste 20 jaren enorm ontwikkeld en heeft reuzenschreden gedaan op den weg naar de volmaaktheid. Zij is een levensredder voor arme lijdens geworden, die vroeger na een smartelijk ziekbed ten doode waren gedoemd. Dat geschiedde, toen absolute reinheid en zindelijkheid een onmisbaar attribuut der moderne chirurgie werd.

Maar hoe staat het nu met de eigenlijke geneeskunde? Wie zou niet wenschen, dat zij in den roem kon deelen, die der chirurgie terecht wordt toegezwaaid?

Laat ons den vermeenden vooruitgang van de

officieele geneeskunde eens toetsen aan de behandeling van een veel voorkomende ziekte: de longontsteking.

Misschien is geen enkele ziekte zoo geschikt om het groote onderscheid in de allopathische en homoeopathische behandeling aan te toonen, als juist de croupeuze longontsteking.

Het verloop eener longontsteking is den meesten bekend. De ziekte begint met een hevige rilling, waarop koorts, pijn in de borst en hoest volgt. De ziekte duurt 5, 7, 9 of ook wel 14 dagen, als zij niet door geneeskundige hulp verkort of ook wel — verlengd wordt. Het erkennen van de longontsteking is voor den arts in de allermeeste gevallen zoo eenvoudig, dat een verwisseling zoo goed als onmogelijk is, en juist daarom is deze ziekte zoo uitstekend geschikt om het onderscheid in de allopathische en homoeopathische behandeling aan te toonen.

Hoe werd nu deze ziekte in vroegeren tijd behandeld en met welk resultaat?

Tot het begin dezer eeuw was de geneeskundige behandeling ruw, om niet te zeggen onmenselijk. De dokters dachten, dat zij 't beste deden voor hunne patiënten, en daar zij niet anders geleerd hadden, kan men er hun geen verwijt van maken, zoo zij het voor onmogelijk hielden, een zieke met longontsteking te redden, zonder herhaalde aderlatingen toe te passen, waardoor dat „slechte” bloed van de longen moest worden verwijderd. Zoo zij met deze behandeling niet méér dan 30 % sterfte bereikten, waren zij zeer tevreden en prezen zich gelukkig. De behandeling der longontsteking, evenals die van vele andere ziekten, door middel van aderlating, werd door alle toenmalige coryphaën der wetenschap beoefend; alle professoren prezen deze methode als de eenig juiste en doceerden haar aan de studenten. Alle dokters, zoowel in de steden als op het platte land, behandelden naar deze routine. Zoozeer was zelfs dit aderlaten bij het publiek bekend en geliefd, dat de patiënten, den dokter bestelden niet om naar zijn eigen oordeel de ziekte te behandelen, maar om „ader te laten” of te „purgieren”, en als hij dit eens niet noodig vond, al heel licht geneigd waren, een anderen arts te halen, die „zijn vak beter kende.”

Het kan ons dus niet verwonderen, dat bij deze vooroordeelen, die zoowel bij de artsen als bij het leeken-publiek ingeworteld waren, een man als Hahnemann, die dezen maatregel verwierp, en het schandelijke er van aantoonde, eerst als niet goed bij zijn hoofd werd beschouwd, en later op de scherpste wijze aangevallen, ja, veracht en verfoeid werd. „Dwaas”, „moordenaar” waren de liefelijke benamingen, die een man naar het hoofd werden geslingerd, die zooals de uitkomst toonde, zijn tijdgenooten ver vooruit was in het beoordeelen van het menschelijk organisme en zijn natuurlijke eigenschappen om aan ziekten weerstand te bieden. Eer hij er toe kwam, de geneesmiddelen aan gezonden te beproeven en het grond-principe der Homoeopathie te ontdekken, had hij reeds met scherp blik al het nadeelige en verderfelijke van de heerschende geneeswijze ingezien. Hoort slechts wat hij in 1792 schreef naar aanleiding van den dood van keizer Leopold I: „Zijn geneesheer Lagusius nam den 28sten Februari hooge koorts en zwelling van

het onderlijf waar. Hij bestreed de ziekte met een aderlating, en daar deze geen beterschap bracht, werden nog drie aderlatingen zonder succes verricht. Het gezonde verstand en de wetenschap vragen zich met verwondering af, waarom een tweede aderlating werd gedaan, nadat de eerste niet geholpen had. Hoe kon hij een derde aderlating verordenen, en goede hemel! hoe had hij den moed voor de vierde maal het voor den armen lijder zoo noodzakelijke levenssap af te tappen? De wetenschap is inderdaad verblind!”

Doch de ondervinding moet zelfs den ongeloovigste overtuigen, hoewel dan ook soms zeer langzaam en met wederstreven. Het verstand moet de overhand verkrijgen over het veroordeel, als de feiten spreken. Wat de Meester niet had kunnen bewerken, kreeg de volgeling gedaan. De buitengewoon gunstige resultaten, die de homoeopathische arts, Dr. Fleischmann in Weenen, publiceerde, en waaruit bleek, dat de sterfte bij zijne behandeling der longontsteking 20 tot 25 % minder was dan bij de gewone behandeling door middel van aderlating, trokken de aandacht van eenige professoren aan de Universiteit in de Oostenrijksche hoofdstad. Eenige jaren later verscheen een boek van Prof. Diel, waarin op voor iedereen duidelijke wijze met de cijfers bewezen werd, dat de sterfte in alle gevallen, die zonder het klassieke aderlatings-systeem waren behandeld, $\frac{1}{5}$ tot $\frac{1}{4}$ minder was dan bij de gevallen die naar de gewone regelen waren behandeld.

Aan alle universiteiten, in alle hospitalen werden nu proeven genomen, en het resultaat was, dat omtrent het jaar 1860 geen enkel noemenswaard voorvechter van het aderlaten meer te vinden was.

Het aderlaten en purgeeren was door de medische wetenschap overboord geworpen. Hahnemann beleefde dezen triomf van zijne beginselen niet meer. Zelfs na zijn dood waren zijn tegenstanders niet eerlijk genoeg, zijn verdiensten in dit opzicht te erkennen.

Een soort verachting van alle geneesmiddelen, die vroeger gebruikt werden, voer nu in de beoefenaars der geneeskundige wetenschap. Het nihilisme op therapeutisch gebied nam toe. De behandeling der meeste ziekten werd „afwachting.” Zeer zeker was dit een groote stap vooruit op den goeden weg, daar hierdoor aan de natuurkrachten, die in elken zieke ter genezing werken, geen geweld werd aangedaan, maar toch kon deze afwachtinge behandeling niet voldoen, daar de zieke cellen en weefsels van het lichaam in vele gevallen een prikkel van buiten af noodig hebben, om tegen de ziekmakende oorzaken met goed gevolg te kunnen reageeren. De Homoeopathie heeft ons de gepaste middelen leeren kennen, die in kleine hoeveelheden toegediend, een specifieke werking uitoefenen op deze in abnormalen toestand verkeerende cellen en weefsels. Van deze middelen, volgens het grondbeginsel der homoeopathische geneeswijze toegepast, wilden echter de vertegenwoordigers der officieele geneeskunde niets weten, en zoo zien wij, dat zij na een tijd van bijna absolute ontkenning van de geneeskracht der artsenijen, deels uit gebrek aan iets beters, deels op aandrang van het publiek dat wil „innemen”, terugkeerden tot het

gebruik van de oude middelen, vermeerderd met een legioen nieuwe, die de moderne chemische industrie met groote vindingrijkheid op de geneeskundige markt bracht, en die nog dagelijks in aantal aangroeien, zonder in 't minst een gunstigen invloed uit te oefenen op de sterfte, die bij longontsteking onder de hedendaagsche allopathische behandeling wederom 16 tot 20 % bedraagt.

Waarin bestaat nu die behandeling? Het is waar, aderen laten en purgeeren zijn afgeschaft, en in dit opzicht is dus vooruitgang te bespeuren. Doch in de plaats daarvan is gekomen het overmatige en volgens de bovengenoemde uitkomst schadelijke gebruik van sterke koortswerende middelen: alcohol en opium. Van Scylla is men in Charybdis vervallen. In plaats van vooruitgang is er achteruitgang, althans vergeleken met de afwachtende behandeling van Dietl.

Een bekend leerboek zegt: „Een middel, dat op het proces der longontsteking zelf een gunstigen invloed kan uitoefenen, kennen wij niet. Wij zijn dus genoodzaakt de ziekte symptomatisch te behandelen.” Wat zijn nu de voornaamste symptomen, die de longontsteking veroorzaakt, en die dus bestreden moeten worden? Zij zijn bekend genoeg: het steken in de zij, de kortademigheid, de hoest met het roodachtig gekleurde sputum, de hooge koorts. Daar hebben wij in de eerste plaats de kortademigheid. Dit is een onaangenaam symptoom, dat niet zoo gemakkelijk verdreven kan worden, dus laten zij het maar loopen. Er zijn nog andere symptomen, die met beter gevolg kunnen bestreden worden, b. v. de koorts. Hierbij nu moet men wel bedenken, dat de koorts niets anders is, dan de uiting van den weerstand van het organisme tegen de ingedrongen ziektestoffen. Onderdrukt men de koorts met geweld, dan loopt men gevaar dit weerstandsvermogen te verlammen. Doch hierom bekommeren zich de allopaten niet. Zij willen dadelijk werking zien van de middelen. De patiënt zelf en de omgeving wil de koorts weg hebben, dus wordt zonder lang nadenken een sterke dosis antifebrine of antipyriene gegeven. Hoe sneller de koorts wijkt, des te grooter is de bewondering en de dankbaarheid van den patiënt. Wel is waar kan de tegenstand van het organisme niet zoo spoedig gebroken worden, en komt de koorts als uiting daarvan weer terug, maar dan is de allopaat snel met een nog sterkere dosis van het koortswerende middel bij de hand. Een jong en krachtig gestel kan ten slotte deze geweldadige onderdrukking van zijn weerstandsvermogen wel te boven komen en genezen — niettegenstaande de behandeling. Minder krachtige zieken hebben echter dikwijls weken lang noodig om de ziektestoffen uit te scheiden, en gaan niet zelden te gronde aan chronische longontstekingen of longabscessen, die bij homoeopathische behandeling bijna nooit voorkomen.

Een ander symptoom, dat de allopaten bij longontsteking ongaarne zien, en dat in vele gevallen veroorzaakt wordt juist door het overmatig toedienen van sterke koortswerende middelen, is: hartzwakte. Het langzaam en zwak worden van den polsslag kan aanleiding geven tot onaangename zwaktetoestanden, en daarom heeft de allopathie zich sedert eenige jaren daaraan gewend, bij alle mogelijke

ziekten, acute zoowel als chronische, tegen deze hartzwakte alcohol in den vorm van cognac en zwaren wijn toe te dienen, en dat niet alleen bij hen, die aan die dranken in gezonde dagen gewend zijn, en die zulke prikkelende middelen dus ook meestal in zieken toestand niet zonder gevaar kunnen ontberen, maar ook bij vrouwen en kinderen, die ze anders nooit gebruiken. De alcohol is evenwel niets anders dan de zweep voor het paard. Voortgezet gebruik bewerkt dan ook verlamming en vervetting van de hartspieren.

Nu heeft de allopathische arts nog zijn aandacht aan de pijnen en den prikkelenden hoest te wijden. Het alleen zaligmakende middel is hier morphine. „Kleine dosis van morphine, vooral onder de huid ingespoten, zijn zeer werkzaam en dikwijls geheel onontbeerlijk in de behandeling der longontsteking.” Zoo zeggen de allopaten. Dat zij werkzaam zijn, zal niet betwist worden, maar alleen in dien zin, dat zij de ziekte verergeren in plaats van verbeteren, want door morphine wordt het weerstandsvermogen van het organisme verzwakt en het normale beloop der ziekte verhinderd, dus ook het optreden van complicaties, d. w. z. naziekten, bevorderd. Wel slaapt de patiënt, en heeft geen pijn onder den invloed van het narcotische vergif, maar het ontwaken is des te erger, en de onderdrukte afzondering van de slijm veroorzaakt wanhopige kortademigheid.

Zoo zien wij dus in de allopathische behandeling der longontsteking, zooals die door het grootste deel der hedendaagsche artsen geleid wordt, het karakteristieke beeld van een schijnbaar imponeerende, doch doellooze „Vielfhuerei” aan het ziekbed. Het resultaat is een groote sterfte. Als motto zou men er aan toe kunnen voegen: „Vivat ars medica, pereat mundus.” Voorwaar, Dietl met zijn afwachtende houding steekt den modernen en modernsten allopaten de loef af.

Zoo er allopaten mochten zijn, die deze schildering overdreven achten, noodig ik hen uit de behandeling, die zij den lijder aan longontsteking doen ondergaan, gedurende eenige dagen op zichzelf toe te passen. Laat een volkomen gezond mensch beginnen met een dosis antipyriene des morgens te nemen, en in tusschenpoozen van 5 tot 8 uren herhalen; dan elke twee of drie uur een lepel cognac en 's avonds voor het naar bed gaan een of twee centigram morphine. Het resultaat zal zijn, dat hij binnen een of twee dagen totaal ongeschikt is zijn arbeid te verrichten. Hij zal leiden aan duizelingen, hoofdpijn, slaperigheid, misselijkheid, hartkloppingen, gebrek aan eetlust en een algemeen onbehagelijk gevoel. Precies hetzelfde gebeurt met den lijder aan longontsteking, indien gij hem aldus behandelt, en dan verwondert gij u nog over de groote sterfte!

Hoe behandelt nu de homoeopaat zijn patiënt, die door longontsteking is aangetast? Op de eenvoudigste wijze, die denkbaar is. Hij bekommert zich niet om het onderdrukken van al de lastige symptomen, die hij als uitingen van het weerstandsvermogen van het organisme tegen de ziekte oorzaak kent. Hij geeft geen antipyriene tegen de koorts, geen morphine tegen pijn en hoest, geen alcohol tegen de hartzwakte (uitgezonderd bij patiënten, die

in gezonde dagen aan alcoholische dranken gewend zijn). Hij laat een natte compres om de borst van den lijder wikkelen, die alle 2 uren vernieuwd wordt, geeft hem zooveel water te drinken als hij verlangt, en dient hem de middelen toe, die volgens het grondbeginsel der Homoeopathie: „*Similia similibus curantur*” aangewezen zijn. In vele gevallen is dit het Jodium, dat door Kafka werd aanbevolen, en dat meestal reeds na 4 of 6 keer toegediend te zijn, de kortademigheid vermindert, de hoest los maakt, de pijn doet bedaren en de koortshitte dempt, en dit alles zonder geweld te gebruiken, want daarvoor zijn de hoeveelheden van het aangewende middel te klein, maar door een specifischen prikkel op de zieke weefsels der longen uit te oefenen en het weerstandsvermogen van het organisme te verhoogen. Jodium is dikwijls in staat een beginnende longontsteking te coupeeren, d.w.z. na eenige dagen bevindt zich de patiënt op beterschap. Willen de allopaten dit niet gelooven, laten zij het dan maar probeeren. In het verdere stadium der ziekte, als de slijm lossen is en moeielijk kan uitgehoest worden, komen Phosphor en Tartarus emeticus in aanmerking, terwijl Aconitum en Bryonia dikwijls goede diensten bewijzen tegen angst, onrust en pijn. In 95 van de 100 gevallen van longontsteking zal een aldus behandelde patiënt een volkomen herstelling zeker kunnen verwachten. Natuurlijk zullen er bij deze behandeling moeielijke en pijnlijke uren voor den patiënt en zijn omgeving voorkomen. Hopelooze nachten en benauwde oogenblikken zijn niet te ontgaan. Het grootste gevaar bij de behandeling der longontsteking ligt evenwel niet in deze onaangename gebeurtenissen, die een onafscheidelijk deel uitmaken van deze ernstige ziekte, maar meestal in het ongeduld van den patiënt en zijn vrienden, die tot elken prijs zulke lastige symptomen willen onderdrukt zien. Een arts, wien het welzijn zijner patiënten op het hart ligt, zal zich evenwel daardoor niet laten verleiden, iets te ondernemen, waardoor wel is waar tijdelijk onaangename symptomen onderdrukt worden, maar de kansen op herstel even zeker vermindert worden.

Hoewel er weinig kans bestaat, dat de allopaten deze behandeling der longontsteking op hunne patiënten zullen toepassen, is het toch van belang, eens op het groote onderscheid der allopathische en homoeopathische behandeling dezer ernstige en gevreesde ziekte te wijzen, want een geneeswijze, waardoor volgens betrouwbare statistieken de sterfte van 16 tot 20% op 5 tot 8% vermindert kan worden, is zeker de moeite waard onderzocht en toegepast te worden.

DR. J. V.

DE ALGEMEENE VERGADERING.

De jaarlijksche algemeene vergadering van de *Vereeniging tot bevordering der Homoeopathie in Nederland* werd den 28sten April ll. gehouden in het gebouw Felix Favore te Haarlem, en werd bijgewoond door 37 leden en begunstigers.

Met veel voldoening kon de Voorzitter, in zijn verslag over de werkzaamheden der Vereeniging in het vorige jaar, wijzen op de vorderingen, welke onze Vereeniging en daardoor de Homoeopathie heeft gemaakt. De heer van Roijen, die voor rekening van onze vereeniging in Budapesth de hom. geneeswijze bestudeerde, heeft zich als hom. arts in Rotterdam gevestigd, en mag zich reeds nu, na een verblijf van enkele maanden, in een drukke praktijk verheugen, waardoor het bewijs is geleverd, dat de voorstanders onzer geneeswijze in die stad voortdurend toenemen.

Twee jeugdige artsen zijn reeds eenige maanden in Budapesth voor rekening onzer vereeniging aan het bestudeeren der Homoeopathie, en schijnen beiden van de deugdelijkheid dezer methode overtuigd te zijn geworden; zoodat wij de hoop koesteren hen beiden weldra als hom. artsen in ons land te zullen mogen begroeten. Wordt dit het geval, dan zal het aantal hom. doctoren tot *zeven* geklommen zijn, terwijl wij de hoop voeden, dat weldra een van de zeven door de vereeniging gesubsidiëerde studenten zijne studiën in Budapesth zal kunnen beginnen. Hoewel het plotseling verdwijnen van den arts v. d. Borne een groote teleurstelling was, zoo mogen wij ons aan den anderen kant in de bovenmate gunstige resultaten van de werkzaamheden onzer vereeniging verheugen. Ook uit de publieke bespreking van het recht der Homoeopathie om als geneeswijze te worden erkend, blijkt, dat de beginselen, welke wij op geneeskundig gebied voorstaan, meer en meer ingang vinden, en het vertrouwen wettigen, dat wij ook in ons land de gelegenheid zullen krijgen tot opleiding van homoeopathische doctoren.

Na het verslag van den Voorzitter werd een zeer levendige en belangrijke discussie gevoerd over de middelen, die er kunnen worden aangewend om de inkomsten der Vereeniging te doen toenemen. Het was uit de Rekening en Verantwoording van den Penningmeester gebleken, dat er wel een batig saldo in kas is, maar dat de gewone uitgaven de gewone inkomsten overtreffen, en een toeneming dier inkomsten derhalve dringend noodzakelijk is. De heer Tuinzing, die dit onderwerp bij de vergadering inleidde, wees er nadrukkelijk op, hoe er alleen door het oprichten van afdelingen op plaatsen, waar eenige voorstanders der Hoemoepathie wonen, aan de versterking der geldmiddelen te denken viel. Hij wees daartoe op de belangrijke toeneming van leden in die plaatsen, waar afdelingen gevestigd zijn: Gouda, den Haag, Haarlem en Rotterdam, terwijl hij er met vreugde op wijzen kon, dat er in de laatste dagen een afdeling in Arnhem was opgericht, die nu reeds over de

100 leden en begunstigers telt. Ook in Utrecht was meer leven gekomen, en hij hoopte, dat ook daar weldra een afdeeling verrijzen zou. Hoewel er gedurende de daarop gevolgde discussie vele middelen werden aan de hand gedaan om de inkomsten der Vereeniging te doen toenemen, zoo bleek toch duidelijk, dat het oprichten van afdeelingen de meeste kans biedt tot slagen; en het strekte daarom der Vergadering tot groote vreugde, dat leden onzer Vereeniging uit Alfen, Leiden, Zaandam, Zwolle en Kampen, ter vergadering aanwezig, op zich namen al hunne krachten te zullen inspanssen om in hun woonplaats een afdeeling te stichten; terwijl kon worden medegedeeld, dat in Zwolle en Kampen daarmede reeds een aanvang was gemaakt en de pogingen daartoe aanvankelijk met succes worden bekroond.

Tot leden van het hoofdbestuur werden herkozen de heeren K. W. Tuinzing en H. C. Voorhoeve Jzn. Aan het Hoofdbestuur werd opgedragen om de plaats der algemeene vergadering in het volgend jaar naar den loop der omstandigheden te bepalen.

BEANTWOORDING VAN VRAGEN.

S. te V. vroeg ons onlangs, welk standpunt de Redactie inneemt tegenover de beweringen van vele geneesheeren uit ons eigen kamp, dat hooge verdunningen niets kunnen uitwerken en derhalve daaraan toegeschreven genezingen geloofsgenezingen zijn. Wij kunnen hierop niets anders antwoorden, dan dat wij onze meening dienaangaande menigmaal hebben medegedeeld, en die ook thans handhaven. Ofschoon tot nog toe slechts tot aan de 9de decimale verdunning proefondervindelijk is aangetoond, dat zich in deze verdunning nog deeltjes van de oorspronkelijke stof bevinden, gelooven wij toch, dat de werkzaamheid van hoogere verdunningen dan een negende niet ontkend kan worden, en dat zelfs een 30ste centesimale verdunning vooral in chronische gevallen goede diensten kan bewijzen. Evenwel komt het ons voor, dat de behandeling van deze kwestie niet te huis behoort in een blad als het onze, dat voornamelijk voor niet-geneeskundigen geschreven wordt, maar dat het voor onze lezers voldoende is te weten, dat in acute gevallen vooral de lagere verdunningen in aanmerking komen, terwijl de hoogere en hooge verdunningen door bijna alle homoeopathische artsen slechts in chronische gevallen worden toegepast.

H. te G. vraagt raad voor een door hem beschreven ziektegeval. Tot ons leedwezen kunnen wij dien niet geven zonder de patiënte te kunnen onderzoeken. Evenwel willen wij toch dit als onze meening hieraan toevoegen, dat juist het aanhoudend gebruik van voorbehoedmiddelen in een dergelijk geval aanleiding kan geweest zijn van den thans bestaanden ziekte-toestand.

A. F. te S. verwijzen wij naar het hoofdartikel „Tegengiften” in No. 7 van den 6den jaargang.

AFDEELINGEN.

Met genoegen kunnen wij melden, dat zich een afdeeling van de Vereeniging tot bevordering der Homoeopathie in Nederland gevestigd heeft te *Arnhem en Omstreken*. Het Bestuur bestaat uit de heeren:

M. TEMMINCK, *Voorzitter*.

A. A. H. BOON HARTSINCK, *Vice-Voorzitter*.

A. C. BRYCE, *Secretaris*.

K. M. KRIELLAART, *Penningmeester*.

T. C. VAN RIJN te Oosterbeek.

MEMORANDUM.

De Homoeopathie is die geneesmethode, waardoor de zieken op de *snelste, zekerste en aange naamste* wijze genezen worden.

De Homoeopathie geneest *sneller* dan de Allopathie, *want* de ondervinding heeft geleerd — zooals statistieken bewijzen — dat de duur der ziekte bij de homoeopathische behandeling *korter* dan bij de allopathische is.

De Homoeopathie geneest *zekerder* dan de Allopathie, *want* diezelfde ondervinding leert, dat de sterfelijkheid bij de homoeopathische behandeling *geringer* dan bij de allopathische is.

De Homoeopathie geneest *aangenamer* dan de Allopathie, *want* zij dient den zieken geen sterke, slecht smakende dranken en pillen toe, die dikwijls genoeg de maag bederven, maar gebruikt eenvoudige artsenij-potenzen, die zelfs door kinderen gaarne genomen worden.

Deze groote voordeelen verheffen de Homoeopathie tot een ware volksgeneeswijze.

Het beste bewijs voor de praktische waarde der Homoeopathie leveren die Amerikaansche levensverzekering-maatschappijen, welke aan degenen, die zich bij hen verzekeren en in voorkomende ziektegevallen **homoeopathisch** behandelen laten, een rabat van 10 % op de jaarlijksche premie toestaan.

Dr. J. v.

ADVERTENTIËN.

Bij **LA RIVIÈRE & VOORHOEVE**, Zwolle zijn de onderstaande *Homoeopathische* werken verkrijgbaar; de prijzen zijn berekend *met inbegrip van porto*. De toezending geschiedt alleen na ontvangst van het bedrag per postwissel of in postzegels.

De Homoeop. Huisdokter,	gebonden	f 3.25
De kleine Hom. Huisdokter,	ingenaaid	- 0.70
De Cholera en hare snelle en zekere genezing door de Homoeopathie	„	- 0.35
De aanwending der voornaamste geneesmiddelen voor uitwendig gebruik	„	- 0.55
De Homoeop. behandeling van alle soorten kiespijn	„	- 0.35
Korte Handleiding voor de behandeling van de voornaamste ziekten der huisdieren	„	- 0.70

Homoeopathische Geneesmiddelen.

Levering en vulling van

HUIS-APOTHEKEN.

*Alleen Medicamenten, Praeparaten, Boeken
en Utenstlèn, enz. enz.*

van Dr. WILLMAR SCHWABE.

Maltos Cannabis à f 1.—,

BENEVENS

**Homoeopathische KOFFIE en
HAVERMEEL,**

**Kufeke's KINDERMEEL, MELKSUIKER,
Poolsch LIJNZAAD,**

1e Stoom-LEVERTRAAN,

Homoeopathische ARTSENIJ-TABLETTEN.

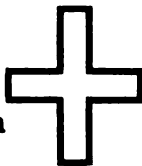
**Firma Wed. T. D. VRIJDAG ZIJNEN,
's-GRAVENHAGE.**

N. B. Verzoeken bij bestellingen duidelijk opgaaf te doen, of men verlangt vloeistof, korrels of verwrijving.

Prijscourant gratis.

Behoefigen worden gratis geholpen, op voorschrift van den medicus.

MALTOS CANNABIS.

Genees- en voedingsmiddel.

voor borst- en maaglijders.

In 't buitenland door verschillende homoeopathische
doctoren met verrassende resultaten aangewend.

PRIJS, per bus f 1.—.

Verkrijgbaar in alle Homoeopathische Apotheken.

Fabriek „HET ROODE KRUIS”

G. JOCHMANN, Poorstraat 35, UTRECHT.

In mijne **HOMOEOPATHISCHE APOTHEEK** te AMSTERDAM zijn uitsluitend door mij verpakte en gepotentieerde medicamenten verkrijgbaar. Het Depôt is in den laatsten tijd aanmerkelijk vergroot. Ik verzoek vooral om op het **Fabrieksmerk** te letten, daar dit wordt nagebootst.

Men adresseere:

**Homoeopathisch Generaal-Depôt,
Dr. Willmar Schwabe, Amsterdam.**

Leipzig, Sept. '96.

Homoeopathische Apotheek.

J. Bulterman & Zoon,

Apothekers en Scheikundigen,

Hoogstraat 237, ROTTERDAM.

Homoeopathische Koffie

van DR. WILLMAR SCHWABE, per K.G. f 0.60.
van DR. ARTHUR LUTZE, per K.G. f 0.60.

Verzendingen

geschieden tegen Rembours van af 5 K.G. franco

J. H. M. STEPHAN,

Nadorststraat No. 27, Rotterdam.

Nog enkele exemplaren voorhanden van:

50 REDENEN

WAAROM IK HOMOEOPAAT BEN,

DOOR J. COMPTON BURNETT M. D.

PRIJS 25 cts.; 10 ex. f 1.75; 25 ex. f 3.—; 100 ex. f 10.—; fr. p. p.
tegen toezending van 't bedrag.

Zwolle.

La Rivière & Voorhoeve.

Homoeopathische Geneesmiddelen.

Voor de levering van **Homoeopathische Geneesmiddelen**, voorkomende in den Prijs-
courant van Dr. WILLMAR SCHWABE te Leipzig,
benevens levering en vulling van **Huis-Apotheken**,
beveelt zich aan

J. H. SCHAFFERS.

AMSTERDAM, Ferd. Bolstraat 11.

Apotheker.

Soeben erschienen:

**Die Unhaltbarkeit der Hochpotenzen
und ein Versuch zur Klärung ihrer Wirkung**
VON

Dr. Kalienbach, Rotterdam.

Eine höchst interessante Schrift. Gross Octav. 52 Seiten.
Broschirt 80 Pfg.

Die Verlagshandlung

Leipzig.

A. Marggraf's homöopath. Officin.

HOMOEOPATHISCHE MAANDBLAD.

Uitgegeven vanwege

de „Vereeniging tot bevordering der Homoeopathie in Nederland.”

Dit blad verschijnt den 15^{den} van elke maand. Alle donateurs en leden der Vereeniging ontvangen het gratis; ook begunstigers, die jaarlijks f 2.50 bijdragen. De abonnementsprijs is f 1.— per jaargang; franco per post f 1.17; enkele nummers à 10 cts. Men abonneert zich bij de firma **La Rivière & Voorhoeve te Zwolle**, tot wie men zich wende voor alles wat de uitgave en de advertentiën betreft. Advertentiën van 1—10 regels f 1.—, elke regel meer 10 cents.

Opstellen, mededeelingen, vragen, boekwerken ter recensie, brieven de redactie betreffende, worden franco ingewacht bij de Redactie van het „Homoeopathisch Maandblad” te 's-Gravenhage.

INHOUDSOPGAVE.

De Homoeopathie is de grootste dwaling van deze eeuw. — Uitoefening der Homoeopathie. — Advertentiën.

Bij dit nummer wordt aan alle leden en begunstigers 't Verslag over 1896 en een ex. van de Statuten der Vereeniging toegezonden.

De Homoeopathie is de grootste dwaling van deze eeuw.

Deze kettersche woorden aan het hoofd van een stuk, dat in het aan de belangen der Homoeopathie gewijde Maandblad geplaatst is, zullen u, geachte lezer, voorzeker doen schrikken. En met recht, want zij komen uit den mond van zeer knappe, geleerde en gezaghebbende mannen, van de coryphaën der wetenschap, van professoren met de bekende namen Stijfhoofd, Eigenwaan, Weetniet en anderen, die dat oordeel hier en elders ten allen tijde sedert het bestaan der Homoeopathie uitgesproken hebben. Zoo als de leeraars der jeugd zongen en zingen, zoo deden en doen ook de vlug geworden jongen, en op die wijze is dan de inhoud van deze woorden bij onze tegenstanders het wachtwoord geworden en gebleven.

Het recht om het uit te spreken, ontleenen zij aan de afkeuring der homoeopathische grondstellingen; zij beweren namelijk:

1° de proefnemingen der artsenijen, door homoeopaten gedaan, zijn onbruikbaar, omdat subjectieve gewaarwordingen, voortgesproten uit verbeelding en overprikkeling van de zenuwen der proefnemers, den voornaamsten inhoud er van vormen;

2° de stelling „similia similibus curantur” gaat

niet op en kan niet opgaan, omdat bij de oneindige verscheidenheid van de ziekte-toestanden de behandeling van de juist gegeven eischen afhankelijk is, en niet naar een vaste leest mag geschoeid worden; 3° het voorschrift, om slechts één geneesmiddel gelijktijdig te geven, is verkeerd, want er zijn dikwerf twee of zelfs meer ter zelfder tijd aangewezen; 4° de in de Homoeopathie gebruikelijke giften beteekenen niets, want zij zijn te klein om eenige werking te kunnen doen.

Natuurlijk kunnen de beweerde goede ervaringen, opgedaan met een geneesleer, die op zoo geheel onhoudbare grondslagen steunt, ook slechts waardeeloos zijn, en moeten of als natuurgenezingen, of als onjuiste gevolgtrekkingen, of als vergissingen, zoo wel der artsen als der patiënten, beschouwd worden.

Gij ziet, waarde lezer, de grond is ons onder de voeten weggenomen; de grootste dwaling dezer eeuw schijnt er mede bewezen te zijn. En of nu ook gedurig duizenden opnieuw met hun eigen lichamen weder komen betuigen, dat zij door de Homoeopathie genezen zijn, al die personen hebben het mis en zijn slechts de offers van hunne lichtgeloovigheid geworden. Hoe is het mogelijk, zult gij vragen, dat de tegenstanders alle genezingen, sedert 100 jaren door de Homoeopathie gedaan, zoo maar eenvoudig kunnen verwerpen? De geneeskunst is immers uitsluitend een ervaringswetenschap; waarom zijn alleen de allopathische, maar nimmer de homoeopathische ervaringen goed? Daarenboven, als men in het oog houdt, hoe vele homoeopathische genezingen bekend zijn en steeds opnieuw bekend worden, die volstrekt overtuigend zijn en aan alle eischen van kunstgenezingen beantwoorden, schijnt het dan niet roekeloos en onvergefelijk, om ze toch maar weg te cijferen of dood te zwijgen? Wel zeker, maar het geschiedt, en wij homoeopaten zijn dus om zoo te zeggen hopeloos afgemaakt, althans in de meenin

van onze bestrijders. Ik zal echter nu trachten duidelijk te maken, hoe zeer zij zich vergissen.

Het is al dadelijk vreemd, dat de homoeopathische artsen zoo weinig door hunne confraters gewaardeerd worden. Immers beiden hebben toch dezelfde moeder en voedster gehad, zijn op dezelfde Hoogeschoolen gevormd en geëxamineerd en hebben beiden in het begin de gewone geneeskunst in praktijk gebracht. Op weinige uitzonderingen na hebben de homoeopathische geneesheeren allen dezen ontwikkelingsgang gehad. Eerst nadat zij de teleurstellingen der oude geneeswijze hadden ondervonden en de betere uitkomsten der nieuwe leerden kennen, zijn zij tot deze overgegaan. Met betrekking tot de geneeskunst mogen zij dus wel zeggen, wat Prof. Imbert Gourbeyre uitgesproken heeft: „nous sommes bien sortis de ses rangs, mais nous n'en sommes par moins sortis de ses flancs.” Zij kunnen dus uit ervaring en met kennis van zaken over beide richtingen oordeelen, wat hunne bestrijders, die van de homoeopathische praktijk letterlijk niets af weten, al dadelijk in het ongelijk stelt. En hiermede is eigenlijk voor den rechterstoel der billijkheid het pleit reeds ten onzen gunste beslist.

Met betrekking tot groote dwalingen heeft de geschiedenis in menig voorbeeld getoond, dat hetgeen een tijdlang met de grootste verbittering als dwaalleer bestreden werd, later als een waarheid algemeene gelding verkreeg. Terwijl het vroeger bij geleerden en ongeleerden als een voldongen waarheid gold, dat de aarde stil staat en de zon zich beweegt, wentelt sedert Galilei iedereen gezellig met haar om de zon, zonder er duizelig van te worden of er iets vreemds in te zien. Zal nu de Homoeopathie niet eenmaal de zon worden, die door haar machtigen invloed de geheele geneeskunst van zich afhankelijk maakt en het ware gezondheid en leven gevende geneeslicht uitstraalt? Nu, wij en onze kinderen zullen het misschien nog niet beleven, maar toch mag men nu al, het Homerische versje van den ondergang der heilige Ilias varieerend, op goede gronden voorspellen:

»Eens moet komen de dag, wanneer zal bezwijken de vijand
En de simileleer zal schitt'rend de zege behalen.»

Wat wel het meest voor de juistheid dezer voorspelling pleit, is, dat de Homoeopathie, hoe dikwijls zij ook door de tegenstanders reeds volledig afgemaakt werd, toch steeds springlevend blijft, in uitbreiding, invloed en aantal van belijders gedurig toeneemt en een steeds aangroeiende beroering en malaise in het vijandelijke leger gaande maakt.

Indien de niet tegen te houden vooruitgang van onze geneesleer, hare positie en het vertrouwen, dat zij zich overal veroverd heeft, zonder twijfel bewijzen, dat de grondstellingen, waarvan zij uitgaat, waarop zij steunt en waarmede zij werkt, ook werkelijk goed en vernuftig, daarentegen de veroordeeling door de tegenpartij onrechtvaardig en verkeerd moeten zijn, zoo weet toch de geachte lezer reeds lang, dat die grondstellingen ook zonder het praktische getuigenis, het zegel der juistheid aan zich dragen.

Een korte toelichting zal dit hier nog eens duidelijk doen uitkomen en tevens de beweringen van onze bestrijders ontzenuwen.

De homoeopathische artsennijmiddelleer is een verzameling van alle, zoowel subjectieve als objectieve werkingen der artsenijen, verkregen door deels opzettelijke, deels onvrijwillige proefnemingen, vergiftigingen op mensch en dier. De objectieve worden in de wetenschappelijke laboratorien op groote schaal en met veel nauwgezetheid uitgevoerd; zij zijn zeer zeker van groot belang en onmisbaar voor de beoordeeling van de het eerst intredende, hevige en direct waar te nemen werkingen. Deze echter, verkregen door vrij groote, dikwijls vergiftigende dosis, vertegenwoordigen slechts een gedeelte der artsenijwerking, en geven veelal slechts de aanwijzing voor de symptomatische en palliatieve behandeling. Het tweede, op zijn minst even belangrijke gedeelte, hebben de proefnemingen met middelmatige, kleine en zeer kleine giften leeren kennen. Evenmin als de eenvoudige omlijnningen van hoofd, borst, buik en ledematen het portret van een persoon voorstellen, maar dit eerst verkregen wordt door de fijnere uitvoering der details, door verdeling van licht en schaduw, door de uitdrukking der physionomie en der houding, evenmin kan ook het ziektebeeld van een artsenij alleen door de sterk uitgesproken objectieve verschijnselen, maar eerst door de bijzondere, eigenaardige, dikwijls later en langzaam intredende werkingen der kleine giften getrouw gekenschetst worden. En het zijn de proefnemingen van Hahnemann en zijne volgelingen, waaraan wij deze verrijking van onze kennis danken. De subjectieve gewaarwordingen, nog scherper geteekend door de bijzondere omstandigheden, onder welke ze intreden, verergeren, verbeterd of gewijzigd worden, drukken de fijnste en laatste nagolingen der artsenijwerking uit en vertolken alle veranderingen van het gevoelsleven, alle afwijkingen van den normalen toestand van geest en ziel, die evenzeer als het gevolg van natuurlijke als van kunstmatige artsenijziekte kunnen plaats hebben. Als onze tegenstanders wel eens den draak met deze subjectieve symptomen steken, zoo geven zij daarmede slechts blijk van hunne eigen onwetendheid en dat zij nooit ook maar een enkel medicament grondig genoeg onderzocht hebben. Eerst door de algemeene en speciale kennis van het werkingsgebied der artsenijen in alle kenmerkende bijzonderheden heeft het gelijksoortigheidsbeginsel tot zijn volle recht kunnen komen en den meest verstrekkenden invloed gekregen op het genezen van een verbazend aantal van ziektoestanden, waar objectieve symptomen of ontbreken, of geheel onvoldoende aanwijzing voor de behandeling geven. Op een zoo omvattende kennis der werking van de artsenijen steunende, wederlegt de toepassing van de simile-stelling als geneesbeginsel ook het boven er tegen aangehaalde bezwaar, dat de behandeling der ziekten niet naar een vaste leest mag geschoeid worden, maar van de in ieder geval gegeven eischen afhangt, want het meest volledige simile-middel beantwoordt ook juist het meest aan die eischen. En de zekerheid, waarmede dit beginsel sedert het bestaan der Homoeopathie zooveel duizenden en nog eens duizenden genezingen gebracht heeft en steeds brengt, geeft aan de simile-stelling haast de waarde van een natuurwet. Maar ook een zoodanige kan zich

slechts doen gelden, als de omstandigheden het ge-
doogen. Nergens evenwel zijn zoovele combinaties
van tegenstrijdige omstandigheden mogelijk als in
het levende menschelijke lichaam en in zijne ver-
houdingen tot de omgevende wereld. Dit brengt
dan mede, dat de, een natuurwet genoemde, simile-
stelling dikwijls in menschelijke ziekten niet te pas
komt en door andere geneeswijzen moet vervangen
worden. Afgezien van deze beschouwingen, zal op
de vraag, welke artsenij moet het betere geneesmiddel
zijn, zij die op de gezonde of die op de zieke deelen
werkt, wel iedereen het antwoord geven, natuurlijk
de laatste; en daar het simile-middel deze werking
in de meest volledige wijze heeft, zoo zal het ook
de genezing het best waarborgen. Hoe en waarom
zij zóó en niet anders werkt, kan even weinig als
van welke artsenij ook verklaard worden.

Indien nu uit het voorafgaande blijkt, waarom
de simile-artsenij het beste geneesmiddel kan en
moet zijn, zoo volgt daaruit noodzakelijk, dat dan
ook slechts ééne enkele artsenij in ieder ziektegeval
gegeven moet worden, zooals de derde homoeopa-
thische grondstelling voorschrijft. Nu is wel waar,
dat aan dezen eisch niet altijd voldaan kan worden,
omdat dikwijls het volkomen simile niet te vinden
is of ook werkelijk nog ontbreekt, of omdat de
samengesteldheid van vele ziekte-toestanden het on-
mogelijk maakt, of om andere redenen, die hier
niet nader behoeven te worden uitgelegd. Als nu
ook in deze gevallen de homoeopathische arts ge-
dwongen is, twee middelen om de beurt of op ver-
schillende tijden toe te dienen, moet toch zijn ideaal
streven steeds gericht blijven op het zoeken naar
het ééne en ware simile-middel.

Aangaande de vierde grondstelling der Homoeo-
pathie, is tot de bewering, dat de homoeopathische
giften te klein zijn om nog te kunnen werken, nie-
mand minder bevoegd dan onze bestrijders, omdat
zij daar, waar alleen die vraag voor den twijfelaar
beslist kan worden, namelijk in het onderzoek op den
zieke, nooit getracht hebben eenige ervaring er over
in te winnen. In plaats daarvan zijn zij ook op dit
punt maar leukjes doorgegaan met alles te loochenen,
wat van homoeopathische zijde komt. De geachte lezer
weet, dat het voorschrift, om slechts de kleinste
mogelijke dosis te geven, niet willekeurig gevonden,
maar het natuurlijke gevolg van de behandeling
naar de gelijksoortigheid is. De dosis van het simile-
middel, waarvan de werking naar plaats en hoe-
danigheid met die der ziekte overeenkomt, moet
noodzakelijk zeer klein zijn om niet te verergeren,
en al weder heeft de ervaring ruimschoots bewezen,
dat wegens de in de meeste gevallen zeer verhoogde
gevoeligheid der zieke weefsels een verbaasend kleine
hoeveelheid van de artsenij nog den juist noodigen
prikkel tot de genezing uitoefent en deze het best waar-
borgt. Maar hoe dikwijls wij dit ook onzen confraters
toegeroepen hebben, zij gedragen zich als dooven, met
het eenige verschil, dat deze willen hooren maar niet
kunnen en zij het wel kunnen maar niet willen. De
kleine giften, als treffend bewijs voor hun werkings-
vermogen, zijn en blijven het *groot*e struikelblok waar
over die heeren niet heen kunnen komen en bij
iedere poging tot toenadering al dadelijk vallen.

Wat is nu echter groot, wat klein?

Dat zijn immers slechts begrippen van verhouding,
van vergelijking, evenzeer in de levende als niet
levende schepping. Met de eerste, en speciaal met
den mensch, hebben wij het hier alleen te doen.
Hoe moet nu voor hem de dosis van artsenijstof
zijn, om groot of klein te worden genoemd? In de
gewone geneeskunst is het antwoord overal te vinden.
Immers zij geeft de artsenijen steeds in hoeveelheden,
die ook op den gezonden mensch nog werking hebben,
en wel dikwerf eene vrij nadeelige, eene vergiftige.
Ten einde nu deze laatste te voorkomen en toch de
bekende en beoogde werking op den zieke zoo volledig
mogelijk te verkrijgen, zijn vaste, door ervaring en
proeven gewonnen uiterste grenzen der van de ar-
tsenijen te geven doses voorgeschreven. Naarmate
deze normaaldosis overschreden of niet bereikt wordt,
noemt men haar groot of klein. Als bijv. een gram
Chinine noodig is om koorts af te nemen, 5 centi-
gram Braakwijnsteen om de maag door braking te
ontlasten, een centigram Morphine om slaap te
brengen, zoo zouden 2 gram Chinine eene groote,
2 centigram Braakwijnsteen en 5 milligram Morphine
voor de beoogde doeleinden kleine doses zijn. Terwijl
nu, let wel waarde lezer, de in de gewone geneeskunst
gebruikelijke doses nog op den gezonden mensch
werken en dus *ziekmakende* zijn, ontbreekt deze eigen-
schap aan de homoeopathische en kunnen deze slechts
op den zieke nog *genezend* werken. Redenen waarom
de homoeopathische doses in tegenstelling tot de ziek-
makende der oude richting de genezende of thera-
peutische genoemd worden.

Als nu Jan, Piet en Klaas hooren of zien, dat een
paar kleine witte korreltjes gegeven worden, om eene
ziekte te genezen, die reeds aan groote hoeveelheden
van poeders, pillen en dranken van verscheidene
doctoren weerstand geboden heeft, dan zullen wel is
waar deze 3 vertegenwoordigers der alledaagsche
menschheid er over lachen, omdat zij de gevolgtrekking
maken, dat de hinderpaal, welken vele
sterke mannen met hunne krachten niet konden
wegruimen, stellig niet door een klein kind zal kunnen
verplaatst worden. Nu zijn echter de onder den
naam van Jan, Piet en Klaas begrepen menschen
gelukkig geen hooggeleerden, die reeds alles weten
en verwerpen, wat niet met hunne geijkte wetenschap
strookt; zij laten zich overtuigen, als zij gewaar
worden, dat hunne vrienden of kennissen, hun vader,
moeder of kind met die kleine bespottende korreltjes
weder hunne gezondheid teruggekregen hebben. Al
begrijpen zij er ook niets van, bij hen bestaat althans
geen onwil, om hetgeen naar hunne zienswijze onmo-
gelijk scheen, toch voor waar te houden, wanneer
onbetwistbare feiten steeds opnieuw er voor spreken.
Er is nu een raadsel, dat voor den meest geleerden
even onoplosbaar is en blijven zal als voor den geheel
onkundige, dat is het leven en zijne uitingen áán
en dóór de georganiseerde stof, of deze mensch, dier
of plant zij. Dientengevolge weten wij dan ook nog
zoo goed als niets van de oorzaken, waarom en waar-
door de artsenijstoffen, ieder op hare wijze, op het
levend lichaam in gezonden en zieken toestand zoo
werken als wij het waarnemen. Wij moeten ons met
de verschijnselen tevreden stellen, die door de meest

nauwgezette proefnemingen der artsijen verkregen worden, zonder iets van belang te kunnen verklaren. Wat, hoeveel of hoe weinig noodig is om den gezonde in bepaalde wijze ziek en den zieke gezond te maken, dat leert ons uitsluitend het experiment en de ervaring. Physikalische, scheikundige en mechanische wetten helderen zoo goed als niets dienaangaande op. De ervaring beslist hier in hoogste en eenigste instantie, en wie die niet aanneemt, waar zij in zoo ondubbelzinnige wijze naar kwaliteit en kwantiteit bijeengebracht is als in de Homoeopathie, stelt zich er aan bloot, met recht van onwil, onkunde of vooroordeel beschuldigd te worden.

Met het woord „ervaring” wordt nu wel is waar in de geneeskunst te veel geschermd, en juist ook in de Homoeopathie, omdat zij zoo bijzonder geschikt voor de praktijk der leeken is, en deze, te weinig met het natuurlijke verloop der ziekten bekend, niet kunnen beoordeelen, of de gegeven middelen aan de goede uitkomst ook deel hebben. Maar ook de homoeopathische artsen, in hun onbegrensd vertrouwen op de geneeskracht hunner simile-middelen, gaan bij de beantwoording der vraag, of een middel al of niet de genezing bewerkt heeft, wel eens wat te optimistisch te werk.

Uit hetgeen ik boven over de allopathische ziekmakende en de homoeopathische genezende doses gezegd heb blijkt, dat de werking der eerste steeds door het experiment op den gezonde kan bevestigd worden, terwijl, om voor de laatste de proef op de som te kunnen nemen, een geheel overeenkomstig ziektegeval bij de hand zou moeten zijn, een eisch, waaraan zelden of nooit voldaan kan worden. Deze voor de homoeopaten gegeven moeilijkheid of onmogelijkheid, om de juistheid van hunne met de kleine doses verkregen ervaringen ook experimenteel te kunnen bewijzen, heeft veroorzaakt, dat dezelve door de tegenstanders als vergissingen en verkeerde gevolgtrekkingen beschouwd en in hun geheel als ongeldig verklaard worden. Deze „summarische” wijze van doen vindt gij, waarde lezer, zeer zeker kras, onvergeeflijk of wie weet wat nog meer. Maar, vergeet toch niet, die goede menschen kunnen heusch niet anders doen, als zij niet ook nog de laatste rest van logica prijs willen geven! Immers, zoodra zij slechts een procent, doch wat zeg ik, zoodra zij slechts een duizendste procent van alle de millioenen homoeopathische genezingen der afgelopen eeuw als deugdelijke ervaringen erkennen, zetten zij daarmede hun zegel onder de stelregel *similia similibus* en bekrachtigen de werkzaamheid der kleine geneesdoses, geven in één woord aan de Homoeopathie de haar toekomende wetenschappelijke rechten. En dat kan, dat mag toch niet! De Homoeopathie is onwetenschappelijk, en deswege kunnen hare ervaringen niet juist zijn; deze moeten onjuist zijn, omdat anders gene wetenschappelijk waren. Wat een dooenvoudige en afdoende behandeling der zaak! Niet waar? Er komt bij, dat daarmede ook de moeite vermeden wordt, om door eigen onderzoek de Homoeopathie op haar waarheid te toetsen, want met dwaasheden kan de wetenschap haar tijd niet verspillen. En zoo is het dan geschied en geschiedt het nog steeds, dat niet slechts de goede uitkomsten der particuliere

praktijk van alle homoeopathische artsen, die tot hiertoe geleefd hebben, maar ook de overtuigende cijfers der statistieken van epidemiën en hospitalen, alsmede de verzekeringen en ondervindingen aan eigen lichaam van de door de Homoeopathie genezenen, bij de tegenpartij niet in aanmerking komen.

Er bestaat dus blijkbaar bij onze bestrijders de onwil, ons gerechtigheid te laten wedervaren, anders zouden zij alles, wat goed bij ons is, niet zoo opzettelijk kunnem ignoreeren, kunnen dood zwijgen of over het hoofd zien. Eene treffende bijdrage, om dit te constateeren, levert de kritische bespreking, welke de Redactie van het Nederl. Tijdschr. tot bevordering der Geneeskunde aan het door mij ingezonden en ook in het Maandblad van April 11. afgedrukt verdedigingsbetoog geknoopt heeft. Nadat ik duidelijk en breedvoerig aangetoond had, dat de Homoeopathie eene scherp gekenmerkte afzonderlijke geneeswijze is en dientengevolge een onderdeel der algemeene geneeskunde zijn moet, nadat ik nader toegelicht had, waarom de homoeopaten met recht kunnen eischen, niet dat hun een eigen Universiteit, maar op zijn minst aan eene derzelve een leerstoel van onderwijs en gelegenheid tot praktische beoefening der Homoeopathie ingeruimd worde, schroomde de Redactie niet woordelijk te zeggen: „De schrijver bewijst zijn bewering niet. Hij zwijgt over de homoeopathische faculteiten en de homoeopathische Universiteit.” Nog krasser is het tweede gedeelte der kritiek; hier valt de schrijver geheel uit zijn rol en vindt plotseling slechts nog één verschil, namelijk de toediening van slechts één geneesmiddel in ieder gegeven geval, tusschen de gewone geneeskunst en de Homoeopathie. Zegt hij toch woordelijk, „dat van de vier grondstellingen der Homoeopathie de eerste en tweede, dus de proefneming der artsijen op mensch en dier in gezonden toestand en het vinden van het artsijmiddel, waarvan het ziektebeeld gelijksoortig is aan de te behandelen ziekte, niet anders dan onderdeelen van het dagelijksche werk der experimenteele physiologie en pharmacodynamie (leer van de artsijwerkingen) zijn,” vervolgens, „dat de vierde, het toedienen van een geheel onschadelijke dosis bijna geheel neerkomt op het „ne noceat” (zorg te dragen om nooit te schaden), dat door iederen praktischen medicus hoog in eere dient te worden gehouden.” Terwijl schrijver nu nog zegt, dat deze drie grondstellingen onbestreden blijven, voegt hij ten slotte er nog bij: „Zou echter de homoeopaat, die deze stellingen huldigt, niet beter doen, den naam van homoeopaat te laten varen?” Hoe lief! hoe vriendelijk! Wat een toenadering! Het is alsof er aan den gezichtseinder iets van collegiale sympathie doorschemerde!

Intusschen moet toch wel ieder onpartijge verbaasd vragen, hoe is het mogelijk, dat de Schrijver met die woorden het durft te doen voorkomen, alsof de homoeopathische grondstellingen op éne na geheel en al met de handelwijze der gewone geneeskunst overeenkwamen, terwijl toch juist het tegenovergestelde waar is. Alsof men in de artsijmiddelleer der oude school iets kon vinden, dat ook maar in de verte leek op de uit de proefnemingen verkregen scherpe symptomenbeelden van *Aconitum*, *Arsenicum*, *Belladonna*,

Bryonia, Nux vomica, Phosphor, Rhus en zoo vele anderen! Alsof de toepassing van het similia similibus curantur ook bij de officiële school de regel ware! Alsof de artsenziekten van Chinine, Salicyl, Bromkali, Jod, Kwik, Morphine, enz. enz., er niet waren, om het „ne noceat” (zorg te dragen, dat de arts zijn niet schaden kunne) van den schrijver aan den kaak te stellen en de geheel onschadelijke doses der Homoeopathie met een glorieschijn te omgeven!

Hetgeen hier en in zijn eerste aanranding tegen de Homoeopathie de Schrijver in het Ned. Tijds. t. bev. d. Gen. gezegd heeft, is met eenigzins andere bewoordingen, niet zelden met erge verdachtmakingen en scheldwoorden gekruid, al zeer dikwijls door onze tegenstanders uitgesproken. Sedert 100 jaren praat de een den ander na, wat deze gezegd heeft, en voegt er wel nog iets van eigen vinding, maar nooit op grond van eigen onderzoek, ten nadeele der Homoeopathie en der homoeopaten bij. Uit het oorspronkelijke parti-pris der eerste tijdgenooten van Hahnemann tegen de nieuwe geneesleer heeft zich om deze zoo zachtjes aan door overlevering een legende gevormd, die uit onjuiste en tegenstrijdige beschouwingen samengesteld is. Alle wederleggingen van onzen kant zijn roepstemmen in de woestijn gebleven. Men verlangt van ons bewijzen voor de werkzaamheid der simile-middelen in kleine doses, weigert echter pertinent die aan te nemen, die wij uit de praktijk der homoeopathische artsen van vroeger en thans als een onnoemlijk aantal van genezingen kunnen bijbrengen, en men gaat voort, in den strijd tegen ons steeds weder de oude, onheusche en verroeste wapenen te bezigen. Naar eene verklaring er voor zoekende, komt de homoeopaat al licht tot de opvatting, dat de vrees, van na eene zoo lang volgehouden verblinde oppositie eindelijk toch in het ongelijk te kunnen worden gesteld, de onbewuste drijfveer bij onze bestrijders zou kunnen zijn.

Eene partij nu, hoe talrijk ook, die met betrekking tot de Homoeopathie dood zwijgt wat juist gezegd en alom bekend is, nu verwerpt, wat zij een oogenblik later goedkeurt en zich toeëigent, het ware verdraait en het niet ware voor waar doet uitkomen, die van de theorie der Homoeopathie weinig en van hare praktijk in het geheel niets uit eigen ervaring afweet, en die hare gestudeerde confraters slechts minachting bewijst door hunne ervaringen eenvoudig weg te cijferen, zulk eene partij heeft ook niet eens den schijn van recht, om de Homoeopathie als grootste dwaling van deze eeuw te bestempelen en veroordeelt zich daarmede slechts zelf in de meest afdoende en vernietigende wijze. Wij, homoeopaten, leeken en artsen, die aan de nieuwe geneeswijze eerst de voorkeur gegeven hebben, na met de gebreken der oude bekend geworden te zijn, kunnen dan ook over genoemd vonnis slechts met schouderophalen glimlachen. Mocht evenwel, hierdoor geschokt, de een of ander 's avonds in bed den slaap niet kunnen vatten, gelieve hij dan aan het volgende versje te denken, dat hem de rust al zal brengen, voor dat hij het nog geheel ten einde gepreveld heeft:

Die van de dwaling tot waarheid reizen,
Dat zijn de wijzen;
Die er in blijven zich strekken,
Dat zijn de g (hij slaapt al).

DR. K.

UITOEFENING DER HOMOEOPATHIE.

Het is volstrekt geene zeldzaamheid, als men de meening hoort uitspreken, dat de Homoeopathie gemakkelijk is uit te oefenen. Men behoeft slechts in het bezit te zijn van een kistje van Schwabe of Marggraf en van eene meer of minder uitgebreide handleiding en men is klaar. Datgene waarover de zieke klaagt, behoeft slechts te worden vergeleken met wat in de handleiding staat en men vindt het passende geneesmiddel. Hoogstens wordt toegestemd, dat men eerst in het boek te huis moet zijn, wat dan ook niet moeilijk wordt geacht.

Terwijl de uitoefening door den een als zoo gemakkelijk wordt beschouwd, stelt een ander aan deze geneeswijze zulke hoge eischen, dat daaraan niet altijd kan worden voldaan. Geheel hopelooze patiënten, b.v. teringlijders in het laatste tijdperk, krijgen van voorstanders der Homoeopathie nog wel eens den raad de hulp van een homoeopathisch arts in te roepen. Dit moet dan wel op teleurstelling uitloopen.

Zowel de meening, dat de Homoeopathie gemakkelijk is uit te oefenen, als de meening, dat door haar elke afwijking van den normalen toestand kan worden verholpen, is zeker niet bevorderlijk aan de juiste waardeering en aan de uitbreiding der Homoeopathie. Er doen zich twee vragen op, die ik wensch te beantwoorden, waaruit dan nog iets anders voortvloeit.

- 1e. Wat kan men verwachten van de Homoeopathie?
- 2e. Wat is noodig voor hare goede uitoefening?

Velerlei hulpmiddelen bezit de geneeskunst om den lijdenden mensch te helpen. Chirurgie, waaronder ook oog- en oorheelkunde; massage; gymnastiek; dieët, waaronder wordt verstaan de regeling van de levenswijze; baden; waterbehandeling; electriciteit; en om deze het laatst te noemen: artsenijen. Wie moet nu beoordeelen, welke van deze hulpmiddelen in een bepaald geval zijn aangewezen en het meeste uitzicht geven op herstel? Zonder eenigen twijfel niet de leek in de geneeskunde, maar iemand, die door zijne studie op de hoogte is, die de middelen kent en weet te gebruiken om alles van den patiënt te ontdekken; die van de verschijnselen de beteekenis en de waarde weet te beoordeelen en die daardoor een oordeel kan vellen van hetgeen gedaan moet worden en wat het waarschijnlijkste verloop zal zijn. Hoe moeilijk het somtijds voor een leek kan zijn om te beoordeelen, of een geval geschikt is voor inwendige behandeling, dan wel of het bij den chirurg behoort, toont volgend voorbeeld. Ik werd geroepen bij iemand, die sedert een paar dagen aan hevige buikpijn en verstopping leed. De middelen, door een der huisgenooten toegediend, hadden niet geholpen. Bij onderzoek bleek mij, dat de patiënt eene beklemde breuk had, die niet kon worden ingebracht, waarom ik last gaf tot vervoer naar een ziekenhuis. Ik gaf een briefje mede met het verzoek, dat de operatie zoo mogelijk terstond zou geschieden, die dan ook bleek hoog noodig te zijn. De behandeling van iemand met buikpijn en verstopping wordt dikwijls als gemakkelijk beschouwd, wat hier toch niet het geval was; men had in dat huis niet ingezien, wat de toestand was. Zoo komen mij van tijd tot tijd meer gevallen voor, waar ik aanraad, dat men zich wendt tot den chirurg of oogheelkundige. Hoewel ik

met de behandeling van zulke patiënten mijne bevoegdheid niet te buiten ga, en b.v. van oogheekunde genoegzaam studie heb gemaakt om de ziekten van dat orgaan te herkennen, verwijs ik toch in bepaalde gevallen de zieken naar iemand, die van zulk een onderdeel der geneeskunde speciaal werk maakt, omdat hij door dagelijks doen meer handigheid en practische ervaring heeft, dan ik kan hebben, terwijl de specialist bovendien een vollediger inrichting van onderzoek heeft, dan een arts, die zich voornamelijk bezig houdt met de zoogenaamde inwendige ziekten.

Op hunnen tijd hebben alle der bovengenoemde hulpmiddelen hunne waarde. De chirurgie kan op schitterende resultaten bogen; jammer slechts, dat daardoor eene operatieve oetstaan is, waartegen een onzer bekwaamste operateurs, Prof. Treub te Amsterdam, in zijne intreedere heeft gewaarschuwd. Aan het dieët hebben de homoeopaten steeds groote waarde gehecht; Dr. J. V. heeft eene reeks van artikelen in dit Maandblad er aan gewijd. Wat verbeterde levenswijze kan doen, ziet men telken jare aan de kinderen der achterbuurten, die in de vacantiëkolonie bleek en ellendig van huis gaan en met den blos der gezondheid terugkomen. En zoo kunnen ook andere behandelingswijzen, op tijd en geschikt gebruikt, aan het doel beantwoorden.

Voor het meerendeel der ziekten is men echter aangewezen op het gebruik van artsenijen. Hoe deze te gebruiken? Wij achten voor de overgrootste meerderheid der gevallen die keus de beste, waar een middel wordt genomen, dat bij gezonden een toestand te weeg brengt, zoo na mogelijk gelijkvormig aan hetgeen bij den zieke voorkomt. Opzettelijk zeg ik „overgrootste meerderheid.” Er kunnen enkele gevallen voorkomen, dat één enkel verschijnsel op zich zelf, dus onafhankelijk van het geheel, zoo gevaarlijk is dat het tegen elken prijs moet worden weggenomen. Om slechts iets te noemen; het zou eene verregaande onvoorzichtigheid zijn, als men bij een aanval van malaria-koorts der heete luchtstreek, die in een paar aanvallen doodelijk kan zijn, aan den patiënt de chinine in vrij grootte gift onthield. Deze zal hem nu wel niet terstond genezen, maar bezweert het gevaar en geeft tijd voor eene afdoende behandeling.

De gevallen, dat een homoeopathisch arts naar een palliatief, een allopathisch middel, grijpt, behooren tot de groote uitzonderingen. Hij zal dan ook daarna de genezing trachten te bereiken door homoeopathische medicamenten. De toepassing der Homoeopathie komt dus te pas bij ziekten, die met artsenijen moeten worden behandeld. Het is wel een groot, maar toch begrensd gebied; daarbuiten ligt alles, wat de hulp van den chirurg vereischt. Even als bij alle onze verdelingen zijn de grenzen niet scherp afgebakend; velerlei zoogenaamde chirurgische ziekten kunnen door inwendige middelen tot herstel komen. Bij op zich zelf ongeneeslijke afwijkingen van den volkomen goeden toestand kan van herstel wel geen sprake zijn; hoogstens verkrijgt men verbetering of vermindering van lijden. Niet zelden wordt mij gevraagd een zuiver chirurgisch gebrek door homoeopathische middelen te behandelen. Men verlangt dan iets, dat de Homoeopathie niet kan geven.

Allopaten (die slecht gekozen naam voor de volgingen der officiële geneeskunde) en homoeopaten, beide gebruiken artsenijen. Maar duizende en nogmaals duizende gevallen hebben het bewijs geleverd, dat de

resultaten der Homoeopathie die der Allopathie verre overtreffen. Men mag dus van de Homoeopathie verwachten, dat zij veiliger, spoediger, en met meer waarschijnlijkheid het gewenschte resultaat zal bereiken, dan de Allopathie. Geen geneeskundige, hoe bekwaam ook, kan met zekerheid herstel beloven; er kan zooveel onverwachts voorkomen, en ook bij de doelmatigste behandeling is er nog zoo veel, dat buiten onze macht ligt.

In dit Maandblad is er meermalen op gewezen, dat de Homoeopathie de geneesmiddelen kiest naar het beginsel: *similia similibus*, dat wil zeggen; het passende middel moet bij gezonden een dergelijken toestand te weeg brengen, als bij den zieke wordt waargenomen. Hahnemann zegt herhaaldelijk, dat alle verschijnselen moeten worden in acht genomen. Het komt er dus in de eerste plaats op aan, deze op te sporen. Men onderscheidt subjectieve verschijnselen, dat zijn zulke, die slechts door den patiënt kunnen worden waargenomen, en objectieve verschijnselen, die een ander persoon kan ontdekken. Zoo is de kitteling in de borst een subjectief, hoest een objectief verschijnsel. Buikpijn is subjectief, maar diarrhee objectief. Meer voorbeelden zijn gemakkelijk te vinden. Sedert den tijd van Hahnemann zijn de hulpmiddelen van onderzoek zoo vermeerderd, dat eene groote reeks van objectieve verschijnselen kan worden gevonden, die onze voorgangers somtijds gezigt, zeer dikwijls niet eens vermoed hebben. Tegenwoordig heeft ieder arts plessimeter en hamer, stethoscoop, thermometer, oogspiegel, keelspiegel, microscoop, eene grootere of kleinere verzameling van scheikundige toestellen en reagentiën en wat al niet meer. Daarmede is een menigte verschijnselen te ontdekken, die aan Hahnemann en zijne tijdgenooten geheel en al onbekend waren. Wat met die hulpmiddelen is gevonden, behoort zeker onder het: alle. Zij zijn zekerder te vertrouwen, om zich eene voorstelling te maken van de ongesteldheid en om het passende middel te kiezen, dan de subjectieve klachten van den zieke.

De arts moet in het bezit zijn van geoefende handen, oogen en ooren; hij moet met de handen en het oor kunnen zien. Gebruik makend van de verschillende hulpmiddelen, verkrijgt hij dan de objectieve verschijnselen. Behalve op deze moet evenzeer gelet worden op de subjectieve; deze geven dikwijls eene aanwijzing, in welke richting het onderzoek moet worden gedaan; zij vullen de bijzonderheden van het ziektegeval aan, en ook komt het voor, dat er slechts objectieve klachten zijn. Zijn zoo mogelijk alle verschijnselen gevonden, dan moet de arts deze tot een geheel verbinden; hij maakt dan eene *pathologische diagnose*; in zijne gedachten heeft hij dan eene voorstelling van de afwijkingen van den normalen toestand. Gewoonlijk is dan ook wel eene naam-diagnose te maken. Hoewel deze voor de behandeling weinig waarde heeft, vooral nu het gewoonte is geworden de ziekten te noemen naar den eersten schrijver er van; men heeft zoo b.v. de Brightsche ziekte, die van Menière, die van Basedow enz. Er is evenwel daaraan het voordeel verbonden, dat gelijksoortige ongesteldheden bij elkander kunnen worden gegroepeerd. Het zal nu wel duidelijk zijn, dat voor een volledig onderzoek en het daardoor te verkrijgen ziektebeeld geen deel der geneeskundige studie kan worden gemist.

Nu komt de behandeling. Behalve de algemeene maatregelen, als gebruik van spijs en drank, warmte of koude, rust of beweging, verblijf enz. moet er eene

artsenij gekozen worden. Men kan de Homoeopathie het best beschrijven door haar te noemen: Vergelijkende geneesmiddelleer en hare toepassing volgens het beginsel *similia similibus*.

De arts moet dus geneesmiddelleer bestudeerd hebben, wil hij een medicament kiezen, dat bij gezonden iets dergelijks te weeg brengt, als dat, waaraan de patiënt lijdt. Die overeenkomst moet eene werkelijke, niet eene schijnbare zijn.

Dat bestudeeren der geneesmiddelleer moet niet zijn een werktuigelijk van buiten leeren; dat zou een onmogelijk werk zijn. Evenals men de verschijnselen eener ziekte onderling verbindt om zich een beeld van het geheel te maken, zoo moeten ook de verschijnselen, die een geneesmiddel veroorzaakt, vereenigd worden om een denkbeeld van het geheel te krijgen. Uit dat geheel kunnen dan de verschijnselen worden verklaard; dat te onthouden is te doen, en is het dan ook mogelijk de verdere bijzonderheden in het geheugen te prenten. Bij de keus van een geneesmiddel moeten in de eerste plaats het algemeene karakter van de ziekte en van het middel overeenkomen; dan wordt in de tweede plaats gelet op het verschil tusschen de middelen, die hetzelfde algemeene karakter hebben.

Hoe weinig dat somtijds door niet-geneeskundigen wordt beseft, zal ik door een paar gevallen aantonen. Op mijn spreekuur kwam iemand met zijne vrouw, die aan hoofdpijn leed. Hij zeide mij, dat hij haar iets had willen geven, maar niet wist, of het Bellad., of Natr. mur. moest zijn. Die vraag had geen arts kunnen doen. Zij leverde het bewijs, dat de man de ongesteldheid niet had begrepen en evenmin begrip had van den aard van de beide zoo lijnrecht tegenovergestelde middelen. Bij een kind, dat onder meer verschijnselen ook klaagde over hoofdpijn, schreef ik Bellad. voor, waarop de vader mij attent maakte, dat het kind bleek was. Ook deze kende Bellad. niet in haren aard; mijne keus bleek de goede te zijn.

Om een voorbeeld te geven, hoe men den aard, het karakter van een middel kan verstaan, neem ik *Nux vomica*. In de geneesmiddelleer wordt van dit middel gedurig bij verschillende verschijnselen vermeld, dat zij des morgens verergeren. Maar ook indien dat niet was gezegd, zou de ervaren patholoog uit het geheel reeds opmaken, dat zulke verergering des morgens moet komen. Een aantal middelen laten zich tot groepen vereenigen; zoo behooren Bellad., *Hyosc.*, *Stramon.* tot dezelfde groep; *Pulsat.*, *Natr. mur.*, *Calcar. carb.*, *Ferrum* tot eene andere. Om de groep te vinden, waartoe het passende middel behoort, moet men pathologie (ziektkunde) kennen en weten toe te passen op de geneesmiddelleer. Is de groep gevonden, dan kan soms eene enkele bijzonderheid het passende middel aanwijzen. Op blad. 106 van den jaargang 1894 van dit Maandblad heb ik een geval medegedeeld van verlamming der oogspieren. Het verschijnsel „moeilijk openen van het oog” vindt men bij een 30 tal middelen; zoekt men daaruit die, welke verlamming veroorzaken, dan wordt het aantal tot weinige beperkt. Een enkele omstandigheid besliste in dit geval. Het is er mede als de schets van een portret; een paar trekken maken de gelijkenis goed.

De studie der geneesmiddelleer vereischt, dat men goed op de hoogte is van physiologie (leer der werking

van de gezonde organen) en van pathologie (ziekteleer.) Juist door telkens op dat gebied terug te komen heeft het onderwijs van Prof. von Bakody op de jonge artsen zulk een overtuigenden invloed. De studie der Homoeopathie is dus niet gemakkelijk; zij vereischt eene goede geneeskundige kennis. Voor hare uitoefening is het noodig, dat men op de hoogte is van den geheelen omvang der medische wetenschap. Dit als antwoord op de tweede vraag.

Wat nu te zeggen van de leeken-praktijk? Onder leeken versta ik nu niet personen als b.v. Dr. Puhlmann te Leipzig, die wel geen enkel geneeskundig examen heeft afgelegd, maar toch eene degelijke geneeskundige studie heeft gemaakt. Ik bedoel hen, die door meer of minder lectuur van een handboek er zoo iets van weten en dan in de Homoeopathie liefhebberen, zoals menig goed meenend voorstander der Homoeopathie dat doet. Bij het beoordeelen komen verscheidene omstandigheden in aanmerking. Als iemand in zijn eigen huisgezin bij eene kleine ongesteldheid of in een dringend geval uit zijne huisapotheek iets toedient, dan laat zich dat verklaren en verdedigen. Waar men te ver verwijderd is van een homoeopathisch arts, verkeert men in het geval zooals een schipper op zee; men redt zich zoo goed mogelijk. Iets anders is het, als een homoeopathisch arts bereikbaar is bij ernstige en vooral bij slepende ziekten. Meermalen heb ik treurige ervaring opgedaan, als ik geroepen werd bij een patiënt, die behandeld was door iemand, die meende er nog al iets van te weten. Dikwijls was dan mijne uitspraak: te laat.

Voor de uitbreiding der Homoeopathie is de leeken-praktijk een tweesnijdend zwaard. Aan de eene zijde is dit: meermalen gebeurt het, dat een leek met goed gevolg een middel toedient. Daardoor toont hij, dat een homoeopathisch middel werkzaam kan zijn tot herstel. Hierdoor kan hij aanhangers winnen. Daartegenover staat, dat de meening verbreid wordt, dat de uitoefening der Homoeopathie gemakkelijk is, waarvoor geen ernstige geneeskundige studie vereischt wordt. Door het eerste zal de uitbreiding der homoeopathie bevorderd, door het tweede tegengehouden worden. Ik acht het in het wezenlijke belang der Homoeopathie, dat overal waar een homoeopathisch arts kan worden geraadpleegd, hetzij in de plaats zelve, hetzij niet te ver verwijderd, dat daar de leeken zich zooveel mogelijk van de practijk onthouden.

Niet in mijn persoonlijk belang, noch in dat mijner collega's geef ik dien raad. Wij hebben alle eene zeer voldoende, drukke practyk; niet voor ons persoonlijk belang wenschen wij, dat de Homoeopathie zich uitbreidt, maar voor de zaak zelve. Naar mijne meening is de beste weg, als men de opleiding van homoeopathische artsen bevordert, en dat geschiedt het best door de Vereeniging tot bevordering der homoeopathie in Nederland finantieel te steunen. Een tweetal jonge artsen heeft thans weder de Homoeopathie bestudeerd; ik weet dat andere studenten dat ook willen, maar de middelen der Vereeniging laten niet toe hen zoodanig te ondersteunen, als wenschelijk is. Op vele plaatsen is behoefte, en het is dus een gepast egoïsme, als de voorstanders de opleiding van jonge krachten bevorderen.

D.

DR. v. R.

ADVERTENTIËN.

 Dr. KALLENBACH is 21 Juni weder te consulteeren.

 Doctor VOORHOEVE is van 12 Juli tot nader aankondiging *niet* te consulteeren.

Bij **LA RIVIÈRE & VOORHOEVE**, Zwolle zijn de onderstaande *Homoeopathische* werken verkrijgbaar; de prijzen zijn berekend *met inbegrip van porto*. De toezending geschiedt alleen na ontvangst van het bedrag per postwissel of in postzegels.

De Homoeop. Huisdokter,	gebonden	f 3.25
De kleine Hom. Huisdokter,	ingenaaid	- 0.70
De Cholera en hare snelle en zekere genezing door de Homoeopathie	"	- 0.35
De aanwending der voornaamste geneesmiddelen voor uitwendig gebruik	"	- 0.55
De Homoeop. behandeling van alle soorten kiespijn	"	- 0.35
Korte Handleiding voor de behandeling van de voornaamste ziekten der huisdieren	"	- 0.70

Homoeopathische Geneesmiddelen.

Levering en vulling van
HUIS-APOTHEKEN.

Alleen Medicamenten, Praeparaten, Boeken en Utenstijfen, enz. enz.
van **Dr. WILLMAR SCHWABE.**

Maltos Cannabis à f 1.—,

BENEVENS

Homoeopathische KOFFIE en HAVERMEEL,

Kufeke's KINDERMEEL, MELKSUIKER, Poolsch LIJNZAAD,

1e Stoom-LEVERTRAAN,

Homoeopathische ARTSENIJ-TABLETTEN.

Firma Wed. T. D. VRIJDAG ZIJNEN,
's-GRAVENHAGE.

N. B. Verzoeken bij bestellingen duidelijk opgaaf te doen, of men verlangt vloeistof, korrels of verwrijving.

 Prijscourant gratis.

 Behoeftigen worden gratis geholpen, op voorschrift van den medicus.

Homoeopathische Apotheek.
J. Bulterman & Zoon,
Apothekers en Scheikundigen,
Hoogstraat 237, ROTTERDAM.

MALTOS CANNABIS.

Genees- en voedingsmiddel.

voor borst- en maaglijders.

In 't buitenland door verschillende homoeopathische doctoren met verrassende resultaten aangewend.

PRIJS, per bus f 1.—.

Verkrijgbaar in alle Homoeopathische Apotheken.
Fabriek „HET ROODE KRUIS”

G. JOCHMANN, Poorstraat 35, UTRECHT.

Homoeopathische Geneesmiddelen.

 Voor de levering van **Homoeopathische Geneesmiddelen**, voorkomende in den **Prijscourant** van **Dr. WILLMAR SCHWABE** te Leipzig, benevens levering en vulling van **Huis-Apotheken**, beveelt zich aan
J. H. SCHAFFERS.

AMSTERDAM, Ferd. Bolstraat 11. *Apotheker.*

Nog enkele exemplaren voorhanden van:

50 REDENEN

WAAROM IK HOMOEOPAAT BEN,

DOOR J. COMPTON BURNETT M. D.

PRIJS 25 cts.; 40 ex. f 1.75; 25 ex. f 3.—; fr. p. p. na ontvangst van 't bedrag.

Zwolle.

La Rivière & Voorhoeve.

Verschenen:

DE CHOLERA

en hare Homoeopathische Behandeling,

beschreven en toegelicht door

Dr. N. A. J. VOORHOEVE.

Prijs 10 Cents.

10 ex. f 0.80, 25 ex. f 1.50, 50 ex. f 2.50, 100 ex. f 4.—.

Franco per post.

 De toezending geschiedt alleen na ontvangst van het bedrag per postwissel of in postzegels.

ZWOLLE.

LA RIVIÈRE & VOORHOEVE.

HOMOEOPATHISCH MAANDBLAD.

Uitgegeven vanwege

de „Vereeniging tot bevordering der Homoeopathie in Nederland.”

Dit blad verschijnt den 15^{den} van elke maand. Alle donateurs en leden der Vereeniging ontvangen het gratis; ook begunstigers, die jaarlijks f 2.50 bijdragen. De abonnementsprijs is f 1.— per jaargang; franco per post f 1.17; enkele nummers à 10 cts. Men abonneert zich bij de firma **La Rivière & Voorhoeve te Zwolle**, tot wie men zich wende voor alles wat de uitgave en de advertentiën betreft. Advertentiën van 1—10 regels f 1.—, elke regel meer 10 cents.

Opstellen, mededeelingen, vragen, boekwerken ter recensie, brieven de redactie betreffende, worden franco ingewacht bij de **Redactie van het „Homoeopathisch Maandblad” te 's-Gravenhage.**

INHOUDSOPGAVE.

Wat is Homoeopathie? — Onze voedingsmiddelen. — Prof. Virchow en de Homoeopathie. — Een leerstoel voor de Homoeopathie. — Goed nieuws. — Afdelingen. — Advertentiën.

WAT IS HOMOEOPATHIE?

De Homoeopathie is die geneesmethode, waardoor alle ziekten, die door artsenijen genezen kunnen worden, op de **snelste, zekerste en aangenaamste wijze** genezen worden.

De Homoeopathie geneest **sneller** dan de Allopathie, want de ondervinding heeft geleerd — zooals de statistieken over homoeopathische en allopathische behandeling in ziekenhuizen bewijzen ¹⁾ — dat de duur der ziekte in bijna alle gevallen onder homoeopathische behandeling korter is dan onder allopathische behandeling en dat het reconvallescenten-stadium korter is.

De Homoeopathie geneest **zekerder** dan de Allopathie, want diezelfde ondervinding — de beste leermeesteres — toont ons, dat de sterfte bij homoeopathische behandeling geringer is dan bij allopathische behandeling. ²⁾

¹⁾ Uit het groote materiaal ter staving van het gezegde noem ik het stedelijke ziekenhuis te Leipzig, waar allopathisch, en het ziekenhuis „Bethesda” te Budapest, waar homoeopathisch behandeld wordt. In het eerste kwamen in de jaren 1877—'80 op 9377 verpleegden 312406 verplegingsdagen, dus per hoofd 33, ¹¹ verplegingsdag, in het laatste op 2336 verpleegden 46609 verplegingsdagen, dus per hoofd 12, ⁰⁶ verplegingsdag.

²⁾ Van de statistieken van anderen datum noem ik de cijfers, die Dr. Routh, een allopathisch arts, heeft gepubli-

De Homoeopathie geneest **aangenamer** dan de Allopathie, want zij dient den zieken geen medicijnen van onaangenaamen smaak toe, die bovendien nog zeer dikwijls de maag bederven, maar gebruikt eenvoudige artsenij-potenzen, die zelfs kinderen gaarne innemen.

Deze voor iedereen tastbare voordeelen maken de Homoeopathie tot een ware **volksgeneeswijze**.

Het beste bewijs voor de praktische waarde der Homoeopathie als geneeswijze leveren de Ameri-

ceerd over de resultaten der ziektebehandeling in de gezamenlijke homoeopathische ziekenhuizen in Engeland, Duitschland en Oostenrijk, die met die der allopathische ziekenhuizen vergeleken waren en welke als volgt luiden:

	Behandelde patiënten.	Gestorven.	Sterfte.
Allopathische Ziekenhuizen	119.630	11.721	10, ⁵ %
Homoeopathische id.	32.655	1.365	4, ¹ %

Uit de nieuwere statistieken noem ik die, welke kortgeleden door Dr. Mills naar officiële gegevens tezamen gesteld zijn, die een overzicht geven over de resultaten der verschillende geneesmethoden in de ziekenhuizen van New-York, Philadelphia, Boston en Chicago in het jaar 1895:

	Behandelde patiënten.	Gestorven.	Sterfte.
Allopathische Ziekenhuizen	50.405	5.204	10, ³³ %
Homoeopathische id.	19.549	1.363	6, ⁹⁷ %

Hieruit zien wij, dat de Homoeopathie, niettegenstaande den vooruitgang, dien de officiële geneeskunde in den laatsten tijd heeft gemaakt, hare superioriteit in de ziektebehandeling op schitterende wijze handhaaft.

kaansche levensverzekering-maatschappijen, die een rabat van 10 % op de jaarlijksche premie aan hunne cliënten toestaan, zoo zij zich in voorkomende ziektegevallen homoeopathisch laten behandelen.

Niettegenstaande de vijandschap der tegenstanders en de moeielijkheden, die haat en nijd haar in den weg legden, heeft de Homoeopathie in alle werelddeelen, zoowel onder artsen als leeken, steeds meer aanhangers veroverd.

In Duitschland praktiseeren nagenoeg 500 homoeopathische artsen. Homoeopathische ziekenhuizen bestaan in Leipzig, München, Regensburg, Stüttgart en Hamburg. In Pruissen is de Homoeopathie reeds langen tijd als een wetenschappelijke methode erkend, daar de regering den artsen gelegenheid geeft, voor een voor dat doel samengestelde commissie een examen af te leggen ter verkrijging van het recht homoeopathische geneesmiddelen te bereiden en aan de zieken te leveren.

Hoezeer de Homoeopathie bij het volk bemind, en welk een macht zij in de Vereenigde Staten van Noord-Amerika geworden is, toonen ons de officieele gegevens over de uitbreiding dier methode in het jaar 1896.

Daaruit zien wij, dat daar tegenwoordig 15000 homoeopathische artsen praktiseeren, die aan 18 homoeopathische Universiteiten hunne opleiding genoten hebben. Er bestaan daar 54 algemeene homoeopathische ziekenhuizen, van welke het Wards-Island-Hospital 609 bedden telt. Bovendien zijn er nog 70 homoeopathische privaatziekenhuizen en 65 homoeopathische poliklinieken. Zoo de Homoeopathie zich op dezelfde wijze verder ontwikkelt, als in de laatste twintig jaren het geval is geweest, zal zij over nog een kleine twintig jaren haar oudere zuster, de Allopathie, overvleugeld hebben. Waarlijk, het zaad door den Duitschen arts en geleerde, *Dr. Samuel Hahnemann*, uitgestrooid, heeft rijke vrucht gedragen.

Elk eerlijk man, voorzien van de kennis dezer feiten, die met nog vele andere zouden kunnen vermeerderd worden, zal er van afzien, voortaan de Homoeopathie als kwakzalverij en bedrog te brandmerken. Wie het toch doet, verliest het recht als eerlijk tegenstander behandeld te worden. Bedriegers worden in elk beroep, in elken stand gevonden, dus ook onder de artsen. Met zeer weinige uitzonderingen echter bezielt ons, homoeopaten, zoo goed als de allopaten, de wensch, het lijden der menscheit te verzachten, en *wij* gaan daarbij volgens onze overtuiging te werk naar de grondbeginselen, die door de „nieuwere” homoeopathische richting wetenschappelijk vastgelegd en door de ondervinding op duizendvoudige wijze bevestigd zijn!

De tegenwerpingen, die men gewoonlijk bij de vijanden onzer geneeswijze aantreft, zijn de volgende:

Men verwijt ons:

1. „**Het geloof.** *Men zegt, dat de gemoedsstemming op de ziekte van den patiënt werkt en dat onze resultaten hieraan zijn toe te schrijven.*”

Deze tegenwerping wordt ontzenuwd door de genezingen bij kleine kinderen en bij dieren, waarbij toch zeker van een werking door geloof en gemoedsstemming geen sprake kan zijn.

2. „**De dieft.** *Onze resultaten zouden alleen door de strenge diëet verkregen zijn, die wij den patiënten voorschrijven.*”

De meeste homoeopaten zijn in dit opzicht niet zoo streng en verbieden alleen koffie, (en die nog niet eens altijd) scherpe zuren en specerijen. Dat de homoeopaten hunne patiënten laten verhongeren, is een der vele verdachtmakingen, die zonder reden van bestaan onder het onnadenkende publiek verbreed worden.

3. „**Eenzijdigheid.**”

Het grootste deel der homoeopaten slaat met belangstelling de vorderingen der wetenschap gade en trekt daaruit zooveel mogelijk voordeel voor de ziektebehandeling. De nieuwere geneesmiddelen worden aan gezonden beproefd en naar het principe der gelijksoortigheid aangewend.

In passende gevallen maakt de homoeopathische arts gebruik van massage, electriciteit, water- en luchtturen.

4. „**De Homoeopathie heeft geen versterkende middelen.**”

Elk geneesmiddel, dat bij een ziekte werkelijk passend is, geneest en — *versterkt* derhalve.

5. „**De Homoeopathie heeft geen purgeermiddelen.**”

Tot antwoord op deze tegenwerping diene, dat de homoeopathische arts het recht voor zich opeischt, van *elke* physiologische werking van een geneesmiddel gebruik te maken, doch dat hij niet zoo kortzichtig is, te meenen, dat hij een patiënt van verstopping „genezen” heeft, als hij hem een purgeermiddel verordent. In de meeste gevallen zijn purgeermiddelen schadelijk, en het voortgezette gebruik van zulke sterke middelen is *altijd een gevaarlijk spelen met vergif*, dat vroeg of laat de gezondheid ondermijnt.

6. „**Die kleine giften der Homoeopathie kunnen toch onmogelijk een werking uitoefenen?**”

Hiermede meent men een doodoener tegen de Homoeopathie in het veld gevoerd te hebben. En toch, hoe geheel mis hebben het juist hierin hare tegenstanders!

De macht van het kleine vinden wij overal in de natuur bevestigd. De nieuwste wetenschappelijke onderzoekingen omtrent de oorzaken van de besmettelijke ziekten hebben ons de verwonderlijke werkzaamheid van ongelooft kleine splijtzwammen getoond, en proefondervindelijk is bewezen, dat minimale hoeveelheden „Arsenik” een duidelijk te bespeuren werking op het gezonde menschelijke lichaam kunnen uitoefenen.

$\frac{1}{1000000}$ gram eserine is nog in staat de pupil van het oog samen te trekken. Met $\frac{5}{1000000}$ gram strychnine doodde Falk kikvorschen en mieren, en Peyer veroorzaakte met een even kleine dosis curarine verlammingen van spieren.

Zijn dus zulke kleine hoeveelheden eener artsenij in staat, zulk een machtige werking op het *gezonde* lichaam uit te oefenen, hoeveel te meer kunnen dan dergelijke hoeveelheden op het *zieke* lichaam, dat toch zooveel gevoeliger is dan het gezonde, hun invloed doen gevoelen.

Wij stellen ons schrap tegenover de zonder nadenken uitgesproken bewering van het *toenemen der*

geneeskrachtige werking van de hoogere verdunningen der homoeopathische middelen, zooals die ook nu nog door enkele vertegenwoordigers der „verouderde” Homoeopathie wordt vastgehouden, en gebruiken in elk voorkomend ziektegeval *die* potens van het aangewezen middel, die zonder te schaden, toch nog een duidelijk waarneembare werking op het zieke lichaam uitoefent, om 't even of dit al naar 't noodig schijnt, de oorspronkelijke stof of een derde of zesde decimale verdunning is. Wij willen de zieke cellen en weefsels niet door sterke middelen *verdooven* en *verlammen*, maar door kleine hoeveelheden van de passende, specifieke artseneij tot verhoogde werkzaamheid aanvuren.

Doch genoeg over deze theoretische beschouwingen. Datgene, wat de zieke verlangt, is genezing.

Voor dezulken, die aan hun eigen lichaam of bij bloedverwanten en vrienden de voordeelen der homoeopathische behandeling hebben leeren kennen, en die door voorbeelden weten, hoe de homoeopathische middelen dikwijls nog in verouderde ziekten op wonderlijke wijze geholpen hebben, voor dezulken is het niet noodig nog langer de voortreffelijkheid der homoeopathische geneeswijze te schilderen. Zij kennen hare waarde en laten zich niet door de tegenwerpingen der vijanden van de wijs brengen.

Dengenen evenwel, die deze geneesmethode nog niet kennen, roep ik toe: „Oordeelt niet over hetgeen gij niet kent; neemt in voorkomende ziekte de proef met de Homoeopathie. Zij zal u zeer zeker niet onbevredigd laten, als uwe ziekte door inwendige geneesmiddelen te genezen is.”

D.

DR. J. V.

ONZE VOEDINGSMIDDELEN.

In de volgende regelen wenschen wij de aandacht van den lezer te bepalen bij de dagelijks in gebruik zijnde voedings- en genotmiddelen. De eerste wenschen wij te bespreken, voornamelijk met het oog op hunne voedingswaarde, hun meerder of minder nut voor de huishouding van ons lichaam; bij de andere — de genotmiddelen — zullen wij vooral de vraag trachten te beantwoorden, of deze al of niet nuttig, dan wel schadelijk zijn voor de gezondheid. Daarbij zullen wij eenige opmerkingen maken over de regeling van de voeding onder verschillende omstandigheden.

Om eenigszins te kunnen begrijpen, welke stoffen in de spijzen moeten aanwezig zijn, dient men in de eerste plaats te weten, uit welke stoffen ons lichaam bestaat, en welke stoffen gedurende het leven voortdurend verbruikt en afgescheiden, d. i. uit het lichaam verwijderd worden en dus opnieuw moeten worden aangevoerd, zal het evenwicht bewaard blijven, en tevens ook in welke mate dit voor elk dier stoffen het geval is.

Ofschoon het volkomen waar is, dat de functiën van ons lichaam volstrekt niet uitsluitend volgens scheikundige en natuurkundige wetten te verklaren zijn, en de materialisten van onzen tijd slechts vergeefse pogingen aanwenden, om de raadselen van

het leven langs dezen weg te verklaren, zoo behoeven wij toch met betrekking tot het onderwerp, dat ons thans bezig houdt, niet verder te gaan dan hetgeen de toepassing van deze wetenschappen leert.

De scheikunde heeft ons de stoffen doen kennen, waaruit ons lichaam is opgebouwd. De voornaamste daarvan zijn *water, eiwit, vet* en verschillende zouten. Daar van deze bestanddeelen voortdurend een gedeelte ontleed en verwijderd wordt, moet dit verlies, dat naar gelang van de omstandigheden waarin wij leven, grooter of kleiner is, ook voortdurend hersteld worden. Daartoe dient het voedsel. Uit de spijzen neemt het organisme die bestanddeelen in zich op, die noodig zijn om aan te vullen wat verloren ging. Dit voortdurend ontleden en afscheiden van stoffen en in zich opnemen van nieuwe stoffen noemt men de *stofwisseling*.

Onze spijzen moeten dus die stoffen bevatten, die noodig zijn voor de normale samenstelling van de verschillende deelen van ons lichaam en die voortdurend verloren gaan. Andere stoffen, die soms ook worden opgenomen, zijn nutteloos of schadelijk. De stoffen nu, die noodig zijn voor de instandhouding van ons lichaam, noemt men *voedingsstoffen*.

Voedingsmiddelen noemt men stoffen, die in de natuur voorkomen of kunstmatig bereid worden, en die twee of meer voedingsstoffen gemengd bevatten, terwijl datgene wat wij gewoonlijk voedsel of spijzen noemen, meestal bestaat uit een mengsel van voedingsmiddelen en *genotmiddelen*. Over deze laatsten spreken wij later.

De noodzakelijke en nuttige bestanddeelen van onze spijzen zijn dus de als voedingsstoffen aangeduide, n. m. l. *water, eiwit, verschillende zouten, vet, lijnstoffen*, (bestanddeelen van been, kraakbeen, hoornweefsel, etc.) *koolhydraten* (meel, suiker, honig, cellulose of houtvezelstof) en eindelijk de *zuurstof* (bestanddeel van de lucht, die wij inademen.)

In de eerste plaats willen wij thans het een en ander mededeelen omtrent de beteekenis van deze stoffen voor de huishouding van ons organisme.

1. Het water.

Het zal den lezer wellicht vreemd schijnen, dat ons lichaam voor 63 % uit water bestaat, dat is voor meer dan $\frac{3}{5}$ van zijn gewicht. Meer dan de helft van dit water wordt in de spieren gevonden, die voor 75 % uit water bestaan. Het bloed bevat 78 % water. Wanneer men dit weet, zal men gemakkelijk inzien, dat het water een uiterst belangrijke rol speelt in ons leven. Vandaar het gezegde van een bekend Professor: alle organismen leven in het water en wel in stroomend water.

Het water in ons lichaam is voortdurend in beweging, en dient als oplossingsmiddel voor de vaste voedingsstoffen en voedingsmiddelen, waardoor deze in den lijmphe en bloedstroom kunnen worden opgenomen en weder worden afgezet ter plaatse waar zij noodig zijn voor de instandhouding van de weefsels.

Verder speelt het water een gewichtige rol bij de regeling van de temperatuur van ons lichaam. Aan de oppervlakte van de huid en van de longen verdampst namelijk voortdurend water; en daar verdamping van water altijd gepaard gaat met verbruik

van warmte, wordt hierdoor een groote hoeveelheid warmte aan het lichaam onttrokken. Hoe meer vocht (zweet) aan de oppervlakte van het lichaam wordt afgescheiden, en hoe gemakkelijker dit verdampen kan, des te meer warmte wordt ons ontnomen. Is de omringende lucht droog, dan verdampt dit water zeer gemakkelijk; is daarentegen de lucht zeer vochtig, dan gaat dit verdampen moeielijk en wordt er dus weinig warmte onttrokken.

Bij groote warmte, vochtige lucht en sterke lichaamsinspanning kan zelfs gevaar voor het leven optreden daar er dan veel warmte in het lichaam wordt geproduceerd en weinig warmte wordt afgegeven.

Andere wegen, waarlangs wij warmte verliezen, zijn de uitstraling van warmte en de afgifte van warmte door aanraking met de ons omringende voorwerpen en met de lucht. Onze kleeding, die o. a. dient om ons voor te groot warmteverlies te bewaren, bestaat uit stoffen, die de warmte slecht geleiden en daardoor verhinderen, dat te veel warmte langs deze laatste wegen wordt afgegeven.

Behalve door de verdamping verliest ons lichaam hoofdzakelijk water door de urineafscheiding. De hoeveelheid water langs dezen weg afgescheiden is bij gelijkmatige voeding tamelijk constant, doch sommige stoffen, die in de spijsen voorkomen, hebben hierop grooten invloed. Bij sterk gezouten kost wordt b. v. veel zout langs de nieren uit het lichaam verwijderd en dit gaat altijd gepaard met een sterke afscheiding van water langs denzelfden weg.

Het verlies van water door de longen en door de huid is echter aan veel grooter schommeling onderhevig. Met de lucht, die wij uitademen, verlaat ook steeds een hoeveelheid water in den vorm van waterdamp ons lichaam. Bij de afgifte van water aan de oppervlakte van de huid spelen de zweetkliertjes een voornamelijk rol. Zoodra er meer bloed naar de huid stroomt door uitzetting van de kleine bloedvaatjes, die zich in de huid bevinden, gaan deze kliertjes meer zweet afscheiden, en de omstandigheden, waardoor dit sterk wordt bevorderd, zijn in de eerste plaats spierarbeid, dan hooge temperatuur van de omgeving, warme kleeding, warme baden en het gebruik van warme, spiritueuse of zure dranken. Eindelijk kunnen ook gemoedsbewegingen de zweetafscheiding bevorderen (angstzweet.)

Aangezien dus het verlies van water onder verschillende omstandigheden zeer verschillend kan zijn, is ook de behoefte aan wateropname zeer verschillend.

Bij groote warmte, vochtige lucht en sterke lichaamsinspanning, gepaard met gebrek aan drinkwater, wordt de zweetafscheiding en dus de verdamping zeer gering, terwijl er veel warmte wordt geproduceerd. Daardoor kan b. v. bij lange marschen een levensgevaarlijke toestand optreden, gewoonlijk „zonnesteek” (insolatie) genoemd. Terloops zij hier opgemerkt, dat een zeer aanbevelenswaardige drank onder zulke omstandigheden is: Dr. Rohowsky's „marschdrinkwater,” bestaande uit gewoon goed drinkwater, waarin op 1000 deelen 3 à 5 deelen keukenzout zijn opgelost en waaraan daarna een kleine hoeveelheid azijn toegevoegd is. Men drinke dit op marsch bij kleine teugjes tegelijk.

Een te groote en snelle afscheiding van water,

zoals bij de cholera plaats vindt, kan zeer snel den dood tengevolge hebben. Gewoonlijk echter kan het waterverlies snel genoeg hersteld worden, en geeft de behoefte daaraan zich te kennen door het gevoel van dorst. Het gevoel van dorst wordt, wanneer die niet geleest wordt, spoedig zeer kwellend. Honger wordt veel langer verdragen dan dorst.

Van alle voedingsstoffen is het water die, welke in de grootste hoeveelheid moet worden opgenomen, zal het evenwicht in de huishouding van ons lichaam bewaard blijven. Uit een en ander blijkt duidelijk van hoeveel gewicht het is, dat wij steeds goed drinkwater voorhanden hebben. Het beste drinkwater is bron- of welwater uit een bodem, die geene voor de gezondheid schadelijke bestanddeelen bevat, en wel in de eerste plaats geene rottende bestanddeelen en verder weinig oplosbare zouten.

Voor de behoefte aan drinkwater van groote steden moet men dikwijls zijn toevlucht nemen tot rivierwater, dat noodzakelijk eerst een reinigingsproces moet ondergaan. Nog steeds blijft het een moeilijke taak, deze reiniging in voldoende mate te doen plaats hebben.

Goed drinkwater moet aan de volgende eischen voldoen: Het moet volkomen helder en doorzichtig, reuk- en kleurloos zijn en een zuivere smaak hebben. Het moet vrij zijn van organische bestanddeelen (plantaardige of dierlijke stoffen, ziektekiemen); ook mag het slechts een weinig kalk bevatten (hoogstens 0.2 gram per liter).

(Wordt vervolgd.)

DR. M.

Prof. Virchow en de Homoeopathie.

In de zitting van het Pruisisch Huis van afgevaardigden kwam op 7 Mei l.l. de stichting van homoeopathische leerstoelen en ziekenhuizen in behandeling, bij welke gelegenheid de afgevaardigde Virchow zich o. a. aldus uitliet: De opheffing van het verbod tegen de kwakzalverij hebben wij indertijd met volkomen bewustzijn en op goede gronden voorgesteld. Het is mijn overtuiging, dat, wanneer het opkomend geslacht tegen de kwakzalverij te veld trekt, dit slechts voortkomt uit volslagen gebrek aan ervaring. Met een verbod tegen de kwakzalverij wordt niets gewonnen. Men zag daarvan vroeger telkens het negatief gevolg ja, meermalen is gebleken, hoe het martelaarschap, hetwelk de kwakzalvers hier en daar ondergingen, slechts eene aanbeveling voor hen werd; dat men zelfs in de hoogste standen der maatschappij geneigd was, de kwakzalvers met een zekere vereering te beschouwen, wanneer zij hunne straf hadden ondergaan. Het gelukte hun zelfs toegang te verkrijgen tot de hofkringen, en van daar uit weder een heilzamen invloed uit te oefenen op de behandeling hunner collega's. Eene wederinvoering van het verbod verandert aan de zaak niets; wanneer de menschen nu eenmaal zoo dom zijn, zijn zij niet te helpen. (Hilariteit)

Nu heeft de minister zijn voornemen te kennen gegeven, om aan de Eomoeopathie zijne welwillende aandacht te wijden. Het is te hopen, dat dit slechts eene welwillendheid „tusschen aanhalingsteekens”

mag zijn. Ik weet niet, of de minister ooit het orgaan van Hahnemann ter hand genomen heeft. Ik verzoek hem dringend dit te lezen; het is de wortel der geheele zaak. Ik kan mij niet begrijpen, hoe men op zulk een dwaze gedachte komen kan. Er is geen spoor van eenig logisch begrip in te vinden. Men spreekt altijd van methode; maar wat daarin wordt voorgesteld, is juist het tegendeel van eenige methode. Het is niet anders dan de uitdrukking van de gedachte: Similia Similibus. Het is louter onzin. Ik verlang volstrekt niet, dat de homoeopaten zullen worden vervolgd, of dat men iemand beletten zal, homoeopathische geneesmiddelen te verkoopen. Maar tegen de oprichting van bijzondere ziekenhuizen voor de voorstanders der Homoeopathie en van homoeopathische leerstoelen aan universiteiten zal ik ten allen tijde ten ernstigste blijven waarschuwen.

De afgevaardigde von Werdeck zeide hierop: De afgevaardigde Virchow heeft met zijne gewone trotschheid en in het gevoel zijner onfeilbaarheid de Homoeopathie voor onzin verklaard. Daarmede heeft hij duizenden geneesheeren, die voorstanders zijn van deze geneeswijze, als dwazen gebrandmerkt. Hij beschouwt het dus ook als onzin, dat aan onscheidene universiteiten, zooals te Pest, Weenen e. a. homoeopathische leerstoelen zijn opgericht. Wij zullen het aan den heer Virchow overlaten, zich daaromtrent met de geneeskundige autoriteiten te verstaan, maar in elk geval zijn de homoeopathische artsen den minister zeer erkentelijk voor de door hem afgelegde verklaring.

Hierop gaf Virchow ten antwoord: Wanneer zich iemand, gelijk ik, meer dan veertig jaren met dit onderwerp heeft bezig gehouden, mag hij zich zeker wel veroorlooven, daaromtrent eene meening te hebben. De heer von Werdeck — misschien zal hij dit weder als een staaltje van trotschheid beschouwen, — die niet anders doet, dan allerlei dingen, die men hem in de handen stopt, hier ter tafel te brengen, heeft zich waarschijnlijk nooit de moeite gegeven, deze zaak grondig te onderoeken. Of hij het recht heeft, mij van trotschheid te beschuldigen, is eene vraag, waarover ik de beslissing aan het Huis wensch over te laten. In elk geval is hij volstrekt niet op de hoogte. Laat de homoeopaten zoovele privaat-ziekenhuizen oprichten als zij kiezen, maar het aantal staatsinrichtingen, waar de homoeopathische geneeswijze gedoceerd wordt, is zeker zeer gering. Wanneer hij verlangt, dat de regering de Homoeopathie zal begunstigen, moet ik daartegen protesteeren. Aan het oordeel van het Huis en dat der wereld laat ik gaarne over te beslissen wie in deze zaak de meest bevoegde is.

Waarop von Werdeck repliceerde: Het woord „trotschheid” is mij zoo even ontvallen, en wensch ik terug te nemen. — Intusschen acht ik het bedroevend, dat een man van beteekenis als de heer Virchow niet kan inzien, dat de leer van Hahnemann en de aanhang, die zij zich verworven heeft, inderdaad eene methode vertegenwoordigt. Voor ieder, die zich wijdt aan de studie der Homoeopathie, is toech spoedig ééne zaak duidelijk, dat bij alle uiteenzettingen derzelve het experiment op den voorgrond staat. Al hetgeen Hahnemann in dit opzicht

heeft verricht, was daarop gebaseerd, dat hij feiten vond, voor welke men volgens de toenmalige zienswijze geene verklaring kon vinden, dat hij daarover ernstig nadacht en naar eene nieuwe oplossing voor deze daadzaken zocht. Hij vroeg zichzelf af: waarom werken de oude beroemde geneesmiddelen, zooals zwavel, kwikzilver, ijzer, china e. a. op het lichaam? Hij heeft deze vraag even wetenschappelijk behandeld, als Behring in lateren tijd een antwoord zocht op de vraag: Waarom geneest het lichaam de besmettelijke ziekten als het ware van zelf? In beide gevallen is men eene schrede voortgegaan in de kennis van het verloop en van de middelen tot genezing der ziekte. Dat zwavel, ijzer, kwikzilver china enz. met goed gevolg worden aangewend, was een onbetwistbaar feit; men had niets anders noodig dan eene verklaring daarvoor te vinden. Om daartoe te komen, bestudeerde Hahnemann de werking van deze middelen op het gezonde lichaam, en toen hij bij herhaalde proefnemingen tot de ontdekking kwam, dat zij in het gezonde lichaam ziekteverschijnselen te voorschijn roepen, die overeenkomen met de verschijnselen in ziektegevallen, waarbij zij meestal met gunstig gevolg worden toegepast, kwam hij tot het besluit, dat er een zekere verwantschap moet bestaan tusschen de verschijnselen van vergiftiging, door de eene of andere stof in het lichaam te voorschijn geroepen, en de genezende werking, die zij kan teweegbrengen.

Of nu deze opvatting de juiste is, dan of nog andere factoren medewerken, is een vraag van voortgezette studie en van meer licht; maar dat het eene methode is, dat men er in geslaagd is vaste wetten voor de toepassing van het geneesmiddel te vinden, waaraan het bij vele andere richtingen in de geneeskunde nog ontbreekt, zal een ieder moeten erkennen, die eenige studie van de litteratuur gemaakt heeft; en als de heer Virchow zegt: wat in Hahnemann's orgaan staat, is juist eene ontkenning der methode, moet hij het zich laten welgevalen, dat men de schouwers voor hem ophaalt, en levert hij daarmede opnieuw een treurig bewijs voor de waarheid, dat iemand, die met buitengewone gaven op een of ander gebied is toegerust, zoodat hij zelfs als baanbreker kan optreden, daarom nog niet onder alle omstandigheden in staat is, eene nieuwe gedachte, die van andere zijde wordt uitgesproken, op te nemen en te eeren.

De tijd zal in deze ongetwijfeld verder voortwerken, zooals tot nu toe reeds het geval was. Het methodische in de Homoeopathie, de eisch om inderdaad te individualiseeren, zoowel als de eisch om het geneesmiddel bij gezonden te beproeven, en de behandeling op geneeskundig gebied te gronden op wetenschappelijk algemeen erkende begrippen, die men wellicht zelfs als natuurwetten heeft te beschouwen, zijn reeds voor een deel in den gedachtenkring der tegenstanders doorgedrongen, en zullen daarin zeer zeker nog verder hunne werking uitoefenen.

Dan zal zelfs het woord van een Virchow omtrent „het ontkennen van eenige methode in de Homoeopathie” tot die op zich zelf staande beweringen behooren, die altijd worden vernomen, waar nieuwe gedachten haar zegetocht door de wereld ondernemen.

EEN LEERSTOEL VOOR DE HOMOEOPATHIE.

In de zeer talrijk bezochte zeventiende jaarvergadering van de Ver. voor Hooger Onderwijs op Ger. Grondslag (*Vrije Universiteit*), 8 Juli j.l., werd door Dr. A. KUYPER de vraag behandeld: „Is de oprichting van een leerstoel voor de Homoeopathie aan te bevelen?”

Spreker wees er allereerst op, dat, wanneer men betoogt de wenschelijkheid van het oprichten van een catheder voor de psychiatrie, ieder die wenschelijkheid toegeeft; doch bij de door hem te behandelen vraag, staat de zaak anders. Op dit terrein zijn er vele ongeloofige Thomassen, die in een homoeopathisch geneesmiddel niets anders zien dan een klein suikerkorreltje, dat immers voor de zieken niets kan geven. Het kleine wordt geminacht, en men ziet over het hoofd, hoe ver en hoe lang een zeer kleine hoeveelheid muskus reuk verspreidt, d. w. z. muskus-stoffen van zich afgeeft. Uitgerekend is, dat het een twee-miljoenste gedeelte van een milligram in een flesch nog volkomen herkenbaar is aan de reuk. Hetzelfde kan opgemerkt worden bij de besmetting van de roodvonk b. v., die door een briefkaart van stad op stad kan worden overgebracht.

Dit alles is niet te ontkennen; maar ongeloofig wordt men, wanneer de macht van het kleine in de geneesmiddelen der Homoeopathie ter sprake komt. Trouwens, tot die ongeloofigen behoorde spreker vroeger ook. Maar tot twee keer toe is hij ernstig ziek geweest, bijna op den rand van het graf; en na heil en heul tevergeefs gezocht te hebben bij de allopathie, vond hij beide malen genezing bij de homoeopathie. Vooral de laatste maal kwam dit sterk uit. De twee allopathische medici, door hem in Brussel geconsulteerd, zeiden beiden: „Er is geen gevaar, ge kunt over drie dagen Brussel weer verlaten.” Maar hij bleef ziek, en zijn krankheid werd erger. En toen probeert hij het met een homoeopaat. Deze nu zeide dadelijk: gij hebt zeer ernstige longontsteking. Dit noopte spreker naar het zuiden van Frankrijk te trekken, naar Pau. Daar werd hij weer door allopathische geneesheeren behandeld; doch de bloedopgeving bleef, werd erger, ze wisten er blijkbaar geen weg op. Toen schreef hij aan zijn homoeopathischen dokter te Brussel. Drie poeders werden hem gezonden; en merkwaardig, met die drie poeders hield de bloedopgeving op; terwijl een voortdurende homoeopathische behandeling weldra algeheele herstelling gaf.

Nu is spreker daarom wel geen absolutist in de Homoeopathie geworden, en zal hij zich wel wachten om tegen de gewone dokters te zeggen: „gij hebt ongelijk, uwe geneeswijze deugt absoluut niet.” Maar op grond ook van zijn persoonlijke ervaring, komt hij er tegen op, dat men de Homoeopathie zal bespotten door haar kwakzalverij te noemen. Zijn standpunt is, dat het eisch is van goede wetenschap, om alle vooroedelen op zij te schuiven en eerlijk en onpartijdig beide methoden van geneeswijze ernstig en degelijk te onderzoeken en te bestudeeren.

Wat is het kenmerkende van de homoeopathische geneeswijze? Dit, dat ge de ziekte wilt genezen door hetgeen ze heeft voortgebracht. Spreker herinnert hier aan wat het *Homoeopathisch Maandblad* indertijd heeft medegedeeld. Den 28sten Juli 1867 was in het ziekenhuis Bazel gestorven een metselaar, Blütz geheeten. De geneesheeren constateerden, dat hij gestorven was aan de cholera. Het lijk werd opgezonden naar de Universiteit te Bazel, en Prof. Hoffman constateerde eveneens dat alle verschijnselen van cholera te zien waren. Er werd dan ook order gegeven om alles wat van den overledene afkomstig was te ontsmetten. Maar wat gebeurde er? Bij microscopische onderzoekingen ziet men dat de maag met arsenicum als gevuld was. Prof. Hoffman moest nu zijn verklaring intrekken. Nu zegt de homoeopaat: „indien vergiftiging door rottenkruid een reeks verschijnselen te voorschijn roept, gelijk aan die van de cholera, zoo bestaat er waarschijnlijkheid dat het aanwenden

van arsenicum als geneesmiddel de cholera kan doen genezen.” Dit is dan ook geschied bij de verpleging van lijders in het hospitaal te Hamburg, waar de cholera-epidemie zoo vreeselijk woedde. Van de 317 zieken, die allen door de homoeopaten met arsenicum werden behandeld, stierven er slechts 13; alzoo een sterfte van nog geen 4 percent. En dit spreekt te sterker, waar het sterfte-cijfer van hen, die allopathisch werden behandeld, zoo groot was.

Absolute gevolgen zal spreker daaruit niet trekken. Maar toch — met zulke feiten gaat het niet aan om de Homoeopathie kortweg kwakzalverij te noemen. En de wetenschap oentert zich, wanneer zij de Homoeopathie buiten den kring van haar onderzoek sluit. De kundige allopaten beginnen trouwens allengs al meer tot dit onbevooroordeeld standpunt over te hellen. Zoo schreef de bekende medicus Dr. Lombroso aan den homoeopaat Dr. Mersch: „Als ik nog jong was, zou ik mij geheel wijden aan de Homoeopathie. Die methode van geneeswijze is de nieuwe weg, dien de medische wetenschap op moet.” Tal van kundige medici beweren niet anders. Dr. Brousset schrijft: „In de wetenschap erken ik geen gezag van anderen dan het gezag van de feiten. Ik ben nu bezig met een onderzoek naar de uitwerking van de Homoeopathie; en vele onderzoekingen met de Belladonna zijn gunstig uitgevallen.” De allopat Dr. de Calvi zegt: „Wij kunnen in de geneeskundige stoffen eigenlijk niets reëls vinden; en alle kennis die wij hebben, is ons toegekomen van de homoeopaten.”

Op den voorgrond stelt Dr. KUYPER, dat hier geen sympathie of anti-pathie den doorslag mogen geven. De zaak moet wetenschappelijk worden onderzocht. Spreker heeft in de Tweede Kamer er op gewezen, dat de stand van de Homoeopathie over het algemeen niet moet worden afgemeten naar den stand der geneeswijze hier te lande, waar ze nog niet veel beteekent. Men richtte zijn blik naar het buitenland. Vooral naar Amerika, waar 12000 homoeopathische doctoren, 318 ziekenhuizen, 18 hom. faculteiten en 32 hom. tijdschriften worden aangetroffen.

Waar dit zoo is, gaat het toch waarlijk niet meer aan, om nog langer zulk een wetenschappelijke geneeswijze te doodverven, als een private liefhebberij van sommige artsen, want hier heeft men te doen met een ernstig, wetenschappelijk verschijnsel.

Wat nu te verstaan onder Homoeopathie? Een *systeem* is zij niet! zij is een *methode* van genezen, die zich evenwel niet alleen bepaalt tot het toedienen van enkele stoffen, maar die zich uitstrekt tot het geheele terrein van de geneeskunde, met uitzondering natuurlijk van de chirurgie.

De Homoeopathie onderscheidt zich op drieërlei wijze.

Ten *eers'te* stelt zij de *enkelvoudige aanwending* van ingrediënten tegenover de veelvoudige. De homoeopaten kwamen er tegen op, dat gelijk vroeger geschiedde 10 à 12 ingrediënten in één drankje werden gemengd. Zij stelden den eisch, dat gelijktijdig slechts één ingrediënt mag worden toegediend. En in die richting bewegen zich de tegenwoordige allopaten ook reeds. Ze zijn van 12 tot 3 en nog minder ingrediënten gekomen; en zoo komen we allengs tot de enkelvoudige aanwending der geneesmiddelen.

Ten *tweede* stelt een homoeopaat een onderzoek in op een *gezond* mensch, niet op een *ziek* mensch. Dit geeft reeds het voordeel, dat de onderzoekingen zich niet hebben te bepalen tot de ziekenhuizen.

Ten *derde* is het eigenaardige, waarin de Homoeopathie haar kracht zoekt, hierin gelegen, dat de genezing door een geringe hoeveelheid van het geneesmiddel gezocht wordt, gelijk trouwens de ziekte door kleine dingen ontstaat.

Thans komt Dr. Kuyper tot de vraag: Zal de oprichting van een catheder voor Homoeopaten tot een practisch doel leiden? Bij de beantwoording dezer vraag, wijkt spreker af van de meeste voorstanders der Homoeopathie. Niet een catheder maar een volledige medische faculteit willen zij, blijkens het *Hom. Maandblad*. Men zegt, dat de Homoeopathie niet vorderen kan met een catheder. Is dit wel zoo?

Het goede resultaat, dat de hom. catheder aan de Universiteit te Buda-Pest heeft gehad, pleit niet voor de meening van het *Hom. Muandblad*. Zeker -- een heele faculteit is verkieselijker dan een leerstoel; maar als het eerste niet kan worden verkregen, kan men zich voorloopig wel tevreden stellen met het laatste. Maar, antwoord men weer, het bezoeken van een leerstoel aan één onzer Staats-Universiteiten, heeft ernstige bezwaren voor de studenten, die door de allopaten zouden geminacht worden wegens de bittere vijandschap tegen de Homoeopathie. Doch dit bezwaar zou vervallen, wanneer die leerstoel aan de Vrije Universiteit werd verbonden.

Een tweede bedenking tegen een leerstoel is, dat de Homoeopathie geen aparte wetenschap is. Dit is ook zoo. Maar waar bij de anatomi, de physiologie en de chirurgie alleen sprake is van het lichaam en er van tweeërlei methode alsdan minder sprake kan zijn, zoo staat de zaak anders, waar de pathologie, de leer van de kennis der ziekten met haar oorzaken en verschijnselen, aan het woord komt. Dan staat men voor de vraag; homoeopathisch of allopathisch. En ontkend kan niet worden, dat de Homoeopathie een hoog en geestelijk karakter draagt. Zij houdt rekening met het temperament van den mensch en met den samenhang van het innerlijk leven van de ziel en het lichaam.

Vraag men nu, of er voor de Vrije Universiteit aanleiding is, om waar ze nog geen leerstoelen heeft voor de anatomie, de physiologie enz., dan stelt spreker voorop, dat het dwaas zou zijn voor de Vrije Universiteit, zich in beginsel voor de Homoeopathie en tegen de Allopathie te verklaren. Wel is hij overtuigd, dat bij verdere bestudeering der beide methoden het gelukken zal den samenhang tusschen beginsel en methode te ontdekken. Maar men kan dit niet forceeren. Al mag niet ontkend, dat er zeker verband bestaat tusschen de ratio van de Homoeopathie en het beginsel der Vrije Universiteit, zoo mag dit toch nog niet leiden tot eenige uitspraak. Het eenige waartoe men zich voorhands kan bepalen is te zeggen: er bestaat een leemte in de medische wetenschap en in die leemte kan door een leerstoel voor de Homoeopathie worden voorzien. Beter ware ongetwijfeld een faculteit; maar daartoe is de Vrije Universiteit geldelijk onmachtig.

Daarbij komt, dat de Homoeopathie in de kringen van de Vrije Universiteit warme sympathie heeft. Onze menschen, zegt Dr. Kuyper, hebben het zuur gekregen aan de dokters, die niet wisten in te leven in onze christelijke gezinnen en in het sterven van een christen. Dát heeft anti-pathie verwekt, te meer waar die allopathische heeren goed lieten betalen. Stelt men daartegenover, dat zeer vele hom. geneesheeren christenen zijn, en dat zij goedkooper zijn door hun eenvoudige geneesmiddelen, dan is de sympathie voor hen in de kringen der Vrije Universiteit verklaard. En dit te meer, waar op zoo vele uitnemende resultaten kan worden gewezen.

We hebben gebrek aan hom. geneesheeren. Wat is daarvan het gevolg? Dat velen een apotheek zich aanschaffen, dat in steden en dorpen tal van ongediplomeerde homoeopathische dokters zijn. Dát nu is niet wetenschappelijk, dát is ook niet gereformeerd; ook al is het, dat een paar middelen, b. v. aconitum, ook zonder geneesheer kunnen worden aangewend, zoo gaat het toch niet aan, om vrouw en kinderen er aan te wagen. Ook daarom is een leerstoel zoo noodig.

De kosten van een leerstoel zouden de krachten van de Vrije Universiteit niet te boven gaan.

Maar hoe staat het, ten opzichte van de benoeming van den docent, met art. 2 van de Statuten der Ver. voor H. O. op Ger. grondslag? Natuurlijk moet de benoemde van harte de Gereformeerde beginselen zijn toegedaan. Doch verder dan deze eisch zou niet kunnen gegaan worden. De medische wetenschap of filosofie ligt, ten aanzien van de beginselen, nog braak. Men wachtte zich overigens voor een gevaarlijke proefneming. Een bestelde eisch zal moeten zijn, dat de te benoemen docent of hoogleeraar een grondig we-

tenschappelijk man zij, die daarenboven de gave van doceeren moet bezitten.

Daar, tengevolge van andere werkzaamheden, de tijd ontbrak voor een geregeld debat over deze zaak, werden alleen door Dr. Woltjer een paar vragen gesteld:

1°. Geeft de natuur eenige vingering ten aanzien van de vraag of de homoeopathie dan wel de allopathie de beste methode van geneeswijze is? De mensch, voegde Dr. Woltjer er bij, laat zich leiden door zijn verstand; maar de rede is door de zonde verduisterd. Vandaar dat het redeloos dier, hetwelk eenvoudig de natuur volgt, verstandiger kan handelen bij het zoeken van geneesmiddelen tegen eenige ziekte. Heeft nu de wetenschap opgemerkt van welken aard de kruiden zijn, die het vee zoekt wanneer het ziek is; en geven die kruiden ook een vingering ten aanzien van de beide methodes?

2°. Indien een catheder voor de homoeopathie wordt opgericht, welke leerlingen zouden daarvoor kunnen verwacht worden?

Op deze vragen antwoordde Dr. Kuyper:

1°. Er moet zeer zeker een onderzoek worden ingesteld naar hetgeen het vee doet, en alzoo de wijze les betracht worden: gaat tot de dieren en wordt wijs.

2°. Na afgestudeerd te hebben aan de Rijks- of Stads-Universiteit, zou men een of wellicht twee jaren de cursus van den homoeopathischen leerstoel kunnen volgen.

Ten slotte drong Dr. Kuyper er bij zijn honderden hoorders op aan, om voor deze zaak de belangstelling levendig te houden door heel ons land, bij alle vrienden van de vrije Universiteit.

De Voorzitter der vergadering, Mr. D. P. D. FABIUS, zeide daarop, dat deze zaak een punt van overweging bij curatoren en directeurs der Vrije Universiteit zou uitmaken. De Homoeopathie heeft in onzen kring, voegde hij er bij, nog een bijzondere sympathie, omdat zij het middel is geweest, dat Dr. Kuyper, de inleider van de vraag, hersteld werd van een zware ziekte, de man, die, naar een tegenstander verklaarde, 100 armen en 10 hoofden heeft en die ook nu weer door zijn grondige inleiding bij velen de vraag zal hebben opgeworpen; bij welke faculteit behoort nu eigenlijk toch Dr. Kuyper?

Goed nieuws.

Reeds in de Algemeene Vergadering, te Haarlem den 28sten April j.l. gehouden, werd de mededeeling gedaan dat twee jonge artsen voor rekening onzer Vereeniging de Homoeopathie te Budapest bestudeerd hadden en zich waarschijnlijk weldra in Nederland als homoeopathische artsen zouden vestigen. Wij kunnen thans tot ons genoegen melden, dat beiden, de heeren J. Mieg en J. T. Wouters, uit het Buitenland teruggekeerd zijn, na eerst ook nog te Stuttgart het homoeopathisch Ziekenhuis bezocht te hebben en zich, overtuigd van de deugdelijkheid der homoeopathische geneesmethode, binnenkort als homoeopaten zullen vestigen, de eerstgenoemde te Haarlem en de tweede te Arnhem.

Het strekt ons tot groote vreugde, dat de Vereeniging, gesteund door groote giften van zeer belangstellende leden, dit resultaat heeft mogen bereiken; wij brengen dien leden daarvoor bij dezen nogmaals onzen dank en bevelen de belangen der Vereeniging opnieuw aan bij alle voorstanders der Homoeopathie, maar vooral bij hen, die wel van de deugdelijkheid onzer geneeswijze overtuigd zijn, maar tot heden niets deden om onze taak uitvoerbaar te maken -- een taak, die toch ook in hun belang wordt verricht.

Ofschoon het reeds meerdere malen geschiedde, gevoelen wij ons bij deze gelegenheid nogmaals verplicht te verklaren, dat het ons niet mogelijk is, om bij de Artsen, die na een verblijf in het Buitenland in ons land terugkeeren, invloed uit te oefenen ten opzichte van de keuze der plaats, waar zij zich zullen vestigen. DIT moet geheel aan de Afdeelingen worden overgelaten, en voor die plaatsen waar nog geene Afdeelingen zijn, aan hen die in staat zijn eene Afdeeling der Vereeniging op te richten. Arnhem is daar om te bewijzen wat er gedaan kan worden, mits de zaak slechts flink worde aangevat. In het begin van dit jaar waren daar 5 leden onzer Vereeniging, en nu is er eene bloeiende Afdeeling, die door onderlinge samenwerking reeds de komst van een homoeopathisch Geneesheer heeft kunnen bewerken.

In den aanvang, nadat onze Vereeniging was opgericht, was men in sommige plaatsen al spoedig teleurgesteld, toen het bleek dat wij niet aanstonds in staat waren Geneesheeren te vormen, die de homoeopathische geneeswijze konden uitoefenen. Thans is het voor die teleurgestelden, die ons toen zoo spoedig hun steun othielden, de tijd om zich te vereenigen. Binnen niet al te lang tijdsverloop kunnen eenige Artsen met hunne studiën gereed zijn; zijn er dan afdeelingsbesturen om de belangen hunner Afdeeling waar te nemen, zoo kan alles naar wensch gaan en kan op verschillende plaatsen het verlangen naar de vestiging van een homoeopathisch arts in vervulling treden.

HET HOOFDBESTUUR.

AFDEELINGEN.

Wederom hebben wij het genoegen te kunnen berichten, dat zich eene Afdeeling van de „Vereeniging tot bevordering der Homoeopathie in Nederland” gevestigd heeft, en wel te Zwolle en Omstreken, waarvan het Bestuur bestaat uit de Heeren:

D. J. R. JORDENS, Voorzitter.
A. VOORHOEVE, Sec.-Penningm.
Mr. H. VAN DER VEGTE.

ADVERTENTIËN.

Dr. MUNTING is tot 17 Augustus a.s. niet te consulteeren.

Doctor VOORHOEVE is tot en met Zaterdag den 13^e Augustus niet te consulteeren.

Homoeopathische Geneesmiddelen.

Voor de levering van Homoeopathische Geneesmiddelen, voorkomende in den Prijscourant van DR. WILLMAR SCHWABE te Leipzig, benevens levering en vulling van Huis-Apotheken, beveelt zich aan

J. H. SCHAFFERS.

AMSTERDAM, Ferd. Bolstraat 11. Apotheke.

Homoeopathische Koffie

van DR. WILLMAR SCHWABE, per K.G. f 0.60.
van DR. ARTHUR LUTZE, per K.G. f 0.60.

Verzendingen
geschieden tegen Rembours van af 5 K.G. franco

J. H. M. STEPHAN,
Nadorststraat No. 27, Rotterdam.

Homoeopathische Geneesmiddelen.

Levering en vulling van

HUIS-APOTHEKEN.

Alleen Medicamenten, Praeparaten, Boeken
en Utenstlitten, enz. enz.

van Dr. WILLMAR SCHWABE.

Maltos Cannabis à f 1.—,

BENEVENS

Homoeopathische KOFFIE en

HAVERMEEL,

Kufeké's KINDERMEEL, MELKSUIKER,

Poolsch LIJNZAAD,

1e Stoom-LEVERTRAAN,

Homoeopathische ARTSENIJ-TABLETTEN.

Firma Wed. T. D. VRIJDAG ZIJNEN,

's-GRAVENHAGE.

N. B. Verzoeken bij bestellingen duidelijk opgaaf te doen, of men verlangt vloeistof, korrels of verwrijving.

Prijscourant gratis.

Behoeftigen worden gratis geholpen, op voorschrift van den medicus.

MALTOS CANNABIS.

Genees- en voedingsmiddel.

voor borst- en maaglijders.

In 't buitenland door verschillende homoeopathische doctoren met verrassende resultaten aangewend.

PRIJS, per bus f 1.—.

Verkrijgbaar in alle Homoeopathische Apotheken.

Fabriek „HET ROODE KRUIS”

G. JOCHMANN, Poorstraat 35, UTRECHT.

Homoeopathische Apotheek

J. Bulterman & Zoon,

Apothekers en Scheikundigen,

Hoogstraat 237, ROTTERDAM.

HOMOEOPATHISCH MAANDBLAD.

Uitgegeven vanwege

de „Vereeniging tot bevordering der Homoeopathie in Nederland.”

Dit blad verschijnt den 15^{den} van elke maand. Alle donateurs en leden der Vereeniging ontvangen het gratis; ook begunstigers, die jaarlijks f 2.50 bijdragen. De abonnementsprijs is f 1.— per jaargang; franco per post f 1.17; enkele nummers à 10 cts. Men abonneert zich bij de firma **La Rivière & Voorhoeve te Zwolle**, tot wie men zich wende voor alles wat de uitgave en de advertentiën betreft. Advertentiën van 1—10 regels f 1.—, elke regel meer 10 cents.

 Opstellen, mededeelingen, vragen, boekwerken ter recensie, brieven de redactie betreffende, worden franco ingewacht bij de Redactie van het „Homoeopathisch Maandblad” te 's-Gravenhage.

INHOUDSOPGAVE.

Een verblijdende beslissing. — Waardeerende beschouwingen over de Homoeopathie. — Onze Voedingsmiddelen. — Een bezoek aan Pasteur's inrichting te Parijs. — Memorandum. — Afdeelingen. — Advertentiën.

EEN VERBLIJDENDE BESLISSING.

Gelijk onze lezers weten, heeft de Rotterdamsche Afdeeling van de Nederl. Maatschappij der Geneeskunst eenigen tijd geleden een motie aangenomen, waarin zij verklaarde, dat de homoeopathische geneeswijze haars inziens *niet* op wetenschappelijken grondslag rust. Door de aanneming dezer motie bij groote meerderheid van stemmen maakte zij het onzen homoeopathischen arts van Roijen aldaar onmogelijk, langer lid dezer Afdeeling te blijven, en noodzaakte hem zijn ontslag te nemen. Thans heeft deze zelfde Afdeeling in de Algemeene Vergadering, die den 5^{den} en 6^{den} Juli te Leeuwarden gehouden is, een voorstel gedaan, waarin aan de Alg. Verg. verzocht wordt, »als haar oordeel uit te spreken, dat de uitoefening der Geneeskunst volgens homoeopathischen grondslag niet kan samengaan met art. 1 van de Statuten der Maatschappij (de *bevordering* der Geneeskunst), noch met art. 2 (het bevorderen van overleg tusschen de beoefenaren der Geneeskunst omtrent de belangen van hun stand en die der Geneeskunst in het algemeen), en dat dus zij, die zich openlijk aan het publiek als homoeopaat kenbaar maken, niet als lid van de Ned.

Mij tot bevordering der Geneeskunst behooren te worden toegelaten”. In de toelichting tot dit voorstel wijst de Rotterdamsche Afdeeling in de eerste plaats er op, dat het zeer wenschelijk geacht moet worden — nu de eene afdeeling zus en de andere afdeeling zóó handelt — dat de Algemeene Vergadering uitspraak doe aangaande deze zaak, opdat er geen twijfel overblijve, hoe de afdeelingen zich in deze tegenover de homoeopaten te gedragen hebben. En zij geeft daarna als haar oordeel te kennen, »dat in een Maatschappij tot bevordering der Geneeskunst geen plaats is voor een homoeopaat, en wel omdat deze haar doel tracht te bereiken door op *wetenschappelijke wijze* de geneeskunst te bevorderen, terwijl de homoeopaten een *dogma* vooropstellen, dus *onwetenschappelijk* handelen en viertkant in strijd met het doel der Maatschappij, terwijl zij zich bovendien niet ontzien den beoefenaar van de door hen geheel verkeerd genoemde allopathie verdacht te maken.”

Wij zijn van het oogenblik af, dat wij van dit voorstel kennis genomen hebben, zeer benieuwd geweest, welke positie de Alg. Verg. te Leeuwarden tegenover dit oordeel der Rotterdamsche Afdeeling aangaande hunne homoeopathische collega's zouden innemen. Wij hebben, om de waarheid te zeggen, zelfs gevreesd, dat het voorstel zou aangenomen worden, en men tot het *vinnig* besluit zou gekomen zijn — gelijk een medewerker van de Geneeskundige Courant zegt — de homoeopaten uit te bannen. Wisten wij toch, welk oordeel vele hoogleraren en doctoren in ons land over de homoeopathische

geneeswijze vellen, herinnerden wij ons toch maar al te goed, op welke wijze eenigen tijd geleden over de Homoeopathie in het weekblad van het Nederl. Tijdschrift voor Geneeskunde — het orgaan van dezelfde Maatschappij, wier leden thans in Leeuwarden zouden vergaderen — gesproken is.

Te meer verraste het ons derhalve, toen wij na afloop dezer vergadering vernamen, dat bij acclamatie een motie werd aangenomen, voorgesteld door de Afdeeling 's Gravenhage, dat het wenschelijk is, het Hoofdbestuur in het al of niet aannemen van nieuwe leden vrij te laten, en dus — geen bindend besluit te nemen tegenover het al of niet toelaten van homoeopathische geneeskundigen als leden van de Maatschappij.

Dat ons dit besluit bovendien verheugt, behoeven wij wel niet te zeggen. Een sterker bewijs van onverdraagzaamheid toch zouden de Nederlandsche geneeskundigen wel niet hebben kunnen geven; en waar wij weten, dat er ook onder hen velen zijn, die met hunne homoeopathische collega's op vriendschappelijke wijze omgaan, en gaarne met hen het een of ander ernstig ziektegeval bespreken, zou het en ons en dezen laatsten stellig diep gegriefd hebben, indien een zoo invloedrijke en achtenswaardige Vereeniging als de Nederl. Maatschappij tot bevordering der Geneeskunst verklaard had: »Een homoeopathischen collega dulden wij niet in ons midden, want hij kan voor een wetenschappelijk man niet doorgaan!»

Waardeerende beschouwingen over de Homoeopathie.

In een paar Zondagsnummers van „de Noordbrabander, Noordbrabantsch Dagblad,” werd eenigen tijd geleden een lans gebroken ten gunste der homoeopathische geneeswijze. Als verblijdend teeken, dat nu en dan ook in de gewone pers waardeerende beschouwingen over onze geneeswijze van blijkbaar bevoegde zijde gegeven worden, achten wij het de moeite waard, uit het daar gevoerde betoog het een en ander mede te deelen.

„Het eerste grondbeginsel der homoeopathische geneeswijze is,” zegt de schrijver, „dat men een artsijnmiddel — en wel een *enkelvoudig* en zooveel mogelijk in zijn samenstel *constant* middel — vóór alles nauwkeurig onderzoeken moet in zijne objectieve en subjectieve werking op den *gezonden mensch!*”

„Dit doet men om te weten, *hoe* en *waarop* het middel werkt. De gewone geneeskunde, die dit grondbeginsel zeer redelijk vindt, (b.v. Prof. Stokvis te Amsterdam) verricht ditzelfde onderzoek op dieren.

„Maar dieren zijn geen menschen, en een homoeopathisch geneesheer is geen veearts. Bovendien is

het eene dier het andere niet. De resultaten, die de professoren dan ook bekomen door hun onderzoek van artsijnmiddelen op verschillende dieren, als daar zijn: honden, konijnen, marmotjes, muizen, kikvorschen, die onderling in aard en wezen vrij wat meer verschillen aanbieden dan een Hottentot of Eskimo en een Parijzenaar, — die resultaten mogen dan ook in 't algemeen wel op elkaar gelijken, zeer zeker is dit niet het geval voor de *bijzonderheden* der werkingen van artsijnmiddelen. En *hierop* komt 't juist in hoofdzaak aan.

„Voorts kunnen dieren hunne *subjectieve* *gewaarwordingen*, voor ons tenminste, zeer onvoldoende uiten; en deze *subjectieve* *gewaarwordingen*, die toch op *objectieve* *veranderingen* (al zijn deze ook zeer geringe en met onze grove middelen nog niet te vinden, wat de gewone geneeskunde zelve aanneemt), moeten berusten, tellen toch waarlijk ook mee.

„Dit is juist de oorzaak, dat de gewone geneesheeren meer uit beleefdheid dan uit wetenschappelijk interest het geheele „register van klachten,” vooral bij vrouwen, aanhooren. Een homoeopathisch geneesheer daarentegen let ook *hier* zorgvuldig op, en noemt maar niet iedereen, die „te veel” klaagt, zoo maar dadelijk, zonder verder nauwkeurig objectief onderzoek, nerveus, hysterisch, enz.

„Door het onderzoek der artsijnmiddelen op den gezonden mensch, naar alle zijden, subjectieve en objectieve, verkrijgen de homoeopathische artsen een *meer* betrouwbaar en *meer* volledig overzicht van de werking van een bepaalde artsijn dan de gewone geneeskundigen, die op dieren experimenteeren, hen martelen op allerlei wijze, zonder dat het veel helpt, en hun eigen lichaam te best achten om proeven te nemen ten dienste der lijdende menschheid.

„Zelfs een onvolledig onderzoek op den mensch is beter dan een meer volledig op een *geheel willekeurig* gekozen dier!

„Men moet hier goed verstaan!

„Een ziektebeeld, b.v. van longontsteking, in de handboeken beschreven, omvat *alle* verschijnselen, die de *gezamenlijke* lijders aan die ziekte, onder *alle* verschillende omstandigheden, vertoonen. Geen lijder maakt alles door, wat in de boeken over zijne ziekte staat, wat trouwens ook niet zou kunnen bij zijne persoonlijke constitutie, die verschilt van die van een anderen lijder.

„Zoo is het ook het geval met de kunstmatig opgewekte artsijnziekte, die eigenlijk altijd, tot op zekere hoogte, een vergiftiging is. Zulk een homoeopathisch bedoeld artsijn-ziektebeeld bezit nu ook *alle* verschijnselen, *subjectieve* en *objectieve*, die de *gezamenlijke*, *gezonde* proefpersonen, onder *alle* verschillende omstandigheden van bijzondere constitutie, aanleg, enz., zullen vertoonen, wanneer men de artsijnziekte kunstmatig bij hen opwekt.

„Men begrijpt, dat het hier uiteengezette eerste beginsel der Homoeopathie niet zóóver bij de proefneming op den gezonden mensch wordt gedreven, totdat er de dood op volgt! *Hier* vullen de bekende vergiftigingssterfgevallen en de *dier-experimenten* het ontbrekende aan.

„Wanneer de gewone geneeskunde zoo goed als de homoeopathische de werking en het ziektebeeld der

artsenijen kende, zij zou *meer* en *beter* de oude geneesmiddelen gebruiken en niet voortdurend haar toevlucht nemen tot allerlei nieuwe en onbekende geneesmiddelen.

„Want waar — naar de overtuiging der homoeopaten — de geneeskunde de *oude* artseniymiddelen *zeer onvolledig* kent, daar kent zij de *nieuwe* bijna in 't geheel niet. Gelooven op gezag is 't hier!” — roept de schrijver terecht uit, en hij vervolgt: „Tengevolge van een en ander springt men dan ook van den hak op den tak op 't terrein der vooral nieuwere „geneesmiddelen,” die eigenlijk dikwerf meer als vergiftigingsmiddelen werken, tot op zekere hoogte tenminste en in den medischen zin van 't woord. De gewone geneeskunde noemt dit zeer euphemistisch: „lastige (sic.) nevenwerkingen der genees(1)middelen.” De homoeopathische artsen, die de artseniymiddelen *beter* kennen, zouden van die „lastige nevenwerkingen” kunnen zeggen: „hier drijft men den booze uit door middel van den booze,” en om de natuurlijke ziekte te verjagen stuurt men er een flinke, kunstmatig opgewekte artsenijsiekte bij.

„Eigenlijk beoefenen op deze wijze, hoewel tegen eigen vrijen wil en bewustzijn in, de geneesheeren zelf het eerste grondbeginsel der Homoeopathie; maar zij doen het zeer onmethodisch en onvolledig, en worden er daarom toch niet wijzer door. Omdat zij het oude middel niet kennen, grijpt de gewone geneeskunde weer naar een nieuw middel, dat zij nog minder kent, en een soort wetenschappelijke, officieel-geneeskundige kwakzalverij is hiervan het gevolg.

„De homoeopathische artsen kennen de oorzaak van al deze moderne jammeren der inwendige geneeskunde. Die oorzaak is: het onvoldoende kennen van de werkingen der artseniymiddelen, vooral door de dier-experimenten; en de toediening dier onvolledig bekende middelen in *veel te groote doses!*” —

Inderdaad, de schrijver in het „Noordbrabantsch Dagblad” heeft gelijk. Juist die *te groote doses* doen het *onvolledige* en *onvoldoende* kennen der artseniijen nog te scherper, te krasser uitkomen in de praktijk.” Vervolgens teekent ons de schrijver het „*Similia similibus curantur*” op deze wijze:

„Een 2e beginsel der homoeopathische geneeskunde is de regel: „*Similia similibus curantur*,” de regel der gelijksoortigheid. Deze wil zeggen, dat de *honderdjarige ondervinding*, door de homoeopathische geneeswijze *alom* en *steeds*, langs *proefondervindelijke* weg verkregen, heeft geleerd:

„Een natuurlijke ziekte wordt, in verreweg de meeste gevallen, het *best* genezen of verbeterd door zeer kleine doses van *dat* artseniymiddel, dat bij het physiologisch onderzoek op gezonde menschen ons een kunstmatig opgewekte artsenijsiektebeeld geeft, welks groep van objectieve en subjectieve verschijnselen het *meest* nabijkomt, of, wat in dezen zin 't volmaakte is, volkomen beantwoordt aan het geheel der verschijnselen, die men wil genezen. —

„Deze proefondervindelijk bewezen regel is geen *dogma*, zooals de officieele geneeskunde beweert. Dogmata komen in de wetenschap niet te pas en hun *inhoud* kan men ook niet, zooals hier wel 't geval is, door het experiment brengen binnen *menschelijk begrip*.

„Door dezen regel der gelijksoortigheid, deze vin-

gerwijzing der natuur, staat de homoeopathische geneeswijze op een vasten grondslag; zij is methodisch, en vaart niet, gelijk de gewone geneeskunde, als een schip zonder roer.

„De homoeopathische geneesheeren zijn geen „Principienreiter;” zij kennen uitzonderingen op den regel. Wellicht blijkt later proefondervindelijk, dat deze regel een natuurwet is, en dat die uitzonderingen ontstaan door het ook voor de homoeopaten nog onvolledig bekend zijn van sommige bestaande en door 't aanwezig zijn van nog geheel onbekende geneesmiddelen. De wetenschappelijke homoeopathische artsen over de geheele wereld onderzoeken ijverig in deze richting.

„Door den regel „*Similia similibus curantur*,” — vervolgt de schrijver — „als 't ware de grondwet, de constitutie der homoeopathische school, leert deze school:

Een vergelijkende, proefondervindelijke, exact-natuurwetenschappelijke geneeswijze.” —

De schrijver geeft het wezen der Homoeopathie in deze regelen juist op dezelfde wijze weer als Prof. Dr. von Bakoky te Buda-Pesth, waar deze de Homoeopathie noemt: „Die genetisch vergleichende Pathologie der *natürlichen* Krankheiten und experimentellen *Arznei-Krankheiten*.”

„Het is waar,” aldus vervolgt de schrijver, „dat de regel: „*Similia similibus*” door de *theorie* zoo maar niet *wiskundig* te bewijzen is; maar zijn dat zoovele leerstellingen der gewone geneeskunde dan wel? Doet ook deze niet zooveel goeds in praktischen zin, wat zij niet theoretisch bewijzen kan? Immers, ja!

„De theoriën, die in den loop der eeuw van homoeopathische zijde geopperd werden, om het „*Similia similibus*” te bewijzen, waren dan ook door de officieele geneeskunde gemakkelijk *omver* te werpen.

„Doch met het al of niet juiste eener theorie staat of valt een natuurwet niet. En evenmin wordt door de onjuistheid veler gemaakte theoriën aangaande het „*similia similibus*” bewezen, dat om die reden ook de geheele Homoeopathie niet deugt.

„Neen, de ondervinding,” — zoo gaat onze beoordeelaar voort — „en zij alleen bewijst tot heden de waarheid van den fundamenteelen regel „*Similia similibus curantur*.” Dit is immers voldoende! De gewone geneeskunde predikt immers zelve ook van de daken, dat zij empirisch is! Waarom mag dan de Homoeopathie het niet zijn? De fout zit hier, dat, — waar de Homoeopathie *wel* de ondervinding der gewone geneeskunde kent, — deze laatste *niet* de ervaring bezit der homoeopathische geneeswijze. Dan zou zij anders praten. Immers, *verreweg de meeste artsen*, die *deze* geneeswijze *bestudeeren* en *beoefenen*, worden van *Saulussen tot Paulussen!*

En waar een gewone, *denkende* geneesheer van kennis en geweten met de jaren zijner praktijk *meer en meer sceptisch* wordt, — een verschijnsel, overal waar te nemen, tot zelfs in de klinieken der hoogleeraren tegenover de studenten, *die nog de praktijk moeten ingaan* — daar wordt een homoeopathisch geneesheer van jaar tot jaar meer en meer *overtuigd* van zijn *kunnen*, al weet ook hij, dat hij zijne menschelijke onmacht dikwijls genoeg moet ondervinden tegenover God den Almachtige! —

„Dit verschijnsel geeft inderdaad te denken. Er gaat met de jaren der praktijk meer en meer een kracht uit van 't rustig vertrouwen der homoeopathische geneesheeren in hunne kunst; een kracht, die zich meedeelt ook aan den patiënt, wat aan de genezende invloeden der artseneijmiddelen wellicht nog ten goede komt. De gewone geneeskunde meent, dat *alle* gunstige gevolgen dezer geneeswijze van die „suggestie,” van dat vertrouwen afhangen. Zoo dit *waar* is, waarom doet zij zelve dan *ook* niet *zoo!* waarbij zij dan tevens het groote voordeel zou hebben de boven besproken „lastige nevenwerkingen” der groote doses harer geneesmiddelen te voorkomen? Maar het is niet waar! Zonder *eigen* overtuiging en vertrouwen, die *toch* ergens vandaan moeten komen, wordt geen *duurzaam* vertrouwen bij *anderen* geboren! Neen,” vervolgt onze schrijver, „de Homoeopathie staat en valt met de *geneesmiddelen!* Dus ook met de apothekers, en met het onuitroeibare volksgeloof der eeuwen, aan de genezende krachten der vergiften!

„Het is dan, gelijk bij de geneesheeren, ook bij de apothekers alleen aan onvoldoende kennis der Homoeopathie te wijten, dat zij hun dwazen tegenstand volhouden. Gaat toch de geneeskunde op hare moderne wegen voort, voorafgegaan als zij wordt, ten opzichte van 't *gebruik* van geneesmiddelen, door velen van hare *eigen*, meest beroemde professoren, die alle medicijnen, omdat ook *zij* ze niet voldoende kennen, naar den drommel jagen, dan kunnen de apothekers in de toekomst alleen bestaan van de Homoeopathie, waarvan nu reeds in ons land tal van wettige apothekers profiteeren!” —

De schrijver, die zich „Petrus” teekent, slaat hier in waarheid spijkers met koppen; hij blijkt inderdaad de Homoeopathie te hebben bestudeerd, en, zoo hij geneesheer mocht zijn, schijnen hem zijne leeraren dikwijls genoeg de zwakheden van hun eigen leer voor oogen gesteld te hebben.

Hierna komt onze waardeerende beoordeelaar tot de bespreking van de verdunde doses.

„Meer een *gevolg*” — schrijft hij — „van de *praktijk* der *beginselen* I en II, dan wel een beginsel zelf, vormen de vermaarde en beruchte *zeer kleine doses* der homoeopathische geneesmiddelen.

„De geneeskunde heeft er tranen om gelachen. Wie zou haar dat genoegen niet gunnen? Maar wie *ook* lachen, zijn de *patiënten*, die, dikwerf opgegeven door de officiële geneeskunde, genezen. — *Zij* lachen het *best!*”

„Het artseneijmiddel dan, dat in *grote* doses de kunstmatige artseneijziekte veroorzaakt, geneest of verbetert het *best*, in *zeer kleine* doses toegediend, een *natuurlijke* ziekte, die 't meest nabijkomt of geheel gelijk is aan het geheel der verschijnselen van die kunstmatige artseneijmiddelziekte. Ook dit is geen dogma! De ondervinding leert het en bevestigt het. Zij alleen! *Daarom* zei Hahnemann, de vader der Homoeopathie: „*Doe het na, maar doe het nauwkeurig na!*”

De gewone geneeskunde nadert zelve op hare moderne wegen meer en meer het beginsel van het „*Similia similibus*” en de verdunde doses (chinine, ipecacuanha, rabarber, calomel, ergotine, enz.) — bacteriologie, tuberculine, serum-therapie, enz.).

„Maar die *verdunde* middelen zijn een steen des aanstoots! Zij kunnen niet helpen, zegt men. Zij kunnen *niet schaden*, bedoelt ge? *Dat* is waar! Kon de geneeskunde *dat* maar eerst eens getuigen van hare flinke, „royale” doses!

„Maar kunnen de homoeopathische doses niet *werken*? De proefneming, volgens exact-natuurwetenschappelijke methode genomen; de neurale-analyse van Prof. Dr. Jaeger; tal van moderne physiologische en pharmacodynamische proeven; en bovenal de ondervinding, de ervaring leeren toch anders!

„Maar wat geven de allopathische doctoren,” — roept schrijver terecht uit — „om de empirie der homoeopathische artsen! Wat geven zij om de *zeer* gunstige *statistieken*, die de voortreffelijkheid der homoeopathische inwendige geneeskunde boven de gewone geneeskunde, *overal* en *altijd*, in *sterken* *graad* aantoonen!”

Ten slotte zoekt de schrijver „de oorzaak van den tegenstand,” die ook voor hem „bijna een zielkundig raadsel is,” *niet* in de *verdunde doses*, maar, op ironische wijze, „in de sterke verdunning, waarin de kennis, die de gewone geneeskunde heeft van de Homoeopathie, verkeert.”

„Met de scherpste reageermiddelen, zelfs niet met spectroscop, microscoop en neurale-analyse is in het huidige officieel-geneeskundig weten iets te vinden, wat op degelijke homoeopathische kennis gelijk! *Zóó* *dun* is 't in dit opzicht!

„En *toch* werkt ook *die* *verdunde* kennis *zoo sterk!* Op de geesten en gemoederen der menschen — leeken zoowel als doctoren!” —

Hopen wij met den geachten schrijver, ook in dit opzicht, op betere tijden, ten bate der lijdende menschheid! —

Z.—

ONZE VOEDINGSMIDDELEN.

(Vervolg van blz. 148.)

2. De zouten.

Als een ander gewichtig bestanddeel van de weefsels, waaruit ons lichaam bestaat, noemen wij de *zouten*. Men vindt deze bij verbranding van dierlijke weefsels steeds in de asch terug en noemt ze daarom ook wel de „*aschbestanddeelen*.” Zij komen in de verschillende weefsels in verschillende hoeveelheid voor. Het totaal van deze aschbestanddeelen bedraagt ongeveer 5 % of $\frac{1}{20}$ van het lichaamsgewicht.

Deze zouten zijn scheikundige verbindingen van de metalen natrium, kalium, calcium, magnesium en ijzer, met chloor, phosphorzuur en koolzuur. De vloeistoffen van ons lichaam bevatten betrekkelijk het meest chloornatrium (keukenzout) en weinig phosphorzuur-verbindingen en chloorkalk. In de vaste weefsels zijn de phosphorzuur-verbindingen en chloorkalium overwegend. In de beenderen bevindt zich hoofdzakelijk phosphorzure en koolzure kalk en magnesia en een geringe hoeveelheid fluorcalcium. Deze zouten bevinden zich in ons lichaam gedeeltelijk eenvoudig opgelost, gedeeltelijk in een meer vaste verbinding met het eiwit.

Ook van deze zouten wordt voortdurend een gedeelte uit het lichaam verwijderd, welk verlies weder aangevuld moet worden door het voedsel.

Door proeven op dieren is aangetoond, dat, wanneer deze zouten uit het voedsel gedurende langen tijd geheel worden weggelaten, bij een volwassen individu de dood na ongeveer 4 weken intreedt.

Van groot gewicht zijn deze zouten ook voor die lichaamssappen, die de spijsvertering bewerken. Zoo wordt uit het keukenzout zoutzuur gevormd, dat een noodzakelijk bestanddeel van het maagsap en onontbeerlijk is voor de vertering van het eiwit in de maag.

In onze gewone spijzen, die voldoen aan de behoefte, aan eiwit en vet, bevindt zich ook steeds meer dan voldoende van deze zouten, zoodat het meestal niet noodig is bijzondere zorg te dragen voor de aanvulling daarvan. Intusschen is het, om redenen die wij hier niet nader uiteen kunnen zetten, vooral bij plantaardige kost noodig, niet alleen voor de smaak, maar ook voor de behoefte van ons lichaam keukenzout aan de spijzen toe te voegen. Vandaar dat volkstammen, die hoofdzakelijk van plantaardige kost leven, meer verlangen naar keukenzout hebben, dan die welke zich met gemengde kost voeden.

Phosphorzuren zouten van calcium en magnesium vormen verreweg het grootste gedeelte van de aschbestanddeelen. Zij worden hoofdzakelijk in de beenderen gevonden, in de overige weefsels slechts in geringe mate. IJzer komt voor in het bloed, en wel in de roode kleurstof der bloedlichaampjes.

Wat de behoefte aan deze verschillende zouten betreft, bestaat er een groot verschil tusschen het volwassen en het nog groeiende individu. Het kind heeft betrekkelijk veel meer noodig dan de volwassene, daar bij het eerste telkens nieuwe hoeveelheden noodig zijn voor den groei der organen, terwijl de volwassene slechts zooveel behoeft als voor de instandhouding der organen noodig is.

Een gevolg van onvoldoende aanvoer van zouten, voornamelijk van kalk, gedurende de eerste levensjaren, is de onder de benaming „engelsche ziekte” (rhachitis) bekende kinderziekte, die men bij dieren kunstmatig kan doen ontstaan, door ze te voederen met voedsel, dat te weinig kalk bevat. Daar echter bij kinderen, die met koemelk gevoed worden, zich dikwijls engelsche ziekte ontwikkelt, en de koemelk meer kalk bevat dan noodig is, moet hierbij nog een andere oorzaak in 't spel zijn.

3. Het eiwit.

Het *eiwit* (bekend als de voornaamste voedingsstof in vogeleieren en in vleesch aanwezig) is na het water, het hoofdbestanddeel van de weefsels en vloeistoffen van ons lichaam. De hoeveelheid eiwitstoffen bedraagt ongeveer 10 % van het lichaamsgewicht. Het bloed bestaat voor 20 % uit eiwit, spieren (vleesch) voor 18.4 %, terwijl kipei 13.4 % eiwit bevat.

Het eiwit is een onmisbare voedingsstof, die het met de levensprocessen verbonden verlies van eiwit voortdurend moet aanvullen. De hoeveelheid, die daarvoor noodig is, hangt weder van de verschillende omstandigheden af. Ook het vetverlies is van de

grootte van den eiwit-aanvoer afhankelijk. Volgens de theorie zou men zoowel het eiwit- als het vetgehalte van ons lichaam in stand kunnen houden door eiwitvoeding, onder toevoeging van de benodigde hoeveelheid water en zouten. Wanneer men dit eiwit zou willen aanvoeren in den vorm van vleesch, waarin betrekkelijk de grootste hoeveelheid eiwit aanwezig is, dan zouden zulke groote hoeveelheden vleesch gebruikt moeten worden, dat de spijsverteringsorganen op den duur niet in staat zouden zijn die te verteren.

Het is daarom noodig, dat er andere stoffen in het voedsel aanwezig zijn, die de behoefte aan eiwit verminderen. Een zekere hoeveelheid eiwit blijft echter noodzakelijk.

Het eiwit wordt zoowel in dierlijke als in plantaardige voedingsmiddelen gevonden. Wel is het planteneiwit niet volkomen gelijk aan het dierlijke eiwit, maar het wordt door scheikundige omzetting in het lichaam, in de vereischte soort omgezet.

4. Lijmgevende stoffen.

De *lijmgevende stoffen* behooren met het eiwit en nog een paar andere stoffen, die in ons lichaam voorkomen, tot de stikstofhoudende stoffen. Deze naam is afgeleid van de scheikundige samenstelling der stoffen. Zij bevatten n.l. alle, o. a. het scheikundige element stikstof.

De *lijmgevende stoffen* komen voor in het kraakbeen, de beenderen, pezen, hoornweefsel, enz., en vormen ook een belangrijk bestanddeel van ons lichaam. Het totaal van de stikstofhoudende stoffen bedraagt 16 % van het lichaamsgewicht; daarvan wordt 6 % door de lijmgevende stoffen ingenomen.

Door koken met water ontstaat uit de lijmgevende stoffen *lijm*. Hoe meer lijm in een afkooksel van vleesch en beenderen aanwezig is, des te spoediger stolt dit bij 't afkoelen en wordt dan een geleachtige massa. Lijm wordt door de spijsverteringsorganen geheel opgenomen en in den bloedstroom gebracht, en draagt in aanzienlijke mate bij tot de voeding. De lijm is niet in staat in eiwit over te gaan of 't eiwit te vervangen; vermindert echter het verval van eiwit.

Zoowel eiwit als lijm zijn, naast de koolhydraten, zouten en water, noodzakelijk voor een doelmatige voeding. Bouillon bevat weinig of geen eiwit, daar het laatste bij 't koken van vleesch stolt en in het vleesch blijft, niet opgelost wordt. Zij is echter door 't gehalte aan lijm en nog een paar andere stoffen, die uit 't vleesch uitgetrokken worden, van belang voor de voeding.

5. De vetten.

De verschillende soorten van *vet*, verschillende dierlijke en plantaardige vetten, bestaan alle uit een mengsel van drie vette stoffen: oleïne, palmitine en stearine. De verschillende verhoudingen, waarin deze stoffen er in voorkomen, geven aan elke vetsoort zijne bijzondere eigenschappen, n.m.l. een hooger of lager smeltpunt en een hardere of zachtere consistentie.

Het vet van den mensch, van vleeschetende, vleesch- en plantenetende dieren en vogels is in 't algemeen zachter, dat van herkauwende dieren en knaagdieren vaster van consistentie.

De hoeveelheid vet in ons lichaam kan zeer verschillend zijn en is aan veel grootere schommelingen onderhevig dan die van de andere stoffen. Het gewichtsprocent kan van 9 tot 19 en bij vrouwen zelfs tot 23 bedragen.

Het vet bevindt zich gedeeltelijk in de groote vetaanzamelingen onder de huid, in de buikholte en tusschen de spieren, gedeeltelijk fijn verdeeld in de weefselcellen en in de vloeistoffen in microscopisch kleine bolletjes. Het meeste vet bevindt zich echter onder de huid in het onderhuidse celweefsel. Dit laatste heeft nog een bijzondere beteekenis voor de lichaamstemperatuur, daar het vet een slechte warmtegeleider is en dus de dieper gelegen deelen tegen warmteverlies beschut. De in koude klimaten levende menschen, zooals Eskimo's en Laplanders, hebben dan ook meestal een dikke vetlaag onder de huid.

De toename van vet in ons lichaam is afhankelijk van den aard der voeding en van den minderen of meerderen spierarbeid, dien wij verrichten.

Bij spierarbeid verdwijnt het vet, tenzij de voeding zoodanig is, dat ook weder veel vet wordt gevormd. Zoodra het vet vermindert, neemt ook het verlies van eiwit toe, verminderen dus ook de spieren in omvang. Het meest geschikt voor veel spierarbeid zijn dus matig vette personen, die tegelijk goed ontwikkelde spieren hebben.

Geen enkel voedingsmiddel is zoo geschikt het vet te doen toenemen als het vet zelf, en daar dit ook het verlies van eiwit tegengaat, moet dus een doelmatig voedsel ook rijkelijk met vet gemengd zijn.

De mensch kan hoogstens 300 gram vet per dag door de verteeringsorganen opnemen. Alle soorten van vet worden echter niet even gemakkelijk opgenomen; boter bijv. gemakkelijker dan spek, en in het algemeen die welke van zachtere consistentie zijn gemakkelijker dan de hardere. Merkwaardig is, dat die vetsoorten, waarvan het smeltpunt boven de lichaamstemperatuur ligt, zooals runder- en schapevet, die eerst bij 45 à 50° smelten, toch in den darm worden geresorbeerd, ofschoon iets minder goed dan die welke lager smeltpunt hebben.

6. De koolhydraten.

Deze stoffen vormen het hoofdbestanddeel der plantaardige voedingsmiddelen, vooral van koorn- en peulvruchten.

Het amyllum (meel) komt in zeer veel plantendeelen voor (koorn, peulvruchten, wortelknollen, kastanjes). Men onderscheidt: aardappelmeel, tarwe-, rijst-, maïsmeel, sago, arrow-root.

Bij de spijsverteering wordt het amyllum door het speeksel eerst omgezet in suiker en als zoodanig geresorbeerd.

Onder suiker verstaat men koolhydraten, die een zoeten smaak hebben en onder vorming van alcohol en koolzuur door gist ontleend worden.

Men onderscheidt rietsuiker, druivensuiker (dextrose), melksuiker en vruchtensuiker (lävulose). Deze soorten verschillen in oplosbaarheid en zachtheid.

De druivensuiker komt voor in druiven, pruimen, kersen, vijgen, dadels, enz. Wanneer deze vruchten gedroogd worden, vormt zich een korrelig laagje van deze suiker op de oppervlakte.

In de meeste vruchten komt behalve de druivensuiker ook rietsuiker en vruchtensuiker voor. Groote hoeveelheden suiker worden in den darm geheel geresorbeerd.

Honig bevat behalve rietsuiker (3%) invertsuiker, welke laatste een mengsel is van gelijke deelen vrucht- en druivensuiker.

Eindelijk behoort nog tot de koolhydraten de cellulox of houtvezelstof, die het buitenste laagje vormt van de cellen, waaruit de planten bestaan. Dit is vaak hard (bij oudere cellen) en dan onverteerbaar. De cellulox van zachte plantendeelen, de groenten die wij eten, wordt voor ongeveer 50% verteerd.

Men vindt in het menschelijk lichaam slechts weinig koolhydraten. Daar zij in groote hoeveelheid worden opgenomen, volgt daaruit, dat zij, naarmate zij worden opgenomen, ook weder ontleed en in andere stoffen omgezet worden.

De voeding met koolhydraten vermindert ook weder het verlies van eiwit en ook dat van vet, terwijl bij rijkelijke voeding met deze stoffen het lichaamsvet vermeerderd wordt. Uitsluitende voeding met koolhydraten, water en zouten is niet mogelijk, daar op den duur hiervan de dood het gevolg is; vet en eiwit moeten eveneens in het voedsel aanwezig zijn.

(Wordt vervolgd.)

Dr. M.

Een bezoek aan Pasteur's inrichting te Parijs.

In een opstel, voorkomende in het Februari-nummer van het Engelsche tijdschrift „Animals friend” (de Dierenvriend) geeft ons Dr. Berdoe een verschrikkelijke, maar getrouwe beschrijving van zijn bezoek aan de inrichting van Dr. Pasteur te Parijs. Hij schrijft daarin o.a.: de voorbereidselen voor de inenting werden mij door een lid der geneeskundige faculteit getoond, en ik kreeg vergunning tegenwoordig te zijn bij de werkzaamheden van den arts, wiens beurt het was op dezen dag ongeveer zestig patiënten in te enten met de troebele vloeistof, die voor dat doel in verscheidene flesschen gereed stond. Nadat allen de kunstbewerking hadden ondergaan, bezochten wij de verschillende werkplaatsen en ook de „menagerie.”

Het meest trokken mijne belangstelling de honderden arme dieren van allerlei aard, die in korven, kooien en andere bewaarplaatsen zijn opgesloten, en op de meest ruwe wijze door hunne onmenselijke beulen worden gemarteld. Eerst kwam ik in het konijnenvertrek. In deze groote donkere kamer waren groote korven en hokken vol konijnen van allerlei kleur en grootte opgestapeld. De meesten lagen op de zijde, blijkbaar door hevige pijnen gekweld; bij verscheiden waren de achterpooten verlamd, terwijl een slijmerig vocht uit de oogen liep; treurige en jammerlijk verminkte staaltjes van de ko-

nijntjes, waarvan ik als knaap zooveel gehouden had. Hier en daar in de hoeken van het vertrek lagen paarden, ezels, geiten en andere dieren, van elk twee of drie en alle voor een of andere wreede proefneming bestemd. Ik ben verzekerd, dat geen dezer slachtoffers het smartelijkst lijden, noch het langzaam wegsterven ten gevolge van bloedvergiftiging en uitputting van krachten gespaard geworden is.

Het ergste moest intusschen nog komen, en daarbij had ik de grootste moeite om mijn gevoel te bedwingen, en dit niet te uiten in woorden, die hier uit een geneeskundig oogpunt zeker niet op hunne plaats zouden geweest zijn. Met de ratten en muizen gevoelde ik medelijden, om de konijntjes was ik bedroefd, maar als ik denk aan de honden, ontbreekt het mij aan woorden, om mijn afgrijzen en mijn medelijden tevens uit te drukken.

Die afschuwelijke bewaarplaats, als een wolfskooi in een dierentuin of in een menagerie, met een dozijn dolle honden, die woedend een gillend gebelaf lieten hooren en tegen de ijzeren staven opsprongen, hunkerend naar vrijheid, blijkbaar met de onverstanebare begeerte, om den eersten den besten, zelfs mij, die het diepste medelijden met hen had, te bijten en aan stukken te scheuren!

Al deze honden zijn door en in het belang van de proefnemingen dol gemaakt; men verkoopt toch geen dolle honden op de markt en vindt ze ook maar niet bij den weg. Er wareu prachtexemplaren onder van de edelste rassen, wien het bloedige schuim op den bek stond, terwijl zij tegen de traliën opsprongen, en als het ware, elken nieuwen bezoeker smeekten, hun de vrijheid terug te geven.

Het eerste gevoel, dat men daarbij ondervindt, is dat van vrees en angst, zoodat men onwillekeurig voor dit gevaarlijke gezelschap terugdeinst; dan beschouwt men de ijzeren staven en berekent hunne sterkte; vervolgens ontwaakt een gevoel van medelijden, terwijl men ten slotte een gewaarwording van onoverkomelijken afkeer voelt oprijzen tegen een leer, die zulke gruwelen noodig heeft om het groote raderwerk van Pasteur's instituut in gang te houden. Meermalen heb ik de bewering gehoord, dat Pasteur geen honden gebruikte bij zijne inenting, maar hier zag ik ze voor mijne oogen, naar alle waarschijnlijkheid gestolen door lieden, die daarvoor betaald worden, zoodat voortaan de honden in Chelsea (een stadswijk van Londen) gestolen zullen worden, wanneer het Londensche „instituut” tot stand komt — wat God verhoede!” —

Wie, die eenig menschelijk gevoel in de borst omdraagt, die den aard van den hond heeft leeren kennen en liefhebben, zou zulk een aanblik, als deze hondenhel te Parijs, kunnen verdragen zonder een gevoel van verontwaardiging; wie zou niet met bitterheid vervuld zijn, wanneer hij zulk een oord van jammer en ellende den rug toekeert?

De oppasser weert de arme dieren af met een ijzeren

staaf; wij wenden ons van hen af, en zij zien ons na met een wanhopigen blik, evenals de ongelukkige gestrande schipbreukelingen het trouweloze zeil aan den horizon zien verdwijnen, waarvan zij zoo vurig gehoopt hadden, dat het hun de zoolang verbeide verlossing zou brengen.

MEMORANDUM.

De Homoeopathie is die geneesmethode, waardoor de zieken op de *snelste, zekerste en aange naamste* wijze genezen worden.

De Homoeopathie geneest *sneller* dan de Allopathie, **want** de ondervinding heeft geleerd — zoodat statistieken bewijzen — dat de duur der ziekte bij de homoeopathische behandeling *korter* dan bij de allopathische is.

De Homoeopathie geneest *zekerder* dan de Allopathie, **want** diezelfde ondervinding leert, dat de sterfelijkheid bij de homoeopathische behandeling *geringer* dan bij de allopathische is.

De Homoeopathie geneest *aangenamer* dan de Allopathie, **want** zij dient den zieken geen sterke, slecht smakende dranken en pillen toe, die dikwijls genoeg de maag bederven, maar gebruikt eenvoudige artsenij-potenzen, die zelfs door kinderen gaarne genomen worden.

Deze groote voordeelen verheffen de Homoeopathie tot een ware volksgeneeswijze.

Het beste bewijs voor de praktische waarde der Homoeopathie leveren die Amerikaansche levensverzekering-maatschappijen, welke aan degenen, die zich bij hen verzekeren en in voorkomende ziektegevallen **homoeopathisch** behandelen laten, een rabat van 10 % op de jaarlijksche premie toestaan.

Dr. J. V.

AFDEELINGEN.

Wederom hebben wij het genoegen te kunnen berichten, dat zich een Afdeeling van de „Vereeniging tot bevordering der Homoeopathie in Nederland” gevestigd heeft, en wel te Kampen, waarvan het Bestuur bestaat uit de Heeren:

J. A. G. DE WAAL, *Voorzitter.*

J. W. SALM, *Vice-Voorzitter.*

JAC. SCHINKEL, *Penningmeester.*

J. H. KOK, *Secretaris.*

J. D. HEERSINK, *Vice-Secretaris.*

ADVERTENTIËN.

 Dr. MUNTING is na 17 Augustus
weer te consulteeren.

 Doctor VOORHOEVE is weer op de
gewone dagen en uren te consulteeren.

Gevestigd te Arnhem,

SPIJKERSTRAAT 107,

J. T. WOUTERS

Homoeopathisch Arts.

Spreekuur van 1—2½, uitgenomen Donderdag en Zondag.

Bij **LA RIVIÈRE & VOORHOEVE**, Zwolle zijn de onderstaande *Homoeopathische* werken verkrijgbaar; de prijzen zijn berekend met inbegrip van porto. De toezending geschiedt alleen na ontvangst van het bedrag per postwissel of in postzegels.

De Homoeop. Huisdokter,	gebonden	f 3.25
De kleine Hom. Huisdokter,	ingenaaid	- 0.70
De Cholera en hare snelle en zekere genezing door de Homoeopathie	"	- 0.35
De aanwending der voornaamste geneesmiddelen voor uitwendig gebruik	"	- 0.55
De Homoeop. behandeling van alle soorten kiespijn	"	- 0.35
Korte Handleiding voor de behandeling van de voornaamste ziekten der huisdieren	"	- 0.70

Homoeopathische Apotheken

te Arnhem.

MIEDEMA en VAN AALST,

Roggestraat 3,

EN

A. SPRUYT, firma B. MIEDEMA,

Steenstraat 49.

 Gevestigd te HAARLEM, Wagenweg 54d:

J. M I E G,

MED. DOCTS. EN ARTS.

Homoeopathische behandeling.

Spreekuren: Dagelijks van 1—2 uur, behalve Zondag en Woensdag.

Gratis: Dinsdag en Vrijdag, des morgens van 8—9 uur.

Homoeopathische Geneesmiddelen.

 Voor de levering van *Homoeopathische Geneesmiddelen*, voorkomende in den Prijscourant van **DR. WILLMAR SCHWABE** te Leipzig, benevens levering en vulling van *Huis-Apotheken*, beveelt zich aan

J. H. SCHAFFERS.

AMSTERDAM, Ferd. Bolstraat II. *Apotheker.*

Homoeopathische Geneesmiddelen.

Levering en vulling van

HUIS-APOTHEKEN.

Alleen Medicamenten, Praeparaten, Boeken en Utensiliën, enz. enz.

van **Dr. WILLMAR SCHWABE.**

Maltos Cannabis à f 1.—,

BENEVENS

Homoeopathische KOFFIE en

H A V E R M E E L,

Kufeke's KINDERMEEL, MELKSUIKER,

Poolsch LIJNZAAD,

1e Stoom-LEVERTRAAN,

Homoeopathische ARTSENIJ-TABLETTEN.

Firma Wed. T. D. VRIJDAG ZIJNEN,

's-**GRAVENHAGE.**

N. B. Verzoeken bij bestellingen duidelijk opgaaf te doen, of men verlangt vloeistof, korrels of verwrijving.

 Prijscourant gratis.

 Behoeftigen worden gratis geholpen, op voorschrift van den medicus.

MALTOS CANNABIS.

Genees- en voedingsmiddel.

voor borst- en maaglijders.

In 't buitenland door verschillende homoeopathische doctoren met verrassende resultaten aangewend.

PRIJS, per bus f 1.—.

Verkrijgbaar in alle Homoeopathische Apotheken.

Fabriek „HET ROODE KRUIS”

G. JOCHMANN, Poorstraat 35, UTRECHT.

Homoeopathische Apotheek

J. Bulterman & Zoon,

Apothekers en Scheikundigen,

Hoogstraat 237, ROTTERDAM.

HOMOEOPATHISCH MAANDBLAD.

Uitgegeven vanwege

de „Vereeniging tot bevordering der Homoeopathie in Nederland.”

Dit blad verschijnt den 15^{den} van elke maand. Alle donateurs en leden der Vereeniging ontvangen het gratis; ook begunstigers, die jaarlijks *f* 2.50 bijdragen. De abonnementsprijs is *f* 1.— per jaargang; franco per post *f* 1.17; enkele nummers à 10 cts. Men abonneert zich bij de firma **La Rivière & Voorhoeve te Zwolle**, tot wie men zich wende voor alles wat de uitgave en de advertentiën betreft. Advertentiën van 1—10 regels *f* 1.—, elke regel meer 10 cents.

Opstellen, mededeelingen, vragen, boekwerken ter recensie, brieven de redactie betreffende, worden franco ingewacht bij de **Redactie van het „Homoeopathisch Maandblad” te 's-Gravenhage.**

INHOUDSOPGAVE.

Een bezoek bij Hahnemann. — Onze Voedingsmiddelen. — Twee gevallen van verlamming. — Iets over het wielrijden. — Advertentiën.

EEN BEZOEK BIJ HAHNEMANN.

Het zal onzen lezers zeker belang inboezemen van een ooggetuige te vernemen, dat de man, aan wiens naam het ontstaan en het wezen der Homoeopathie innig verbonden is, op het laatst van zijn leven een beroemd en gezocht arts werd, tot wien de zieken van heinde en verre stroomden, en dien zij door hunne vereering en dankbaarheid schadeloos stelden voor de vele vijandschap, waaraan hij gedurende lange jaren had blootgestaan.

In Duitsche tijdschriften, aan de belangen der Homoeopathie gewijd, werd jaren geleden een bericht opgenomen van een Amerikaansche tooneelster, Mrs. Anna Cora Monatt, die den beroemden Meester der Homoeopathie, Hahnemann, in zijn glans-jaren te Parijs bezocht en van dat bezoek een beschrijving gaf in een serie van courant-artikelen over beroemde persoonlijkheden.

Wij geven daarvan in het volgende een uittreksel voor de lezers van ons Maandblad.

In den winter van 1839/40 — zoo verhaalt Mrs. Monatt — bezocht ik Hahnemann voor de eerste maal, om hem voor een zieke vriendin te consulteeren. Om zoo vroeg mogelijk op zijn spreekuur aanwezig te zijn nam ik te 9 uur een rijtuig, dat mij in een half uur aan het doel van mijn tocht bracht. Daar het rijtuig stilhield, zonder dat de koetsier van den bok afkwam om het portier te openen, riep ik hem toe, om te hooren of wij waren, waar wij wezen

moesten. Hij antwoordde: „Neen, mevrouw, het is onze beurt nog niet, wij moeten nog wat wachten. Daar ginds is het huis van Hahnemann,” zeide hij, terwijl hij op een gebouw wees, dat op een paleis geleek en op een afstand zichtbaar was. Het huis was door een massieven muur omgeven en had een ijzeren poort in het midden. Ongeduldig geworden door dit oponthoud, keek ik door het raampje van mijn koets naar buiten en zag een lange rij van rijtuigen voor ons, die de een na den ander de ijzeren poort binnenreden en weer naar buiten kwamen, zoodra de passagiers uitgestapt waren. Dat was erg vervelend, want ik had zooveel moeite gedaan, om er vroeg bij te zijn en nu was dit toch tevergeefs geweest. Achter ons bemerkte ik een dergelijke rij equipages, die elke minuut grooter werd. Zoo was ik zonder het te willen in een soort processie geraakt, die zich slechts langzaam voortbewoog om dezen modernen aesculaap hare huldiging te brengen.

Ik had reeds veel van Hahnemann's beroemdheid gehoord, maar mijn geloof aan zijn knapheid werd op wonderlijke wijze versterkt, toen ik dit groote aantal rijtuigen voor en achter mij aanschouwde en de leege koetsen zag, die weer wegreden.

Nadat ik ongeveer 20 minuten gewacht en mij verbaasd had, reed eindelijk mijn koetsier snel de ijzeren poort binnen en liet mij op een groote voorplaats bij de steenen trappen voor het huis van Hahnemann uitstappen.

Drie of vier bedienden in liverij, die in den breeden gang stonden, ontvingen de patiënten en brachten hen naar de breede hoofdtrap. Boven aangekomen werden zij weer door eenige gegalonneerde heeren in ontvangst genomen, en in een eleganten en prachtig gemeubileerden salon gelaten, die met verscheidene kleinere kamers in verbinding stond. De salon was met voornaam gekleede heeren en dames dicht bezet; ook waren er dienstmeisjes met kinderen, terwijl

hier en daar een zwaar zieke op een rustbank of Smyrnaasch tapijt lag. Deze onverwachte aandrang van patiënten, het geruisch van fluisterende stemmen, het gelach van spelende kinderen en de onmogelijkheid nog een plaatsje te vinden om te gaan zitten, brachten mij eenigermate in verlegenheid. Tegelijk met mij was echter een dame met haar kind en gouvernante binnengekomen, die vlak voor mij uitgestapt waren. Deze bemerkte waarschijnlijk mijne verlegenheid, wendde zich tot mij op voorkomenden toon: „Gij zijt hier zeker nog vreemd? Willen wij niet naar een ander vertrek gaan? Kom, ik zal u den weg wijzen.” Ik nam haar aanbod dankbaar aan en volgde haar. Nadat wij door verschillende eveneens bezette kamers gegaan waren, kwamen wij in een klein, zeer smaakvol gemeubeleerd boudoir, waar zich slechts een of twee personen bevonden. Ik wist, dat de dame, die mij daarheen gebracht had, van hoogen rang was, want ik had op hare koets een geschilderd wapen gezien, terwijl de koetsier in een kostbare livrij gekleed was. Ik hoorde later, dat zij een gravin van R. was, een jonge Italiaansche, die met een Franschen graaf getrouwd was en in de aristocratie van de hoofdstad aan de Seine een belangrijke rol speelde.

Nadat wij in het boudoir hadden plaats genomen, kwam een bediende op ons toe en vroeg ons om onze visitekaartjes, die hij bij de reeds opgehaalde voegde. Het was duidelijk, dat ik geruimen tijd zou moeten wachten, eer ik toegelaten zou worden. Tot tijdverdrijf ging ik daarom al spoedig de vele mooie schilderijen, busten, kostbare vazen en medailles bekijken, waarmede dit boudoir op verkwistende wijze versierd was.

De vazen, busten en medailles en ook eenige der schilderijen waren Hahnemann door dankbare patiënten vereerd. Juist stond ik vol bewondering voor het levensgrootte portret van den beroemden geneesheer, toen de gravin, die tot nu toe rustig was blijven zitten, opstond en naar mij toekwam. „Weet gij, wie dat portret geschilderd heeft?” Ik antwoordde: „Nee, maar ik ben overtuigd, dat het het werk van een groot kunstenaar is.” „Zeker,” zeide zij, „dat is het ook. Mevrouw Hahnemann heeft het geschilderd.”

„Mevrouw Hahnemann?” vroeg ik verbaasd. „Is Hahnemann dan getrouwd?” „Ja zeker,” antwoordde de gravin, en vertelde nu aan de Amerikaansche dame iets uit het leven van Hahnemann, hoe hij op 80 jarigen leeftijd met zijn 45 jaar jongere vrouw getrouwd was, met wie hij niettegenstaande het groote onderscheid in jaren zeer gelukkig leefde, daar mevrouw Hahnemann haren echtgenoot op de handen droeg. Ook verhaalde zij, dat de vrouw van Hahnemann uit een oud-adellijke, rijke familie stamde, en toen zij nog juffrouw d'Hervilly heette, door hare geneesheeren als teringlijderes was opgegeven, maar in Cöthen, waarheen zij gegaan was in hare vertwijfeling, door Hahnemann behandeld en genezen was. Zij roemde de jonge vrouw als een kunstenaar van beteekenis, die ook dichtte en 5 of 6 talen sprak.

Terwijl de beide dames zich over deze bijzonderheden onderhielden, werd het gesprek plotseling afgebroken door de komst eener dame, die in een

sierlijke ochtendjapon met een mutje op het hoofd de kamer binnentrad. Zoodra de kleine, zwakkelijke jongen, dien de gravin onder het gesprek op haar schoot gehouden en geliefkoosd had, de dame zag, sprong hij op den grond en begroete haar met een uitdrukking van groote vreugde en liefde. Zij was een vrouw van gedistingeerd voorkomen, van meer dan middelbare grootte en welgevormd. Hare gelaats-trekken waren niet schoon te noemen, maar maakten toch indruk door hunne gelijkmatigheid. Zij had een hoog voorhoofd, dat door de wijze, waarop zij het haar naar achteren gekamd droeg, nog des te duidelijker in 't oog viel. Haar weelderige blonde haarvlechten waren grootendeels achter op het hoofd in een knoop vereenigd, deels echter hingen zij als lokken langs de ooren naar omlaag. Haar gelaatskleur was licht en kleurloos als marmer. In hare groote, blauwe oogen lag een uitdrukking van diep nadenken, die aan haar gelaat iets plechtigs zou verleend hebben, als niet hare lippen door een welwillenden glimlach omspeeld waren geweest.

De dame wisselde eenige vriendelijke woorden met de gravin, kustte het kind met groote hartelijkheid en sprak ook nog met eenige andere patiënten. Gedurende al dien tijd liet het knaapje hare hand niet los, maar volgde haar, vast aan hare zijde gedrukt, terwijl hij zijn bleek gelaat naar haar omhoog hief als wilde hij om een liefkoozing bedelen. Na korten tijd verliet de dame het vertrek, en Mrs. Monatt begon opnieuw de gravin uit te hooren over mevrouw Hahnemann, want dat deze dame niemand anders kon zijn dan de vrouw van den beroemden arts, was haar niet meer twijfelachtig.

„Uw zoontje schijnt mevrouw Hahnemann erg lief te hebben?” vroeg de Amerikaansche — „O ja,” was het antwoord; „en daartoe heeft hij ook alle reden.” Daarop verhaalde de gravin, dat de jongen van zijn geboorte af aan scrofuleus was geweest en dat geen dokter hem had kunnen helpen, zoodat zij alle hoop had opgegeven dat haar kind in 't leven zou blijven. Toen hij drie jaren oud was, kon hij nog niet staan en loopen. „Juist in dien tijd kwam Hahnemann naar Parijs, en ik ging dadelijk naar hem toe, kon evenwel het kind niet tot hem brengen, daar dit zijn leven in gevaar gebracht zou hebben en Hahnemann zelf bezocht geen patiënten in hunne woning. Zijne vrouw zeide mij echter, dat ik mij niet ongerust behoefde te maken, want dat zij wel de zorg voor het zieke kind op zich zou nemen. En inderdaad deed zij dit, bezocht het knaapje 2maal per dag en was zoo bezorgd voor hem en verordende de geneesmiddelen op zulk een verstandige wijze, dat ik den grootsten eerbied zoowel voor haar hart als haar verstand kreeg. In enkele maanden werd de jongen beter. Sedert dien tijd is hij niet meer ziek geweest, hoewel hij nog altijd zwak is. Alle 14 dagen breng ik hem nog hierheen, om hem aan die lieve vrouw en redster voor te stellen en om zelf hare verordeningen omtrent de behandeling te vernemen.”

De Amerikaansche dame vroeg verwonderd, of mevrouw Hahnemann werkelijk op hare eigene verantwoording patiënten behandelde en kreeg daarop tot antwoord, dat die vrouw de scholier van haren man geworden was, met het doel hem in zijn ouderdom

een hulp te zijn, en dat zij nu reeds zulke vorderingen in de kennis der geneesmiddelen en der ziekten verkregen had, dat zij alle patiënten van buiten behandelde en haren man alleen nog in moeilijke gevallen om raad vroeg. Hahnemann zelf was niet meer in staat het groote aantal patiënten te behandelen, die hulp bij hem zochten, daarom hielp hem zijne vrouw, en zij werd algemeen geacht en bemind, vooral door de armen. De gravin verhaalde verder: „Een zijner dochters, een mooi, verstandig meisje, heeft het toezicht op den enormen folio-band, die de namen en de datums van alle brieven der patiënten bevat, als ook over de vele portefeuilles, waarin de brieven in alphabetische volgorde gerangschikt zijn. Hahnemann is, zooals u moet weten, de nauwkeurigste man, die er bestaat. In zijne bibliotheek bevinden zich 36 kwarto-banden als registers van al zijne consultaties, allen door hemzelf geschreven, en wat zijn handschrift betreft, dat is op zichzelf al een zienswaardigheid, als men bedenkt dat de man 84 jaar oud is en nog een even duidelijk handschrift schrijft als een man van jonge jaren en zoo fijn, dat men het voor een vrouwen-handschrift zou kunnen houden, en dat alles nog zonder bril.”

Hier werd ons gesprek afgebroken door een knecht, die meldde, dat de dokter nu vrij was en de gravin wenschte te ontvangen. Deze nam afscheid van mij, terwijl zij zeide: „Nu komt gij aan de beurt, ik zal u niet lang laten wachten.” — Dat hoop ik, dacht ik bij mijzelf, want een blik op de klok toonde mij, dat er reeds drie volle uren verlopen waren, sedert ik het huis betreden had.

Weinige minuten, nadat mevrouw van R. mij verlaten had, hoorde ik tot mijne verwondering mijn naam door den bediende uitroepen en vernam dat de dokter mij wenschte te ontvangen. Ik was aanvankelijk zoo verrast, dat ik den knecht aanstaarde, tot ik mij herinnerde, dat ik hem drie uren geleden mijn kaartje had gegeven.

Ik stond dus op en volgde hem. Hij leidde mij door al de kamers, die ik bij mijne komst doorgaan was. De spreekkamer van den dokter was aan het andere einde van het huis. De knecht opende de deur, riep mijn naam overluid en trok zich terug. Ik stond nu voor mijnheer en mevrouw Hahnemann. De kamer, waarin ik mij bevond, was veel eenvoudiger gemeubileerd dan alle andere, waardoor ik tevoren gekomen was. In het midden stond een lange tafel, aan welker einde zich een eenvoudig bureau bevond, met boeken bedekt. Voor het bureau zat Mevrouw Hahnemann met een onbeschreven blad papier voor zich en een gouden pen in de hand. Hahnemann zelf zat in een gemakkelijken leunstoel naast de tafel. Zijn magere, kleine gestalte was in een prachtigen slaaprok gehuld, die hem zoo goed zat, dat hij zeker naar de nieuwste Parijsche mode gemaakt moest zijn. Zijn schoon, wel gevormd hoofd bedekte een zwart fluweelen kapje, waaronder eenige zilverlokken te voorschijn kwamen, die zijn edel voorhoofd omgaven en zijn hoogen ouderdom verrieden, waarmede overigens zijn frissche bloeiende gelaatskleur in tegenspraak scheen te zijn. Zijn oogen waren donker en diep liggend, doch schitterend en vol leven.

Beiden stonden op, om mij te verwelkomen en ik gaf aan Mevrouw Hahnemann een brief van Dr. Hirschfeld uit Bremen, een uitstekend arts en leerling van Hahnemann.

Toen Hahnemann mij begroette, nam hij een lange pijp uit den mond, wier beschilderde kop bijna tot aan zijn knieën reikte, doch dadelijk, nadat de begroeting ten einde was, werd zij weer in den mond genomen, zooals de blauwe rookwolkjes bewezen, die weldra zijn hoofd omgaven, alsof zij zijne gelaats-trekken voor al te indringerige blikken wilden beschutten. Mevrouw Hahnemann zeide mij eenige beleefde woorden omtrent den inhoud van den brief; zij las er ook eenige zinsneden uit voor aan haren man, terwijl Hahnemann met het hoofd knikte, doch zonder de pijp uit den mond te nemen.

Het was mij duidelijk, dat hij zich niet dadelijk Dr. Hirschfeld herinnerde. Hij kreeg zeker zooveel aanbevelingsbrieven, dat hij niet op alle kon letten.

Mevrouw Hahnemann zette zich nu aan het bureau, terwijl de dokter aan hare rechterzijde en ik aan hare linkerzijde zaten. Ik verklaarde wat het eigenlijke doel van mijn bezoek was en trachtte mij daarbij direct tot Hahnemann te wenden. Doch spoedig werd ik gewaar, dat dit tegen den regel was, want Mevrouw Hahnemann antwoordde alleen en deed mij een menigte vragen, terwijl zij alle, ook de onbetekenendste symptomen van het ziekte geval opschreef, zoodra ik op hare vragen geantwoord had. Eenige keeren wilde zij het oordeel van haren man vernemen, doch hij zeide slechts: „Ja mijn kind; goed mijn kind,” zonder de pijp uit den mond te nemen. Dat waren tot nu toe de eenige woorden, die ik van hem gehoord had. Nadat het onderhoud op zulke wijze gedurende geruimen tijd gevoerd was, vroeg Mevrouw Hahnemann toevalligwijze: „Waar werd uwe vriendin het eerst door hare kwaal aangeast?” „In Duitschland,” antwoordde ik. Hahnemann had al dien tijd nauwlettend geluisterd, zonder evenwel een woord te spreken. Zoodra ik echter het woord Duitschland genoemd had, verhelderden zich zijne gelaats-trekken, alsof er een zonnestraal op gevallen was. „Gij zijt dus ook in Duitschland geweest? Dan spreekt gij ook zeker duitsch, niet waar?” vroeg hij. Mijn antwoord: „ja wel!” deed hem blijkbaar groot genoegen.

Het gesprek, dat tot nu toe in het fransch was gevoerd, werd nu door Hahnemann zelf in het duitsch voortgezet. Hij vroeg mij, hoe het mij in Duitschland bevallen was, hoe ik over het duitsche volk, zijn zeden en gewoonten dacht, of het mij moeilijk gevallen was, de duitsche taal te leeren, hoe ik de natuur er vond, enz. Ten slotte vroeg hij ook, van wien mijn aanbevelingsbrief was. Toen ik nu nogmaals den naam van Dr. Hirschfeld noemde, waarvan hij voorheen geen notitie genomen had, was hij vol belangstelling voor zijn welvaren en sprak met veel liefde en achting van hem. Ik was zoo in mijn schik met de levendigheid van den dokter en met zijne geestige en belangrijke opmerkingen, dat ik het onderwerp van ons gesprek niet veranderen wilde, hoewel wij eigenlijk geheel van de zaak waren afgeraakt, waarom ik gekomen was. Mevrouw Hahnemann evenwel had, hoewel zij glimlachend

aan ons gesprek deelgenomen had, de menigte patiënten niet vergeten, die in de wachtkamers zich in geduld moesten oefenen.

Zij maakten eindelijk een einde aan ons onderhoud, door haren man een kleine vermaning te geven, zich niet te veel te vermoeien tot de gesprekken afgeloopen zouden zijn; en zich tot mij wendend, verontschuldigde zij zich ons gesprek te hebben gestoord, terwijl zij er bij voegde, dat zij hunne vrienden 's avonds ontvingen en het hun aangenaam zou zijn, mij alsdan te ontmoeten, waarop zij terstond tot de ziekte mijner vriendin terugkeerde. Na nog eenige vragen gedaan te hebben, gaf zij mij het geneesmiddel met de gebruiksaanwijzing benevens een blad, waarop de diëetvoorschriften gebruikt waren.

Nadat ik daarop den ouden man en zijner begaafde, voorbeeldige vrouw de hand gedrukt had, nam ik afscheid. Een bediende begeleidde mij de trap af tot aan mijn rijtuig, waarmede ik naar huis reed, terwijl ik daarbij een lange rij van koetsen passeerde, die zich aan Hahnemann's huis zóóver uitstrekten, dat ik het liever niet zeg, uit vrees dat men mij niet gelooven mocht."

D.

DR. J. V.

ONZE VOEDINGSMIDDELEN.

(Vervolg van blz. 158.)

7. De genotmiddelen en de prikkelende stoffen.

Wanneer wij ons uitsluitend moesten voeden met een mengsel van de besproken voedingsstoffen, die voor de instandhouding van ons lichaam onontbeerlijk zijn, in de doelmatigste verhouding, dan zouden wij zulk een smakeloze, ongenietbare kost moeten verorberen, dat wij niet dan met de grootste moeite de benoodigde hoeveelheid daarvan naar binnen zouden kunnen krijgen. Vandaar dat in de meeste spijsen ook stoffen aanwezig zijn, die den smaak verbeteren, veraangemen, en niet alleen direkt op de smaakzenuw werken, maar ook op het geheele zenuwstelsel een prikkelende werking uitoefenen, waardoor dan ook weder de werkzaamheid van de spijsverteringsorganen verhoogd wordt. Deze stoffen hebben meestal een bijzonderen smaak, en kunnen dikwijls slechts in zeer geringe hoeveelheid gebruikt worden. Zij worden echter ook vaak, doordat men zich aan sterke prikkels gewent, in al te groote hoeveelheid genomen, waardoor een overprikkelingstoestand ontstaat, die zeer nadeelige gevolgen kan hebben, zoowel voor de spijsverteringsorganen, waarop zij dan direkt schadelijk werken, alsook voor andere organen en voor het geheele zenuwstelsel.

Wij onderscheiden de genotmiddelen, die afzonderlijk gebruikt worden om hun aangename smaak of prikkelende werking, zooals koffie, thee, alcohol, en de prikkelende stoffen die aan de spijsen worden toegevoegd, zooals keukenzout, suiker, zuren, (azijn, appel-, wijn- en citroenzuur) peper, mosterd, kaneel, kruidnagelen, muskaatnoot, gember, uien, knoflook, peterselie, radijs. Zoowel de genotmiddelen als de

prikkelende middelen zijn uit hetzelfde oogpunt te beschouwen, met betrekking tot hunne werking op ons lichaam.

De prikkelende stoffen bevorderen in meerdere of mindere mate de spijsvertering, doordat zij de afscheiding van speeksel, maagsap, enz. bevorderen. Reeds het zien van aangename spijsen of zelfs de voorstelling daarvan, kan een verhoogde afscheiding van deze vochten veroorzaken. Bij groote maaltijden begint men gewoonlijk met sterk gezouten spijsen, als b. v. caviar, of met zware wijnen, als Madeira of Sherry, om de werkzaamheid van de maag op te wekken. Daar het echter bewezen is, dat het door de aanwending van prikkelbare middelen toch niet mogelijk is een grootere hoeveelheid van de werkelijke voedingsstoffen te doen verteren en evenmin in korteren tijd dan zonder het gebruik daarvan, heeft dit toch geen eigenlijke waarde en kan hoogstens bewerken, dat men zich verbeeldt grootere hoeveelheden te kunnen verorberen. Maar daardoor loopt men juist gevaar te veel van zijne spijsverteringsorganen te vergen.

Een dergelijke werking als de prikkelende middelen hebben eenige stoffen, die bij het koken van vleesch in het water overgaan (de bouillon), en bij zieken en reconvalescenten dikwijls gunstig op de maag werken, terwijl daarbij van een schadelijke werking geen sprake is. In zulke gevallen heeft goede bouillon een niet te miskennen waarde.

De eigenlijke genotmiddelen hebben veelal geen directe werking op de maag, maar oefenen, eerst nadat zij in het bloed zijn opgenomen, een algemeene werking op het zenuwstelsel. Hiertoe behooren behalve de alcohol, die ook plaatselijk op de maag werkt, koffie, thee, tabak enz. Omtrent het al of niet nuttige of zelfs geoorloofd zijn van het gebruik dezer stoffen, bestaan verschillende meeningen. Sommigen verwerpen ze geheel en al, andere zijn er warme voorstanders van. Zooveel is zeker, dat deze stoffen alle schadelijk kunnen werken, dikwijls veel kwaad doen en onherstelbaar nadeel berokkenen. Natuurlijk hangt veel af van de hoeveelheid, die gebruikt wordt, doch bij een geregeld dagelijks gebruik, kunnen zelfs geringe hoeveelheden schadelijk zijn. Dit geldt van den alcohol in de eerste plaats, maar ook van tabak en in mindere mate van koffie en thee. Dat deze stoffen in matig gebruik werkelijk nut zouden doen, zooals veelal beweerd wordt, is onjuist. De absolute hoeveelheid arbeidskracht vermeerderen, kunnen zij stellig niet. Een geregeld dagelijks gebruik van sterke alcoholische dranken, zooals jenever, brandewijn, cognac, rhum, zware wijn, zwaar bier, is uit een hygiënisch oogpunt stellig af te keuren. Wij komen bij de behandeling van de verschillende genotmiddelen hierop nog nader terug.

De genotmiddelen kunnen het honger- en dorstgevoel tijdelijk bestrijden. Tot dit doel kunnen zij onder zekere omstandigheden van nut zijn, b. v. op lange vermoeiende marschen, inspannende bergtoeren, enz. Wanneer men een gezond en goed gevoed lichaam bezit, kunnen alcohol, tabak, koffie, in dezen zin werkend, wel oogenblikkelijk verkwikkend, aanmoedigend werken, echter nooit in dien zin, dat zij het lichaam meerdere kracht verleen of de krachten

sparen, maar alleen daardoor, dat zij het gevoel van uitputting, honger, dorst minder doen opmerken. Men dient er dus een voorzichtig gebruik van te maken. Andere stoffen, als suiker, citroenzuur, bestrijden het dorstgevoel en zijn door hunne onschadelijkheid als zoodanig, bij gebrek aan drinkwater, aanbevelenswaardig.

Evenzeer als verschillende genotmiddelen in de spijzen onontbeerlijk zijn, geldt dit ook voor de dranken.

Om het waterverlies van ons lichaam aan te vullen, moeten wij dagelijks minstens twee liter water verorberen. Een gedeelte daarvan bevindt zich reeds in de spijzen, het overige moeten wij drinken. Zuiver water is onaangenaam om te drinken. Goed welwater bevat een zekere hoeveelheid koolzuur, dat er, zoolang het koud is, een aangename, verfrisschende smaak aan geeft. Hoe meer koolzuur het water bevat, des te aangener de smaak. Daarom zijn ook de natuurlijke en kunstmatige koolzuurhoudende minerale wateren, zooals Selters- en Sodawater, Giesshübler, Appollinaris enz., zoo geliefd.

Wanneer goed welwater lang staat en lauw wordt, ontwijkt het koolzuur, dat er in opgelost was, en het water wordt onaangenaam flauw van smaak, evenals gekookt en daarna afgekoeld water. Om zulk water weder aangenaam voor het gebruik te maken, vermengt men het met genotmiddelen: thee, koffie, citroenzuur, vruchtensappen.

Nog andere omstandigheden bevorderen den eetlust en maken het eten tot een genot. Men geeft aan de spijzen een aangename geur door bijvoeging van sommige stoffen. Reinheid en een aangename omgeving zijn bevorderlijk aan het tafelen, terwijl het tegenovergestelde den eetlust beneemt.

Het is dus begrijpelijk, dat de genotmiddelen begeerd en onontbeerlijk zijn, en dat een belangrijk deel van de uitgaven voor het levensonderhoud daaraan besteed wordt.

Sommige stoffen zijn tegelijk voedingsstof en genotmiddel, zooals keukenzout en suiker.

Afwisseling in spijzen en genotmiddelen is almede noodzakelijk voor een goede voeding, daar anders zeer dikwijls tegenzin ontstaat en de eetlust verdwijnt. Reeds voor een enkelen dag valt het ons moeielijk, onze behoefte aan voedsel met een enkele spijs, b. v. brood, te voldoen, al smaakt dit op zichzelf nog zoo goed.

Van alle genotmiddelen geldt als regel, dat waar zij in matige hoeveelheid de spijsvertering opwekken, zij haar in te groote en dikwerf herhaalde hoeveelheden tegenwerken.

De nicotine, het giftige bestanddeel van de tabak, werkt, hoewel zij in het algemeen een zenuw prikkelende werking heeft, steeds nadeelig op de spijsvertering en neemt den eetlust weg. Zowel nicotine als alcohol hebben, in te groote hoeveelheid gebruikt, stellig een het zenuwstelsel verwoestende, de voeding benadeelende en de stofwisseling tegenwerkende werking. Zij zijn dus voor het lichaam alles behalve voordeelig.

genotstoffen besproken, die voor de voeding min of meer noodzakelijk zijn, maar meestal niet als zoodanig afzonderlijk als voedsel gebruikt worden, thans willen wij overgaan tot de bespreking van de voedingsmiddelen, dat zijn de in de natuur voorkomende of kunstmatig bereide mengsels van verschillende voedingsstoffen.

Voorbeelden van de eerste groep zijn melk, vleesch, eieren, graan, enz.; van de tweede groep: boter, kaas, brood e. a. De meeste voedingsmiddelen bevatten ook kleinere of grootere hoeveelheden genotstoffen of prikkelende stoffen.

De voedingsmiddelen zijn dierlijk of plantaardig. De voornaamste dierlijke voedingsmiddelen zijn melk, vleesch en eieren; de voornaamste plantaardige: graan, peulvruchten, wortelgewassen, knollen, groenten, specerijen.

De alcoholische en andere dranken en verdere genotmiddelen zijn meestal mengsels van genotstoffen en bevatten weinig voedingsstoffen.

A. *Dierlijke Voedingsmiddelen.*

1. De melk.

Afgezien van de voeding met de moedermelk, zooals die in het eerste levensjaar gewoonlijk geschiedt of behoorde te geschieden, wordt de melk van koeien, geiten, schapen en ezels als voedingsmiddel gebruikt, terwijl nog de paardenmelk aangewend wordt voor de bereiding van den zoogenaamden melkwijn (kumis.) Wanneer men melk gedurende eenigen tijd stil laat staan, vormt zich aan de oppervlakte een geelachtige, ondoorschijnende laag, de room, die bestaat uit de zoogenaamde melkbolletjes, (hoofdzakelijk vet, boter). Door hun geringer soortelijk gewicht stijgen deze naar de oppervlakte, terwijl de zich daaronder bevindende vloeistof blauwachtig en doorschijnend is en nog slechts weinig vet bevat (afgeroomde melk). Laat men de melk nog langer staan, dan wordt zij zuur en verandert langzamerhand in een geleachtige massa. Eindelijk wordt uit deze massa een waterachtige vloeistof geperst, de melkwei. Hoe warmer het is, des te sneller heeft deze verandering, het zuur worden en het afscheiden van de wei plaats, het stolsel bestaat uit kaasstof en het nog in de „afgeroomde melk” aanwezige vet.

De verschillende soorten van melk bevatten behalve een groote hoeveelheid water (83—90 %) al de voornaamste voedingsstoffen: eiwit (voornamelijk als kaas), vet (de melkbolletjes, boter) koolhydraten (de melksuiker) en zouten. De hoeveelheid van deze stoffen is aan schommelingen onderhevig, ook bij dezelfde diersoort, afhankelijk van de kwaliteit van het beest, het ras, den ouderdom en de voeding. Daar de melk, zooals zij door de boeren aan de markt gebracht wordt, steeds een mengsel is van de melk van verschillende dieren, is echter de zoogenaamde marktmelk tamelijk constant van samenstelling. Verreweg het meest van alle melksorten wordt de koemelk gebruikt als voedingsmiddel.

Tusschen de moedermelk en de koemelk bestaat een belangrijk verschil. De eerste bevat meer suiker, minder eiwit, veel minder zouten, kleinere vetbolletjes dan de laatste, en onderscheidt zich bovendien nog

Hebben wij in het voorgaande de voedings- en

daardoor, dat bij de stolling (die in de maag ook plaats vindt), de kaasstof van de moedermelk zich in fijner vlokjes afscheidt en die van de koemelk in groote stukken, hetgeen een gevolg daarvan is, dat de moedermelk minder zouten bevat. Vandaar dat bij kunstmatige voeding de koemelk zonder bijvoeging van andere stoffen gewoonlijk niet verdragen wordt.

De melk is voor kinderen niet slechts voedingsmiddel, maar ook voedsel, d. w. z. een mengsel van voedingsstoffen, dat voldoende is om het lichaam in normalen toestand te houden. Voor volwassenen echter niet, daar deze daartoe meer dan 3 liter per dag zouden moeten gebruiken, hetgeen niet lang vol te houden is.

Behalve het zuurworden, kan in de melk, vooral in den zomer, ook nog een andere verandering optreden, n.m.l. rotting. Het zuurworden berust op zure gisting van de melksuiker, het rotten op gisting van de eiwitstoffen. Dit proces treedt ook in gekookte melk op, vooral wanneer het vaatwerk niet voldoende gereinigd is, en geeft in het begin een bitteren smaak aan de melk, zonder dat het zich nog verraadt door optreden van stinkende gassen, zooals in andere dierlijke vloeistoffen. Er worden daarbij giftige stoffen gevormd, die bij met melk gevoede kinderen aanleiding kunnen geven tot hardnekkige diarrhéeën.

Het is dus van het grootste belang te zorgen, dat men steeds goede, zuivere en versche melk gebruikt.

Het zuurworden van de melk kan worden tegengehouden door ze te koken. Daarom wordt voor de voeding meestal gekookte melk gebruikt, hetgeen ook nog om een andere reden aan te bevelen is, n.m.l. de mogelijkheid, dat er ziektekiemen in aanwezig zijn, zooals die van het mond- en klauwzeer, van typhus, roodvonk, diphtheritis, tuberculose, welke door koken gedood of ten minste in hunne werkzaamheid verzwakt worden.

De omstandigheid, dat de melk zoo spoedig bederft, heeft er toe geleid, uit dit voedingsmiddel verschillende stoffen te bereiden, die gemakkelijker te bewaren zijn, zooals boter, kaas, gecondenseerde en gepraeserveerde melk.

2. Boter.

Door een mechanische bewerking (het karnen) wordt uit de melk de boter verkregen. De afzonderlijke vetbolletjes vloeien daarbij tot een homogene massa samen.

Gemiddeld levert 24 tot 30 liter melk 1 kilo boter, bevat 90 % vet, 8 % water en 2 % resten voor kaasstof, melksuiker en zout. Hoe minder water en kaasstof in de boter aanwezig is, des te duurzamer is zij, terwijl een hoog gehalte aan deze stoffen spoedig bederf („ranzig” worden) veroorzaakt. Ten einde de boter langer goed te kunnen houden, wordt ze met zout vermengd. De boter heeft een laag smeltpunt (31 à 33° C.). Om haar aangenamen smaak is de boter als voedingsmiddel zeer gezocht en daarom ook duurder dan ander dierlijke vetten, hoewel de voedingswaarde niet grooter is dan die van andere vetten.

De tegenwoordig reeds zeer verbreide kunstboter (margarine), die uit een mengsel van dierlijke en

plantaardige vetsoorten bestaat en goedkooper is, heeft ongeveer dezelfde voedingswaarde als boter en is ook gemakkelijker verteerbaar, doch minder aangenaam in 't gebruik.

De melk, die men bij 't karnen overhoudt, nadat de boter verwijderd is, is meestal reeds een weinig zuur (karnemelk). Deze bevat alle bestanddeelen der melk, behalve het vet en is nog een belangrijk voedingsmiddel. De prijs van de karnemelk is met betrekking tot hare voedingswaarde gering.

(Wordt vervolgd.)

Dr. M.

TWEE GEVALLEN VAN VERLAMMING.

Voor korten tijd verscheen bij de uitgevers van dit maandblad een werkje van Dr. J. Compton Burnett, getiteld: Vijftig redenen, waarom ik Homoeopaat geworden ben. Dit geschrift is zeker in handen gekomen van vele lezers van dit blad, en zullen deze daarin menig merkwaardig geval hebben gevonden. Evenwel, wanneer alle homoeopathische artsen hunne ervaringen bekend maakten, zou het aantal niet 50, maar 50 × 50 geworden zijn. Een paar gevallen wil ik hier mededeelen, om te doen zien, wat de Homoeopathie nog vermag uit te richten in schijnbaar hopelooze gevallen. Opzettelijk voeg ik het woord „schijnbaar” er bij, omdat het meermalen gebeurt, dat de hulp van den homoeopaat wordt ingeroepen, wanneer elk uitzicht op herstel verloren schijnt te zijn.

Het eerste geval betreft een kind. Den 24^{en} Januari 1897 kwam op mijn spreekuur L. met zijn dochtertje van 3½ jaar. Het kind was gekomen in een wagentje, en werd in mijn kamer gedragen. De man vertelde mij, dat het meisje reeds als klein kind herhaaldelijk stuipen en krampen had gehad en daarna aan de rechterzijde was verlamd. Bij onderzoek bleek mij, dat de rechter arm en het rechter been geheel verlamd waren, en de beweeglijkheid van de rechter gezichtshelft veel verminderd was. Het kind kon niet spreken; alleen kon zij hare moeder roepen door het woordje „moe.” In het gesprek vernam ik, dat de man verschillende artsen had geraadpleegd, het laatst een arts, die een zeer goeden naam heeft in de behandeling van zenuwlijders. Deze zou hebben gezegd, dat het rechterbeen niet kon herstellen; dat het linkerbeen mank zou worden; de rechterarm krom zou worden getrokken, maar krachteloos blijven; dat de spraak een weinig zou verbeteren. Ik maakte de opmerking, dat het hoofd vrij groot was en vooral het voorhoofd vooruitstekend.

12 Februari. Het kind komt in het wagentje, wordt tot aan de kamerdeur gedragen en loopt aan de hand, wel gebrekkig, maar toch tot bij mijn stoel. In den rechterarm komt beweging; het spreken is niet verbeterd.

6 Maart. In huis begint de kleine te loopen; zij komt loopende van de voordeur tot bij mij; de rechterarm is nog wel niet goed, maar toch bruikbaar; de scheefheid van het gelaat is verdwenen en de spraak veel verbeterd.

5 April. Bij het bezoek loopt het patiëntje spelende

de kamer rond; de rechterarm is nog wel wat minder krachtig dan de linker, maar zij houdt mijn vinger, dien ik haar spelende gaf, met de zieke hand vrij stevig vast; zij spreekt als een kind van ongeveer 2 jaar.

Later heb ik haar niet weder gezien, maar toch bericht gekregen, dat de beterschap geregeld was vooruitgegaan en het kind hersteld was.

Van het begin tot het einde heb ik steeds hetzelfde geneesmiddel gebruikt.

Het andere geval heeft veel overeenkomst met het eerste, behoudens eenige verschillen.

Ik kreeg het verzoek een patiënte te willen bezoeken in het wijk-lokaal der Nicolaaskerk, aan welk verzoek ik Paaschmaandag gevolg gaf. Ik vond een meisje van ruim 20 jaar, die door gebrekkig spreken mij niet veel kon vertellen. Van de verpleegster vernam ik niet veel van hetgeen vooraf was gegaan; alleen wist zij mij te zeggen, dat het meisje voor geruimen tijd een „soort van toeval" had gehad. Zij was eerst in behandeling van den huisarts, later opgenomen in het ziekenhuis te M., waar zij ongeveer 6 weken bleef en toen den raad ontving naar een academiestad te gaan. Aan dien raad werd gevolg gegeven en bleef zij 6 weken of twee maanden in een der universiteits-ziekenhuizen, met hetzelfde resultaat als de vroegere behandeling, namelijk niets. Eene dame, die zich voor haar interesseerde, bewerkte, dat zij in het wijklokaal werd opgenomen.

Ik vond rechterarm en rechterbeen zoo verlamd, dat zij als een blok naar lagen; de rechterhand was gesloten tot een vuist; de rechter gezichts-helft geheel onbewegelijk, wat bij pogingen tot spreken of lachen een afgrijselijken indruk maakte, daar de rechter helft als een masker bleef staan. Gebruik van spijs of drank geschiedde links, maar vereischte toch veelal de hulp van de verpleegster. Ontlasting om den anderen dag met behulp van een lavement. Urine-loozing goed. Het maandelijksche sedert geruimen tijd weggebleven. Hoewel ik mij weinig voorstelde van mijne behandeling, wilde ik toch het mij gedane verzoek niet afwijzen en althans beproeven, of er nog iets aan te doen was. Later deed het mij groot genoegen, dat ik mijne aarzeling had overwonnen, zoowel voor mij zelf, als vooral voor de patiënte.

Bij mijn bezoek op den volgenden maandag kreeg ik tot antwoord op mijne vraag, hoe het ging, een gebaar, het optrekken van het rechterbeen. De volgende week vond ik het bed ledig en de zieke zittend in een aangrenzend vertrek. Met behulp van de verpleegster en door deze gesteund, was zij er heen *geloopen*; het linkerbeen sleepte wel, maar kon haar toch eenigszins dragen. Door toevallige omstandigheden kon zij niet in het wijklokaal blijven, maar kwam in het Diaconessenhuis.

Het zou den lezer vervelen, als ik zoo van week tot week verder den vooruitgang mededeelde. Het is genoeg te zeggen, dat zij wegens familie-redenen weder moest vertrekken. Het laatste zag ik haar den 7^{en} Augustus, wel niet geheel hersteld, maar toch zeer veel verbeterd.

Zij kan vrij ver gaan; het rechterbeen is nog wel niet goed, maar wordt bij het gaan opgelicht,

dus sleept niet meer: de rechterhand is voor $\frac{3}{4}$ open; de arm is zoo, dat de hand aan den mond kan komen; het aangezicht is aan beide zijden gelijk; zij spreekt wel langzaam, maar duidelijk, kan f zeggen en fluiten.

Bij dit geval, dat ik oorspronkelijk als hopeloos beschouwde, heb ik slechts één middel gebruikt van het begin tot het einde der behandeling.

U.

DR. V. R.

IETS OVER HET WIELRIJDEN.

Na verscheidene deelnemers aan wielervedstrijden te hebben onderzocht, geeft Dr. Albu eenige opmerkingen over de gevolgen van bovenmatige inspanning bij het wielrijden. Hij kan slechts constateeren, wat trouwens reeds verschillende geneesheeren hebben beweerd, dat overmatig »fietsen" een uitzetting van het hart tengevolge heeft, en wel van de linker kamer, wat in den beginne wel van voorbijgaanden aard is, maar later tot blijvende uitzetting en vergrooting van het hart leidt, terwijl in de tweede plaats een aanmerkelijk verlies aan eiwit te voorschijn kan geroepen worden, die ten deele moet worden toegeschreven aan stuwung, deels echter aan vergiftiging, en die ongetwijfeld ook andere chronische ziekten kan te voorschijn roepen. Intusschen spreekt de schrijver hier uitdrukkelijk van »overmatig" wielrijden.

Wij wenschen hieraan nog enkele opmerkingen toe te voegen.

Wanneer men in het algemeen het drijven der wielrijders gadeslaat, komt men onwillekeurig tot de vraag: Wie vervalt niet tot overdrijving, en wie is in deze zaak van misbruik vrij te pleiten? Het aantal verstandige wielrijders is zeker niet groot en moet vooral niet onder de jongeren worden gezocht; het ligt integendeel geheel in den aard van deze »sport" de liefhebbers er van tot overdrijving te doen komen.

Dit nu is juist het gevaarlijke bij het wielrijden, vooral wanneer de wielrijder zich daarbij niet ontziet, in volle vaart te blijven voortrijden, wanneer de weg naar boven loopt.

Ook is het bij den eersten oogopslag duidelijk, dat de voorover gebogen houding, die men bij de meeste wielrijders nog altijd ziet, voor de longen hoogst nadeelig moet zijn, terwijl het snelle rijden met een verhit lichaam, menigmaal tegen den wind in, noodwendig ernstige verkoudheid en ontsteking der ademhalingswerktuigen moet tengevolge hebben. Een nog grooter nadeel evenwel wordt aan de genoemde organen berokkend, wanneer men gedurende het wielrijden rookt, of wanneer men nu en dan afstijgt, om in dien toestand van opwinding schielijk een glas koud bier te drinken.

ADVERTENTIËN.

Homoeopathische Geneesmiddelen.

Levering en vulling van

HUIS-APOTHEKEN.

Alleen Medicamenten, Praeparaten, Boeken
en Utensiliën, enz. enz.
van Dr. WILLMAR SCHWABE.

Maltos Cannabis à f 1.—,

BENEVENS

Homoeopathische KOFFIE en
HAVERMEEL,

Kufeke's KINDERMEEL, MELKSUIKER,
Poolsch LIJNZAAD,

1e Stoom-LEVERTRAAN,

Homoeopathische ARTSENIJ-TABLETTEN.

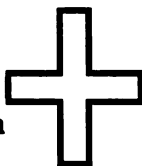
Firma Wed. T. D. VRIJDAG ZIJNEN,
's-GRAVENHAGE.

N. B. Verzoeken bij bestellingen duidelijk opgaaf te
doen, of men verlangt vloeistof, korrels of verwrijving.

 Prijscourant gratis.

 Behoeftigen worden gratis geholpen, op voorschrift van den medicus.

MALTOS CANNABIS.

Genees- en voedingsmiddel.

voor borst- en maaglijders.

In 't buitenland door verschillende homoeopathische
doctoren met verrassende resultaten aangewend.

PRIJS, per bus f 1.—.

Verkrijgbaar in alle Homoeopathische Apotheken.

Fabriek „HET ROODE KRUIS”

G. JOCHMANN, Poorstraat 35, UTRECHT.

Homoeopathische Geneesmiddelen.

 Voor de levering van Homoeopathische
Geneesmiddelen, voorkomende in den Prijs-
courant van Dr. WILLMAR SCHWABE te Leipzig
benevens levering en vulling van Huis-Apotheken
beveelt zich aan

J. H. SCHAFFERS.

AMSTERDAM, Ferd. Bolstraat 11.

Apotheker.

Homoeopathische Apotheek.

J. Bulterman & Zoon,

Apothekers en Scheikundigen,

Hoogstraat 237, ROTTERDAM.

Homoeopathische Koffie

van Dr. WILLMAR SCHWABE, per K.G. f 0.60.
van Dr. ARTHUR LUTZE, per K.G. f 0.60.

Verzendingen

geschieden tegen Rembours van af 5 K.G. franco

J. H. M. STEPHAN,

Nadorststraat No. 27, Rotterdam.

Homoeopathische Apotheken

te Arnhem.

MIEDEMA en VAN AALST,

Roggestraat 3,

EN

A. SPRUYT, firma B. MIEDEMA,

Steenstraat 49.

Bij LA RIVIÈRE & VOORHOEVE, Zwolle zijn de onder-
staande Homoeopathische werken verkrijgbaar; de prijzen
zijn berekend met inbegrip van porto. De toezending
geschiedt alleen na ontvangst van het bedrag per post-
wissel of in postzegels.

De Homoeop. Huisdokter, gebonden	f 3.25
De kleine Hom. Huisdokter, ingenaaid	- 0.70
De Cholera en hare snelle en zekere ge- nezing door de Homoeopathie	" - 0.35
De aanwending der voornaamste genees- middelen voor uitwendig gebruik	" - 0.55
De Homoeop. behandeling van alle soor- ten kiespijn	" - 0.35
Korte Handleiding voor de behandeling van de voornaamste ziekten der huisdieren	" - 0.70

HOMOEOPATHISCH MAANDBLAD.

Uitgegeven vanwege

de „Vereeniging tot bevordering der Homoeopathie in Nederland.”

Dit blad verschijnt den 15^{den} van elke maand. Alle donateurs en leden der Vereeniging ontvangen het gratis; ook begunstigers, die jaarlijks *f* 2.50 bijdragen. De abonnementsprijs is *f* 1.— per jaargang; franco per post *f* 1.17; enkele nummers à 10 cts. Men abonneert zich bij de firma **La Rivière & Voorhoeve te Zwolle**, tot wie men zich wende voor alles wat de uitgave en de advertentiën betreft. Advertentiën van 1—10 regels *f* 1.—, elke regel meer 10 cents.

Opstellen, mededeelingen, vragen, boekwerken ter recensie, brieven de redactie betreffende, worden franco ingewacht bij de **Redactie van het „Homoeopathisch Maandblad” te 's-Gravenhage.**

INHOUDSOPGAVE.

Een nieuw bewijs voor de werkzaamheid van kleine giften. — Onze voedingsmiddelen. — De Homoeopathie op Java. — Een genezing door Hahnemann. — Beantwoording van vragen. — Advertentiën.

Een nieuw bewijs voor de werkzaamheid van kleine giften.

Reeds verscheidene malen hebben wij in ons blad over de werkzaamheid der kleine giften gesproken, en meer dan eenmaal aangetoond, dat zelfs van den kant der officieele geneeskunde niet kan geloofend worden, welk een kracht er dikwerf uitgaat van zeer geringe hoeveelheden eener medicamenteuze stof.

Het is thans niet ons plan, op deze vroeger door ons opgesomde bewijzen voor de inderdaad bestaande werkzaamheid der kleine doses terug te komen. Wat wij ditmaal beoogen, is een nieuw bewijs voor de wondervolle werking van zulke uiterst geringe hoeveelheden onder de aandacht van onze lezers te brengen, en daardoor opnieuw een wetenschappelijken steun bloot te leggen voor de overtuiging van ons, homoeopaten, dat zeer kleine hoeveelheden eener artsenij inderdaad in staat zijn, kranke menschen gezond te maken.

Dit nieuwe, door ons bedoelde bewijs vinden wij in de onderzoekingen, die door Prof. Ostwald, directeur van het tweede chemische laboratorium der Universiteit te Leipzig, verricht zijn, en die door Z.H.G. medegedeeld worden in het »Zeit-

schrift für physikalische Chemie” van dit jaar.

Prof. Ostwald stelt bij zijne onderzoekingen het wel bekende feit voorop, dat de stolling van een vloeistof, die op een temperatuur lager dan haar smeltpunt gebracht is, onder bepaalde omstandigheden niet plaats vindende, volkomen zeker te voorschijn gebracht wordt door het inbrengen van een spoor van dezelfde stof in *vasten* toestand. Hem was het er nu om te doen vast te stellen, *hoe veel* van de in vasten toestand aanwezige stof tot het te voorschijn roepen van die stolling in staat was.

Te dien einde experimenteerde hij met het Salol, een stof, die, voor geneeskundige doeleinden in den handel gebracht, in groote zuiverheid, vrij van vreemde bestanddeelen, te verkrijgen is. Deze stof smelt bij een verwarming op 39.5°, en blijft onbegrensd lang vloeibaar, ook wanneer zij door afkoeling op een lagere temperatuur dan 39.5° gebracht is, indien er slechts zorg gedragen wordt, dat geen kleine deeltjes Salol in vasten toestand in het vloeibaar gemaakte Salol geraken. Brengt men nu andere vaste stoffen met het vloeibare Salol in aanraking, zoo stolt het niet; evenmin wordt er stolling te voorschijn geroepen door de gesmolten massa sterk te schudden of er met scherphoekige voorwerpen over heen te wrijven. Daarentegen begint de stolling onmiddellijk, wanneer er een klein stofje van *vast* Salol in de vloeistof gebracht wordt.

Hoe groot moet nu dit stofje nog zijn, om stolling te voorschijn te brengen? Ziedaar de vraag, die de hoogleeraar zich stelde.

Dat dit *zeer, zeer* weinig moest wezen, bleek reeds daaruit, dat, wanneer hij met een menschenhaar het vloeibare Salol aanraakte, er *geen* stolling volgde, doch wanneer hij te voren dit haar over een vast krystal van het Salol gestreken had, en het dan in het vloeibare Salol bracht, er onmiddellijk stolling veroorzaakt werd. Ook wanneer hij dan dit haartje, na het eerst over vast Salol gestreken te hebben, in zeer fijngewreven poeder van kwarts om zoo te zeggen afspoelde, verloor het zijne werkzaamheid niet, en bleek het nog steeds in staat te zijn, het vloeibare Salol tot stolling te brengen. Ja zelfs werd het fijne kwartspoeder, dat nu eenige deeltjes van het vaste Salol overgenomen had, doordat het haartje er in afgewischt was, zelf werkzaam en kreeg zelf de eigenschap het vloeibare Salol tot een gestolde massa te maken.

Om nu uit te maken, hoe gering de hoeveelheid van vast Salol kon zijn, om het vloeibare Salol te doen stollen, verwreef hij op de manier der homoeopaten het vaste Salol met zeer fijn kwartspoeder, en kwam na talloze onderzoeken tot het resultaat, dat een weinig poeder van de zesde verwrijving van Salol — dus één deel Salol op 1.000.000 deelen kwartspoeder — nog steeds in staat bleek te zijn, de stolling te veroorzaken. Nam hij namelijk een zeer kleine hoeveelheid (ongeveer $\frac{2}{10}$ milligram) van met kwartspoeder verwreven Salol in de 6de decimale op een platina-spateltje, en strooide hij dit weinigje poeder op vloeibaar Salol, dan begon in de meeste gevallen de stolling onmiddellijk.

Dezelfde onderzoeken herhaalde Prof. Ostwald ook met andere stoffen, o.a. met thymol, natriumthio-sulfaat en natrium-chloraat. Ook bij deze stoffen kwam hij tot dezelfde uitkomst, slechts met dit onderscheid, dat het natriumthio-sulfaat nog in een negende decimale verwrijving de vloeibaar gemaakte massa tot stolling bracht, en natrium-chloraat daartoe zelfs in een tiende decimale verwrijving in staat was.

Ziedaar dus uiterst kleine hoeveelheden, die een voor ieder onbevungen onderzoeker duidelijke werking vertoonen. Stoffen in de zesde, ja zelfs in de negende en tiende verwrijving (d.i. dus 1 op 1.000.000, 1 op 1000.000.000, 1 op 10.000.000.000) blijken in de uiterst geringe hoeveelheid van ongeveer 2 milligram in staat te zijn, dezelfde stoffen, wanneer zij zich in vloeibaren vorm bevinden, tot stolling — tot krystallisatie — te brengen, terwijl andere maatregelen, als aanraking met andere voorwerpen, sterk schudden en dergelijke daartoe niet bij machte zijn.

Bevindt er zich dan in deze vaste stoffen tegenover de in vloeibaren vorm aanwezige stoffen niet een onmiskenbare kracht?

En zouden dan onze homoeopathische verdun-

ningen en verwrijvingen tegenover het menschelijk lichaam geen kracht bezitten? Een ieder zal moeten toestemmen, dat het één logisch uit het ander volgt, en dat het er slechts op aankomt, of de artseni, die in de homoeopathische verdunning — stel de tiende — aanwezig is, ook werkelijk beantwoordt — evenals het vaste Salol aan het vloeibare Salol — aan hetgeen bij den kranke werkelijk krank is.

ONZE VOEDINGSMIDDELEN.

(Vervolg van blz. 166.)

B. Dierlijke voedingsmiddelen.

3. Kaas.

De kaas wordt uit de melk verkregen door bijvoeging van een stof, die uit de lebmaag van het kalf wordt uitgetrokken, en die de kaasstof, in de melk in vloeibaren vorm aanwezig, doet stollen en in vasten vorm doet neerslaan. De vetbolletjes, die in de melk aanwezig zijn, worden daarbij in de kaasstof ingesloten, en blijven een bestanddeel van de kaas, terwijl het overblijvende, de wei, dus nagenoeg geen vet meer bevat. Naarmate dus min of meer „volle” of afgeroomde melk voor de kaasbereiding gebruikt wordt, is de kaas meer of minder rijk aan vet. Nadat de kaasmassa uitgeperst en aan de lucht gedroogd is, laat men ze geruimen tijd liggen, waardoor de kaas „rijp” wordt. Daardoor wordt de smaak aangenamer.

Vette kaas bevat 27 % eiwit en 30 % vet, en is dus een voedingsmiddel van groote waarde. Daar de prijs in verhouding tot de voedingswaarde niet hoog is, heeft de kaas voor de voeding der armere volksklassen, die zich met aan vet en eiwit arme voedingsmiddelen moeten behelpen, groote beteekenis. Kaas wordt bovendien gemakkelijk verteerd, en schijnt zelfs in 't algemeen de spijsvertering eenigszins te bevorderen.

4. Geconserveerde en gecondenseerde melk.

Door koken of beter nog verhitten tot 105 à 110 ° in bussen of flesschen, die bij deze temperatuur luchtdicht gesloten worden, maakt men de melk geschikt om eenigen tijd bewaard te worden (*geconserveerde melk*). Wanneer men gedurende eenigen tijd geen versche koemelk kan krijgen, bijv. voor de voeding van zuigelingen, is deze methode aan te bevelen. De melk verliest daarbij echter haar aangename smaak.

Van meer beteekenis is de *gecondenseerde melk*, d.i. melk, waaraan het water grotendeels onttrokken is. De melk wordt tot $\frac{1}{3}$, of $\frac{1}{4}$ van haar volumen ingedikd en in bussen, meestal na toevoeging van veel suiker, na op kookhitte gebracht te zijn, bewaard. De met toevoeging van suiker bereide praeparaten zijn minder geschikt voor de voeding van zuigelingen, daar zij op den duur aanleiding kunnen geven tot diarrhee.

5. Het vleesch.

Over dit belangrijke voedingsmiddel zullen wij eenigszins uitvoerig moeten spreken. Wat men gewoonlijk onder *vleesch* verstaat, zijn de spieren van

slachtvee, wild, gevogelte, visch, kreeft, oesters, enz. Gewoonlijk rekent men onder de algemeene benaming vleesch ook nog eenige andere organen van deze dieren, als lever, nieren, milt en het vet. Het vleesch in engeren zin bestaat echter uitsluitend uit de spieren, en heeft bij alle dieren ongeveer dezelfde samenstelling. Het bestaat hoofdzakelijk uit ongeveer 75 % water, 18 % eiwit, 1,5 % lijmgevende stof en eenige zouten, terwijl andere organen, als lever, nieren, enz., ongeveer dezelfde hoeveelheid water en eiwit bevatten. Mager vleesch is als uitsluitend voedingsmiddel voor den mensch niet geschikt, daar het slechts zeer weinig vet en koolhydraten bevat, stoffen die, zooals wij vroeger gezien hebben, voor een doelmatige voeding noodig zijn. Het verschil in smaak van het vleesch van verschillende dieren wordt veroorzaakt door het gehalte aan eenige andere stoffen, die er in zeer geringe hoeveelheid in voorkomen, en door den aard van het vet der verschillende dieren; vandaar het verschil in smaak tusschen varkensvleesch en schapenvleesch, vogelvleesch en vleesch van hazen en konijnen. Het vleesch van oude dieren is hard en taai, van jonge dieren week en malsch en gemakkelijker te verteren. Ook heeft de wijze van toebereiding hierop grooten invloed, zoodat de fijnere kookkunst daarbij een groote rol speelt.

Het vleesch van vleeschetende dieren is onaangenaam van smaak, zoodat het in den regel (behalve door onbeschaafde volksstammen en in tijden van nood) niet gebruikt wordt.

Het vleesch van pas geslachte dieren is steeds hard en taai (behalve bij visschen en schaaldieren), en wordt eerst nadat de lijkverstijving, die slechts eenigen tijd na het afsterven aanhoudt, voorbij is, zacht en malsch. Ook wordt dit laatste nog bevorderd door het vleesch eenigen tijd in verdunde zuren, bijv. azijn, te weeken. Wild laat men zelfs tot begin der rotting liggen, om het zacht en malsch te doen worden. Daarbij ontwikkelen zich dan stoffen, die er den bijzonderen smaak, als haut-goût bekend, aan geven.

Het vleesch wordt slechts zelden rauw gegeten, en toch is het in dien toestand, mits het zeer fijn gesneden, gehakt of geschaafd is, het gemakkelijkst te verteren, en wordt dan ook het best verdragen door zwakke magen.

Bij de toebereiding, die steeds met de aanwending van hooge temperaturen gepaard gaat, wordt echter niet alleen de smaak aangenamer, maar worden ook schadelijke parasieten, die in het vleesch aanwezig kunnen zijn, als trichinen en blaaswormen, mits de aangewende temperatuur hoog genoeg is, gedood.

De toebereiding bestaat hoofdzakelijk in koken en braden. Bij het koken wordt het vleesch onder toevoeging van water op een hooge temperatuur gebracht, bij het braden zonder water. Bij het koken wordt het bindweefsel in lijm veranderd, waardoor het vleesch lossier wordt, terwijl het eiwit stolt en dus harder wordt; de lijm wordt voor een deel opgelost in het water. Wordt het vleesch in koud water op het vuur gezet, dan gaat een deel van het oplosbare eiwit in het water over; dit stolt echter, wanneer het water gaat koken, en geeft een schuimende laag, die meestal wordt afgeschept en dus voor de voeding verloren gaat. Hoe langer men het vleesch kookt,

hoe harder, taaier en smakelooser het vleesch zelf, maar hoe beter en krachtiger de bouillon wordt. Toch wordt zulk vleesch nog goed verteerd, en heeft het zijn voedingswaarde voor het grootste gedeelte behouden. Ook kan men het gekookte vleesch door het later nog eens met vet te braden weder aangenamer van smaak maken. Brengt men het versche vleesch in water, dat vooraf aan den kook gemaakt is, dan blijft het aangenamer van smaak en zachter, maar de bouillon wordt dun en slecht.

Wil men vleesch zóó toebereiden, dat het al zijne bestanddeelen zooveel mogelijk behoudt, dan braadt men het in groote stukken, d. w. z. men stelt het onder toevoeging van vet aan de inwerking van een hooge temperatuur bloot. Aan de oppervlakte stolt dan het eiwit spoedig, en er vormt zich een bruine korst. Daarbij ontstaan prikkelende en geurige stoffen, die aan het gebraden vleesch den aangenaamen smaak geven. Het volumen en het gewicht van het stuk vleesch neemt bij het braden af, hoofdzakelijk door waterverlies. Daar bij het braden aan de oppervlakte een laag gestold eiwit gevormd wordt, dat de warmte slecht geleidt, wordt het inwendige van het gebrad niet zoo spoedig op hooge temperatuur gebracht en kan de buitenste laag reeds goed gaar zijn, terwijl het inwendige van het stuk nog rauw is. Is de temperatuur in het binnenste gedeelte 60° geworden, dan is ook dit gaar, maar heeft toch nog een roode kleur, terwijl het deze roode kleur verliest, wanneer de temperatuur boven 80° stijgt.

Het best behoudt men alle bestanddeelen in het vleesch, wanneer men het aan het spit of op een rooster braadt.

Door den gezonden mensch wordt zowel rauw als gekookt en gebraden vleesch goed verteerd, wanneer de hoeveelheid maar niet al te groot is. Toch kan die hoeveelheid tot bijna 1 kilo in de 24 uur bedragen. Nog grootere hoeveelheden worden niet meer geheel verteerd en veroorzaken dan diarrhee, waarbij een gedeelte onverteerd den darm weder verlaat.

Het zoogenaamde *witte* vleesch (van jonge kippen, kapoenen, faisanten en van het kalf) is het gemakkelijkst verteerbaar, en verdient daarom bij ziekten en zwaktetoestanden van de spijsverteringsorganen de voorkeur. Rund- en schapenvleesch zijn minder gemakkelijk verteerbaar.

Bouillon is een afkooksel van vleesch, dat men verkrijgt door vleesch gedurende eenige uren in water te koken. De bestanddeelen, die daarbij in het water overgaan en dus in de bouillon voorkomen, zijn lijm (in grootere hoeveelheid wanneer men ook stukgeslagea beenderen medekookt), zouten en eenige andere stoffen, die als prikkelende stoffen dienst doen en geen eigenlijke voedingswaarde hebben. De lijm, die wel voedingswaarde heeft, is altijd slechts in geringe hoeveelheid aanwezig, en eiwit, het voornaamste voedende bestanddeel van vleesch, in het geheel niet. De bouillon is dus eigenlijk niet veel meer dan een genotmiddel, heeft echter deze waarde, dat het de functie van de maag en andere organen bevordert, en als zoodanig bij zieken en herstellenden ook van beteekenis is.

De krachtigste bouillon krijgt men van rundvleesch,

minder prikkelende en voor zieken meer geschikte van kalfsvleesch. Meer pikante bouillon geeft het vleesch van wild en gevogelte, terwijl varkensvleesch het minst geschikt is voor bouillon.

De verschillende soorten van vleesch-extract, die in de winkels verkocht worden, zijn niets anders dan ingedikte bouillon. Door het extract in water op te lossen krijgt men bouillon, en door het aan op de gewone wijze bereide bouillon toe te voegen, maakt men deze krachtiger.

Eenige andere organen van de slachtdieren, voornamelijk de *lever*, hebben als voedingsmiddel bijna even groote waarde als het eigenlijke vleesch.

Van groote beteekenis voor de volksvoeding is het vleesch der visschen, daar dit ongeveer dezelfde voedingswaarde heeft als rundvleesch, en meestal lager in prijs is dan dit laatste (behalve eenige dure vischsoorten, als zalm, forellen, e. a.)

Het vischvleesch onderscheidt zich door de witte kleur, door den bijzonderen aard van het vet en door een hooger watergehalte van het vleesch der landdieren. Het gehalte aan eiwit is gewoonlijk niet veel geringer. (10—12 %) Er zijn magere en vette vischsoorten. De laatste, zooals paling, sprout, haring en zalm zijn minder gemakkelijk verteerbaar dan de eerste.

Oesters bevatten 5—8 % eiwit en zeer weinig vet, zijn zeer gemakkelijk verteerbaar, maar hebben een geringere voedingswaarde dan vleesch.

Daar het vleesch zeer spoedig tot bederf overgaat, wanneer men het bewaart, is het van belang, dat het in een vorm kan gebracht worden, waarin het langen tijd bewaard kan worden. Men bereikt dit doel door het in ijs te leggen, door het te drogen, te zouten en te rooken.

IJs heeft men aangewend voor het vervoer van vleesch in schepen van Amerika naar Europa, evenwel niet met veel succes, daar zulk vleesch, uit het ijs genomen, zeer spoedig bederft en de transportkosten bij deze methode zeer hoog zijn.

Gedroogd en daarna tot poeder gemalen vleesch (patentvleeschpoeder) bevat 62 % eiwit en 5 % vet, en heeft dus hooge voedingswaarde. Vermengd met meel, kruiden, vet en zouten, worden hiervan verschillende voedzame praeparaten gemaakt, die voor de proviandeering van schepen en vestingen en voor de voeding van soldaten en gevangenen aanwending vinden, en daarbij het voordeel hebben, dat zij bij geringe volumens een groote voedingswaarde bezitten en goed bewaard kunnen worden. Daar de prijs van deze praeparaten met betrekking tot versch vleesch niet zeer laag is, zullen velen echter aan dit laatste, wanneer het te verkrijgen is, de voorkeur geven.

Door het *zouten* verliest het vleesch eenigszins aan voedingswaarde en ook aan aangenaamheid van smaak. Daarbij is het, door de groote hoeveelheid keukenzout, die het bevat, op den duur ongezond.

Bij het *rooken* verliest het vleesch een gedeelte van het water, zoodat gerookt vleesch procentisch meer eiwit en vet bevat dan versch vleesch.

Het zoogenaamde *bussenvleesch*, dat uit Amerika stamt, is geconserveerd door het te koken en daarna in bussen te doen, die bij een temperatuur van 110°

luchtdicht gesloten worden. Het is weinig lager in prijs dan versch vleesch en minder aangenaam van smaak, welke omstandigheden het, zelfs aangenomen dat het van gezonde beesten afkomstig is, toch niet aanbevelenswaardig maken.

Nog een andere conserveermethode, die bijv. bij sardinen aangewend wordt, is, dat men ze in heete olie legt in busjes, die dan luchtdicht gesloten worden. (*sardines à l'huile*) Deze methode is wel goed, maar duur, en maakt door de olie de sardinen ook moeilijker verteerbaar.

Eindelijk wordt vleesch geconserveerd in den vorm van *worst*. Uitgaande van de veronderstelling, dat goed versch vleesch gebruikt wordt, en de toebereiding goed is, is zij een zeer goed voedingsmiddel. Is men echter van een en ander niet zeker, dan is het beter geen worst te eten.

(Wordt vervolgd.)

Dr. M.

DE HOMOEOPATHIE OP JAVA.

Een voorstander onzer geneeswijze te Buitenzorg op Java schrijft ons het volgende, 't welk wij belangrijk genoeg rekenen om het onzen lezers mede te deelen, vooral omdat er uit blijkt, welk een heerlijk resultaat de toediening der hom. geneesmiddelen heeft, en welk een zegen de toepassing dier geneeswijze overal verspreidt. Als men weet, hoeveel duizenden op Java gekweld worden door malaria, dan kan men zich de vreugde voorstellen van den menschenvriend, die door hom. middelen in staat was velen van die de krachten slopende en het lichaam ondermijnende ziekte te genezen.

Onder veel, waarvoor ik, helaas! geen tijd heb om over te schrijven, alleen dit, dat ik van Januari of Februari dezes jaars tot nu kort geleden alle koortsaanvallen, die van malaria daaronder gerekend, heb bestreden, natuurlijk onder 's Heeren zegen, met *Bryonia*. Een enkele gift van 10 korreltjes in wateroplossing — 's morgens vóór den aanval een slok en 's middags na den aanval nog een slok — heeft de ellendigste koortsen, zelfs die welke reeds een week, soms langer hadden aangehouden, in enkele dagen doen wijken, om niet weer terug te komen.

Had ik het vorige jaar vooral *Belladonna* noodig, en ook andere middelen, echter geen *Bryonia*, dit jaar heb ik bijna niets anders dan *Bryonia* noodig gehad, zelfs bij de meest uiteenlopende vormen van krankheden, zooals oorspijn, pijn in de zijde, op de borst, in de longen, in 't hoofd, en waar al niet. Het is verwonderlijk, en de genezingen zijn zoo frappant, dat ik er dikwijls kippenvel van kreeg en in stille bewondering den naam des Heeren alleen kon loven, die uit het kleine en nietige het groote werken kan. *Arsenicum* heb ik een enkele maal ook noodig gehad, maar veel was het niet.

Vóór ik hiervan afstap, wil ik u nog één geval uit mijn hom. praktijk mededeelen. Het was echter geen *Bryonia*-genezing, — luister maar.

Het is nog zoo heel lang niet geleden, dat een mijner hoofden mij vertelde, dat een neef van hem ziek lag. De

man was n.b. al een 25 dagen ziek, ten prooi aan een hevige, afmattende koorts, daarbij hevigen buikloop. Hij had sedert 20 dagen niets gegeten, en alleen water gedronken. Zijne vrouw had ik bij mij ontboden, en haar zeggen, dat hij kilkoud was aan de onderste ledematen en gloeiend warm hooger op, deed me dadelijk aan *Veratrum* denken. Ik diende hem dit middel toe, drie korreltjes op de tong en bovendien vier korreltjes op $\frac{1}{4}$ glas water, om, als de koortsaanval nog niet mocht geweken zijn, daarmee door te gaan. De koorts is sedert niet meer teruggekeerd, ook niet de hevige delirieën, waaraan hij ten prooi was.

Nog enkele giften China tegen zijn overgrootte zwakte en een stipt diët van melk brachten hem onder 's Heeren zegen zijn krankheid geheel te boven.

EEN GENEZING DOOR HAHNEMANN.

De in Frankrijk en ook ten onzent welbekende schrijver Ernest Legouvé deelt in een zijner werken het verhaal mede van de genezing zijner dochter door middel van een homoeopathische behandeling, door Hahnemann zelven geleid. Wij deelen deze geschiedenis onzen lezers vooral daarom gaarne mede, omdat op eigenaardige wijze het karakter van Hahnemann daarin geteekend wordt, en wel door de hand van een geheel onpartijdigen beoordeelaar.

Een toeval, gelijk men het noemt, bracht mij — aldus zegt Legouvé — met Hahnemann in aanraking op een tijdstip, toen zijn reeds gunstig bekende naam overal met eere genoemd werd, en de volgende mededeelingen mogen strekken, om dezen buitengewonen, zeldzamen man nader te leeren kennen.

Een mijner kinderen, een meisje van vier jaar, lag op sterven; onze dokter, geneesheer van het ziekenhuis, had dien morgen aan een mijner vrienden verklaard, dat zij onherroepelijk voor ons verloren was. Hare moeder en ik waakten in gezelschap van belangstellende vrienden, wellicht voor het laatst, aan haar wiegje; ook bevond zich in het vertrek een jonge man, die ons drie uren geleden nog volslagen onbekend was, een der beroemdste leerlingen van den kunstschilder Ingres, met name Amaury Duval.

Het was onze vurige begeerte ten minste eenig aandenken te bezitten aan het lieve kind, dat wij reeds als dood betreurden, en Amaury, door een onzer vrienden daartoe dringend uitgenoodigd, had er in toegestemd het portret van de kleine te schilderen.

Toen de vriendelijke en voorkomende kunstenaar, die destijds ongeveer 29 jaar oud was, verslagen en diep bewogen in onzen treurende kring verscheen, konden wij, evenmin als hijzelf, onmogelijk vermoeden, dat hij ons eenige uren later den grootsten dienst zou bewijzen, dien wij ooit hebben ontvangen, en dat wij hem niet alleen het afbeeldsel van onzen lieveling, maar met Gods hulp, ook haar leven zouden te danken hebben.

Aan het voeteneinde van de wieg, plaatste hij op een hooge kast een lamp, die het gelaat van het kind bescheen. Hare oogen waren reeds gesloten;

het lichaam vertoonde niet de minste beweging; hare blonde haren goldden over het gelaat, en het kussen, waarop het kleine hoofdje rustte, was nauwelijks te onderscheiden van de matbleeke kleur van haar gelaat en handen; maar de kinderleeftijd heeft iets zoo bekoorlijks, dat het schein, dat zelfs de naderende dood slechts kon medewerken om de aanvalligheid te verhoogen. Amaury bracht een groot gedeelte van den nacht door om het portret te maken, niet zonder onophoudelijk de oogen af te wisschen, opdat zijn tranen niet op het papier mochten vallen. Toen hij op het punt stond om heen te gaan, en wij hem met onze dankbetuigingen overlaadden, zeide hij eensklaps: „Maar als uw geneesheer alle hoop heeft opgegeven, waarom beproeft gij dan niet nog eens die nieuwe geneeswijze, die in Parijs zooveel opgang maakt; waarom zoudt gij Hahnemann niet eens raadplegen.”

„Hij heeft gelijk!” riep mijn vriend G. uit. „Hahnemann is mijn buurman. Hij woont in de Rue de Milan, juist tegenover mijne inrichting. Ik ken hem wel niet, maar dat doet er niet toe; ik ga dadelijk tot hem en breng hem hier.”

Hij snelt heen en vindt twintig menschen in de wachtkamer. De bediende zegt hem, dat hij moet wachten, tot het zijn beurt is, om toegelaten te worden.

„Wachten!” roept hij uit. „Het dochtertje van mijn vriend ligt op sterven! De dokter moet dadelijk medegaan!” — „Maar mijnheer,” antwoordt de bediende . . . „Ja, ja, ik begrijp het wel, ik ben de laatste. Maar wat zou dat? Het evangelie zegt ons, dat de laatsten de eersten zullen zijn,” en zich daarop tot de aanwezigen wendende, gaat hij voort: „Niet waar, dames, heb ik geen gelijk; wilt gij mij uwe plaats niet afstaan?” En zonder het antwoord af te wachten, gaat hij regelrecht naar de deur der spreekkamer, opent die, en valt den verbaasden dokter midden in een ernstige consultatie in de rede met de woorden: „Dokter, wat ik op het oogenblik doe, strijdt tegen alle regelen; maar gij moet alles in den steek laten om met mij te gaan. Het betreft een allerliefst meisje, dat sterven moet, als gij niet komt. Gij kunt haar toch niet laten sterven . . . Dat is toch onmogelijk!” En als altijd gehoor gevende aan de inspraak van zijn menschlievend hart, trad Hahnemann met zijne vrouw een uur later het ziekenvertrek binnen.

Te midden van de vele zorgen, die mijn hoofd vervulden, dat tengevolge van droefheid en het vele nachtwaken schier dreigde te bersten, was het mij, als zag ik een der figuren uit de tooversprookjes van Hoffmann binnenkomen. Klein van persoon, maar krachtig en met vasten gang, naderde hij in een pels gehuld en steunende op een stevigen wandelstok met gouden knop. Hij was ruim tachtig jaar en had een hoogst belangwekkend voorkomen; zijne sneeuw witte, zijde-achtige haren, zorgvuldig onderhouden, goldden hem in den nek; de diepblauwe oogen, de mond, die van vastberadenheid getuigde, de eenigszins vooruitgestoken onderlip, de arendsneus, alles maakte hem tot een merkwaardige verschijning. Zoodra hij binnenkwam, ging hij naar de wieg, sloeg een doordringenden blik op het kind, en liet zich de bijzonderheden omtrent de ziekte

mededeelen, zonder een oog van haar af te wenden. Daarop overtrok een donker rood zijn gelaat; de aderen op zijn voorhoofd zwollen, en hij riep toornig uit: „Werp eerst al die drankjes en poeders, die ik daar zie staan, het raam uit! Breng de wieg de kamer uit! Geef het kind andere lakens, andere kussens, en laat haar zooveel water drinken als zij verkiest. Zij hebben haar lichaam van binnen verbrand, en allereerst moeten wij dat vuur blusschen! Daarna kunnen wij verder zien!”

Wij waagden de opmerking, dat die verandering van temperatuur en van linnengoed haar wellicht nadeelig zou zijn.

„Wat haar het meeste kwaad doet,” hernam hij ongeduldig, „dat is deze atmosfeer en die medicijnen. Breng haar in het salon, van avond kom ik terug. En vooral water! water! water!”

Tegen den avond kwam hij terug; den volgenden morgen herhaalde hij zijn bezoek, en van nu aan bezocht hij dagelijks de kleine patiënt, waarbij hij telkens de opmerking maakte: „Weer een dag gewonnen.” Op den tienden dag werd de toestand opnieuw hoogst gevaarlijk; hij kwam des avonds tegen 8 ure en zat een kwartier aan de zijde van het bed, blijkbaar ten prooi aan hevige gemoedsaandoening. Eindelijk gaf hij ons, na zijne vrouw geraadpleegd te hebben, die hem altijd vergezelde, een geneesmiddel, zeggende: „Laat haar dit innemen, en let goed op, of binnen een uur de polsslag verandert.” Om elf uur onderzocht ik de pols, toen ik plotseling een geringe verandering in het kloppen meende te bespeuren; ik riep mijne vrouw en onze beide vrienden. Nu namen wij beurtelings de pols waar, raadpleegden het horloge en telden de kloppingen tusschen hoop en vrees, zonder ons nochtans te durven vleien, tot dat wij elkander na verloop van enkele minuten konden geluk wenschen: de pols sloeg geregeld. Tegen middernacht kwam onze vriend Chrétien Urhan het vertrek binnen. Hij trad op mij toe, en zeide op den toon der innigste overtuiging: „Mijn waarde heer Legouvé, uw kind is gered!”

„Zij is wel iets beter,” antwoordde ik hem, „maar eer zij hersteld zal zijn”

„Ik verzeker u, dat zij gered is,” herhaalde hij, en daarop naar de wieg gaande, kustte hij de kleine op het voorhoofd en verrok.

Acht dagen later was de kleine aanmerkelijk in beterschap toegenomen. Deze genezing was in geheel Parijs het onderwerp van alle gesprekken. Mijn naam was in de stad vrij algemeen bekend; men sprak van een mirakel, van opwekking uit den dood! De geheele geneeskundige faculteit was hevig verbitterd; de arme Dr. R. werd door zijn ambtgenooten duchtig onder handen genomen, en overal werd deze gebeurtenis met de levendigste belangstelling besproken. Een geneesheer verklaarde in het salon van een der aanzienlijkste ingezetenen, ten aanhoore van een talrijk gezelschap: „Het spijt mij, dat het kind niet gestorven is.” De meesten spraken als hun gevoelen uit, dat deze genezing niet het werk was van den „kwakzalver,” maar van de natuur. „Hij heeft slechts de vruchten geplukt,” zeide men, „van de voorafgegane allopathische behandeling.”

Ik antwoordde daarop eenvoudig, zooals ik ook

nog heden doe: „Het is mij vrijwel hetzelfde, of mijn kind door hem of onder zijn behandeling hersteld is, of hij oorzaak of middel is geweest. Was zij als onherstelbaar opgegeven, toen hij in mijn huis kwam? Ja. Was zij hersteld, toen hij ons verliet? Ja. Meer heb ik niet noodig om hem mijn gansche leven de grootste erkentelijkheid schuldig te blijven. Dat ik aan zijn stelsel ontrouw ben, is nog geen reden om mij ontrouw te maken jegens zijn persoon, en hij blijft in mijne schatting een der grootste mannen, die ik ooit ontmoet heb.”

Reeds de wijze, waarop zijn stelsel ontstond, teekent hem met een enkelen trek. Was het van zijn kant berekening, eigenbelang, zucht naar roem, zuiver wetenschappelijke misvatting? Niets van dat alles. Zijn stelsel was het uitvloeisel van zijn hart. Als geneesheer van den eersten rang, vereerd met het vertrouwen der aanzienlijkste familiën in Duitschland, wenschte hij op zekeren dag den raad in te winnen van een zijner ambtgenooten voor zijn laatste kind, dat ziek geworden was. Het was een ernstig geval; de voorgeschreven middelen waren buitengewoon krachtig, de behandeling was pijnlijk. Het was een ware lijdensnacht voor het arme kind, toen Hahnemann plotseling uitriep: „Nee, het is niet mogelijk, het kan niet zijn, dat God die lieve kleinen zou geschapen hebben, opdat wij hen aan dergelijke martelingen zouden blootstellen! Nee, ik wil niet de beul mijner kinderen zijn.” En daarop zette hij zich aan den arbeid om een nieuwe artsenij te vinden, waarbij hem zijn langdurige en grondige studie der scheikunde uitnemend te stade kwam, totdat het hem gelukte die geneeswijze in het leven te roepen, waarvan de liefde tot zijn kind als het ware de grondslag is geweest. En de man, die hij toen was, is hij steeds gebleven. Het geheele samenstel van zijn gelaat, de hoekige kaken, het bijna voortdurende trillen der neusvleugels, de bewegelijkheid der mondhoeken, alles getuigde van een onwrikbare overtuiging, van een vasten wil, van gezag. Zijne wijze van spreken was even origineel als zijn persoon.

„Waarom,” vroeg ik hem eens, „schrijft gij toch altijd, zelfs aan gezonden, het voortdurend gebruik van water voor?”

„Welk nut steekt er in,” was zijn antwoord, „om als men gezond en vlug is, zooveel wijn te drinken!”

Ook vernam ik eens uit zijn mond een woord, dat wel zonderling moet klinken, als men het in zijne algemeene beteekenis opvat, maar voor ieder, die het verstaat, een diepen zin heeft: „Er bestaan geen ziekten; er zijn alleen zieken.”

Zijn geloof op godsdienstig gebied was even levendig als dat op het gebied der geneeskunde. Op zekeren voorjaarsdag bij hem komende, voegde ik hem toe: „O mijnheer Hahnemann, wat is het vandaag heerlijk weer.” — „Het is altijd heerlijk weer,” was zijn ernstig antwoord. — Toen mijn dochttertje hersteld was, liet ik hem de kostbare teekening zien van Amaury Duval. Geruimen tijd staarde hij, blijkbaar diep getroffen, op de beeltenis, die hem zijn kleine patiënt voorstelde, zooals hij haar de eerste maal gezien had, toen zij den dood zoo nabij was. Daarop vroeg hij mij om een pen en schreef onder het portret:

„God heeft haar gezegend en haar gered.

Samuel Hahnemann.”

Hij beschouwde zichzelf slechts als een dienaar, die de voorschriften zijns meesters mede onderteekent.

Zijn portret zou niet volledig zijn, wanneer ik er dat van zijne vrouw niet bijvoegde. Zij verliet hem nooit. In zijn werkvertrek zat zij steeds naast zijn schrijftafel aan een klein tafeltje, waar zij evenals hij en voor hem werkte. Zij was bij alle consultaties tegenwoordig, van welken aard die ook mochten zijn. Zij schreef alle bijzonderheden betreffende de ziekte op, gaf haar echtgenoot haar advies in het Duitsch en bereidde de geneesmiddelen. Wanneer hij, wat zelden gebeurde, een patiënt in diens woning ging bezoeken, vergezelde zij hem geregeld. Als een merkwaardige bijzonderheid zij hier nog opgemerkt, dat Hahnemann de derde beroemde grijsaard was, met wien zij zich in den echt verbond.

Zij was begonnen met de schilderkunst, daarop had zij zich gewijd aan de letterkunde, om te eindigen met de geneeskunde.

Op 25 à 30jarigen leeftijd trad mejuffrouw d'Her-villy — zoo was haar naam — in het huwelijk met een reeds bejaard kunstschilder.

Bevallig, slank van postuur, met een vriendelijk gelaat, omlijst door lichtblonde krullen, en waaruit een paar blauwe en toch doordringende oogen den bezoeker tegenblonken, had zij zich reeds door de kunst aangetrokken gevoeld, alvorens zij den kunstenaar hare hand schonk, en zij had verscheidene zijner doeken met hare handteekening kunnen voorzien, met hetzelfde recht, waarmede zij later de recepten van Hahnemann onderteekende.

Na zijn dood begaf zij zich op het gebied der dichtkunst, en verbond zij zich met een zeventigjarig dichter van naam. Zij zette zich nu aan het maken van verzen met denzelfden ijver, waarmede zij vroeger aan groote historische schilderstukken had gewerkt, en toen ook haar tweede echtgenoot haar door den dood ontvallen was, konden de zeventigjarigen haar niet meer voldoen, en huwde zij Hahnemann, die toen tachtig jaar oud was!

Van toen af legde zij zich even ijverig toe op de geneeskunde, als voorheen op de schilder- en dichtkunst, en stond zij haren echtgenoot trouw ter zijde in zijne pogingen om de nieuwe geneeswijze ingang te doen vinden, waarvan zij zulke goede verwachtingen koesterde, dat zij mij op zekeren dag, toen ik mij beklaagde over de oneerlijkheid van een onzer dienstboden, die wij hadden moeten wegzenden, toevoegde: „Waarom hebt ge mij dat niet eer gezegd, wij hebben daarvoor geneesmiddelen.” Zij was inderdaad een hoogst begaafde vrouw en tevens een uitmuntende ziekenverpleegster. Niemand die beter dan zij de kunst verstond om allerlei middelen tot leniging en verzachting uit te denken voor de arme patiënten. Aan de vrome toewijding eener liefdezuster, paarde zij de vindingrijke beschaafdheid der vrouw naar de wereld. Hare zorgen en bemoeiingen jegens Hahnemann waren bewonderenswaardig.

Hij stierf, gelijk een man, zooals hij, sterven moest. Tot op 84jarigen ouderdom was hij het meest welsprekend bewijs voor de deugdelijkheid zijner leer. Hij was nooit ziek geweest. Nooit was bij hem de

minste afwijking te bespeuren, zoo min wat zijn verstand, als wat zijn geheugen betrof. Hij leefde hoogst eenvoudig, zonder overdreven strengheid. Hij dronk nooit enkel water, maar ook nimmer enkel wijn. Eenige lepels champagne in een karaf water was zijn eenige drank, terwijl hij ook in het gebruik van voedsel zeer matig was. Des zomers maakte hij, als het goed weder was, geregeld elken avond een goede wandeling, en gebruikte dan altijd bij Tortoni een glas ijswater.

Op zekeren morgen gevoelde hij zich bij het ontwaken minder wel dan gewoonlijk. Hij nam een zijner middelen in, en zeide tot zijne vrouw: „Als dit middel niet helpt, ziet het er niet best uit.” Den volgenden dag begonnen zijne krachten snel af te nemen, en vier en twintig uren later ontsliep hij kalm en zonder eenige smart, nadat hij zijne ziel Gode had aanbevolen.

Zijn dood was voor mij een oorzaak van droefheid, daar ik grooten eerbied voor hem had opgevat. En vraagt men mij, waarom ik dan ontrouw geworden ben aan zijn stelsel, dan is mijn antwoord: „Uit bewondering voor zijn persoon.” Om de Homoeopathie te volgen, is het niet genoeg, dat men vertrouwen hebbe; daartoe behoort geloof. De theorie der oneindige verdunningen strijdt zoo ten eenenmale tegen alle gezond verstand, dat men blindelings moet gelooven aan den persoon, om aan de zaak geloof te kunnen hechten.

Met Hahnemann viel het voorwerp van mijn geloof, en zijne opvolgers staan in mijne schatting zoo ver beneden hem, dat ik langzamerhand ben teruggekeerd tot de geneeskundige leer mijner vaderen, waarin ik hoop te sterven. Intusschen kon ik niet nalaten aan Hahnemann's nagedachtenis deze hulde te brengen, die misschien daarom te meer waarde heeft, omdat zij door een „afvallige” wordt gebracht.

BEANTWOORDING VAN VRAGEN.

J. J. S. te A. vraagt of „een geregeld gebruik van Arsenicum 6 schadelijk is in Indië.” Schadelijk kan men niet zeggen, evenwel is het noch in Indië noch in ons land verstandig, één enkele arts enij geregeld, zonder tusschenpoozen, te blijven innemen. Men make liever nu en dan een pauze, ook al blijft hetzelfde medicament geïndiceerd.

Op de vraag van denzelfde, of koffie bij Graphites mag gebruikt worden, antwoorden wij bevestigend, verwijzen evenwel voor dergelijke vragen onzen lezers in 't vervolg liever naar de handboeken.

Tegen zeeziekte neme men *Cocculus 3D* in, of *Apo-morphine 5D*.

G. H. te G. Indien gij uwe vrouw gedurende de bevalling als pijnstillend middel *Codeïne* geeft, handelt gij allopathisch, niet homoeopathisch. De Homoeopathie kent geen pijnstillende middelen. Pijnstillende middelen zijn palliatieve middelen, en behooren dus tot het gebied der Allopathie. Ware er in uwe woonplaats een homoeopathisch arts, zoo zouden wij u den raad geven, hem te raadplegen. Ongetwijfeld zou deze het rechte *homoeopathische* middel voor uwe vrouw kunnen aanwijzen. Thans evenwel raden wij u aan, uwen allopathischen dokter over deze zaak te spreken, en ook niet zonder zijne voorkennis *Extr. Hamamelis* in te geven.

ADVERTENTIËN.

Homoeopathische Geneesmiddelen.

Levering en vulling van

HUIS-APOTHEKEN.

*Alleen Medicamenten, Praeparaten, Boeken
en Utenstlĳĳen, enz. enz.
van Dr. WILLMAR SCHWABE.*

Maltos Cannabis à f 1.—,

BENEVENS

Homoeopathische KOFFIE en
HAVERMEEL,

Kufeke's KINDERMEEL, MELKSUIKER,
Poolsch LIJNZAAD,

1e Stoom-LEVERTRAAN,

Homoeopathische ARTSENIJ-TABLETTEN.

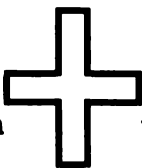
Firma Wed. T. D. VRIJDAG ZIJNEN,
's-GRAVENHAGE.

N. B. Verzoeken bij bestellingen duidelijk opgaaf te
doen, of men verlangt vloeistof, korrels of verwrijving.

 Prijscourant gratis.

 Behoeftigen worden gratis geholpen, op voorschrift van den medicus.

MALTOS CANNABIS.

Genees- en voedingsmiddel.

voor borst- en maaglijders.

In 't buitenland door verschillende homoeopathische
doctoren met verrassende resultaten aangewend.

PRIJS, per bus f 1.—

Verkrijgbaar in alle Homoeopathische Apotheken.

Fabriek „HET ROODE KRUIS”

G. JOCHMANN, Poorstraat 35, UTRECHT.

Homoeopathische Geneesmiddelen.

 Voor de levering van Homoeopathische
Geneesmiddelen, voorkomende in den Prijs-
courant van Dr. WILLMAR SCHWABE te Leipzig
benevens levering en vulling van Huis-Apotheken
beveelt zich aan

J. H. SCHAFFERS.

AMSTERDAM, Ferd. Bolstraat 11.

Apotheker.

Homoeopathische Apotheek
J. Bulterman & Zoon,

Apothekers en Scheikundigen,

Hoogstraat 237, ROTTERDAM.

Homoeopathische Koffie

van Dr. WILLMAR SCHWABE, per K.G. f 0.60.
van Dr. ARTHUR LUTZE, per K.G. f 0.60.

Verzendingen

geschieden tegen Rembours van af 5 K.G. franco

J. H. M. STEPHAN,

Nadorststraat No. 27, Rotterdam.

Homoeopathische Apotheken
te Arnhem.

MIEDEMA en VAN AALST,

Roggestraat 3,

EN

A. SPRUYT, firma B. MIEDEMA,

Steenstraat 49.

Bij LA RIVIÈRE & VOORHOEVE, Zwolle zijn de onder-
staande Homoeopathische werken verkrijgbaar; de prijzen
zijn berekend met inbegrip van porto. De toezending
geschiedt alleen na ontvangst van het bedrag per post-
wissel of in postzegels.

De Homoeop. Huisdokter, gebonden f 3.25

De kleine Hom. Huisdokter, ingenaaid - 0.70

De Cholera en hare snelle en zekere ge-
nezing door de Homoeopathie - 0.35

De aanwending der voornaamste genees-
middelen voor uitwendig gebruik - 0.55

De Homoeop. behandeling van alle soor-
ten kiespijn - 0.35

Korte Handleiding voor de behandeling
van de voornaamste ziekten der huisdieren - 0.70

HOMOEOPATHISCH MAANDBLAD.

Uitgegeven vanwege

de „Vereeniging tot bevordering der Homoeopathie in Nederland.”

Dit blad verschijnt den 15^{den} van elke maand. Alle donateurs en leden der Vereeniging ontvangen het gratis; ook begunstigers, die jaarlijks *f* 2.50 bijdragen. De abonnementsprijs is *f* 1.— per jaargang; franco per post *f* 1.17; enkele nummers à 10 cts. Men abonneert zich bij de firma **La Rivière & Voorhoeve te Zwolle**, tot wie men zich wende voor alles wat de uitgave en de advertentiën betreft. Advertentiën van 1—10 regels *f* 1.—, elke regel meer 10 cents.

Opstellen, mededeelingen, vragen, boekwerken ter recensie, brieven de redactie betreffende, worden franco ingewacht bij de Redactie van het „Homoeopathisch Maandblad” te 's-Gravenhage.

INHOUDSOPGAVE.

Is een leerstoel voldoende? — Onze voedingsmiddelen. — Eerste hulp bij plotselinge ongevallen. — Een brief van Hahnemann. — Advertentiën.

IS EEN LEERSTOEL VOLDOENDE?

De vraag of de oprichting van een homoeopathischen leerstoel aan een onzer Staats-, Stads- of Vrije Universiteiten voldoende kan geacht worden en tot een waarlijk praktisch doel zal leiden, is van zoo uitermate groot belang, dat het ons voorkomt noodzakelijk te zijn, de aandacht onzer lezers nogmaals bij dit onderwerp te bepalen.

In de eerste plaats wenschen wij op den voorgrond te stellen, dat een volledig ingerichte homoeopathische *faculteit* eigenlijk het eenige is, wat ons volkomen bevrediging kan schenken, doordat alleen dan de homoeopathische geneeswijze op een harer waardige wijze kan gedoceerd worden. Zooals toch reeds vroeger door ons is aangetoond, kan alleen dan de Homoeopathie tot vrije ontwikkeling geraken, indien haar gelegenheid gegeven wordt, om hare beginselen niet alleen bloot te leggen, maar deze ook proefondervindelijk te bewijzen, en ze toe te passen aan het ziekbed. Er zou derhalve noodzakelijkerwijze aan een eventueel op te richten

homoeopathische faculteit of homoeopathische school behalve een theoretische uiteenzetting der homoeopathische beginselen, gegeven moeten worden onderwijs in de kennis en in de leer der homoeopathische geneesmiddelen, en tevens gelegenheid moeten zijn, de geneesmiddelen eenerzijds aan gezonden (mensen en dieren) te beproeven, anderzijds de aldus onderzochte geneesmiddelen toe te passen aan zieken. Naast een catheder voor het doceeren der homoeopathische leerstellingen en het onderwijs in de materia medica, zou dus ook een laboratorium moeten opgericht worden voor experimenteel onderzoek, en zou een ziekenhuis aanwezig moeten zijn, waarin de voorgedragen beginselen der Homoeopathie en de daarop gebaseerde experimenten getoetst werden aan de praktische ervaring.

Buitendien zou aan de medische studenten, zoodra zij bewijzen gegeven hebben van voldoende kennis der physica, chemie, botanie, der anatomie, physiologie, etc., de vrijheid moeten gelaten worden, zich van dat oogenblik af hetzij in allopathische, hetzij in homoeopathische richting te begeven, en zich of tot allopathische of tot homoeopathische geneesheeren te bekwamen. Het onderwijs in de chirurgie, in de verloskunde en aanverwante vakken laten wij hierbij buiten bespreking, ofschoon het voor een vrije ontwikkeling der homoeopathische geneeswijze van veel belang is, dat ook deze vakken door homoeopathische hoogleraren aan de aanstaande homoeopathische geneesheeren gedoceerd worden. Het is toch allerminst waar, dat de homoeopathische

geneeswijze met deze tot het gebied der chirurgie behorende vakken niets te maken heeft; en het is stellig niet hetzelfde, of men zich door een homoeopaat dan wel door een allopaat chirurgisch laat behandelen. In Amerika heeft men dit trouwens reeds voor vele jaren terecht ingezien, en men vindt dan ook dáár in de homoeopathische »Colleges» de leerstoelen voor chirurgie, obstetrie, oog- en oorheekunde eveneens door homoeopaten bezet.

Ten slotte zouden, nadat alles op bovengenoemde wijze ware ingericht, de medische studenten, die de lessen der *homoeopathische* hoogleeraren volgden, ook door dezen moeten worden geëxamineerd, evenals de anderen voor hunne *allopathische* leermeesters het examen moeten afleggen. Een student, die door homoeopathische leermeesters in de homoeopathische geneeswijze onderwezen is, door allopathische examinatoren te laten examineeren, zou toch een maatregel zóó absurd zijn, dat wij daarover niet veel woorden behoeven te verliezen, een maatregel, die trouwens niet den minsten waarborg zou geven, dat de geëxamineerde ook werkelijk bevoegd ware, de homoeopathische praktijk uit te oefenen.

Dat voor dit alles wetswijziging noodzakelijk zou zijn, spreekt vanzelf. En dit niet alleen wanneer van regeeringswege besloten werd, aan een der Staats-Universiteiten een homoeopathische faculteit in het leven te roepen, maar niet minder wanneer een Vrije Universiteit daartoe het initiatief nam, of wanneer een groep van voorstanders der Homoeopathie tot het oprichten van een homoeopathische school overging. In het eerste geval toch zou een geheele omwerking van de wet op het hooger onderwijs moeten voorafgaan; in de beide laatste gevallen zou het »*ius promovendi*» het recht om de geëxamineerden tot homoeopathische artsen te bevorderen en tot de uitoefening der homoeopathische praktijk toe te laten, noodzakelijk aan een dergelijke Vrije Universiteit of aan een zoodanige homoeopathische School van regeeringswege moeten worden toegestaan, iets waartoe zeker geen regeering, hoe welwillend ook overigens gestemd tegenover de Homoeopathie, zonder toestemming der Volksvertegenwoordiging zou kunnen overgaan.

Ongetwijfeld zullen alle voorstanders der homoeopathische geneeswijze in ons land eenstemmig zijn in hun oordeel, dat alleen op één dezer wijzen — hetzij door het tot stand komen van een homoeopathische faculteit aan een onzer door Staat of Stad onderhouden Universiteiten, hetzij door het in het leven roepen eener homoeopathische school, hetzij door de oprichting van een homoeopathische faculteit aan een Vrije Universiteit — de homoeopathische geneeswijze zich werkelijk vrij zal kunnen ontwikkelen, en

inderdaad gelijke rechten en plichten zal erlangen als hare allopathische zuster.

Evenwel, wij zijn nog in lang zoo ver niet, en er zal nog heel wat water door den Rijn moeten vloeien, voordat ons volk, en met ons volk zijne vertegenwoordigers, er van doordrongen is dat wij ook in ons land dezen weg — dezen weg der vrije ontwikkeling — moeten inslaan.

Het is derhalve van veel belang, ons helder voor oogen te stellen, wat er kan en wat er moet gedaan worden, vóórdat wij zoo ver zijn.

»Welnu,» aldus zegt menigeen, »is onder de omstandigheden, waarin wij ons bevinden, en in den tijd, dien wij thans doorleven, de oprichting van een homoeopathische leerstoel vooralsnog niet voldoende?

Deze vraag moeten wij, in tegenstelling tot het oordeel, door Prof. Kuyper in de laatste jaarvergadering van de »Vereen. voor Hooger Onderwijs op Geref. grondslag» uitgesproken, beslist ontkennend beantwoorden.

Indien ook al, hetzij aan een der Staats-Universiteiten, hetzij aan de Vrije Universiteit, een hoogleeraar werd aangesteld, om weetgierige studenten en jonge artsen de beginselen der homoeopathische geneeswijze te onderwijzen, hij zou daardoor alléén bitter weinig tot stand brengen, en zijne hoorders hoogstens er toe kunnen bewegen, de door hem aangeprezen geneeswijze thans ook in hunne praktijk te gaan beproeven. Overtuigde homoeopathische geneesheeren zou hij evenwel nimmer in staat zijn op deze wijze te vormen. Daartoe is nog iets anders noodig.

Behalve een theoretische uiteenzetting der homoeopathische beginselen en een onderwijs in de werking der homoeopathische artsenijen behoeft de aanstaande homoeopaat bovenal een praktische opleiding. Voor hem, die later de homoeopathische praktijk zal uitoefenen is het geenszins voldoende te *hooren*, hoe men de homoeopathische geneesmiddelen toepast, hij moet ook *zien*, wanneer en op welke wijze deze geneesmethode wordt aangewend aan het ziekbed.

En hoogleeraar, die bloot theoretisch onderricht geeft in de Homoeopathie, kan ons voor de vorming van hom. doctoren even weinig baten als een docent in de Homoeopathie, voor wiens aanstelling de heer de Savornin Lohman, toen hij Minister was, geen bezwaar zeide te hebben.

Neen, een dergelijk hoogleeraar moet ook praktisch onderwijs in zijne geneeswijze kunnen geven, en daartoe is het noodig, dat hij over een ziekenhuis kan beschikken.

Men beroept zich op Budapest, en zegt, dat dan toch daar bewezen is, hoe veel de oprichting van een homoeopathischen catheder vermag; doch men vergeet, dat Prof. v. Bakody, die daar als hoogleeraar is aangesteld, de beschikking heeft

over een gedeelte van het aldaar aanwezige stedelijk ziekenhuis, en buitendien nog directeur is van het private ziekenhuis »Bethesda.»

De Homoeopathie is bij uitnemendheid een ervarings-wetenschap. Theoretische beschouwingen en bespiegelingen zullen zelden in staat zijn, een medisch student of jeugdig arts, die tot op dat oogenblik de lessen zijner allopathische leermeesters gevolgd heeft, van de waarheid der Homoeopathie te overtuigen. Dit is alleen dan mogelijk, wanneer hem, naast een theoretische uiteenzetting der homoeopathische beginselen, aan het ziekbed *getoond* wordt, hoe voortreffelijk de homoeopathische artsenijen werken, en hoe het genezen volgens Hahnemann's leer inderdaad »tuto, cito et jucunde» plaats vindt.

Daarom naast een homoeopathischen leerstoel een homoeopathisch ziekenhuis! Dit is de geringste eisch, dien wij stellen kunnen.

Wij weten zeer goed, dat, al wordt aan dezen tweevoudigen eisch voldaan, toch slechts zeer weinige studenten gedurende hun studietijd van de theoretische en praktische lessen des homoeopathischen hoogleeraars gebruik zullen maken, uit vrees voor hunne eigene allopathische leermeesters en examinatoren. Niettemin zal toch een zóó ingericht onderwijs inzonder vruchten kunnen afwerpen, dat menig ernstig denkend jong arts, na afgelegd examen, zich geneigd en geroepen zal gevoelen, met de beginselen der Homoeopathie kennis te maken. En is een onbevooroordeeld, ernstig, flink arts eenmaal zoo ver, wij twifelen niet, of — Prof. v. Bakody's onderwijs bewijst het — hij wordt ook binnen korter of langer tijd overtuigd van de groote waarde en de meerdere voortreffelijkheid der Homoeopathie.

ONZE VOEDINGSMIDDELEN.

(Vervolg van blz. 172.)

6. De eieren.

Van de vogeleieren worden hoofdzakelijk kippen-eieren, minder eenden- en ganzeneieren gebruikt. Kievitseieren gelden door hun hoogen prijs meer als delicatesse.

De eieren bestaan uit de schaal, het eiwit en het geel of den dooier. Het gewicht van een kippen-ei bedraagt 45 tot 70 gram, gemiddeld 53 gram, waarvan 6 gr. schaal, 31 gr. wit en 16 gr. geel. Het wit bevat 85 % water, 12 % eiwit, 0.3 % vet en 0.6 % zouten; het geel 50 % water, 16 % eiwit, 31 % vet, 1.1 % zouten; het geheele ei 73 % water, 12 % eiwit, 12 % vet en 1 % zouten. Het geel onderscheidt zich dus van het wit hoofdzakelijk door het belangrijke vetgehalte. Ook is het eiwit van den dooier

minder gemakkelijk oplosbaar dan dat van het wit. Wat de voedingswaarde betreft is een ei ongeveer gelijk aan 40 gr. vet vleesch (iets minder dan een half ons), dus 12 eieren gelijk aan een pond vleesch (5 ons). Verder staat een ei ongeveer gelijk met 150 gr. koemelk, dus 7 eieren met 1 liter melk.

Zacht gekookte eieren zijn gemakkelijker te verteren dan hard gekookte. Gemakkelijk verteerbaar zijn ook de stolsels, die ontstaan, wanneer men rauwe eieren langzaam uitgiet in kokend water of heete bouillon; of ook in een op 't vuur staande, van binnen met boter bestreken pan, terwijl men vlijtig roert (eierstruif). Voor dit laatste moet men de eieren eerst met zooveel lepels melk, als men eieren neemt, vermengen en fijnklutsen, en dit in de heete met boter bestreken pan uitgieten.

Er is geen grond om aan te nemen, dat rauwe eieren gemakkelijker verteerbaar zijn dan gekookte, zooals velen meenen.

Ook vischeieren worden als voedingsmiddel gebruikt, b. v. de gezouten steureieren, in den handel bekend onder den naam van caviar, die een hooge voedingswaarde bezit, maar meer als genotmiddel in kleine hoeveelheden als toespijs genoten wordt.

B. Plantaardige voedingsmiddelen.

De plantaardige voedingsmiddelen verschillen in 't algemeen belangrijk van de dierlijke. De voedingsstoffen, die zij bevatten, zijn meestal niet zoo direkt toegankelijk voor de inwerking van maag- en darmsappen, als dit bij de dierlijke voedingsmiddelen het geval is, daar die voedingsstoffen in vrij resistente celluloseomhulsels zijn ingesloten, die door deze sappen niet worden opgelost. Vandaar dat zij eerst een bewerking moeten ondergaan, waardoor deze celluloseomhulsels verbroken worden. Terwijl verder in de dierlijke voedingsmiddelen meestal veel eiwit aanwezig is, bevatten de plantaardige veel minder van deze voedingsstof, zelfs die welke betrekkelijk rijk aan eiwit zijn, zooals de granen en peulvruchten. Daarentegen bevatten zij veel koolhydraten: zetmeel, gom, dextrine en plantenlijm, die in de dierlijke ontbreken. Eindelijk bevatten de plantaardige meer onverteerbare stoffen dan de dierlijke, zoodat een groot gedeelte ongebruikt den darm weder verlaat.

Het eiwit, in de plantaardige voedingsmiddelen aanwezig, heeft dezelfde voedingswaarde als het dierlijke, maar wordt niet zoo goed verteerd tengevolge van de vermenging met onverteerbare stoffen.

1. Granen.

De granen staan in de rij der plantaardige voedingsmiddelen bovenaan, daar zij na de dierlijke voedingsmiddelen voor de voeding van den mensch de grootste beteekenis hebben.

De scheikundige samenstelling van de graankorrels hangt eenigszins af van den bodem, waarop zij geteeld zijn, van klimaat, bemesting, enz. De gemiddelde samenstelling is 13—15 % water, 7—12 % eiwit, 1—5 % vet, 57—77 % koolhydraten, 1—11 % vezelstof, 1—2 % zouten.

De graankorrels hebben een vrij hard, houterig omhulsel uit vezelstof bestaande, dat den meeligen

kern insluit. Om dezen kern van het omhulsel te bevrijden, wordt het graan gepeld en gemalen, waarbij de kern in een fijn poeder wordt veranderd. Een gedeelte van den meelkern blijft daarbij echter aan het gekneusde omhulsel zitten. (zemelen.) Daar juist het onmiddellijk onder het hulsel aanwezige meel het meeste eiwit bevat, is meestal het eiwit gehalte van de zemelen grooter dan dat van het meel. Bij het malen verkrijgt men uit het graan hoogstens 80 % meel en 20 % zemelen. Het meel, dat uit het binnenste gedeelte van den kern ontstaat, is het fijnste en helder wit; naarmate men dichter bij het omhulsel komt, is het meel grover en meer grijsachtig van kleur. De meer grijze meelsoorten zijn rijker aan eiwit dan de zeer witte, en de laatste weder rijker aan zetmeel. Het eiwitgehalte is van 13.5 % in de fijnste witte meelsoorten tot bijna 18 % in de grijze soorten, die gewoonlijk voor het brood gebruikt worden.

Voor het bakken van brood worden in den regel slechts tarwe- en roggemeel gebruikt. Gepelde gerst is bekend onder den naam van gort, gepelde en daarna grof gemalen gerst, haver en gierst onder den naam van grutten.

Meel, gort en grutten worden niet in ruwen toestand genuttigd, maar steeds toe bereid onder toevoeging van andere voedingsstoffen of voedingsmiddelen als vet of melk. Bij de bereiding worden de ruwe zetmeelkorrels, die slechts moeielijk verteerd kunnen worden, zoodanig veranderd, dat de omhulsels van deze korreltjes verbroken worden en de inhoud daardoor toegankelijk wordt voor de inwerking van speeksel, maagsap, enz.

Het brood.

De statistiek leert, dat van de voornaamste voedingsstoffen minstens de helft in den vorm van brood wordt genuttigd, waaruit de groote beteekenis van dit voedingsmiddel genoegzaam blijkt. De meelsoorten, die voor de bereiding van brood bruikbaar zijn, voornamelijk tarwe- en roggemeel, bevatten een eiwitstof, die met water vermengd en gekneed een kleverige massa geeft. Deze stof is noodzakelijk voor de vorming van een goed deeg.

Door kneden met water, dikwijls onder toevoeging van keukenzout, verkrijgt men uit het meel een taai deeg, dat aan hooge temperatuur blootgesteld, een taai vaste massa geeft, die weinig smakelijk en zeer zwaar te verteren is. Ten einde dit te voorkomen voegt men aan het deeg *gist* toe. Door het hierdoor bewerkte gistingsproces wordt alcohol en koolzuur ontwikkeld, waarbij het laatste als een gasvormige stof het deeg doet opzwellen (rijzen) en poreus maakt. Wordt het nu gebakken, d. w. z. aan een hooge temperatuur (tot 200°) blootgesteld, dan zetten zich de luchtbelletjes in het deeg nog meer uit, terwijl ook de aanwezige alcohol in dampvorm overgaat en kleine holten in het deeg maakt. Door de vorming van een meer of minder harde korst aan de oppervlakte kunnen deze gassen niet naar buiten ontwijken. Ook verhindert de korst de verdamping van het water, dat in het deeg aanwezig is, in meerdere of mindere mate. Door de hooge temperatuur wordt tege-

lijk een einde gemaakt aan het gistingsproces. Hoe harder en vaster de korst, des te weeker en meer elastisch blijft het kruim van het brood. Ook ondergaat het zetmeel voor een deel een verandering bij het bakken, waardoor het gemakkelijker verteerbaar wordt. Het meest heeft dit plaats in de korst, zoodat deze nog gemakkelijker verteerbaar is dan het kruim.

Daar bij de gisting een gedeelte van het meel in alcohol en koolzuur wordt veranderd, verliest men daardoor 1 à 2 % van het meel. Om dit te voorkomen heeft Liebig in plaats van de gist een kunstmatig bakpoeder aanbevolen, waardoor, zonder dat er gisting plaats grijpt, eveneens koolzuur in het deeg wordt ontwikkeld. De verschillende bakpoeders, die de gist kunnen vervangen, worden echter weinig gebruikt.

Behalve van zuiver meel, waaruit de zemelen geheel zijn verwijderd, wordt ook nog een ander soort van brood bereid uit gemalen, ongepelde graankorrels, waarin de zemelen nog aanwezig zijn. Dit levert het grijs en zwart brood. Ook het soldatenbrood (commiesbrood) is van deze soort. Van de tarwe wordt op deze wijze zonder toevoeging van gist het Grahambrood gemaakt, dat weinig poreus en zeer vast is.

Uit tarwemeel, met weinig water aangemengd, wordt door sterk of herhaald bakken de beschuit gemaakt, die langer bewaard kan worden dan brood en daardoor o. a. voor schepen en vestingen van belang is. Op dergelijke wijze, zonder gist, met melk, ook wel boter en suiker worden de niet minder duurzame cakes gemaakt. De verschillende soorten van brood, beschuit, enz. bevatten 9—43 % water, 7—11 % eiwit, 45—73 % koolhydraten, 0.2—4.5 % vet. De voedingswaarde van de verschillende broodsoorten hangt niet alleen af van de scheikundige samenstelling, maar ook van de mindere of meerdere gemakkelijheid, waarmede de bestanddeelen uit het spijsverteringskanaal worden opgenomen. De grootste voedingswaarde heeft het fijne tarwebrood, daarop volgt het roggebroom en eindelijk de bovengenoemde grove broodsoorten, die ook de zemelen bevatten. Daarentegen hebben deze laatste de eigenschap, dat zij de darmbeweging min of meer bevorderen, waardoor zij voor personen, die aan tragen stoelgang lijden, aanbevolen worden.

Ofschoon, zooals gebleken is, het brood een belangrijk voedingsmiddel moet genoemd worden, is het toch volstrekt niet geschikt om als uitsluitend voedingsmiddel voor den mensch te dienen. Daarvoor bevat het te weinig vet en ook nog te weinig eiwit. Dit kan men aanvullen door er bijv. melk, kaas of vette haring aan toe te voegen.

Gerste- en havermeel worden zelden voor het bakken van brood gebezigd, maar meer gekookt, met water, melk, vleeschnat, enz. genuttigd. In den vorm van een dunne soep, die veel water bevat, is de voedingswaarde van deze spijzen niet groot, doch als dikke pap of brei belangrijker.

Evenals bij ons tarwe en rogge, worden in andere landen maïs (turksche tarwe) en rijst gebruikt. De voedingswaarde van maïs is iets geringer dan die van tarwe, van rijst nog iets kleiner. Toch zijn

beide voortreffelijke voedingsmiddelen. Voor uitsluitend voedsel zijn zij echter beide ongeschikt, en kunnen slechts in verbinding met vet- en eiwitrijke voedingsmiddelen een voldoende voeding opleveren.

2. De Peulvruchten of leguminosen.

De *peulvruchten* onderscheiden zich door hun hoog eiwitgehalte (22—24 %) van alle andere plantaardige voedingsmiddelen, en overtreffen daarin zelfs het vleesch. Verder bevatten zij 50 % koolhydraten. Het eiwit, dat zij bevatten, vormt niet, zooals dat van de granen, met water een lijmerige massa. Het meel der leguminosen geeft daardoor geen goed deeg om brood van te bakken.

De peulvruchten worden in den regel voor het gebruik met water langzaam opgekookt, waarbij de omhulsels door den druk der zwellende zetmeelkorrels bersten, terwijl ook de wand van de zetmeelkorrels springt, en de eiwitstoffen gedeeltelijk worden opgelost. Naar gelang van de hoeveelheid water, die men er bij voegt, verkrijgt men op deze wijze bijv. erwtensoep of erwtenbrei. Daar er in elk geval bij de toebereiding veel water wordt opgenomen, neemt het volumen daardoor zeer toe, waardoor het moeielijk wordt van deze spijsen zoo veel te nuttigen als voor de voeding noodig zoude zijn.

Op zichzelf is de voedingswaarde van de peulvruchten zeer groot, wanneer zij goed zijn toebereid, d. w. z. lang gekookt met veel water. Intusschen worden de voedende bestanddeelen van gekookte erwten of boonen niet geheel uit het darmkanaal opgenomen.

Het beste geschiedt dit bij het *leguminosenmeel* (Hartenstein's leguminose of de gepraepareerde boonen- en erwtenmeelen van Knorr), dat met melk, boter en eieren bereid is.

Daar de prijs der peulvruchten met betrekking tot hunne voedingswaarde laag genoemd moet worden, zou men verwachten, dat zij naast het brood als hoofdvoedingsmiddel voor het volk zouden dienst doen. Wat hieraan in den weg staat is de smaak, die voor velen niet aangenaam is en meestal op den duur tegenzin werkt. Dat de aardappelen veel meer algemeen gebruikt worden, is met het oog op de voedingswaarde geenszins te verdedigen. Uit de peulvruchten worden tegenwoordig, na verwijdering van de hulzen en namalen, door verhitten met vleeschpoeder, vet, zout en kruiden, conserven bereid, die goed bewaard kunnen worden en groote voedingswaarde bezitten, daarbij ook aangener van smaak zijn dan de leguminosen alleen (*vleeschleguminose*).

Uit leguminosenmeel met vet, soepkruiden en zout worden de zoogenaamde *gecondenseerde soepen* gemaakt. Door deze praeparaten in kokend water op te lossen, verkrijgt men een goede soep, vooral wanneer men er nog vleesch-extract aan toevoegt.

3. Wortelgewassen.

Deze bevatten als voedingsstof hoofdzakelijk koolhydraten, doch zeer weinig eiwit. Het zijn de aardappelen, knollen, rapen en wortelen. De aardappel bevat tamelijk veel koolhydraten, is gemakkelijk te

bewaren en kan op eenvoudige, snelle en goedkope wijze toebereid worden, door ze in water te koken, waarbij ook weder de zetmeelkorrels opzwellen en de omhulsels verbroken worden. Aardappelen, die, als zij gekookt zijn, „meelig” zijn, bevatten het meeste zetmeel en zijn dus het voedzaamst.

De voor de voeding doelmatigste toebereiding van aardappelen, is die als purée, (met melk en wat boter tot een brei gekookt.) De aardappel is, naast een voldoende hoeveelheid vet- en eiwitrijke voedingsmiddelen genoten, een goed voedingsmiddel, ofschoon zij, zooals reeds gezegd, minder waarde heeft dan de leguminosen.

De *knollen* en *wortelen* hebben een veel geringere voedingswaarde dan de aardappelen, en kunnen slechts als toespijs bij andere voedzame spijsen dienst doen.

(Wordt vervolgd.)

DR. M.

EERSTE HULP BIJ PLOTSSELINGE ONGEVALLEN.

Het zal den lezers van ons Maandblad gewis niet onwelkom zijn, eenige aanwijzingen te ontvangen tot het verleen van de eerste hulp bij plotselinge ongevallen.

Bij ernstige ongevallen, zooals die in onzen tijd van druk verkeer, met al de gevaren daaraan verbonden, zoo vaak voorkomen, zal het steeds noodig zijn, geneeskundige hulp in te roepen. Dikwijls laat deze echter op zich wachten en is soms in 't geheel niet te verkrijgen. Hoevele menschen sterven jaarlijks door ongelukken een ellendigen dood, omdat er niemand was, die kon helpen! Welk een verschrikkelijk gevoel bij zulk een ongeval te staan, te zien hoe de roode bloedstroom onophoudelijk vloeit, hoe de dood met elke seconde nadert, en dan niet te weten, hoe men helpen kan! Hier is elk oogenblik kostbaar. Wie spoedig helpt, helpt dubbel. Dikwijls is een eenvoudig middel voldoende om oogenblikkelijk gevaar af te wenden. En hoevele ongevallen van minder ernstigen aard komen er in het dagelijksche leven voor, waar spoedige hulp van groote waarde is, al is er geen direkt levensgevaar voorhanden. In al zulke gevallen bezielt wel haast elk mensch, die eenig medegevoel heeft, de aandrif, te helpen, doch om waarlijk van dienst te zijn, moeten de maatregelen, die genomen worden, ook doeltreffend zijn; want door verkeerde hulp wordt dikwijls meer geschaad dan gebaat.

In de volgende regelen zullen wij zien, op welke wijze een ieder zich zelf en anderen kan helpen in de meest voorkomende ongevallen van minder ernstigen aard, en welke maatregelen in ernstige gevallen genomen moeten worden, *totdat de dokter komt*. Dat daarbij onze voortreffelijke homoeopathische middelen dikwijls van dienst zullen zijn, behoeft geen betoog voor hen, die weten, welke kracht er schuilt in de eenvoudigste artsenijen, als zij toegepast worden volgens de grondbeginselen der Homoeopathie.

Wij beginnen met de

Kwetsuren en verwondingen.

Door zeer verschillende oorzaken, zooals door stooten,

vallen, druk, ontploffingen, schietwerktuigen, scherpe voorwerpen en niet het minst door de machines van den nieuweren tijd kan ons lichaam gekwetst en verwond worden. Hierbij kunnen uit- en inwendige organen, de huid, beenderen, bloedvaten, zenuwen meer of minder gekwetst of vernield worden. Hoe dieper en grooter de verwondingen, des te gevaarlijker zijn zij. Het gevaarlijkste is een groot, aanhoudend bloedverlies, daar hierop meestal binnen korten tijd de dood volgt.

Bij **kwetsuren**, die meestal ontstaan door vallen, stooten of de werking van een stomp werktuig is de huid nog ongeschonden. De gekwetste plaats is pijnlijk, gezwollen en rood. Hier is rust van het gekwetste lichaamsdeel met verhoogde ligging aangewezen; daarnevens worden koudwateromslagen gebruikt, waarbij op $\frac{1}{4}$ liter water een theelepel *Arnica-tinktuur* gevoegd is. Neemt de swelling nog toe, dan moet er iets hooger dan de gekwetste plaats een verband aangelegd en op de plaats zelf omslagen van koud water en Hamamelis-extract gemaakt worden, terwijl van hetzelfde middel elk half uur 10 druppels worden ingenomen. Bij *hersenschudding*, die dikwijls een gevolg van vallen en stooten is en door braken en bewusteloosheid herkenbaar is, moet terstond geneeskundige hulp worden ingeroepen, en tot de komst van den dokter de verongelukte in een horizontale ligging gebracht worden, terwijl alle benauwde kleedingstukken losgemaakt en om de 10 minuten 3 druppels *Arnica-tinktuur* in een lepel water ingegeven worden. Hetzelfde geldt van kwetsuren van de ingewanden, waarbij bewusteloosheid optreedt. Zijn handen en voeten koud, dan moeten kruiken met heet water aangelegd worden, om het bloed, dat naar de inwendige organen gestroomd is, weder naar de huid te brengen.

Bij *verwondingen* met geschonden huid treden altijd bloedingen op. Wat hebben wij hier te doen? Het gezicht van bloed oefent op vele menschen een angstverwekkenden indruk uit. Hier geldt het dus vooral zijn koelbloedigheid te bewaren. Alle bloedingen zijn niet even gevaarlijk. Als het bloed in zwakken stroom uit de wonde zijpelt, dan zijn slechts de kleine haarvaten verwond, en de bloeding houdt gewoonlijk vanzelf of door het aanwenden van een sterken druk op de wond op. Bij de behandeling van zulke wonden is het van het grootste belang geen schade aan te brengen. Men brenge daarom op de wond geen sponzen of vuil linnen, noch pleisters of spinrag, zooals nog altijd door onverstandige menschen gedaan wordt, en rake haar niet met vuile handen aan. Want hierdoor kunnen smetstoffen in de wond gebracht worden, die aanleiding geven tot bloedvergiftiging, zooals men elk oogeblik in de nieuwsbladen lezen kan. Het heet dan, dat een man zich met een speld of een pen in den vinger gestoken heeft en eenige dagen later aan bloedvergiftiging gestorven is.

Een ieder, die een wond, hoe klein en schijnbaar onbetekenend ook, wil behandelen, moet eerst zijn handen met warm water en zeep wasschen, daarna de wond met zuiver gekookt en weer afgekoeld water afspoelen en er vervolgens een *Arnica-compres* opleggen. (In een oplossing van één deel *Arnica-tinctuur* op 10 deelen gekookt water wordt een viervoudig samengevouwen stuk zuiver linnen gedrenkt.) Daarover een laag gezuiverde watten en ten slotte een linnen zwachtel er om heen, die de watten vasthoudt, zoodat het verband luchtdicht sluit

en vast blijft zitten. Heeft men geen *Arnica* bij de hand, dan reinigt men de wond, zooals hier boven is aangegeven, en legt er een dikke laag watten op.

In vele gevallen is het evenwel niet zoo gemakkelijk zulk een verband aan te brengen, daar de wonde steeds bloedt en de verbandstukken door het steeds opnieuw stroomende bloed gedrenkt worden. Dit is vooral dan het geval als een *slagader* verwond is. Het bloed spuit dan in een lichtroode straal uit de wond. Hier is oogenblikkelijke hulp noodig, want elke langdurige bloeding is met levensgevaar verbonden, daar het bloed, het levenssap, wegvloeit. Eer er dus een verband kan aangelegd worden, moet de bloeding gestelpt worden. Het eenige zekere middel in dit geval is een grooten druk op de *wond* uit te oefenen of, zoo dit niet helpt, op den *stam* der *slagader* boven de wond. Dit kan men met den vinger doen, als men de juiste plaats weet, en als de wond aan het hoofd of de borst is. Bij de ledematen gebruikt men een vaste omsnoering, om de bloeding tot stilstand te brengen. Het beste is in dat geval den arm of het been boven de wonde samen te persen door middel van een elastieken band of een paar bretels of, zoo deze ook niet te krijgen zijn, door linnen strooken stijf om het been te wikkelen en daarna met water te bevochtigen, waardoor zij sterk knellen. Heeft men niets anders dan een doek of zakdoek, dan bindt men dien om het been of den arm vast met een sterken knoop, schuift een stok of sleutel of wat men bij de hand heeft onder den knoop en draait nu zoolang om en om, tot de bloeding ophoudt. Langer dan één, hoogstens twee uur mag echter zulk een band er niet om blijven, daar anders het lid opzwellt en afsterft. Nu tegen dien tijd kan in de meeste gevallen geneeskundige hulp aanwezig zijn, en heeft men de voldoening, een menschenleven van den dood door verbloeding gered te hebben.

Van groot gewicht is bij bijna alle kwetsuren en verwondingen het inwendige gebruik van *Arnica* 3 of van *Hamamelis-extract*. Men neemt daarvan alle halfuur vijf druppels in een eetlepel water.

Beenbreuken.

Beenbreuken zijn te herkennen aan den veranderden vorm van het gebroken lichaamsdeel, aan de grootere bewegelijkheid aan de gebroken plaats en aan de hevige pijn, die bij beweging erger en in de rust minder wordt. Het eenige wat leeken kunnen doen tot de komst van den dokter, die het been zetten en in gips leggen zal, is het been of den arm op een vast voorwerp, plank of bordpapier, met strooken linnen vast te binden, zoodat elke beweging verhinderd wordt. Men verzuimt niets, als men verder rustig afwacht tot de geneeskundige hulp komt, want door ondoelmatige manipulaties kan men de zaak slechts erger maken. Daarom is het ook beter, als het ongeluk op een afgelegen oord plaats heeft, den verongelukte in *zoo goed mogelijke positie te laten liggen*, waar hij is, en hulp en transportmiddelen te halen, dan te trachten hem met ontoereikend materiaal, ten koste van groote pijn en gevaren te vervoeren.

Met koude omslagen kan men niet schaden. Deze doen ook goede dienst om de pijn te verzachten.

(Slot volgt.)

Dr. J. V.

EEN BRIEF VAN HAHNEMANN.

Na in onze beide vorige nummers het een en ander over de laatste levensjaren van onzen grooten Hahnemann vernomen te hebben, zal het wellicht menigeen van onze lezers belang inboezemen, uit dienzelfden tijd een brief van Hahnemann te lezen, dien hij in zijn 82ste jaar schreef aan zijn vriend en neef, den heer Von Gersdorff, ongeveer een jaar nadat hij van Cöthen, waar hij sinds 1821 gepraktiseerd had, naar Parijs vertrokken was.

De brief luidt:

Zeër waarde vriend, veelgeliefde Neef.

Door verschillende omstandigheden tot nog toe verhinderd, kan ik mij eerst heden het genoegen verschaffen, u mijn dank te betuigen voor uwe vriendschappelijke wenschen bij gelegenheid van den 5^{den} April ll.

Na ons vertrek uit Eisenach, waar ik en mijne lieve vrouw het voorrecht hadden, u nog te kunnen vaarwel zeggen, kwamen wij den 21sten Juli na korte dagreizen behouden in Parijs aan, en bevonden ons zóó wel, dat wij reeds den tweeden dag na onze aankomst een voortreffelijke opera konden bijwonen. Daar onze vroegere woning midden in de stad niet zeer bevorderlijk scheen te zijn voor ons beider gezondheid, zochten wij een andere, en waren zoo gelukkig er een te vinden, die, wat geriefelijkheid betreft, moeielijk door een andere in het groote Parijs kan worden overtroffen. Onze dienstbodenkamer ligt met hare vensters aan de straat, terwijl onze vertrekken op de eerste verdieping op onzen tuin uitzien, die, hoogst smaakvol aangelegd, een uitgang heeft naar den tuin van het Luxembourg. Deze is ruim een half uur lang, en biedt aan de talrijke wandelaars een uitnemende gelegenheid om de meest versterkende buitenlucht in te ademen. In dit opzicht leven wij als het ware geheel buiten in de heerlijkste natuur en vrij van het drukste gewoel, dat het verblijf midden in de stad zoo onaangenaam maakt. En toch bevinden wij ons anderzijds werkelijk in Parijs, en de toevloed van patiënten uit de stad is zeer groot, voornamelijk uit de hoogere en hoogste standen, ofschoon ik ook met het grootste genoegen den armsten hulp verleen, waarbij mijne voortreffelijke echtgenoot met hare warme belangstelling in onze kunst, mij getrouw ter zijde staat.

Over het algemeen kan ik zeggen, dat ik mij in mijn tegenwoordigen toestand zoo gelukkig bevind, als ik in mijn gansche leven nog niet geweest ben. Een hoogst beschaafde vrouw, toegerust met rijke kennis op velerlei gebied, een innemend karakter, een helder verstand en voorkomende manieren, heeft mij onuitsprekelijk lief, gelijk ik haar wederkeerig bemin als het kostbaarste kleinood mijns levens. Al hare onvermoeide zorgen, tot in de kleinste aan gelegenheden, betreffen slechts mijn persoon, zoodat mij niets te wenschen overblijft. Wij zijn dit geheele jaar geen uur van elkander gescheiden geweest, en wij leven te zamen zoo gelukkig, dat ik durf ver-

zekeren, dat in geheel Parijs geen echtpaar te vinden is, dat ons in volmaakte liefde evenaart. Dat is dan ook de oorzaak, dat velen mijner bekenden, die mij jaren geleden hebben ontmoet, mij nauwelijks meer herkenden, en mij verzekerden, dat ik er ten minste tien jaren jonger uitzie, terwijl ik mij zelf ook zoo krachtig, opgewekt en onbezorgd gevoel als in mijn 30ste en 40ste levensjaar. Dat is het werk mijner onschatbare Melanie, met welke ik één hart en ééne ziel ben, en die mij den avond mijns levens tot een hemel op aarde maakt. Eertijds een uitnemende dichteres, getuige haar schoon episch gedicht „l'Hirondelle d'Athènes”, waarmede zij de destijds in grooten nood verkeerende Grieken een aanzienlijke som gelds verschafte, later een beroemde schilderes (het beste portret van mij is door haar in Köthen in olieverf geschilderd, en bevindt zich hier in onze aanzienlijke schilderijenverzameling), is zij tegenwoordig de ijverigste leerling en beoefenaarster der homeopathische geneeswijze.

En daar ik, voor mijn vertrek uit Köthen, al mijn bezittingen onder mijn acht kinderen en kleinkinderen zoo verdeeld heb, dat zij voortaan, zonder mijn hulp, van de renten daarvan onbezorgd kunnen leven, zonder in de noodzakelijkheid te zijn, het kapitaal aan te spreken, meen ik van een groote zorg ontheven te zijn, en in dit opzicht ten minste een rustigen ouderdom te kunnen te gemoet zien.

De homeopathische geneeskunde wordt op voortreffelijke en belangelooze wijze door velen mijner getrouwe volgelingen in de groote en kleine steden van Frankrijk en in de provincie met goed gevolg uitgeoefend. Alleen in Parijs zijn de 30 à 40 zoogenaamde homeopaten halverwege blijven staan, en hebben zich gewend tot de kwakzalverij, die ook in andere takken van wetenschap tegenwoordig op den voorgrond treedt, waardoor zij weinig goeds, maar wel veel kwaad hebben gesticht, en waarom zij dan ook door de „koninklijke academie” met groote minachting zijn behandeld geworden.

Mij daarentegen laten de allopaten in de academie met rust; ik schijn indruk op hen te maken, mogelijk wel, omdat zij in het groote Parijs nog nooit zulk een homeopathisch wonderdoener gezien hebben. Ik heb slechts enkele trouwe leerlingen om mij heen, maar koester veel verwachting van de tegenwoordige jongere studenten in de geneeskunde, die nog niet door de sleurpraktijk bedorven zijn, en daarenboven blijken geven van goeden wil.

Mijne lieve Melanie voegt hare hartelijke groeten aan u en uwe hooggeachte huisgenooten bij die van

Uwen toegenegen

SAMUEL HAHNEMANN.

Parijs, Rue de Madame No. 7.

14 Juni 1836.

ADVERTENTIËN.

Homoeopathische Geneesmiddelen.

Levering en vulling van

HUIS-APOTHEKEN.

Alleen Medicamenten, Praeparaten, Boeken
en Utensiliën, enz. enz.

van Dr. WILLMAR SCHWABE.

Maltos Cannabis à f 1.—,

BENEVENS

Homoeopathische KOFFIE en
HAVERMEEL,Kufeke's KINDERMEEL, MELKSUIKER,
Poolsch LIJNZAAD,1° Stoom-LEVERTRAAN,

Homoeopathische ARTSENIJ-TABLETTEN.

Firma Wed. T. D. VRIJDAG ZIJNEN,

's-*GRAVENHAGE*.N. B. Verzoeken bij bestellingen duidelijk opgaaf te
doen, of men verlangt vloeistof, korrels of verwrijving.

Prijscourant gratis.

Behoeftigen worden gratis geholpen, op voorschrift van den medicus.

Homoeopathische Apotheek

J. Bulterman & Zoon,

Apothekers en Scheikundigen,

Hoogstraat 237, ROTTERDAM.

VOOR DE WINTERAVONDEN!

Onder bovenstaand opschrift kwam in „de Bedumer” van 6 October j.l. een beoordeeling voor over „Timotheüs,” die bewijst hoezeer dit weekblad wordt gewaardeerd. Ik verzoek u daarom vriendelijk het onderstaande met aandacht te lezen.

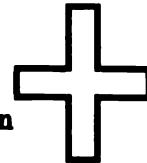
't is Zaterdagmiddag. Het gezin zit in de huiskamer. De dochter tuurt telkens door het venster, alsof ze iets of iemand verwacht. Eindelijk slaakt ze de verzuchting: »Wat komt de post alweer laat!” — Kijk, daar komt de gewenschte man. Nauwelijks heeft hij zijne bestelling in de bus gedaan, of aan de binnenzijde is het deurtje ook al open. De dochter komt met de brieven- en krantenooft binnen. Met de rechterhand geeft ze aan vader, wat gekomen is, alleen één blad, dat heeft ze er tuschen uitgepikt en dat heeft ze in de linker: 't is het weekblad Timotheüs. Moeder vraagt al: »Is Timotheüs er ook bij?” — »Ja,” klinkt het antwoord, »wou U het soms eerst lezen?” — »Ach neen, ik weet wel, dat je er zoo naar verlangt, lees het maar, dan is je hart gerust.” — Toch kan ook moeder niet wachten, tot haar dochter klaar is, want ze begint al weer te vragen: »Het vervolg van »de Wreker” staat er toch in, hoop ik?” — »Ja moe, een flink deel, maar ze hebben dat kafferhoofd toch nog niet kunnen krijgen.” Tot afwisseling laat ook vader zich hooren: »Wordt de reisbeschrijving door Amerika ook voortgezet?” — »Ja pa, vandaag handelt het over den prachtige waterval, de Niagara, 't is heel mooi!” —

Zoo gaat het ongeveer iedere week, overal, waar men Timotheüs leest. Geloof Ge het niet? Probeer het eens voor een jaar en 'k weet zeker, dat Ge er niet aan denkt dit tijdschrift op te seggen. 't is zoo mooi voor Uwe kinderen, vooral voor de jongelingen en jongedochters, maar 't is ook zoo leerzaam voor U zelf.

Een abonné, die de beide verschenen jaargangen van Timotheüs gelezen heeft.”

Vraagt s.v.p. een proefexemplaar van „Timotheüs” aan bij den Uitgever J. N. Voorhoeve, Dunne Bierkade 82, den Haag.

MALTOS CANNABIS.

Genees- en voedingsmiddel.

voor borst- en maaglijders.

In 't buitenland door verschillende homoeopathische doctoren met verrassende resultaten aangewend.

PRIJS, per bus f 1.—.

Verkrijgbaar in alle Homoeopathische Apotheken.

Fabriek „HET ROODE KRUIS”

G. JOCHMANN, Poortstraat 35, UTRECHT.

DE CENTRAAL-APOTHEEK

Groote Houtstraat, 78, — Haarlem

levert ALLE Homoeopathische Geneesmiddelen.

J. W. FLORIJN, Apotheker.

HOMOEOPATHISCH MAANDBLAD.

Uitgegeven vanwege

de „Vereeniging tot bevordering der Homoeopathie in Nederland.”

Dit blad verschijnt den 15^{den} van elke maand. Alle donateurs en leden der Vereeniging ontvangen het gratis; ook begunstigers, die jaarlijks f 2.50 bijdragen. De abonnementsprijs is f 1.— per jaargang; franco per post f 1.17; enkele nummers à 10 cts. Men abonneert zich bij de firma **La Rivière & Voorhoeve te Zwolle**, tot wie men zich wende voor alles wat de uitgave en de advertentiën betreft. Advertentiën van 1—10 regels f 1.—, elke regel meer 10 cents.

Opstellen, mededeelingen, vragen, boekwerken ter recensie, brieven de redactie betreffende, worden franco ingewacht bij de Redactie van het „Homoeopathisch Maandblad” te 's-Gravenhage.

INHOUDSOPGAVE.

Chinine. — Onze voedingsmiddelen. — Eerste hulp bij plotselinge ongevallen. — Vooruitgang. — Varia. — Advertentiën.

C H I N I N E.

Reeds verscheidene malen hebben wij in ons blad gesproken over de belangrijkheid van het onderzoeken der artsijen aan gezonden. Hahnemann zelf was de eerste, die het gewicht hiervan inzag, die de hand aan den ploeg sloeg, en die met het beproeven der artsijen aan zichzelf en aan zijne leerlingen een aanvang maakte.

Aanvankelijk heeft Hahnemann ook in dit opzicht veel tegenstand ondervonden van den kant der toenmalige geneeskundigen. Later is evenwel menig een daarvan teruggekomen, en thans is er wel nauwelijks één geneeskundige van naam, die niet aan het onderzoek der artsijen bij gezonden groote waarde hecht.

Onder dezen staat ongetwijfeld, ten minste van allopathische zijde, Prof. Schulz te Greifswald bovenaan. Niet alleen toch erkent deze hoogleeraar de groote waarde van een dergelijk onderzoek, maar hij is zelf met zijne leerlingen reeds voor ongeveer tien jaren begonnen, het werkingsgebied der verschillende artsijen op

deze wijze na te speuren en door onderzoekingen op vrij groote schaal na te gaan, op welke organen en weefsels verschillende stoffen, die als geneesmiddelen aangewend worden, hare werking uitoefenen.

In een blad als het onze kunnen wij over deze onderzoekingen niet in den breede spreken. Toch willen wij het een en ander mededeelen over de onderzoekingen van Prof. Schulz aangaande de werking van Chinine, daar deze op zoo in het oog springende wijze bewijzen, hoe juist Hahnemann's blik was, toen hij beweerde, dat China juist daarom tusschenpoozende koorts genas, omdat zij bij gezonden gelijksoortige verschijnselen, als bij een dergelijke koorts worden waargenomen, te voorschijn riep.

Prof. Schulz experimenteerde met kleine hoeveelheden zoutzure Chinine. Hij liet tien van zijne studenten vier weken lang des morgens en des avonds een gift van 0.005 tot 0.01 gram Chinine nemen, zoodat ieder van hen ongeveer 0.22 tot 0.58 gram in het geheel gebruikte. En wat werd nu waargenomen als resultaat van dit gebruik der Chinine in deze kleine hoeveelheden? Dit, dat meerderen van hen, behalve andere verschijnselen, die wij hier niet verder willen opsommen, telkens op een bepaalden tijd van den dag een min of meer hevige hoofdpijn waarnamen in de linker- (bij sommigen rechter-) slaapstreek of boven het linker oog. Deze pijnen

hadden vooral dit karakteristieke, dat zij niet aanhoudend voortduurden, maar telkens op een bepaalden tijd van den dag of den nacht opkwamen en na eenige uren weder geheel verdwenen, om dan den volgenden dag op denzelfden of bijna denzelfden tijd terug te keeren. Bij één van hen kwam b.v. gedurende anderhalve week regelmatig elken nacht om drie uur een hevige pijn op aan de linker slaap, boven het linker oog en aan den linker boven- en benedenkaak, en verdween deze pijn eerst tegen den morgen, om dan den geheelen dag niet in het minst terug te keeren. Duidelijk vertoonde zich bij deze onderzoekers derhalve het intermitterende karakter der Chinine, m. a. w. het telkens terugkeeren van de abnormale verschijnselen (in deze voorbeelden, de hoofdpijnen) op bepaalde uren.

Ook op de maag en de darmen werkte de gebruikte Chinine op dezelfde karakteristieke wijze. De te voorschijn gebrachte verschijnselen gingen telkens op en af.

Het opmerkelijkst en het duidelijkst kwam deze karakteristieke werking van de Chinine evenwel uit bij het vaatstelsel. Drie maal des daags — des morgens, des middags en des avonds — telden alle tien onderzoekers het aantal hunner polsslagen; en als vaststaande uitkomst vertoonde zich steeds het op en neergaan der werking van het hart, en nergens een neiging tot een constanten, voortdurenden, gelijksoortigen invloed van het genomen Chinine.

Dit alles is wel hoogst merkwaardig. Wel is waar wisten wij — homoeopaten — reeds lang, dat Chinine op zoodanige wijze werkte bij gezonden; maar dit opnieuw bevestigd te vinden, en wel door de onderzoekingen van een hoogleeraar, die niet tot de homoeopathische school behoort, is stellig een groote voldoening voor ons, en zal ongetwijfeld er toe medewerken, ook aan andere geneeskundigen de oogen te doen opengaan.

Op de vraag: waarom geneest Chinine zoo menigmaal ongesteldheden, waarbij het intermitterende, het tusschenpoozende karakter niet te ontkennen valt, hebben wij steeds op grond van Hahnemann's onderzoekingen geantwoord: Omdat deze stof bij gezonden soortgelijke verschijnselen met deze zelfde karakteristieke afwisseling te voorschijn brengt. Thans moeten ook anderen, die niet aan onze zijde staan, dit zelfde antwoord geven op grond van de onder-

zoekingen, door een uit hun eigen midden verricht en te boek gesteld.

Mogen velen, die tot nog toe tot onze tegenstanders behoorden, van het gewicht dezer onderzoekingen doordrongen worden en zich genoopt gevoelen, de beginselen van Hahnemann's leer ernstig te onderzoeken!

ONZE VOEDINGSMIDDELEN.

(SLOT.)

4. De groenten.

Deze groep van voedingsmiddelen bestaat hoofdzakelijk uit jonge, nog groeiende plantendeelen: bladen, stengels, wortelen, zaden, enz. Zij bevatten in 't algemeen zeer veel water ($\pm 90\%$), weinig koolhydraten en eiwitstoffen. De meeste bevatten min of meer scherpe en aangenaam riekende of smakende stoffen, zooals bijv. de zuring een verbinding van zuringzuur, kropzalade een Citroenzuurzout, radijs, uien, knoflook een aromatische stof. Daarin ligt dan ook meestal een voornaam reden waarom zij gebruikt worden, meer dan in de voedingswaarde.

De meeste groenten worden gekookt en op verschillende wijze toe bereid gegeten, enkele, zoo als salade, komkommers en augurken, ongekookt en met specerijen toe bereid.

De meeste groenten moeten langdurig (eenige uren) gekookt worden en worden daardoor beter verteerbaar. De voedingswaarde is, zooals uit de samenstelling blijkt, in 't algemeen gering. Zij spelen echter bij de voeding van den mensch in zoverre een belangrijke rol, als zij aan de voedzame kost van de meer welgestelden, die uit weinig volumineuze stoffen bestaat, het volumen geven, dat noodig is om het gevoel van verzadiging te doen ontstaan, dat eerst bij een zekere graad van vulling van de maag intreedt, en ook daardoor, dat zij medewerken tot bevordering van de darmbeweging.

De in rauwen toestand gegeten groenten (saladen) zijn moeielijk verteerbaar, en worden dan ook bij geringe stoornissen in de spijsvertering slecht verdragen.

De eetbare *champignons* hebben een betrekkelijk hoog gehalte aan voedingsstoffen, welke echter bij de spijsvertering slechts gedeeltelijk worden opgenomen. Daarbij komt, dat zich in over 't algemeen niet giftige soorten van *champignons*, onder niet nader bekende omstandigheden, somtijds giftige stoffen ontwikkelen. Men kan zich daartegen het best wapenen door ze voor de toebereiding steeds in een ruime hoeveelheid water af te koken en dit water af te gieten.

5. Vruchten.

Hiertoe behooren de *pit- en steenvruchten* en *bessen*: appelen en peren; pruimen, kersen, perziken en abrikozen; druiven, frambozen, aardbeien, aalbessen, boschbessen en kruisbessen. Deze vruchten bevatten behalve veel water aanmerkelijke hoeveelheden koolhydraten en zeer weinig eiwit, verder plantenzuren en welriekende stoffen: aethers. Zij moeten dus gedeeltelijk als voedingsmiddelen, gedeeltelijk door 'tgehalte aan plantenzuren en aethers, als genotmiddelen beschouwd worden. De koolhydraten, die zij bevatten, zijn verschillende suikersoorten: druivensuiker, vruchtensuiker en rietsuiker. In 't algemeen is 't gehalte aan rietsuiker grooter, naarmate dat aan plantenzuren grooter is.

De scheikundige samenstelling is aan schommelingen onderhevig, afhankelijk van klimaat, weersgesteldheid en den bodem, waarop zij geteeld zijn. De gemiddelde samenstelling is ongeveer 80—90 % water, 0.4—0.7 % eiwit, 0.2—2.5 % zuren, 1.5—2.5 % suiker, 1.5—8 % vezelstof + kern.

Van de verschillende vruchten worden op groote schaal conserven gemaakt, hetzij door drogen of door inmaken: na in sterke suikeroplossing gekookt te zijn, worden zij in hermetisch gesloten glazen of potten, of ook in brandewijn met suiker bewaard.

De vruchten worden rauw of gekookt gegeten, de gedroogde meest uitsluitend gekookt. Door de aangename smaak en reuk zijn de vruchten een geliefd genotmiddel, maar ook door de belangrijke hoeveelheid suiker, die zij bevatten, een voedingsmiddel. Zij worden meestal als toespijs gebruikt, of ook met andere voedingsmiddelen gemengd, om deze aangenamer te maken, zooals met rijst of andere meelspijsen. In aanmerkelijke hoeveelheid genoten, werken zij gunstig bij personen, die tot constipatie geneigd zijn. In het algemeen kan men zeggen, dat gekookte vruchten beter verdragen worden dan rauwe.

Bij trage spijsvertering en bij zwaktetoestanden van de maag, gebruike men uitsluitend *gekookte* vruchten. De behoefte aan water wordt bij rijkelijk gebruik van vruchten veel geringer, bekend is dan ook de dorstlesschende werking van deze voedingsmiddelen.

De *vruchtensappen* of, met bijvoeging van water: *limonaden*, leveren door hun aangename smaak gezochte dranken.

Het gebruik van *zaadvruchten* speelt een veel kleinere rol in de voeding van den mensch. Hiertoe behooren de *zoete amandelen*, *noten* en *kastanjes*, die bijna uitsluitend als genotmiddelen dienst doen. De amandelen en noten zijn rijk aan eiwit en vet, de kastanjes aan suiker en zetmeel. De eerste worden rauw, de laatste gekookt of geroosterd gegeten; ook wel als purée, gekookt en fijn gewreven. In zuide-

lijke landen, waar de kastanjes veel voorkomen, worden zij wel in plaats van aardappelen gebruikt.

6. De specerijen.

Ofschoon deze niet tot de voedingsmiddelen in eigenlijken zin behooren, willen wij ze hier in 't kort bespreken, daar zij een belangrijke rol spelen bij de voorbereiding der spijsen. Wij stellen daarbij op den voorgrond, dat ofschoon deze stoffen in meerdere of mindere mate onmisbaar zijn om te bewerken, dat de verschillende voedingsmiddelen op den duur niet ongenietbaar worden, het in 't algemeen aanbeveling verdient ze zoo weinig mogelijk te gebruiken. Hoe meer men zich er aan gewent, des te grooter wordt de behoefte aan sterk gekruide spijsen, terwijl daardoor op den duur de spijsverteringsorganen lijden. Het verdient zeer zeker aanbeveling zich te gewinnen aan zoo eenvoudig mogelijk toebeide spijsen. Gezonde spijsverteringsorganen hebben niet zulke buitengewone prikkels noodig om hunne functie naar behooren te vervullen. Een gezonde, doelmatige levenswijze en voldoende beweging en arbeid zijn veel betere middelen om den eetlust en ook de werkzaamheid van de spijsverteringsorganen op te wekken dan deze prikkelende stoffen; en zij, die zich er niet bijzonder aan gewend hebben, zullen met evenveel, misschien met meer genot eenvoudig toebeide en weinig gekruide spijsen gebruiken als anderen sterk gekruide. Of de omstandigheid, dat de sterke specerijen het meest voorkomen in de tropische landen er op wijst, dat men ze in die streken ook meer noodig heeft, willen wij onbealst laten; zeker is het, dat er ook daar veel misbruik van gemaakt wordt.

In de meeste specerijen zijn bepaalde scherpe stoffen aanwezig, die de bekende prikkelende werking uitoefenen. Wij herhalen hier nog eenmaal, wat reeds vroeger gezegd is, dat, ofschoon deze scherpe stoffen de afscheiding van maag- en darmsappen, die de spijsvertering bewerkstelligen, bevorderen, zij ons daardoor toch niet in staat stellen een grootere hoeveelheid voedingsstoffen te verteren.

In de *peper* is het een scherp riekende en smakende aetherische olie en een scherp smakende stof, de *piperine*; in de *mosterd* de scherp smakende en riekende *mosterdolie*; in de *kaneel*, *muscaatnoot*, *gember*, *koriander*, *anijs*, *fenkel*, *saffraan*, enz. voor elk een bijzondere aetherische olie; in de *vanille* ook nog een aromatische stof, de *vanilline*.

Ofschoon wij bij het begin van deze artikelenreeks over de voedingsmiddelen ons voornemen uitspraken, ook de genotmiddelen te bespreken, heeft gebrek aan plaatsruimte ons genoodzaakt daarvan voor dezen jaargang van het Maandblad af te zien. Daarmede willen wij echter dit gedeelte van ons plan

niet voorgoed opgeven, te meer daar ons de bespreking van de genotmiddelen aanleiding kan geven tot uit een hygienisch oogpunt zeer belangrijke opmerkingen.

Wij hopen dus later in de gelegenheid te zullen zijn in een ander opstel hoofdzakelijk over de genotmiddelen te handelen. En hiermede nemen wij voor dit jaar afscheid van den lezer. DR. M.

EERSTE HULP BIJ PLOTSELINGE ONGEVALLLEN.

Verstuikingen en ontwrichtingen.

Bij verstuikingen is beweging van het lid nog mogelijk, hoewel met groote pijn gepaard; bij ontwrichtingen is evenwel elke beweging onmogelijk. Het meest komen verstuikingen van de voet- en handgewrichten voor. Gewoonlijk worden bij verstuikingen *koude* omslagen aangewend. Deze hebben echter lang niet die goede werking, die men van *warm water* zal ondervinden. Men steekt het beschadigde lid in een emmer met *warm water*, waarbij men eenige lepels *Arnica-tinctuur* voegt, en giet langzamerhand zooveel *heet water* er bij, dat de patiënt het ternauwernood kan uithouden. Bij gewone verstuikingen laten de pijnen weldra na, en zijn na eenige dagen alle bezwaren geweken. Bij ontwrichtingen gelukt het na aanwending van het warme water, die een uur en langer kan voortgezet worden, veel beter, het ontwrichte lichaamsdeel weer in het lid te brengen. Is dit gelukt, dan wordt er een verband om gedaan en na eenige dagen massage aangewend. Men wende de massage nooit aan zonder geneeskundig toezicht, en moet ze ook alleen laten uitvoeren door iemand, die er mede vertrouwd is.

Nogmaals wijs ik op het groote nut van *heet waterbaden* bij verstuikingen en ontwrichtingen, die veel betere en snellere resultaten opleveren dan de gewone behandeling met koud wateromslagen.

Verbrandingen.

Brandwonden ontstaan door de werking van vuur, hitte, kokend water en scherpe scheikundige stoffen op de huid. Deze wordt rood, pijnlijk, er kunnen blaren op trekken, en in erge gevallen verkoolt zij geheel.

Behalve de schouwburgbranden, die zoo ontzettend veel slachtoffers maken, zijn het vooral de gasontploffingen en petroleumbranden, die door onnadenkendheid en zorgeloosheid zoo menigeen voor het leven ongelukkig maken. En hoevele ongelukken gebeuren er niet dagelijks door het spelen van kinderen met lucifers of het laten staan van potten en pannen met kokend water binnen het bereik van spelende kinderen!

Bij verbrandingen zonder blaarvorming, waarbij de huid slechts rood en gezwollen is, make men omslagen met warm water, waaraan *Urtica-tinctuur* toegevoegd is. Is die niet bij de hand, dan neme men slaolie of eiwit, of iets anders, dat de lucht afsluit, en make een verband met zuivere watten.

Zijn er reeds blaren gevormd, dan mag men deze vooral niet opensnijden of aftrekken, maar make men met een in een spiritusvlam uitgegloeide naald kleine prikken aan den rand der blaar, waardoor de vloeistof, die zich er in bevindt, kan afvloeien en legge watten, met *Urtica-tinctuur* of *verdunden alcohol* gedrenkt, op de brandwonden, tot de pijn verminderd is. Daarna wordt een verband met *carbol-olie*, *carbol-zalf* of *Arnica-zalf* aangelegd. Bij elke verbranding van eenigszins ernstigen aard is het noodig geneeskundige hulp in te roepen. Totdat deze ter plaatse is, kan men bovengenoemde maatregelen aanwenden. Geheel verkeerd is het de kleederen snel af te rukken, integendeel moeten zij met de grootste voorzichtigheid van het verbrande lichaamsdeel verwijderd worden, en als dit niet gemakkelijk gaat, *losgeknipt* worden.

Hoe kan men hulp verleen, als de kleederen eener vrouw in brand geraken? De vlammen stijgen aan alle kanten op; gewoonlijk snelt de ongelukkige luid gillend heen en vermeerdert door den tocht het vuur. Men loope niet weg om water te halen, maar grijpe de eerste beste deken of trekke zijn jas uit, werpe dien om de brandende persoon en drukke haar tegen den grond om haar zoolang heen en weer te rollen, tot de vlammen verstikt zijn. Dan hale men water en begiete haar rijkelijk, om het nog smeulende vuur te dooven. Klaagt de verongelukte over dorst, dan geve men haar een warmen, opwekkenden drank, koffie of grog. De verdere behandeling late men aan den dokter over.

Bevriezingen.

Wie zich lang aan groote koude moet blootstellen, kan het bevrozen der ledematen voorkomen, door ze met *kamferspiritus* in te wrijven en tevens van dit middel eenige malen 2 tot 4 droppels op suiker in te nemen. De voeten omwikkele men met vloeï- of courantenpapier, waarover de kousen aangetrokken worden, en handen en ooren wrijfve men met sneeuw af.

Zijn handen en voeten stijf bevroren, dan mag men ze vooral niet in de nabijheid van het vuur brengen, maar late ze in een koel vertrek flink met sneeuw inwrijven.

Neusbloedingen.

Geringe en zelden voorkomende *neusbloedingen* houden gewoonlijk vanzelf op. Bij bloedaandrang naar het hoofd kunnen zij zelfs gewenscht zijn. Duren zij daarentegen lang, en komen bij zwakke en bloedarme menschen dikwijls voor, dan moeten zij zoo spoedig mogelijk gestelpt worden. Men verwijdere alle warme,

sluitende kleedingstukken van den hals en brenge den lijder in zoodanige ligging, dat het hoofd verhoogd en ter zijde gericht is. Dan late men water en azijn opsnuiven, en drukke met den duim krachtig van boven naar beneden tegen die zijde van de neus, waaruit het bloed stroomt. Daarbij inwendig gebruik van *Hamamelis-extract*, alle 5 minuten 10 droppels in een lepel water. Op deze wijze kunnen de meeste neusbloedingen tot stilstand gebracht worden. Gelukt dit in ernstige gevallen niet, dan moet geneeskundige hulp worden ingeroepen.

De neiging tot neusbloedingen, die bij jongelieden niet zelden voorkomt, wordt o.a. door *Natrum nitricum*, 2de decimaal-verwrijving, 's morgens een mespunt vol ingenomen, genezen.

Maag- en longbloedingen.

In beide gevallen is dringend geneeskundige hulp noodig. Laat deze op zich wachten, dan onderscheide men deze twee verschillende oorzaken van schrikanjagende bloedingen op de volgende wijze:

Bij **maagbloeding** is het bloed donkerrood gekleurd, soms zwart en met spijsen vermengd. Gewoonlijk gaat de bloeding met braking gepaard. De behandeling bestaat in: *horizontale* ligging, koud-water-compressen op de maag en alle 10 minuten 10 tot 20 droppels *Hamamelis-extract* ingenen.

Bij **longbloeding** is het bloed gewoonlijk helderrood en met schuim bedekt en wordt met hoesten opgegeven. Hierbij moet de lijder in een *halfzittende* houding gebracht worden, zich volkomen rustig houden, niet spreken en alle 10 minuten 5 droppels *Millefolium 2*, afwisselend met *Hamamelis-extract* innemen. In enkele gevallen helpt de tinktuur van *Hydrastis canadensis* sneller. Als meestal ter plaatse aanwezig huismiddel zij het gebruik van een theelepeltje gewoon keukenzout aanbevolen, als de andere middelen nog eerst gehaald moeten worden.

Bewusteloosheid en schijndood.

Het is altijd schrikanjagend, als men een oogen-schijnlijk gezond mensch ter aarde ziet vallen, zonder dat men de oorzaak dadelijk vat. Een dokter is gewoonlijk niet ter plaatse. De omstanders moeten zoo mogelijk de eerste hulp verleen. In de meeste gevallen kunnen zij die ook verleen, waarbij evenwel bedacht moet worden, dat door ondoelmatige behandeling meer schade dan nut kan worden aangebracht. Zoo is het b.v. geheel verkeerd bij een lijder aan vallende ziekte, die plotseling een toeval krijgt, te trachten de krampachtige trekkingen van armen en beenen met geweld tegen te houden of hem de gebalde vuisten open te breken. Men late hem rustig op den grond liggen, make kraag en hemd aan den hals los, zoodat hij beter kan ademen, en drage zorg, dat hij zichzelf niet kan verwonden.

Het verlies van het bewustzijn kan bij verschillende toestanden voorkomen. *Kuetsingen en wonden der hersenen, beroerte, schadelijke gassen, alcohol, schrik, pijn, bloedverlies* — zij allen kunnen bewusteloosheid veroorzaken. Bij alle gevallen van bewusteloosheid is het steeds het eerste vereischte en het beste, den lijder in een *liggende* houding te brengen en wel met het hoofd *laag* als het gezicht *bleek* is; *hoog* daarentegen, als het gelaat *rood* gekleurd is. Dan verwijdere men alle nauw sluitende kleedingstukken van hals en borst, sprenkele water en azijn in het gelaat en late ruiken aan ammoniak of eau de cologne.

Schijndood is een toestand, die veel op den werkelijken dood gelijkt. Bij den werkelijken dood staat het hart stil; het bloed stroomt niet meer door de aderen en neemt geen zuurstof meer op; de weefsels van het lichaam worden niet meer gevoed, en het organisme gaat in verrotting over. Totdat de teekenen daarvan (de zoogenaamde doodsvlekken, groenachtige kleur van den buik, lijklucht) aanwezig zijn, bestaat er geen absoluut *zeker* herkenningsteekenen van den dood, en men moet derhalve bij alle *plotselinge* sterfgevallen, die niet door ziekte voorafgegaan worden, aan de mogelijkheid van schijndood denken. De ademhaling en bloedsomloop schijnen stil te staan en kunnen soms toch nog door passende behandeling aan den gang gehouden worden, zoodat het schijnbaar uitgedoofde leven wederkeert.

Bij drenkelingen, menschen die door schadelijke gassen bedweld of schijnbaar gestikt zijn, bij zelfmoordenaars, die zich door ophangen van 't leven trachten te berooven, bij door den bliksem getroffen personen moet steeds getracht worden de **ademhaling** weer aan den gang te brengen, daar de ondervinding geleerd heeft, dat hierdoor de meeste schijndooden gered zijn. Men verliese dus geen tijd met het toedienen van warme en versterkende dranken, die zelfs schadelijk kunnen zijn, maar trachte bij ontstentenis van geneeskundige hulp de stilstaande ademhaling in beweging te brengen. Gelukt dit niet door het laten ruiken aan ammoniak of het kittelen van neus en hals met een veer of het slaan met een natten doek op de bloote borst, dan moet de **kunstmatige ademhaling** onverwijld ingeleid worden.

Naar de methode van Silvester geschiedt dit aldus: Men legt den schijndoode op den rug, het hoofd en de schouders ietwat verhoogd door een tezamen gevouwen kleedingstuk. Dan plaatst men zich achter hem, vat beide armen boven de ellebogen, heft ze gelijkmatig en langzaam tot boven het hoofd op; hier worden zij even aangehouden en dan op dezelfde wijze naar beneden gebracht en tegen de borstkas *gedrukt*. Op deze wijze worden de longen met lucht gevuld en weder leeggepompt. Die bewegingen moeten 15 maal in de minuut, soms één of twee uren lang uitgevoerd worden. Daar dit voor één man te inspannend is, moeten er verschillende helpers zijn, die elkaar afwisselen. Een plotselinge

kleursverandering van het gelaat duidt den terugkeer van het leven aan, en langzamerhand begint de borstkas zich vanzelf te bewegen. Men ziet als 't ware het leven terugkeeren in een schijnbaar dood lichaam. Een warme drank is nu op zijn plaats, en weldra zal de verongelukte zijne redders kunnen danken.

Verdrinken.

Eigenlijk moest iedereen kunnen zwemmen; niet alleen om zichzelf te kunnen redden, maar ook om anderen, die in gevaar zijn van te verdrinken, hulp te verlenen. Eens geleerd, wordt het nooit vergeten. Het bewustzijn te kunnen zwemmen, geeft in het oogenblik van gevaar kalmtte en tegenwoordigheid van geest, terwijl zij, die niet kunnen zwemmen, meestal geheel verbijsterd zijn, zoodat zij hooren noch zien, en dikwijls de ondoelmatigste bewegingen maken, terwijl zij de pogingen tot redding verijdelen door zich krampachtig aan hun redders vast te klemmen, waardoor het ook dezen onmogelijk wordt zich te bewegen en in veiligheid te brengen.

Het allerverkeerdste wat zij, die niet zwemmen kunnen, meestal doen, als zij in het water vallen, is de handen in de hoogte te steken. Daardoor geraakt de mond dadelijk onder water en gevaar voor stikken ontstaat. Om den mond boven water te houden is het voldoende de armen langs het lichaam gestrekt te laten en met de handen snelle en korte, slaande bewegingen in het water te maken. Zoo kan men zich een tijd lang boven water houden, tot er hulp opdaagt.

Het redden van drenkelingen is niet moeielijk, als men een grooten met lucht gevulden, op het water drijvenden bal heeft, waaraan een lang touw bevestigd is, zooals deze in de meeste steden op plaatsen, waar veel verkeer aan 't water is, gevonden wordt. Men werpt den bal in het water, en de drenkeling klemt zich als bij instinct daaraan vast, waarna hij aan land getrokken kan worden. Is zulk een reddingsbal of gordel niet aanwezig, evenmin een boot of staak of iets dergelijks, dan kan de drenkeling alleen nog door een ervaren zwemmer gered worden. Een zwemmeester in Hamburg, die meer dan 200 personen van den dood gered heeft, doet aldus: Hij roept den drenkeling toe, dat hij gered is, springt met het hoofd vooruit in 't water, pakt hem van achteren beet en drukt hem zóó tegen zich aan, dat de verongelukte den redder niet omklemmen en in het zwemmen verhinderen kan.

Wordt een drenkeling schijnbaar dood uit het water gehaald, dan zette men hem niet op het hoofd, om het water uit de longen te laten loopen, want dit wordt daardoor toch niet verwijderd, doch ontdoe hem van de natte kleederen, droge hem af, en beginne terstond met de kunstmatige ademhaling.

Vergiftiging.

Het vaststellen eener **vergiftiging** is soms heel ge-

makkelijk, soms heel moeielijk. Men moet op de mogelijkheid van vergiftiging bedacht zijn, als bij van te voren gezonde personen *plotseling* braken of buikpijnen optreden, of als zij plotseling krampachtige bewegingen, vergezeld van moeielijke ademhaling, vertoonen, vooral als deze symptomen na het genot van de een of andere spijs of drank optreden. Met *zekerheid* kan men slechts dan een vergiftiging constateeren, als het vergif in hetgeen door den zieke uit maag en darm uitgeworpen wordt, kan aangetoond worden.

Daar een dokter, die terstond moet ontboden worden, niet altijd bij de hand is, en een oogenblikkelijke, correcte behandeling van het grootste belang is, laten wij hier de grondbeginselen daarvan volgen. Zij bestaan in de *verwijdering van het vergif uit het lichaam*, en als dit niet meer mogelijk is, in het *onschadelijk maken van het vergif in het lichaam*.

De verwijdering van het vergif uit het lichaam geschiedt op de eenvoudigste en beste wijze door *braking*. Is deze derhalve bij een geval van vergiftiging reeds voorhanden, dan mag men ze niet stuiten, maar moet ze integendeel trachten te bevorderen. Het best kan men dit door het kittelen van den hals met een veer bewerkstelligen. Andere middelen gebruike men slechts dan, als men het vergif *kent*, want sommige vergiften worden door zekere middelen, b.v. water, olie, enz. opgelost en dan nog sneller door het bloed opgenomen.

Is het niet meer mogelijk, het vergif door *braking* uit het lichaam te verwijderen, dan moet men trachten het onschadelijk te maken. Bij alle scherpe, zure vergiften, zooals *zwavelzuur*, *vitriool*, *salpeterzuur*, *carbolsuur* geeft men dubbelkoolzure soda in water opgelost, of kalkwater vermengd met melk, en laat daarna elk kwartier een lepel slaolie innemen.

Heeft iemand *loog* of een ander alkalisch vergif genomen, dan moet hem azijn en water, later melk toegediend worden.

Bij *arsenicum*-vergiftiging haalt men zoo spoedig mogelijk het in elke apotheek voorhandene tegengif, en geeft daarvan alle 5 minuten een eetlepel.

Bij *phosphor*-vergiftiging, die bij kinderen nog al eens voorkomt door het onvoorzichtig omgaan met lucifers, geve men vooral *geen olie*, maar eiwit en terpentin in melk.

Bij vergiftiging met verdoovende plantenvergiften, zooals *opium*, *morphine*, *strychnine*, *dolle kervel*, *scheerling*, *vingerhoedkruid*, *nicotine*, enz. kan de leek niets anders doen dan het braken te bevorderen en te trachten den zieke wakker te houden door besprenkelingen met koud water en het toedienen van sterke koffie.

Dat bij *acute* vergiftigingen het gebruik van de fijn verdeelde homeopathische middelen doelloos is, behoeft geen betoog; de nadeelige *gevolgen* er van kunnen evenwel zeer dikwijls door gepaste homeopathische middelen genezen worden. Ook bij *chronische* vergiftigingen, die

niet zelden voorkomen tengevolge van het voortgezette gebruik van sterke allopathische middelen, zijn de homoeopathische middelen in verbinding met diëet en verstandige leefwijze dikwijls in staat, geneezing te bewerken.

Door bovenstaande mededeelingen weten de lezers van ons Maandblad nu, hoe zij bij voorkomende plotselinge ongevallen de eerste hulp kunnen verleenen; dat zij er evenwel voor zichzelf zoo min mogelijk gebruik van zullen behoeven te maken, is de wensch van

DR. J. V.

VOORUITGANG.

L'Art Medical, een geneeskundig tijdschrift in Frankrijk, bevat de volgende verblijdende mededeeling:

Verscheidene homoeopathische geneesheeren te Parijs, allen leden van de Vereeniging tot bevordering der Homoeopathie in Frankrijk, hebben zich aaneengesloten, om een leerschool op te richten voor het onderwijs in de Homoeopathie.

Zij stellen zich voor, jaarlijks gedurende drie maanden een volledigen cursus te houden, toegankelijk voor Fransche en buitenlandsche geneesheeren en studenten in de geneeskunde. Na elken cursus zal men hun, die dit verlangen, gelegenheid geven examen af te leggen in de grondbeginselen van het onderwijs in de Homoeopathie, en zal aan hen, die aan de gestelde eischen voldoen, een diploma worden uitgereikt, dat met het oog op de wet, wel is waar, slechts als eere-diploma te beschouwen is, maar daarom niet minder tot hunne aanbeveling zal kunnen strekken.

Deze cursus wordt voor de eerste maal gehouden van begin November 1897 tot einde Januari 1898.

Dr. P. Jousset zal de Homoeopathie in het algemeen behandelen,

- „ Leon Simon de materia medica,
 - „ Marc. Jousset de therapie,
 - „ Tessier de huidziekten,
 - „ Love de kinderziekten,
 - „ Parenteau de oogziekten, en
- de heer Ecalle de pharmacologie.

V A R I A.

Het 50ste jaarverslag van het „Hahnemann Medical College” te Philadelphia deelt onder andere belangrijke bijzonderheden mede, dat het aantal der sinds 1849 door dit College gevormde homoeopathische artsen het aanzienlijk cijfer van 2304 bedraagt.

Uit een school in de 20ste eeuw!

Schoolmeester: „Ben je tegen de pokken ingeënt? zo ja, toon dan het schriftelijk bewijs.” *Leerling:* „Ja wel, meester, hier is het.” — *Meester:* „Toon mij de verdere schriftelijke bewijzen van de inenting tegen diphtheritis, cholera, roodvonk, typhus en kinkhoest.” *Leerling:* „Hier zijn ze, meester.” — *Meester:* „Waarmee

desinfecteer je elken ochtend je mond en keel?” *Leerling:* „Eerst gorgel ik met een zoutoplossing, daarna met chloorwater.” — *Meester:* „Hoe heeft de reiniging van je lichaam plaats?” *Leerling:* „Ik word elken dag in warm zeepsop met carbolzuur gebaad, dan met koud water begoten, en daarna trek ik mijne kleederen aan, die gedurende den nacht in een op 100 C° verhitte ruimte gehangen hebben, zoodat alle parasieten en bakteriën gedood worden.” — *Meester:* „Verder gebeurt er niets? Toon je handen.” (De bevende knaap toont ze.) „Je handen moeten na elken arbeid zorgvuldig met zeepwater gewassen en dan met alcohol gedesinfecteerd worden. De nagels moeten kort geknipt worden, zoodat zich daaronder geen vuil kan vastzetten. Ga naar huis! Laat je nagels knippen, desinfecteer je handen en breng ook een briefje van je vader mede, dat hij er in toestemt, dat je met al je boeken en schrijfgereedschap vóór het binnenkomen in de school nogmaals gedesinfecteerd wordt.” — De knaap sluipt sidderend en beschaamd weg, en zijn medescholieren lachen hem uit, als had men — ongedierte bij hem gevonden.

ADVERTENTIËN.

Dr. Kallenbach

geeft kennis, dat hij van af 1 Januari 1898 geen bezoekspraktijk meer in de stad waarneemt, maar op alle werkdagen 's voormiddags van 10—12 en behalve Vrijdag ook 's namiddags van 1½—3 uur aan zijn huis, EENDRACHTSWEG 62, te spreken zal zijn.

ROTTERDAM, December 1897.

Homoeopathische Koffie

van DR. WILLMAR SCHWABE, per K.G. f 0.60.

van DR. ARTHUR LUTZE, per K.G. f 0.60.

Verzendingen

geschieden tegen Rembours van af 5 K.G. franco

J. H. M. STEPHAN,

Nadorststraat No. 27, Rotterdam.

Homoeopathische Apotheken

te Arnhem.

MIEDEMA en VAN AALST,

Roggestraat 3,

EN

A. SPRUYT, firma B. MIEDEMA,

Steenstraat 49.

Homoeopathische Geneesmiddelen.

Levering en vulling van

HUIS-APOTHEKEN.

*Alleen Medicamenten, Praeparaten, Boeken
en Utensiliën, enz. enz.*

van Dr. WILLMAR SCHWABE.

Maltos Cannabis à f 1.—,

BENEVENS

Homoeopathische KOFFIE en
HAVERMEEL,

Kufcke's KINDERMEEL, MELKSUIKER,

Poolsch LIJNZAAD,

1e Stoom-LEVERTRAAN,

Homoeopathische ARTSENIJ-TABLETTEN.

Firma Wed. T. D. VRIJDAG ZIJNEN,

's-GRAVENHAGE.

N. B. Verzoeken bij bestellingen duidelijk opgaaf te
doen, of men verlangt vloeistof, korrels of verwrijving.

 Prijscourant gratis.

 Behoeftigen worden gratis geholpen, op voorschrift van den medicus.

Homoeopathische Apotheek.

J. Bulterman & Zoon,

Apothekers en Scheikundigen,

Hoogstraat 237, ROTTERDAM.

Homoeopathische Geneesmiddelen.

 Voor de levering van Homoeopathische
Geneesmiddelen, voorkomende in den Prijs-
courant van Dr. WILLMAR SCHWABE te Leipzig
benevens levering en vulling van Huis-Apotheken
beveelt zich aan

J. H. SCHAFFERS.

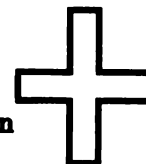
AMSTERDAM, Ferd. Bolstraat II.

Apotheker.

Bij LA RIVIÈRE & VOORHOEVE, Zwolle zijn de onder-
staande Homoeopathische werken verkrijgbaar; de prijzen
zijn berekend met inbegrip van porto. De toezending
geschiedt alleen na ontvangst van het bedrag per post-
wissel of in postzegels.

De Homoeop. Huisdokter,	gebonden f 3.25
De kleine Hom. Huisdokter,	ingenaaid - 0.70
De Cholera en hare snelle en zekere ge- nezing door de Homoeopathie	" - 0.35
De aanwending der voornaamste genees- middelen voor uitwendig gebruik	" - 0.55
De Homoeop. behandeling van alle soor- ten kiespijn	" - 0.35
Korte Handleiding voor de behandeling van de voornaamste ziekten der huisdieren	" - 0.70

MALTOS CANNABIS.

Genees- en voedingsmiddel.

voor borst- en maaglijders.

In 't buitenland door verschillende homoeopathische
doctoren met verrassende resultaten aangewend.

PRIJS, per bus f 1.—.

Verkrijgbaar in alle Homoeopathische Apotheken.

Fabriek „HET ROODE KRUIS”

G. JOCHMANN, Poortstraat 35, UTRECHT.

DE CENTRAAL-APOTHEEK

Groote Houtstraat, 78, — Haarlem

levert ALLE Homoeopathische Geneesmiddelen.

J. W. FLORIJN, Apotheker.

UNIVERSITY OF MICHIGAN

3 9015 06274 0876

